

POLIROM

Ștefan AGOPIAN

Eobit

ROMAN

Ștefan Agopian

Tobit

Roman

Ediția a doua, revăzută

POLIROM
2005

© 2005, 2009 by Editura POLIROM

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-2571-0

ISBN PDF: 978-973-46-2572-7

ISBN print: 973-46-0030-3

Pe copertă: detaliu de pictură de Sorin Ilfoveanu

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată în colaborare cu elefant.ro

„De la 1718, data tratatului de la Passarowitz, pînă la 1739, data aceleia de la Belgrad, banatul Craiovei stătu în stăpînire germanilor...”

A.D. XENOPOL, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. IX.

„Temeiul organizării acestei provincii, cît timp a stat sub austriaci (1718-1739), a fost decretul din 22 februarie 1719, dat de împăratul Carol al VI-lea.”

CONSTANTIN C. GIURESCU, *Istoria românilor*, vol. III, partea I.

Capitolul unu

Tobit surîse vag într-o parte și chipul său se oglindea pe armura lustruită a unuia dintre cei patru soldați care îl opriseră. Un lăncier făcu patru pași (numără Tobit) pînă lîngă un copac de la marginea drumului și curînd printre picioarele lui răscrăcărare Tobit putu vedea o băltoacă spumoasă și galbenă. Ceilalți trei îi scotoceau încă printre lucruri și păreau mirați, mirați și scîrbiți dacă vreți, de cît de puțin avut era acest călător pe care îl jefuiau. Se făcuse ora nouă dimineață – Tobit știu aceasta după așezarea umbrelor, precum și după aburul fin ce se ridicase peste cîmp și care, se gîndi el, le va îngreua privirea încă un sfert din timpul ce avea să se mai scurgă pînă la zece. Un sfert de oră am spune noi, dar timpul, mergerea lui înainte și înapoi, se făcea în anul acela, 1718, și în țara aceea, Oltenia, altfel. Poate fi comparat cu bucla unei sfori prost întinse. Mai putem spune că era o căldură molcuță, ce se revărsa peste lume mîngîindu-ți mîinile și fața. Așa trebuie că simțea și Tobit, precum și cei patru. Povestindu-i chirurgului Heiler întîmplarea, Tobit va spune: „M-am oprit și atunci am văzut aburul ridicîndu-se peste cîmp și umbra unuia dintre lăncieri lungindu-se pînă la picioarele mele și am știut cît e ceasul. Era nouă și era cald, dar nu foarte cald.“

Tobit nu avea nici un motiv să creadă că cei patru lăncieri îl vor omorî, iar de jefuit nu prea aveau ce. Le trebui însă aproape un ceas ca să se convingă de asta, că nu au ce jefui, și, atunci cînd pîcla se ridică – privirea ți se oprea acum în orizontul ca o margine de tobă bine întinsă amintind de slava lumii și de nemernicia ei ducătoare, în bucla aceea a anului 1718 –, lăncierul

fără de lance, își puse picioarele unul lângă altul și se întoarse spre ceilalți.

Spunem: Lăncierul avu trufia să urineze în fața lui Tobit și, când termină, Tobit știe că, din acele puține lucruri la care ținea, viața, rațiunea și onoarea, aceasta din urmă nu mai are nici o valoare în povestea care începuse să se deșire sub ochii lui.

Așadar, erau patru lăncieri și aveau atâtea arme, încât, atârinate de un pom, ar fi părut niște fructe ale unei vremi apuse, numai că nu le-au atârnat de nici un pom, le țineau, se țineau de ele cum puteau mai bine și ele păreau atât de bine înfipite în lumea aceea, atât de pătrunse de importanța lor în mersul necurmat al întâmplărilor, armele alea erau ca un rînjat despicat în culoarea străvezie a aerului, așa că Tobit așteaptă cu răbdare tot ce mai avea să se întâmple, scotocitul bagajului, rîse.

Galbenă ca o apă mîloasă, lumea se orîndui după nevoile întâmplărilor pe care le povestim, ea se făcu o carte. „Fiindcă, îi va spune Tobit lui Heiler, totul trebuie povestit și, odată cu tine, povestea este spusă de Altul. Nenumărați Alții stau înșirați unul deasupra celuilalt atunci când se deapănă o poveste și numai unul, acela din ceruri, este singurul care știe povestea așa cum este ea.“ Așa că eu vă voi spune povestea lui Tobit și odată cu mine voi veți spune povestea lui Tobit al vostru, nenumărați Tobit se vor naște odată cu nașterea lui.

Cel care urinase se întoarse cu fața la ei și, parcă fără chef, își întrebă tovarășii dacă au găsit ceva demn de cărat în buna lor țară, vreun dar pentru mamele lor, și pentru tații lor, și pentru nevestele lor, și pentru copiii lor: Boemia anului aceluia, celor care așteaptă, Patriei. Unul dintre ei se hotărîse pentru un compas de lemn și și-l pusese gînditor la brîu, părea un geometru în lipsă de lucru, dar un geometru cu lance, cal și armură. Ceilalți îl invidiară pentru alegerea făcută și lui

Tobit îi păru rău o clipă pentru ei, așa cum stăteau cu mațele scoase la vedere, ca niște frînghii nefolositoare și răsfirate în țărîna acelui drum de vară, fiindcă după un ceas de așteptare Tobit îi va omori și își va lua înapoi compasul, își închipuia asta.

Întorcîndu-se spre acela, Tobit îi oferi ceasul¹ masiv de argint pe care îl avea asupra sa, și care arăta, în afară de oră, luna, anul și fazele lunii de pe cer. Ar fi vrut să-i omoare, dar nu va face asta decît într-o fracțiune de gînd, îi văzu tăvălindu-se în sîngele și în borhotul din burțile lor, cu fălcile căzute, încremeniți într-o ultimă încercare de a trăi în Oltenia ocupată, țara lui Tobit, nu însă și țara lor. Și, în alternativa acestui gînd – gîndul cu ceasul; deja îi părea rău după compas, nu mai avea nici un chef să-și dea ceasul.

Lăncierul întinse mîna și, ca un copil, își primi darul, acel ceas minunat care mergea neîntors timp de douăsprezece zile și care îți putea da o noimă despre timpul trecut din momentul cînd l-ai primit, te purta pe cărările lui măsurate și scurte, acum este ora zece, știu Tobit și întinse ceasul care, peste tot ce am spus despre el, mai conținea și o muzică minunată, menuetul de la nunta lui Leopold cel Buzat, cîntecul acela. Și cîntecul se revărsă peste lume, ei, boemienii, îl recunoscără și îl salutară fericiți, iată! Patria Mumă stă într-un ceas, într-o mașinărie care ronțăie timpul, dar nu numai asta, are și tot timpul care a trecut de la nunta împăratului Leopold strîns în el ca un intestin ce ne hrănește. Puțin chirurg, Tobit s-ar fi putut gîndi la toate astea. Iar ei se gîndiră la Leopold cel Urît, împăratul lor. Fiindcă, se gîndiră ei, noi sîntem ca o unghie la unul din degetele unui împărat, chiar și mort fiind acela, poate numai murdăria întîmplătoare de sub acea unghie, se gîndi Tobit, ocupanții, ne gîndirăm.

Tobit nu-și dădu ceasul, chiar dacă acest gînd îi încolți în minte, dorința de a se umili printr-o

bunătate fără rost nu se transformă în faptă.

Găsind însă ei ceasul, lăncierii cuirasați își sticliră ochii a poftă nebănuite și puseră la cale Cazna. Îi scoaseră un ochi și la fel de repede se hotărîră să-i taie limba, unul îi și vîrîse cuțitul între dinți încercînd să-i deschidă gura, în timp ce altul îl împungea cu sulița în șale. Ceilalți doi îl țineau. Soarele se ridicase spre ora unsprezece și le încinsese armurile, le curgea sudoarea de pe frunte în ochi în timp ce se chinuiau cu Tobit. Nu reușiră să-i descleșteze dinții și, din cauza unei împunsături mai furioase, Tobit leșină. L-ar fi părăsit, acolo, dar era prea vădit că nu l-au omorît de tot, și nici nu luaseră ceva mai acătării de la el în afară de compasul acela nenorocit, despre care noul stăpîn nu știa la ce folosește sau dacă folosește la ceva în general, iar ceasul era încă la Tobit (nici măcar nu știau dacă acest ceas există cu adevărat sau este numai închipuirea lui Tobit și pe urmă a noastră sau a lăncierilor), așa că hotărîră să ia trupul lui Tobit cu ei. Îl legară cu o frînghie și-l tîrîră după ei și, din cauza tîrîtului, Tobit se trezi din leșin și-și petrecu restul vremii de pînă la ora douăsprezece tîrît ca un hoit și lăsînd în urma lui o dîră adîncă. Dar nu atît de adîncă și de leneșă pe cît îi erau mintea și gîndirea din mintea lui, atunci.

Spunem: „Mădularele lui cunoscute trufia învinsului“, dar nu are de unde să știe aceasta, se purta ca un om căruia tocmai i s-a scos un ochi, cel stîng, și ochiul ăla, stîngul, nu e scos de tot, mai atîrnă încă de un fir subțire și galben, se tîrăște după el prin țărîna și încă vede acestea: vede țărîna, precum și un pic de albastru – cerul, desigur, și o frunză căzînd din cer undeva, și sub cer o lume, alta: de colb și mișcare. Și cu celălalt ochi contemplînd din beatitudine trăirii adevărate, un albastru nesfîrșit și molcom și răcoros, aceeași frunză, dar o clipă mai devreme, răsucindu-se către pămînt.

Cînd Tobit va povesti toate acestea peste o vreme, întunericul din singurul lui ochi se va face o lumină albastră, din ochiul lui va ieși o lumină ciudată și dumnezeiască, asta în perioada cînd se afla în patul Aniței Bengescu, și mai tîrziu, după ocuparea mînăstirii Alba și după răscoală. Acum, însă, Tobit este un om tîrît cu o frînghie în urma unui cal și puțin mai încolo i se tîrăște unul din ochi. Cel stîng. Și ochiul acela vede patru lăncieri cuirasați bălăbănindu-se între cer și pămînt ca legați de niște fire nevăzute, mașinăria cerului făcîndu-și anevoie și greoi datoria. Un cer catolic plutind peste lumea Olteniei de atunci, nesfîrșit pentru ochiul scos al lui Tobit, remorcat de firul fragil al nervului optic. Întinse o mîna și, între două unghii, retează nervul acela, tăindu-i privirea.

Nu putem ști dacă toate acestea sînt adevărate, știm sigur că Tobit era chior, dar nu știm nimic despre felul cum a ajuns în starea asta, dacă nu cumva își pierduse ochiul înainte de întîlnirea cu cei patru lăncieri. Și, chiar dacă am ști ceva în legătură cu ochiul lui Tobit, tot nu am putea fi siguri că ceea ce știm este chiar adevărul, fiindcă noi nu facem decît să repetăm cele spuse de Tobit, iar Tobit are tot interesul să pună o atare întîmplare, pierderea ochiului, pe seama austriecilor. Știm însă cu siguranță ceva despre meseria lui Tobit. Eugeniu de Savoia, în memoriul către împărat, propunea folosirea mîinii de lucru autohtone pentru construirea drumului Carolina², numindu-l printre alții și pe Tobit, cel care s-a dovedit a fi un bun inginer, lucru neașteptat pentru acea provincie care era Oltenia pe atunci. Memoriul pare o dovadă destul de sigură că Tobit a participat într-un fel sau altul la construirea drumului. Nu ne rămîne decît să ne închipuim restul. Și deoarece aceasta este o carte, iar Tobit o ficțiune a minții noastre, credem că nu vom greși prea tare închipuindu-ne aproape orice:

Capul lui Tobit se lovi de o piatră și stăpînul lui își pierdu din nou cunoștința, așa că fu tîrît mai departe fără ca el să participe în vreun fel la asta, decît poate lăsîndu-se tîrît, mai bine zis existînd ca obiect de pus la remorca unui cal, dacă asta poate fi o participare. Îl trezi o căldare cu apă rece care îi spălă dureros orbita stîngă și goală, dar ceea ce văzu de astă dată fu un cort mare de campanie pe care flutura un steag, și de pe steag rînjea la el un cioroi numit pajură. Și, tot lîngă cort, cei patru foști lăncieri cuirasați, numai în izmene, își aruncau apă în cap și rîdeau fericiți. Alți camarazi îi asistau placizi, așteptînd parcă tot ce mai avea să se întîmple. Un strigăt gutural îi opri pe cei patru și-i anunță pe ceilalți. Scîrțîind din cizme, venise un ofițer uriaș și, cu o privire oarecare, ridică foarte puțin cravașa. Arătîndu-l pe Tobit, întrebă cine este. Un prizonier, răspunse unul dintre cei patru, care rămăsese cu căldarea de lemn ridicată deasupra capului, și nu numai atît, apa care începuse să curgă se oprise și ea ca o apă înghețată și așteptînd. Ofițerul uriaș chemă un subofițer, țipă la el și cei patru porniră spre o pedeapsă binemeritată. În urma lor, apa rămasă în aer se prăvăli la pămînt și cîtiva stropi păzură niște picături de rouă pe cizmele lustruite ale ofițerului.

Tobit fu ridicat din băltoaca lui, cărat într-unul din corturi și trîntit pe o masă. Unul dintre soldații care îl căraseră, revoltat, își vîrî un deget în orbita goală a lui Tobit și, răsucindu-l ca pe un burghiu, rîse. Rîseră și ceilalți, îl încurajară să continue. Cel cu degetul se lăsă rugat o vreme, apoi, plesnind de trufie, continuă. Ar fi ținut-o așa oricît, dar vocea ofițerului îi opri, soldatul își scoase degetul din orbita lui Tobit, și-l șterse pe postavul pantalonului și ieși odată cu ceilalți. Ofițerul veni însoțit de un chirurg care părea beat și chirurgul îl întrebă pe Tobit, improșcîndu-l cu salivă albă și pufoasă ca o scamă de plop, cum se simte. Încercîndu-și vocea, Tobit spuse că bine și

povesti într-o frumoasă limbă străină pentru el, nemțeasca adică, tot ce pățise. Cum fusese oprit pe drum și scotocit timp de o oră în căutarea unor bunuri pe care el, desigur, nu le avea, fiind un oarecare, dar nu atât de oarecare încât să nu posede un act, îl puse pe chirurg să-i scoată o cizmă și acesta se supuse curios, și pe pulpa lui Tobit, înfășurat în loc de jambieră, putură admira actul cu pajură și cu semnătura împăratului pe el, din care reieșea, citi chirurgul, că stăpînul lui, Tobit, este singurul posesor al moșiei Alba, s-o stăpînească sănătos, spuseră cei doi ofițeri după citit, cum apoi a fost supus umilinței și caznei cu scoaterea ochiului, precum și tot ce urmase. Chirurgul îi înfășură actul la loc pe picior și, fiindcă nu stătea îl legă cu o sfoară, iar căpitanul Schwantz von Springfels spuse că îi pare rău de tot ce se întîmplase, că soldații aveau, desigur, ordin să nu jefuiască și nici să se dedea la alte atrocități, dar că ele sînt inerente războiului și ocupațiunii, cei vinovați își vor primi pedeapsa după cum merită și că, dacă vrea, îi vor judeca imediat, el și chirurgul fiind tribunalul, iar Tobit martor.

Nu mai așteptă răspunsul lui Tobit și, ieșind, după o vreme se întoarse cu cei patru așa cum îi văzuse Tobit ultima oară, cu pielea luminîndu-le alb-cadaveric și laș. Tobit era încă pe masă sîngerînd alene, iar cei doi ofițeri se așezaseră în scaunele de campanie și priveau undeva în gol. Cei patru erau în izmene și tremurînd. Căpitanul Schwantz von Springfels le explică pe îndelete tot ce făcuseră, plus jefuirea unui călător, numi compasul și ceasul pe care le furaseră, iar chirurgul trecu totul într-un catastif, sub forma unui proces-verbal. Avea un scris mare și ușor tremurat și Tobit îl putu admira cum scrie ridicîndu-se puțin și privind peste umărul lui. Apoi chirurgul enumeră în termeni medicali și latinești rănilor, plăgile, contuziile, precum și scoaterea ochiului, și toate astea nu făcură decît să-i înfricoșeze și mai tare pe

cei patru. Tobit spuse că ceasul îl dăduse totuși de bunăvoie, în orice caz puțin înaintea supunerii la caznă, dar chirurgul nu vru să adauge aceasta la procesul verbal, din cauză că, susținea el, orice proces-verbal are un tipic de la care nu se poate abate, iar ceea ce spusese Tobit trebuia scris înainte de consemnarea enumeratoare, și căpitanul Schwantz von Springfels fu de acord întru totul cu ceea ce demonstrase chirurgul, așa că Tobit se lăsă convins în cele din urmă de necesitatea urmăririi tipicului. Ținu totuși să precizeze încă o dată cele spuse în favoarea acuzaților, chiar dacă spusele lui nu vor fi consemnate în procesul verbal.

Și căpitanul:

că el se miră de unde atîta indulgență față de niște soldați care și-au încălcat ordinele, dar că acesta dovedește că el, Tobit, este un om deosebit, demn de respectul pe care armata imperială i-l va aduce pedepsindu-i pe cei patru vinovați.

Chirurgul spuse apoi că va încerca să repare ceea ce mai rămăsese din Tobit și că numai în urma acestei reparațiuni va putea constata precis tot ceea ce suferise și cît va mai avea de suferit. Își scoase trusa și purcese la cele ce aveau să urmeze:

Îl dezbracă pe Tobit în pielea goală și acum nu mai știa dacă nu sînt cinci acuzați, numai că unul dintre ei e întins pe masă. Cei patru priveau timp trupul păros al lui Tobit, iar căpitanul Schwantz von Springfels, după ce îl privi și el o clipă, spuse că probabil Tobit se descurcă grozav cu mădularul pe care îl posedă, fiindcă el, care e militar de multă vreme, dintotdeauna s-ar putea spune, ținînd cont că de mic copil fusese crescut într-un regim cazon, tatăl lui fiind colonel pensionar și neștiind nimic altceva sau uitînd tot ce știa în legătură cu viața civilă, viața soldaților și deci și a lui nu a excelat niciodată printr-o prea mare pudicitate, el pînă atunci nu văzuse așa ceva și nici n-ar fi crezut că o să vadă vreodată. Da, se descurcă, spuse Tobit.

În timp ce căpitanul vorbea, chirurgul aduse o planșă mare făcută sul, pe care o desfășură și o agăță pe unul din pereții cortului. Pe planșă era desenat un bărbat, o dată cu fața și o dată cu spatele la ei. Avea pielea jupuită și mușchii păreau niște sculuri de ață roșie. Scoase apoi o sondă și cu ea începu să măsoare adâncimea rănilor lui Tobit, și după fiecare măsurătoare nota rana cu o cruce în locul respectiv pe planșă și în dreptul ei scria adâncimea rănii precum și lungimea ei, în cazul că rana avea și lungime: $3/2$ de exemplu, asta însemnând o rană adâncă de trei degete (rănila adâncă erau pe fese) și lungă de două, un exemplu luat la întâmplare. Așa că la urmă de tot starea lui Tobit se prezintă astfel:

F (ceea ce înseamnă față): $1/2$, 1 , $5/1$, $2/6$, $1/1$ (de trei ori).

S (ceea ce înseamnă spate): $4/1$, $4/1$, $4/1$, $4/1$, $4/1$ (toate într-o singură fesă) $3/2$, $1/10$, $1/5$, 4 .

Cucuiele, fiindcă în loc de adâncime prezentau înălțime, pentru a se distinge acesta le notă cu o singură cifră scrisă pe dos, astfel:

8 , 4 , 1 , 2 , 8 , 1

Ochiul scos îl bară pe planșă cu o linie groasă și oblică:

Cînd termină toate acestea de notat, scoase o sticlă cu alcool din trusă, bău din ea cam de o palmă, apoi îl dezinfecă pe Tobit turnînd din belșug și toți se îmbătară o clipă din cauza aburului ușor care cuprinsese cortul, ba chiar cei patru acuzați fură cuprinși de o stare euforică și căpitanul trebui să le poruncească să se potolească. Tobit, la rîndul lui, din cauza aceluiași abur care îl învăluia, căzu într-o stare hipnotică, proprie

halucinațiilor. Sau poate chirurgul, pentru a-i ușura suferințele, îl hipnotizase?

Tobit credea că pur și simplu se îmbătase, așa că, atunci când îi povestea Aniței Bengescu toate acestea, chiar dacă a folosit de două sau trei ori cuvântul hipnoză, cu acest cuvânt nu facem decât să descriem mai aproape de adevăr starea de beție în care căzuse. S-a îmbătat și și-a închipuit acestea:

Văzu o mînă ca un clește de rac clămpănind a dorință, și în continuarea mîinii chipul unui păsăroi cu ochii roșii și luminînd. Cleștele se înfipse în carnea lui sfîrtecînd-o și pliscul acelui păsăroi spuse: Am terminat! spuse chirurgul după un ceas și jumătate de muncă. Afară se înserase de-a binelea și o ordonanță aduse un felinar și cortul păru atunci o bășică bine întinsă, plină cu lumină.

Căpitanul Schwantz von Springfels hotărî că e tocmai momentul pentru a-i oferi lui Tobit o dușcă din plosca lui cu rachiu indigen, o poșircă, dar asta, spuse căpitanul în continuarea gestului oferitor, nu face decât să confirme încă o dată vremurile pe care le trăim, de măreție și supușenie, l-ar fi putut completa Tobit, care avea limba strivită, și alcoolul, poșirca aceea îi produse o arsură nespusă, și, gîl-gîl, lichidul porni spre viscerele lui, odihnitor și îmbătător, nu spuse nimic. După Tobit bău și chirurgul Heiler sau poate Heilerger, Tobit nu înțelese prea bine și nu avu curajul să-l roage pe celălalt să repete, sau poate spusese numai Heil!? și pe urmă a dus plosca la gură și iar gîl-gîl-gîl, de acum gata, nu mai e nimic de băut. Mai e, mai e, îi asigură căpitanul Schwantz von Springfels și apoi propuse să continue judecata, da, spuse Heiler, își șterse sudoarea de pe față cu poalele șortului său de chirurg și se așeză. Tobit se întoarse spre cei patru pe care îi uitase o vreme și îi privi cu orbita lui goală și cusută și dureroasă. Erau tot acolo, ca niște păsări de curte pe care le prinsese noaptea în alt loc decât știau ele că ar trebui să doarmă, și

clipeau speriați privind la catastiful în care chirurgul se pregătea să-și continue procesul verbal. Tobit se răsuci iar și, întocmai ca un prunc, se prăbuși de pe masă în țărîna care ținea loc de dușumea cortului. De acolo de unde era spusă că puteau începe fără să se sinchisească de el, dar căpitanul Schwantz von Springfels, care nu băuse deloc, se miră de asemenea vorbe, nu puteau începe în nici un caz așa, el, Tobit fiind dovada acuzării și această dovadă nu putea sta pe jos într-o rînă în fața tribunalului, chirurgul Heilerger îl ajută să se ridice și-i șterse praful care pătrunsese în rănille proaspăt cusute, apoi constată cu nespusă părere de rău că una din ele s-a desfăcut, n-are nimic, o va coase la loc în primul moment liber pe care îl va avea în seara aceea. Tobit mulțumi, se urcă pe masă și se întinse ca un mort. Căpitanul Schwantz von Springfels fu iar nemulțumit și spuse că, stînd așa, poziția lui va influența, desigur, buna judecată a tribunalului, drept pentru care Tobit fu nevoit să-și caute o poziție cît mai apropiată de starea lui, a unui om rănit grav, dar nu mortal. Căpitanul Schwantz von Springfels se sculă în picioare și vorbi o vreme despre constatările făcute de chirurgul Heiler, acum Tobit îi înțelese numele corect, ba chiar arătă de cîteva ori spre planșa plină de cruci și de cifre, numi doct cîteva escoriații neimportante de pe trupul lui Tobit și conchise că cei patru soldați s-au făcut vinovați de vătămarea corporală a unui proaspăt supus al împăratului, drept pentru care tribunalul

HOTĂRĂȘTE

condamnarea la moarte a celor patru.

Tobit, care nu se aștepta la o asemenea sentință, ceru îndurare pentru cei patru vinovați, propunînd chiar să fie lăsați în viață și drept pedeapsă să fie eventual biciuiți. Căpitanul Schwantz von Springfels spuse că nu are nici o

importanță ce crede Tobit sau ce spun cei patru și că mâine dimineață sentința va fi dusă la îndeplinire. Mai spuse că nu se poate face recurs, cu toate că nimeni nu se gândise la așa ceva, dar chirurgul Heiler trebui să consemneze și asta. Tobit începu atunci să zbiere că e o tîmpenie să fie omorîți patru bărbați în plină putere numai fiindcă îi scosese ră lui un ochi, ce altceva ar fi putut să facă acești patru, înarmați pînă-n dinți, decît ce au făcut?

Uitîndu-se fără prea mare atenție la Tobit, așa cum te uiți printr-o sticlă, dar ceea ce vrei să vezi e dincolo de ea, căpitanul Friederic Schwantz von Springfels, viitorul cartograf al Olteniei, îi comunică lui Tobit că pentru insultele aduse unui tribunal militar în exercițiul funcțiunii a fost condamnat să primească treizeci de bice, și-l puse pe chirurg să scrie noua sentință. Apoi, cu o brumă de interes în privire, îl întrebă pe Tobit de unde știe atît de bine nemțește și, în orice caz, nu ca un om de rînd.

— În anul 1700, spuse Tobit în vocea căruia mijise o undă de dispreț batjocoritor, tatăl meu, care credea că trăim într-o carte oricum scrisă de altcineva decît de cel care o citește, nefiind însă decît un om simplu, proaspăt îmbogățit, dacă bucata de pămînt pe care o cumpărase se putea numi bogăție, era însă începutul dător de speranțe al unei bogății viitoare, după ce și-a clădit o casă și s-a îngrijit de pămînt, a deschis singura carte pe care o citea și întîmplător s-a făcut ca în carte să nimerească tocmai peste viața lui Tobit și a avut surpriza să constate nu numai asemănarea de nume, ci și restul. Fiindcă și el era venetic ca și Tobit cel adevărat din carte și avusese de suferit din cauza unor morți pe care îi îngropase atunci cînd toți spuneau că stau bine acolo unde stau, la o margine de drum și surîzînd veșnic lumii care îi părăsise. I-a îngropat și a făcut rugăciunile pe care le știa, și pe urmă a așteptat să vină cineva, oricine,

care să-i spună că făcuse rău, fiindcă bine știa și el singur că făcuse. Unele peste altele lucrurile s-au aranjat chiar în felul în care, acum, citea din carte. Nu s-a mirat prea tare fiindcă de mult știa că, în multe cărți care sînt pe lume, într-una din ele e scrisă și viața lui. Chiar dacă el citea o singură carte și aceea rar și de obicei numai primele trei-patru pagini, care erau deja ferfeniță de atîta citit, și ar fi putut spune pe dinafară tot ce se întîmplase de la Adam și Set pînă la Noe. Atît! Fiindcă de fiecare dată cînd îi venea cheful de citit o lua de la început și cam pe acolo pe unde se spune: „Apele au fost mari pe pămînt o sută cincizeci de zile“, obosea, închidea cartea, o pune pe o policioară și vreme de un ceas se gîndea la cîte lucruri or mai fi în cartea pe care tocmai o lăsase, dar netrecîndu-i niciodată prin minte că ar putea să citească de unde voia lui s-ar fi făcut să fie. Pînă în ziua cînd, într-una din zilele anului curgător în anul 1700, i-a venit acest gînd și a deschis cartea la întîmplare. A mîngîiat pagina cu palma, simțindu-i asprimea plăcută și foșnitoare, a tras lumînarea mai aproape, s-a îngrijit de feștila ei o vreme, s-a foit fără grabă, ca un om care n-are nici o treabă sau pe care îl așteaptă o treabă plăcută și de aceea deloc grăbitoare, s-a scobit gînditor în nas așa cum făcea în fiecare seară, dar după citit, și-a holbat ochii cît a putut și a dat să citească. A recunoscut o literă, alta, dar cînd a fost să le lege în vreun înțeles oarecare, literele alea care or fi fost s-au legat tot în cuvintele pe care le știa de atîta vreme și pe dinafară: „La început Dumnezeu a făcut cerurile și pămîntul“ Aha! a zis, e tot aia, dar în gîndul lui știa că nu se poate așa ceva, că nu poate fi tot aia. A dat o pagină, s-a holbat iar și iar a citit ce știa, cuvintele: „Numele celui de-al treilea este Hidechel“. N-a îndrăznit să citească mai departe și asta pentru simplul motiv că nu știa să citească. Știa primele pagini din carte pe dinafară, și asta e tot ce știa. Avea însă credința că în multe cărți

care or fi pe lume, într-una din ele este scrisă și viața lui. Așa că nu i-a păsat prea mult de ceea ce nu știa, mai ales că a doua zi s-a sculat ceva mai târziu ca de obicei, s-a spălat și s-a îmbrăcat cu hainele bune, cele pe care le puneă numai la vreo sărbătoare sau când mergea la biserică. Nu era nici o femeie prin casă să se mire de ceea ce face peste obiceiul de fiecare zi, iar slugile nu erau ținute ca să se mire cu glas, chiar dacă s-or fi mirat. A luat o bucată de ceară albă și cartea și s-a dus la mînăstire. N-a avut nevoie de cal, fiindcă peticul nostru de pămînt îl puteai străbate cu piciorul cam într-un ceas și, cînd a ajuns la hotarul moșiei, a ceea ce în mîndria lui țeapănă numea moșie, ajunsese și la porțile mînăstirii, care l-a primit în pîntecul ei supusă și întunecată. A orbecăit o vreme și, la ușa la care știa că trebuie să se oprească, s-a oprit și a bătut. Intră, Tobit! a spus o voce de dincolo de ușă. N-ai mai venit de mult pe la noi! A intrat, a pus boțul de ceară pe masă, s-a închinat spre o icoană ștearsă și despre care mai mult știa că e acolo decît era cu adevărat, și-a băgat degetele între filele cărții și cartea s-a deschis aidoma. Citește-mi! a spus cu vocea albită de o frică neînțeleasă și spornică. Și fratele Samuel s-a ridicat într-o rîină căutînd lumina aducătoare de slove și a citit. Era tocmai *Cartea lui Tobit*, despre care tatăl meu știa că există undeva în multele cărți de sînt pe lume. Numai că acum viața mea este scrisă toată, și nu numai a mea, ci și a băiatului meu, a spus la sfîrșit și o tresărire mîndră, ca un suspin, i-a umflat pieptul și două lacrimi i s-au scurs pe obraji ca două pietricele albe de rîu, s-au rostogolit pe dușumele și s-au prelins într-o crăpătură a lor. Un înger al Domnului care era în locul sufletelor noastre atunci a închis cartea și i-a lăsat pe cei doi bărbați, pe tatăl meu și pe fratele Samuel, în singurătatea trupului lor și a faptelor lui. Întocmai ca și atunci, spuse tatăl meu, am început să-mi pierd vederea. Fiindcă, spuse Tobit

fiul, adormise într-o noapte sub un gard și o turturică se găinățase pe ochii lui, producându-i un început de orbire. Așa că, spuse Tobit, nu i-a mai rămas decît să ia cartea la subțioară și să se întoarcă la ale lui. I-a mulțumit fratelui Samuel, s-a închinat iar înspre icoana aceea mai mult știută și a făcut cale întoarsă. A așteptat să se facă seară, și, cînd s-a făcut, a aprins lumînarea, a pus-o cît mai aproape de el și s-a așezat în jilțul lui de mic boier. Cartea o avea deja în mîna stîngă și cu degetul gros vîrît între filele ei așteptînde. A deschis-o și acum putea să citească și altceva decît cele cîteva pagini de la începutul cărții. Putea să citească toată viața pe care o dusesse, pînă atunci și, dacă avea răbdare, și viața pe care o vor duce el împreună cu fiul lui. A oftat la sfîrșit, mulțumit de tot ce aflase și și-a chemat fiul. „Ce este, tată?“ am spus eu. Și încă o dată a citit ceea ce învățase să citească în dimineața acelei zile. Va să zică aici, a spus el după ce a terminat iar, în cartea asta, este viața mea, și nu numai atît, chiar și a ta. Fiindcă, v-am spus, tatăl meu făcuse o mulțime de lucruri care semănau într-adevăr cu ceea ce scrie în carte, iar în ultima vreme începuse să vadă prost din cauza unei albețe care îi acoperise ochii. A luat lumînarea și, ca să mă convingă, și-a apropiat-o de ochi și ochii lui au lucit alb ca o nea subțire care acoperă prima oară pămîntul. Vezi, spuse, nu mai putem avea nici o îndoială că, din multele cărți care sînt pe pămînt, într-una dintre ele, în asta, este scrisă chiar viața mea cu tot ce am făcut și cu tot ceea ce voi face de acum încolo – și s-a închinat. Nu părea nici prea mirat, nici prea fericit de tot ce i se întîmplase: cititul din orice parte a cărții îți este voia. „Păi, a spus fiul lui la sfîrșitul lecturii, un prostănac din aceia care se găsesc pretutindeni pe lume, de acum încolo nu-ți mai rămîne nimic de făcut decît să stai să aștepți ca tot ce scrie acolo să se întîmple pînă la capăt.“ „Da de unde știi tu, a spus tatăl meu, că ceea ce am citit eu este chiar

scris acolo unde am citit, în carte? Poate că ceea ce am citit este ceea ce vreau eu să fac, iar nu ceea ce scrie!“ „Nu m-am gândit!“ spuse Ioan Tobit, fiul. „Nu te-ai gândit tu, dar m-am gândit eu. Fiindcă numai pe măsură ce totul se va petrece va fi și scris, nu ca pînă acuma.“ „Nu ca pînă acuma ce?“ am întrebat eu. Nu mi-a răspuns, nemulțumit vădit de proasta mea gândire, a fiului lui. Ba chiar mi-a făcut semn cu mîna să ies, nu mai avea, va să zică, nevoie de mine. Și în timp ce ieșeam l-am văzut cum deschide din nou cartea și cum își holbează ochii albiți de găinațul unei turturele slovelnice. M-am dus să mă culc și de după somn să mi se arate Rafail și călătoria de afaceri și de nuntă. Numai că Rafail nu s-a arătat decît înspre iarnă, și atunci scornit de tatăl meu. Iată, mi-a spus într-o zi geroasă de la începutul iernii, Rafail nu se mai arată, o să ți-l aduc eu. Și-a pus șuba și din pragul ușii l-am putut vedea cum ies aburi din el, ca un fum dintr-un horn crescut din pămînt și mergător. Cînd s-a întors îl căra în spate pe singurul om din regiune care purta numele de Rafail, un călugăr tinerel, scrofulos și olog, care încă de cînd se născuse făcuse un pas mare spre moarte și în iarna aceea părea că e hotărît să-l facă și pe ultimul. Așa că mînaștirea i l-a cedat ușor, n-a mai fost nevoie să dea și talerul găurit pe care-l luase cu el. L-a așezat ușurel în fața mea, și-a șters promoroaca de pe sprîncene și a rupt turturii care îi ieșeau din nas, și-a descheiat șuba și a spus: Nu mai rămîne acum decît să-l iei tu în spate și să porniți spre afaceri și nuntă și blagoslovenie. În mine s-a făcut un fel de frig ca afară și păsările care îmi umblau prin suflet își proptiră ciocurile înghețate în carnea mea, rîcîiră cu ele, căutînd căldura din casă, zburătăciră în cerul jos al privirii lui Rafail, dușumelnicul. M-am aplecat și l-am ridicat pe Rafail, tovarășul meu de spate de atunci încolo. Era ușor ca un fulg Rafail, atît cît poate atîrna o privire încărcată de o lume veșnică și îngerească. În casă începu deodată

să ningă cu fulgi mari și leneși, numai că tatăl meu opri cu un gest ninsoarea care nu avea ce căuta acolo, printre noi.

— Mai lasă! spuse atunci Rafail cu o voce șoptită, dar nimeni nu știu dacă vorbește cu ei, cu cei doi Tobit, sau cu vreun stăpîn nevăzut al ninsorii și al cerului, preacuratul Tată.

Și ninsoarea se porni iar, se așternu pe mobilele grosolane în vârtejuri mici și arareori pe mîna întinsă ca o mulțumire a lui Rafail, cel din a cărui dorință se făcuse o zi albăstruie ca un oțel de sabie și ningînd în camera noastră. Ca niște stane răsuflătoare cei doi Tobit, tatăl și fiul lui, Ioan, stătură în vrerea lui Rafail, în privirea lui apoasă și veștedă.

— E tîrziu! spuse Rafail, și apoi ceru o oarecare simbrie pentru ceea ce Tobit tatăl hotărîse să se întîmple.

— Vei primi simbria după cum scrie în carte! fu răspunsul așteptat.

Se așezară la masă și pentru aceasta Rafail fu cărat pînă în scaunul lui și poftit să mănînce. Mîncară repede ciorba fierbinte și cu bucăți mari de carne în ea, fără să mai sufle în linguri, hămesiți și simțînd cum fierbintele ei acru le alunecă în mațe. Salivînd, Tobit-fiul zdrobi între măsele un os cu măduvă și apoi le oferî măduva din care ieșeau aburi leșioși. Ținînd măduva tremurîndă între degetele lui roșii, Tobit le-o oferî și ei, sătui deja și rîzînd, înghițiră cîrnăciorul acela sidefiu, făcut parcă numai dintr-un gust plăcut și păstos, repede alunecător pe gîtlej. La urmă de tot Tobit-tatăl ceru vin și, cînd băură, vinul era atît de rece, încît le clănțăniră dinții pe căni și privirea li se făcu trupelnică și muritoare.

Seara tîrziu, beți fiind deja, Rafail se tîrî cum putu într-un colț și vărsă din el tot ce, în lentoarea acelei petreceri, strînsese, și atunci aburul beției îl lovi curat și limpede. Chicoti și-și scoase aripile îngerești la vedere, așa îl văzură cei doi Tobit, și

gîngurind ca un copil se jucă cu aripile, le mișcă de cîteva ori stîrnind praful, apoi, acoperindu-se cu ele, adormi, în colțul acela. Cei doi Tobit îl cărară ușor să nu-l trezească, îl așezară pe o laviță și, după ce-l înveliră, îl sărutară, fiecare pe cîte un obraz, ȕuguindu-și buzele ca niște trompe, plescăitul sărutatului se auzi în aer, apoi se auzi un alt zgomot scurgîndu-se leneș în gura lor fierbinte.

Fiecare doarme acum un somn binemeritat, plin de vise obeze. În casă, noaptea a intrat harnică și focul pare să se fi stins într-un tîrziu. Tobit-tatăl se scoală, bea apă cu căușul de lemn putred și mirosind vag a mucegai, apoi din prag urinează în balta nopții. Pune un lemn pe foc și așteptînd să-l vadă arzînd, moțăie în fața lui. Aude foșnetul unui șobolan strecurîndu-se pe lîngă un perete, precum și horcăitul celor doi, al lui Rafail și al lui Ioan, fiul lui, dormind pe aceeași laviță într-o îmbrățișare binecuvîntată, și, văzîndu-i în lumina pîlpîitoare a focului, își poate face socoteala că totul s-a orînduit cum trebuie, într-o zi, două or să plece și atunci slovenia cărții se va dovedi întocmai, el a orînduit așa. Gîndurile îi sînt difuze și monotone, focul a început să ardă de-a binelea acum, dar el îl vede ca prin ceață, aburul somnului bîntuie încă prin casa lui. Se scoală anevoie și bea din nou apă și apa îi curge ca niște picături hidrargirice pe firele groase ale bărbii. Se bagă din nou sub așternuturi și, cu privirea pironită în tavan, adoarme. Somnul îi este greu, măcinat între filele cărții din care se deapănă povestea pînă acolo unde ea are un capăt, moartea.

Dar, înainte de acest capăt știut, este o dimineată din cerul căreia a nins din belșug și cu osîrdie și Tobit tatăl le spune celor doi că, dacă tot a nins, ar putea pleca în dimineata aceea, nu mai are rost să aștepte, fiindcă el nu crede în cuvintele pe care le-a auzit cîndva: nu călca pe zăpada necălcată, ba chiar dimpotrivă, albul acela imaculat și pufos este un îndemn la călătorie, să

poftească să vadă. Ei poftiră și văzură un alb întins peste lume, atît cît puteai cuprinde cu ochii. Burțile le ghiorăiră vitejește în frigul acelei dimineți, da, da, vor pleca, nîcîcînd o călătorie nu putea începe mai bine decît în imaculat. Dar unde, unde să plece ei, care n-au citit cartea? Nu face nimic că n-au citit-o, vor pleca și, pe măsură ce vor pleca, ea, cartea se va desfășura pe urmele pașilor lor și înaintea pașilor lor. Și mai știm, spune în continuare Rafail, că vom face afaceri, vom cîștiga bani din asta și apoi vom peți fecioara căreia i-au murit soții, iubita diavolului, Sara. Și vom fi și pescari, înainte de toate astea. Și în timp ce vorbeau așa, mîncară pîine rece și băură apă și după aceea Tobit tatăl le pregăti o desagă pe care s-o ducă Rafail, iar pe Rafail să-l care Tobit. Așa și făcură: Rafail își puse desaga în spinare, iar Tobit îl luă pe Rafail în spinare. La revedere tată, la revedere fiule își spuseră și spuse și Rafail din spatele lui Tobit la revedere. Tobit făcu primul pas, își afundă piciorul gol în zăpada necălcată și recele ei fu ca o arsură și repede piciorul celălalt își căută locul în fața primului pornit, dreptul, după cum se cuvenea să pleci într-o călătorie.

Tobit-tatăl privi urmele pașilor fiului său. În depărtare, cei doi se zăreau ca o mogîldeață cocoșată și tremurîndă. Punîndu-și mîna streășină la ochi Tobit tatăl privi: în legănarea mersului, Rafail, cu o carte în mînă, citea din cartea aceea a lumii de iarnă ce se pogorîse peste noi, acelei zile.

Un roi de țințari ca urzeala unei viitoare pînze se strînsese în jurul felinarului. Tobit își șterse cu palma nădușeala și sîngele de pe față. Îi era sete și somn, dar din cauza rănilor nu putuse adormi. Își căută ceasul, gemînd la fiecare mișcare, și îl privi cu singurul ochi care îi mai rămăsese. Limbile ceasului încremeniseră una peste alta la ora douăsprezece. Cei doi ofițeri care îi judecaseră întîmplările se retrăseseră promițîndu-i că vor continua procesul a doua zi, la prima oră. De fapt,

procesul se terminase, mai rămăsese de dus la îndeplinire sentința, omorîrea celor patru și biciuirea lui. Nu avea nici un motiv să creadă că nu o vor face după felul cum decurseseră lucrurile.

Stătea întins gol pe masă, acoperit numai cu o cârpă, pe mijloc, și o transpirație groasă, amestecată cu sânge, îi acoperise trupul. Își pipăi rănila la care putea ajunge, una din ele gîlgîia anevoie sub cusături și se umflase într-o gîlcă vineție. Simți sub palmă palpitația vie a sîngelui încercînd să răzbească afară. Își înfipse o unghie în gîlcă și sîngele țîșni spre tavan într-un fir subțire și artezian. Se coagulă în timp ce plutea prin aer pârînd un bici încremenit într-o șerpuire mută și veșnică. Imaginea sîngelui îi aduse aminte de pedeapsa la care fusese condamnat și zîmbi de tîmpenia lumii în care poposisese mînat de cine știe ce gînd al aceluia care stă în cerul acestei cărți, gîtlejul lui uscat scoase un sunet pergamentos și batjocoritor, lumea stă într-un fir de sînge care acum, iată, a încremenit în aer, nu are decît să-și miște roțițele din creier și, înainte sau înapoi, după cum cheful lui se prelinge alene, să o urnească. Nu face aceasta și timpul rămîne încremenit ca un resort atîrnînd jalnic dintr-o mașinărie nefolositoare. Un țînțar i se așază pe frunte, își înfinge trompa în carnea lui și prin străvezimea trompei un fir de sînge începe să curgă în burta insectei. Tobit se concentrează și sîngele se scurge din țînțar înapoi în trupul lui, ești un cîine, spuse țînțarul, mi-ai luat și sîngele pe care l-am supt din cei patru lăncieri condamnați la moarte, și sîngele lui Schwantz von Springfels, și sîngele chirurgului Heiler, toată agoniseala mea de o zi. Tobit se concentrează iar și țînțarul fu supt cu totul în carnea lui, sînt un cîine, așa-i, spuse și apoi dădu drumul timpului să se desfășoare năuc prin aerul fierbinte al acelei nopți. Își simți rănila pulsînd și nervul lui optic, retezat cu unghia pe drumul spre tabăra austriecilor, simți dureros colcăiala luminii și a

întinericului, se zbătu cerșetor și anapoda. Cîteva muște amorțite de căldură și de somn căzură de pe tavan pe burta lui Tobit, se înecară în sudoarea care se strînsese ca o baltă în adîncitura burții lui supte. O adevărată noapte de vară își filfii aripile în cortul lui Tobit, ca un trup fără oase, meduzic, îl îmbrățișă, dar Tobit știe că ceasul, bunul lui ceas își continuă ticăitul, ronțăitul acela fără sfîrșit în lumea aceasta, trupul nopții fu hăcuit alene. Cu un horcăit, noaptea se lăsă pătrunsă de micile roți de oțel ale mașinăriei, chicoti și încălecă pătimașă ca o femeie desfrînată fragilul obiect din care timpul se desfășura ca un maț vrednic și subțire.

Dar Tobit știa că dincolo de rănile lui și de noapte stă o dimineată aburită în care cei patru lăncieri vor fi decapitați sau spînzurați sau împușcați, nu are importanță felul în care vor fi omoriți, iar el, trupul din el, carnea aceea cu care ne fălim în fața lumii, va fi sfîșiat încă o dată, că arsura biciului va căuta dincolo de carne, în străfundurile ei, singura lui adevărată existență, cealaltă, a celui care nu moare veșnic, bunul lui gînd și înveliș cu care se va înfățișa atunci. Dar o dimineată aburită și veselă este ca o lentilă prin care lumea se vede iar uriașă și dătătoare de speranțe. Tobit știe aceasta și așteaptă dimineata ghemuit în trupul lui năclăit de sudoare și de sînge, într-o veghe a cărții din care a venit și în care sînt toate lucrurile acestea precum și cele viitoare:

Se trezi pe un pat de campanie, învelit cu un cearșaf curat și în jurul mesei văzu mai mulți ofițeri stînd în picioare și vorbind. Părea să fie în jurul orei șapte și o răcoare plăcută intrase în cort, bucata de pînză care ținea loc de ușă era ridicată și odată cu răcoarea intra o lumină albastră, odihnitoare. Veni chirurgul Heiler cu o cană de tablă plină cu ceai și cu o bucată de pîine. Fără să se uite la cei care discutau, se așeză pe marginea patului lui Tobit, puse cana și pîinea alături și dezvelindu-l cu o mișcare bruscă putu constata că

rănilor au început să se infecteze, spuse asta și Tobit se miră să-l audă vorbind românește. Chirurgical Heiler îi explică, vorbind tare, că este sibian și că maică-sa este româncă. Tobit încercă să zîmbească și atunci dinții i se văzură clănțănind mărunț și des, apoi o clipă fu atent la ce vorbeau ofițerii, cuvintele tangentă și pantă îi atraseră în mod plăcut mintea într-acolo. Chirurgical îi dădu cana și Tobit, uitînd că are un singur ochi, întinse mîna pe alături de ea, apucă în gol, unghiile i se înfipseră în carne, încercă din nou să zîmbească. Apucă iar, atent la mișcare, înhăță cana și, ridicîndu-se puțin, bărbia țepoasă îi atinse o clipă pieptul, sorbi cald și dulce. Cercetîndu-l din priviri, chirurgical Heiler îi spuse după aceea că în două săptămîni, cam atît după părerea lui, și slavă Domnului văzuse destui bărbați răniți, pe mulți chiar reușise să-i vindece, dacă tot ce făcea el se putea numi vindecare, îi ajutase în orice caz cum putuse mai bine, așa că se pricepe cît de cît, în două săptămîni o să fie iar pe picioare și numai în vreo dimineată ploioasă, cu nori joși și picurînd fin din ei, numai atunci junghiuri și dureri mărunte îi vor aduce aminte de tot ce se întîmplase. Tobit lăsă o clipă cana și sorbitul din ea și cu arătătorul de la mîna liberă își arată orbita goală și din nou bău. Pe fundul cîinii rămăsese un strat subțire și năclăit de zahăr netopit, Tobit îl privi o clipă cu regret, apoi puse cana pe marginea patului, se întinse și își trase cearceaful pînă la bărbie. Chirurgical Heiler vorbea acum despre ochiul lipsă, încercînd să-l consoleze în chip și fel, ființele ciclopice de exemplu nu par să aibă vreun cusur, e drept că le cam lipsește înăuntru în cap, ceva, sînt cam proaste deci, dar asta în nici un caz nu e în legătură cu ochiul lipsă sau cu ochiul existent. Au avut și nenorocul, ele, ființele ciclopice, să se întîlnească cu singurul om din vremea aia căruia inteligența, nu-i așa?, îi prisosea din belșug, fu numit Ulise. Trebuie să fii însă nebun ca să lași toate nimfele și vrăjitoarele

alea circeene și să pleci mereu și iar, dromomania lui Ulise le captă atenția o vreme, Tobit ar fi vrut însă să spună altceva, prinse momentul ăla, ă, ă, ă, dintre două cuvinte, cel spus și cel care nu vine încă, și își arată îngrijorarea:

Nu are bani și haine, iar actul prin care se dovedea că este stăpînul unei moșii, nu mai știe de urma lui, speră că nu s-a pierdut. Chirurgul Heiler îl asigură că tot ce avea de valoare asupra sa este în siguranță, s-a îngrijit personal de asta, dar nu fusese numai dorința lui, ci și a căpitanului von Springfels, să nu se piardă nimic. Pentru asta se întocmise un inventar în mai multe exemplare, poftim!, el trebuie numai să semneze și orice grijă în legătură cu bunurile lui se va spulbera definitiv. Scoase mai multe foi de hîrtie, inventarul, care începea cu cuvintele un cal și se termina – fuseseră inventariați și nasturii – la numărul o sută optzeci și trei, cu un compas. Tobit citi atent lista, mai mult din cauza mirării pricinuite de numărul mare de obiecte pe care le deținea, nici măcar nu știuse că într-unul din buzunarele lui se găsea o măsea umană cu trei rădăcini. N-am știut însă, îi spuse Heiler, dacă e a unui bărbat sau a unei femei, el înclină să creadă că e a unei femei, este mai delicată și mai albă decît este de obicei o măsea de bărbat, speră să nu greșească prea tare. Greșește, dar nu prea tare, îi explică Tobit, este a lui Rafail îngerul, cel care îl însoțise în lenta călătorie făcută în tinerețe la dorința tatălui lui, cel care credea că în multele cărți de pe lume, într-una din ele, se află scrisă și viața noastră.

Iscăli la sfîrșitul actului de inventar, alături de mai multe semnături, cele ale comisiei, precum și a președintelui acelei comisii, colonelul Nebenschüssel, în trecere pe acolo. Acestuia i se prezentaseră faptele și hotărîrile și vicecomandantul garnizoanei provizorii din Craiova aprobase măsurile excelente luate și ceruse să fie președintele comisiei, așa s-a

întîmplat că nici măcar un fir de păr de pe hainele lui Tobit nu se pierduse sau rătăcise. Hainele sînt însă de nepurtat, continuă chirurgul, dar, avînd aceeași statură, îl va împrumuta el cu un rînd de haine. Ofițerii care stăteau în jurul mesei desfășuraseră în timpul acesta o hartă a Olteniei ocupate precum și a Banatului, cu Via Carolina, cea care avea să fie construită în următorii ani, înțelese Tobit în urma discuțiilor purtate de domnii ofițeri, drumul între Turnu Roșu și Rîmnic se născu din mințile lor savante, precum și din decretul imperial. Strînseră harta sul și unul dintre ei o puse într-un toc de piele. Tobit morfolea gînditor felia de pîine pe care i-o dăduse chirurgul și îi privea. Ofițerii plecară să mănînce și căpitanul Schwantz von Springfels îi spuse că regretă, dar nu-l poate, văzînd ce mănîncă, băga încă în porția ofițerilor, datorită faptului că el este încă un condamnat, după executarea pedepsei se va îngriji de asta, Tobit va mîncă aceeași mîncare cu ofițerii lui și, dacă va binevoi, atunci cînd starea sănătății îi va permite, va putea participa în persoană la mesele ofițerilor. Pînă atunci însă, pînă la executarea pedepsei, apă și pîine, regimul obișnuit al unui condamnat din imperiu. Tobit îi mulțumi pentru bunăvoința ce i se arăta și întrebă cînd se va executa pedeapsa. Căpitanul Schwantz von Springfels își scoase ceasul care arăta, văzu, orele nouă fără zece minute, trecuseră deci douăzeci și patru de ore de cînd cei patru, profitînd de numărul și puterea lor, îl jefuiseră și îl maltrataseră, la ora nouă și jumătate fix va fi executată și sentința lui și după aceea va fi din nou un om liber, domnilor!, pocni din călcîie în mijlocul prafului din cort și potcoavele cizmelor precum și pintenii țacăniră și zdrăngăniră, porni în fruntea celorlalți ofițeri, și ei se așezară în urma lui după grade și, dacă aveau același grad, dar asta nu se întîmplă, după vechimea în funcție, îl salutară cu o mișcare scurtă a capului, ieșiră. Cîrpa țeapănă care ținea loc de

ușă căzu în urma lor și în cort se făcu întuneric. Chirurgical Heiler îl acoperi pe Tobit cu o pătură puțin dulceag și acru, mai ai o jumătate de oră, îi spuse, din clipa când vei auzi împușcăturile, este timpul tocmai bun să ațipești. Da, da, clănțani Tobit din trupul febril, chiar asta va face, își închise singurul ochi, mulțumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine, spuse, chirurgical Heiler ieși și el.

La ora nouă fix, atunci când Tobit crezu că este nouă, nu se auzi nici o împușcătură, nu se trezi din amorțeala care îl cuprinsese, o fi stat ceasul cel mare al lumii, crezu o clipă, prinse să tremure într-un nou frison, se trezi. Mai mulți soldați îl luară de subțiori și de picioare, este ora nouă și jumătate, știu el, și îl cărară afară. Văzu o lumină firavă și gălbuie, ca și cum în mijlocul cerului s-ar fi aprins o lumânare uriașă, nu știu ce să creadă, apoi, înșirați pe aceeași bîrnă unul lîngă altul, cu limbile atîrnîndu-le din gură și cu ochii plesniți, nemișcați și atîrnînd fiecare de cîte o frînghie scurtă, îi văzu pe cei patru, și în spatele lor văzu cerul, și în cer lumînarea aceea la care se gîndise o clipă, pîlpîind. Soldații făcuseră un careu și în mijlocul careului se afla un eșafod portabil. Fu suit pe eșafod și îl așezară călare pe un scaun cu spătar înalt, nu mai vedea nimic din cauza spătarului, vîji ceva – biciul, putu să se gîndească – și din amorțeala trupului simți că cineva sau ceva îi scotocește prin carne, bănuitor vru să se întoarcă, dar capul îi căzu moale de-a lungul spătarului, același cineva sau ceva continua să-i umble prin carne ca un vierme pofticios în căutarea a ceva neștiut și miezos. Într-o vreme lumînarea aceea uriașă care creștea în cer luminînd pămîntul Olteniei, tabăra lor, a soldaților și a morții, păru că se stinge. Tobit se scufunda acum într-o apă caldută și neagră, birtul în care, împreună cu Rafail, poposise în țara acestora. Aburi de mîncare limpezindu-le privirile hămesite, condensîndu-se pe geamurile reci ale birtului sub forma unor picături grase de ciorbă sau de tocană

sau de ce-o fi fost, mușteriii se uitau la picăturile alea și știau ce fel de mâncare îi aștepta înăuntru, în căldura întunecoasă și mirositoare a aceluia birt. Cei doi se așezară la o masă, salivînd și dovedind prin semne că sînt lihniți. Și asta nu fiindcă, spusese odată Tobit, n-am fi știut limba acelei țări, o știam, ci fiindcă, dacă am fi deschis gura, balele poței și ale lihnелii noastre s-ar fi revărsat peste lume, nu puteam face asta.

Peste două săptămîni de la aceste întîmplări, Tobit se putu scula întremat din patul de campanie în care zăcuse, simți sub picioare pămîntul așa cum îl știuse dintotdeauna și, în afara faptului că își pierduse un ochi și zăcuse din cauza rănilor și de pe urma biciuirii, nu se putea plînge prea tare de tratamentul la care fusese supus, primise aceeași mâncare cu ofițerii și beneficiase de patul de campanie și de un colț din cortul statului major austriac al batalionului de muncă, zăcuse în patul acela și, ca o delectare zilnică, vrînd-nevrînd participase la toate discuțiile și hotărîrile, ba chiar o dată se amestecase în aceste discuții, propunînd mutarea unui podeț cu cinci sute de stînji în amonte de locul ce fusese hotărît, folosindu-se astfel vadul, despre care austriecii, străini de locurile acelea, nu știau nimic. E drept căutaseră vadul, dar un localnic prost sfătuit le arătase drept vad al râului un loc fals și cel puțin cu o jumătate de stîngen mai adînc decît locul pe care îl indica el. Făcuse aceasta în urma bunei lui rațiuni, care îl călăuzea în acele zile de boală și care îi spunea că, orice s-ar întîmpla, austriecii pînă la urmă or să se ducă, iar drumul va rămîne. Chirurgul Heiler, care nutrea sentimente amestecate față de austrieci, servindu-i însă de bine, de rău, îl aprobă întru totul, așa că drumul luă altă cale decît cea care i se desemnase la început, iar Tobit fu lăudat în consiliul privat al regimentului și ofițerii, după ce lauda oficială se termină, se strînseră în jurul

patului lui, strigară de cîteva ori „*Heil!*“ și băură din cările lor cazone poșirca autohtonă numită țuică, strîmbîndu-se și amintindu-și de băuturile mai fine de la Viena, unde o fi acum această capitală minunată? nu le rămînea decît să bea și să se strîmbe, iar Tobit numai să bea, simțind cum alcoolul îi arde mațele. Promise că, atunci cînd se va însănătoși pe deplin, fiind pe picioarele lui, va oferi și el de băut și iată că acum este acest moment:

Îmbrăcat în hainele chirurgului Heiler, fiind și el chirurg (Tobit nu a spus asta nimănui și nici altele, toate acele lucruri care stau ascunse în mintea autorului), haine ce îi vin aproape ca turnate și îi dau o ținută severă, cu o panglică neagră peste ochiul lipsă, palid, Tobit ridică în dreptul bărbiei cana și închină, ceea ce ar putea să pară o trădare, pentru domnii ocupanți ai Olteniei, austrieii. Spune cuvinte de laudă la adresa împăratului precum și la adresa principalului personaj al războiului, cel care a dus la cedarea provinciei, prințul Eugeniu de Savoia, strategul. Apoi închină în cinstea lor, a domnilor ofițeri de față și în primul rînd în cinstea căpitanului aventurier Schwantz von Springfels, viitorul cartograf al regiunii. Să nu uităm însă, spune el la sfîrșit, de cezariceasca administrație, cea căreia îi datorăm totul, ordinea și disciplina supunerii noastre. Micul lui discurs fu întîmpinat cu aplauze și cu înclinări aprobatoare din cap. După ce băură, căpitanul Schwantz von Springfels vorbi și el. Mulțumi celui al cărui oaspete sînt: chiar dacă din cauze obiective această dovadă binevoitoare nu se putuse îndeplini în casa lui Tobit, pentru o clipă ei se consideră oaspeții lui, dar aceasta, spuse el, nu trebuie înțeleasă greșit, de mai bine de șase luni, în provincia asta străină și bogată, ei sînt la ei acasă, în casa bunului lor împărat, pentru care, fără nici un alt îndemn, băură iar. Pomeni apoi de turci, odioșii orientali, vorbi zece minute, ca un bun

geograf ce se afla, despre obiceiurile lor, care, netrebnice, se strecuraseră în Europa, dar iată, acum, una din porțile prin care turcii își vîrîseră capul în continent fusese închisă și băură pentru ca starea aceasta de lucruri să fie definitivă.

Fu o petrecere plăcută și dacă micul incident de la sfîrșit n-ar fi avut loc, atunci cînd chirurgul Heiler, amețit de poșirca autohtonă numită țuică, n-ar fi strigat ridicînd cana cu o smucitură și din ea sărind stropi pe hainele celor din jur – Trăiască Oltenia! – și fără să-i pese, bînd singur în tăcerea penibilă care se lăsase, fără acest incident, dacă poate fi numit așa un țipăt al unuia dintre ei, țipăt peste care se trecu cu tăcere și priviri în pămînt, petrecerea ar fi fost perfectă. Mai stătură puțin, pentru ca impresia neplăcută pe care le-o lăsase strigătul chirurgului să se șteargă, apoi mulțumindu-i lui Tobit, se retraseră. Partida de cărți programată în continuare fu amînată pentru altă dată, mîine să spunem. Tobit le mulțumi la rîndul lui domnilor ofițeri și, în timp ce aceștia se retrăgeau, îl reținu cu un gest scurt pe Heiler. Rămăși singuri, Heiler își ceru scuze încurcat, motivînd că probabil băutura e de vină, ceru să mai bea și, cu cana plină în mînă, așezat pe un scaun sub felinarul care lumina cortul, spuse că nu înțelege ce l-o fi apucat, cu mîna tremurîndă duse cana la gură, bău. Tobit încercă să-l liniștească spunînd că în definitiv n-a făcut mare lucru, impresia penibilă de o secundă pe care o lăsase în urma celor două cuvinte se va șterge într-o noapte, mîine dimineață totul va părea altfel, chiar și cele două cuvinte vor lua în mintea lor o întorsătură hazlie, vor zîmbi cînd își vor aduce aminte că cineva, chirurgul Heiler să spunem, le rostise într-un moment de euforie. Pe cît li se păruseră astăzi încărcate de un înțeles ascuns, dar mai ales răuvoitor, pe atît mîine li se vor părea mai nevinovate și mai firești. Înalt, țeapăn în uniformă puțin strîmtă, cu o figură palidă, vorbind nemțește,

Tobit părea un adevărat ofițer austriac calm și cuceritor. Chirurgical Heiler îi mulțumi pentru înțelegerea pe care i-o arăta, dar, oricâtă înțelegere i s-ar arăta, el va rămâne același, mărturisi asta, un bețivan în vîrstă de patruzeci și șase de ani, fără nici un rost pe lume. Tobit îl consolă arătîndu-i cît bine poate face un chirurg militar cum e el; chiar dacă acest chirurg mai bea din cînd în cînd, cine nu are slăbiciuni ? Băutul nu e cel mai rău dintre viciile care sînt pe lumea asta. Heiler dădu aprobator din cap, bău din nou tremurînd mai puțin de astă dată și, cerîndu-și scuze iar, se sculă să plece, dar Tobit îl reținu, îl sfătui să încerce să se lase de băut. Heiler îi spuse că a încercat, din seara cînd la cusut pe Tobit nu mai băuse nimic pînă acum, poate tocmai de aceea efectul alcoolului fusese îndoit, numai că, nebînd, îi tremură atît de tare mîinile :

— Poftim, privește! spuse și întinse mîna cu cana, încît nu mai poate opera, ca să facă o incizie într-un abces, înfipsese de cîteva ori lanțeta pe alături și numai întîmplarea îl ajutase să nimerească o dată și în abces, ori continuă să bea, ori își pune un laț de gît și se duce în cer să-și ceară iertare, mai are de ales dintre astea două și, fiind laș, se hotărîse pentru băut, duse cana la gură și o goli.

Mai există o soluție, spuse Tobit, să-și dea demisia din armată, da și să moară de foame!, nu!. Tobit îl va lua cu el, are o moșie, va fi binevenit acolo. Înduioșat, chirurgul Heiler lăcrămă, două lacrimi i se prelinseră pe obraji scofilciți.

— Nu mi-o lua în nume de rău! spuse.

Își șterse lacrimile și-l rugă să-i mai dea de băut. Tobit îi umplu cana și îl întrebă ce părere are de propunerea lui. I se pare rezonabilă, spuse Heiler, va accepta. Tobit îi spuse că nu trebuie să se grăbească, după ce se va gîndi bine se va hotărî.

— Da! spuse Heiler, dădu să se ridice, dar, neputînd, se lăsă sprijinit de Tobit.

Lumina se revărsa din felinarul de deasupra capetelor lor, nelăsînd cana, Heiler dădu să pășească, se prăbuși cît era de lung la picioarele lui Tobit și rămase înțepenit acolo. Opintindu-se, Tobit îl cără în pat, îl înveli cu pătura așa cum făcuse nu demult celălalt cu el, făcu felinarul mic și, așezîndu-se pe scaun, își lungi picioarele și își închise ochiul. O vreme păru că doarme sau că se gîndește la ceva anume, nu știm la ce. Dar ne putem închipui că se gîndește la Rafail, tovarășul lui de călătorie din vremea tinereții, la fel ca și acum a stat veghindu-l pe Rafail și ascultînd vîntul. În cameră ai loc să faci doi pași într-o parte și alți doi în cealaltă, restul locului e ocupat de un pat și de un scaun, în pat este Rafail, iar pe scaun, cu picioarele întinse, părănd că doarme sau că se gîndește la ceva, nu știm la ce, Tobit. O lumînare arde galben într-o farfurie așezată pe dușumea. De sub pat se zăresc cotoarele unor cărți groase și din ele iese o ploșniță și se îndreaptă agale spre trupul lui Rafail. Rafail deschide gura și acum vorbesc despre întrupare, despre pîine și vin. Se aud niște clopote depărtate stricînd liniștea și vorbitul. Tobit strivește ploșnița cu talpa, se descheie la gît, închide iar ochiul, o tremurătură fină a pleoapei ne arată că nu doarme:

Mergînd prin zăpadă cu Rafail în spate, Rafail îi citește din carte. În carte sînt scrise viețile lor așa cum vor fi. Simte răceala zăpezii sub tălpile goale, Rafail e tot atît de ușor ca o pasăre care zboară, ca să-l ajute la mers și-a desfăcut aripile și bate din ele, Tobit simte aerul vîjîindu-i pe lîngă urechi. Cuvintele lui Rafail citind din carte îi intră în urechi odată cu șuieratul, rămîn acolo: „Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său“.

Va să zică, vom spune, a plecat ca să se însoare urmînd preceptul creștin și un oarecare îndemn părintesc scos din aceeași carte, poate

discuta despre asta acum cu Heiler. Chirurgical este întins pe pat, galben la față și cu o privire cenușie. Stă sub pătură și a transpirat, își simte duhoarea trupului învăluindu-l. Este o dimineață devreme și ploioasă, vântul lovește în rafale pânza cortului, un zgomot flag-flag întrerupe des tăcerea și vorbirea lor. Tobit stă pe scaun sub felinarul stins acum și afumat, se simte și el murdar și obosit, spune asta, și toate rănilor abia închise îl dor ca un reumatism proaspăt și cu care nu te-ai învățat încă. Ordonanța lui Heiler le aduce două castroane cu o zeamă fierbinte și rea la gust, sorb-sorb, sorb din ea, pe bărbia chirurgical se scurge un firisor subțire și apos, îi picură de pe bărbie pe piept. Continuă să mănânce hămesiți, ordonanța stă în poziție de drepti și privește prin ei și dincolo de ei. Chirurgical Heiler îi ordonă să aducă o sticlă cu băutură din cortul lui și soldatul iese în trap, nu trebuie să te joci cu dorințele unui chirurg bețiv sau să le pui la îndoială. Degetele fine ale chirurgical tremură de nerăbdare, apoi stăpînul acelor degete se apleacă asupra gamelei și cu un icnit o umple la loc cu tot ce mîncase precum și cu un venin bilos, secreția bunului său organism, pune vasul încet la marginea patului și privește în tavan. Ordonanța a venit cu băutura și acum se uită iar undeva în gol, Heiler bea, Tobit refuză. Heiler bea din nou cam o palmă din sticlă, e grăbit și fericit. Vorbesc despre efectele alcoolului, l-au studiat amîndoi pe Streichner, tomurile scrise de acesta în tinerețea lor la Viena, Heiler l-a cunoscut personal la facultatea de medicină unde își ținea cursul, pisălogeala aia, rîde chirurgical, bea din nou, un pic de salivă i se scurge pe la colțul gurii, se întinde spre pernă, rămîne în aer, stă acolo. Sînt amîndoi iar gravi, numai privirea lui Heiler este acum spălăcită și euforică, îl roagă pe Tobit să continue, dar acesta nu aude sau se preface că nu aude. Ploaia continuă să lovească mărunț pânza aspră a cortului, la o cusătură s-a făcut o pată umedă de mărimea unei

palme, din ea picură. Tobit își manifestă dorința de a face baie și Heiler e de acord, se scoală amîndoi, Tobit își ia bastonul pe care îl folosește acum la mers, merg și în urma lor pășește ordonanța cu două prosoape și cu o bucată de săpun cenușiu în mîna. Calcă amîndoi prin băltoacele noroioase, vîntul le umflă hainele. Se opresc la marginea drumului, fac la stînga și o iau peste o miriște băltind, merg peste cîmpuri și peste miriști părăsite, nicăieri nimeni. Se opresc la rîu, rîul curge umflat și mîlos, bolborosind și surpînd malurile. Tobit privește scheletul unui cal undeva spre mijlocul rîului, Heiler bea din sticla în care mai e de o palmă acuma. Două păsări se strecoară ude în sufletele lor, filfîie din aripi ca o pulsație vie, Tobit își domolește bătăile inimii apăsîndu-și pieptul cu mîna. Se dezbracă, pe buci îi lucesc roșii cicatricele, Heiler le contemplă cum se scufundă în apă. Se dezbracă și el și acum stau amîndoi cu apa pînă sub bărbie și tremură. Se întorc spre mal și cînd apa le ajunge la genunchi cer săpunul. Se freacă cu bucata aia de săpun ca o cărămidă nearsă încă, clăbucii se umflă în vînt, plesnesc, dîre subțiri de apă noroioasă se scurg pe picioarele lor albe, undeva în spate este scheletul unui cal cu coastele răsfirate către cer. Ordonanța îi așteaptă pe mal cu prosoapele fluturînd ca niște steaguri ude. Se șterg și se îmbracă, simt furnicături plăcute ca niște ace înțepîndu-i fierbinte prin piele. Tobit acceptă să bea o înghițitură, nimic și nimeni nu le tulbură moleșeala plăcută ce i-a cuprins.

Este ora șapte dimineața, ploaia a stat și o lumină albă ca argintul face să se întindă umbrele pe pămînt, o clipă. Cerul este ca o vată acum și jos. Chirurgical Heiler se simte bine, îi spune asta lui Tobit, privesc amîndoi rîul galben, tufișurile de pe mal, verzi-negre, nici un pom pînă departe, cît vezi cu ochii. Heiler se miră că nu vede oameni, este tocmai vremea forfotei țărănești, Tobit îi spune că

oamenii au fugit, întâi de frica turcilor și apoi de a lor, a austrieilor. Stau prin păduri cu vitele și cu copiii și cu nevestele lor, ascunși sub pământ, așteptând să se întâmple și altceva, ce ar putea să se întâmple?, s-a întâmplat totul, au venit pacea și corvezile ei, preferă însă să se ascundă. E ciudat, fiindcă ei, austrieii, spune Heiler, vor binele acestei țărișoare, Oltenia, raportul generalului prinț este o mărturie pentru asta³. Amîndoi stau înalți și drepti pe marginea râului privesc aburul care se ridică din pământ, vorbesc. Ordonanța e în spatele lor ca o stană, cu o mînă întinsă în gol, și în mînă ține o sticlă pe fundul căreia e un lichid parfumat și roșcat, bunul nostru coniac francezesc, așteaptă. Ordinea poate fi instaurată brutal, spune chirurgul, se întoarce, apucă sticla, privește prin ea, i-o întinde curtenitor lui Tobit, Tobit refuză, rațiunea, spune,

— Nu, mulțumesc! spune, continuă:
a pătruns în mințile noastre brutal, în mintea mea și a lui Rafail, ca un cuțit într-un fruct, s-a așezat acolo parcă pentru totdeauna și noi ne-am așezat într-un pod, în podul casei tatălui meu, și în pod erau cărți groase și latinești, și ajutat de acela am început să învăț, ajutat de Rafail, care va să zică, și de buna mea silință.

Heiler ascultă, bea și pe urmă spune că de acum, în orice caz, țărișoara este un mădular sfrijit al imperiului. Se întoarce, pune sticla în mîna mereu întinsă a soldatului din spatele lui. Oltenia va fi pusă la îngrășat. Nu spune nici unul cuvintele astea, le știu însă amîndoi datorită bunei lor gândiri, pe care au învățat-o de ani de zile. Tobit spune că s-a hotărît să lase totul baltă și să se întoarcă la moșie.

— Am un act și în spatele actului stă o mică moșie. Dacă te-ai hotărît, vii cu mine.

Heiler nu răspunde, se hotărăște să bea, apucă sticla sigur că ea este undeva în spatele lui și în aer, trage o dușcă, nu-i mai oferă lui Tobit. Tobit

privește drept în fața lui, aerul se vâlurește cald-aburos ca un tăvălug ceresc. În sticlă nu mai e nimic, chirurgul aruncă sticla în apă și acum o privesc amîndoi cum se leagănă pe valurile mîloase ale rîului, se duce odată cu el. Heiler își privește degetele care nu-i mai tremură, simte în ele o forță nesigură, spune asta. Tobit spune că aceeași forță este și în degetele lui, întinde mîna deasupra apei și din ea iese un cîmp de forțe statice ca un tunel în aer și prin tunelul acela apa începe să se ridice spre mîna lui, o atinge. O rază de soare străbate micul cilindru de apă, în el se văd agitîndu-se firișoare de nisip, un pește cît o unghie plutește în mijlocul cilindrului, cu burta în sus.

— E mort! spune Heiler văzînd același lucru ca și Tobit.

Tobit spune că nu e mort, se preface însă așa fiindcă acționează asupra lui o forță străină și ocultă, începe să clipească repede și cilindrul de apă coboară treptat, se amestecă cu apa din rîu.

Vorbesc și acum e amiază și soare, pămîntul s-a uscat pe alocuri, rîul aduce de undeva o moară scăpată din legături, o împotmolește la picioarele lor. Ordonanța este trimisă să vadă despre ce e vorba, ei continuă să stea nemișcați și înalți, privind aerul vâlurindu-se ca un tăvălug peste pămîntul acelei țărișoare, Oltenia. Vine ordonanța și le spune că nu este vorba despre nimic, moara e pustie, doar cîteva roți huruie plăcut, angrenate una în alta și învîrtindu-se în gol și de pomană. Privesc o vreme căsoiul morii: bine ar fi să stea în moară legănați de apă, mirosind dulce a grîu și acru și privind șobolanii de apă dînd tîrcoale. Drept pentru care ordonanța este trimisă să aducă frînghii și țaruși, toate de trebuință precum și cîteva sticle de băutură. Ceea ce, trop, trop, ocolind băltoacele, ordonanța și face. După o vreme se întoarce încărcată cu sticle și alți trei soldați cară frînghii, țaruși, o toporișcă, restul. Se apucă de lucru, leagă moara cu frînghii și

frînghiile le leagă de țăruii bătuți de ordonanță în pământ, ce bine stă moara acum, legată cu frînghii întinse ca niște corzi, moara se leagănă și ele se întind și mai tare, zum-zum cîntă frînghiile, iar apa clipocește în jurul morii. Soarele a căzut într-o rîină, din el lumina se prelinge agale în fișii mătăsoase și portocalii care îmbracă moara, se scurge de pe ea. Soldații cară acum sticlele în moară, în moară e bine și legănat. Soldații pleacă, iar cei doi, Tobit și cu Heiler, se așază pe cîtiva saci goi, desfac sticlele și beau. Ochiul lui Tobit clipește negru și vesel, bea. Ordonanța s-a așezat și ea într-un colț, și picotește, este trezită și trimisă să-i invite pe ceilalți ofițeri la petrecerea pe care o dă chirurgul Heiler în moară. Să-i invite și pe urmă să care tot ce s-o putea căra din cortul lui aici, băutură și mîncare, pușca, ocheanul și hărțile, vor călători. Tobit bea și tace și privește o pînză de păianjen și pe stăpînul ei țesînd-o alene dar sigur, Trăiască Oltenia – a fost altădată, în altă noapte, cine mai știe cînd, orice se poate întîmpla în seara asta:

— Trăiască Petrecerea!

Ofițerii vin tropăind prin noapte, sînt unsprezece, tineri și frumoși, năvălesc în moară, îl felicită pe chirurg pentru idee, îi strîng mîinile lui Tobit, caută sticlele, ordonanța n-a venit încă, pînă atunci vor bea ce este, ajunge și atît, sticlele pocnesc și se deșartă, o parte din lichidul prețios încă se risipește pe jos. Dacă aseară în cortul statului major nu se puteau îmbăta, aici, în moară, o vor face, bravo chirurgule, bravo chiorule, Tobit este chiorul. Vine ordonanța și zece soldați cară în urma ei băutură și mîncare, aplauze și zbierete, se improvizează o masă și totul este așezat pe ea. Cineva desface prima sticlă de șampanie, o pocnitură, un abur fin și în urma aburului șampania se revarsă sfîrîind și strălucitoare. Alți soldați aduc scaune, sfeșnice și lumînări, în moară e acum o lumină albă și tristă, ei sînt veseli.

Mănîncă, beau, rîd, se bat pe burtă cu Tobit, Tobit ține o măslină alunecoasă între două degete, surîde, bagă măslina în gură și scuipă sîmburele între roțile morii care se învîrtesc de pomană, sîmburele se înțepenește între roți și gata, uruitul a încetat, se lasă o clipă de liniște albă și tristă și pe urmă totul se animă iar. Și cînd prima furie a petrecerii scade își aduc aminte de femei, să fie aduse femeile. Într-o margine a taberei sînt două corturi pline cu femei, sînt femeile care însoțesc neconținut orice armată, soldații se duc după ele și le aduc la repezeală așa cum le-au găsit, aproape dezbrăcate, despletite și somnoroase. Dar ele nu sînt năzuroase, își alungă somnul și, cheful singurului fel de viață pe care știu să-l ducă le ridică sîinii, pulpele lor strălucesc printre cracii mohorîți ai uniformelor. Șampania se răspîndește iar prin moară, adevărata petrecere începe de-abia acum, Heiler simte fericit aceasta și desface alte, multe, nenumărate sticle. Cineva stinge lumînările, moara se leagănă și odată cu moara se leagănă trupurile lor războinice, totul este o gîfîială acum și o împleticire lenevoasă.

Tăcerea și noaptea ca niște fiice ale morții se apleacă peste moară, petrecerea s-a sfîrșit. O mîna bîjbîie, caută o lumînare și, cînd o aprinde, chipul palid al căpitanului Schwantz von Springfels poate fi văzut plutind prin aer și prin lumină ca o sferă însuflețită și imponderabilă. O mîna intră pînă la cot în conul de lumină și mîna ține altă lumînare, o aprinde și pe aceasta, lumînările stau acum la o jumătate de stîngen distanță una de alta și la o jumătate de stîngen distanță de pămînt, cele două conuri de lumină se întretaie într-o secțiune greu de definit, se gîndește Tobit. Între cele două lumînări este bustul negru și verde-închis al căpitanului von Springfels, mîinile desfășoară o hartă și harta pare mulată pe conul din dreapta căpitanului – este harta Olteniei, desluși Tobit.

Gura căpitanului se deschide și din ea iese primul cuvânt din ceea ce mai târziu (toate cuvintele adunate într-o carte) se va numi „Prelegerile despre Oltenia“, iese primul cuvânt din prima prelegere, din colțul lui, Tobit ascultă. Cuvintele se desfășoară ca un șirag de mărgele, un capăt al șiragului este în gura căpitanului, celălalt în urechea lui Tobit. Cuvinte savante și geografice lovesc timpanul lui Tobit, de la timpan, printr-un fir subțire ele sînt conduse în beznă minții acestuia, mica introducere despre puterea și slava împăratului și a imperiului plutește ca o bărcuță fără însoțitor și plină cu cadavre prin cotloanele minții lui Tobit:

„Me circum limus niger et deformis arundo
Cocyti, tardaue palus, inamabilis unda
Alligat, et novies Styx interfuse coerceset.“

adică:

„În jurul meu este un mîl negru
și stufărișul oribil al Cocytus-ului,
mlaștină cu unde dușmănoase pe care
Styxul, cu apele sale domoale, le
înconjoară de nouă ori.“

Moara scîrție din toate încheieturile, legănată de valuri, pare o arcă, și pe arcă un geograf, descriind tocmai regiunea unde au ajuns, vorbește despre flora acelei regiuni, cuvintele sînt latinești acum, ne poate atrage atenția o *digitalis ambigua*, dar nu, aflăm imediat că ea nu este specifică zonei, a fost pomenită numai ca un termen de comparație pentru starea în care se află țărișoara pe apele căreia plutim – Oltenia, știu Tobit. Dar despre plante: cuvintele căpitanului cartograf ne călăuzesc spre o botanică pragmatică și imperială, Oltenia va cultiva lauri, este singura permisiune idealistă la care vom avea acces, din legănarea morii, adevărul

pare un dulce copil monstruos, nenăscut încă. Și iar despre plante: înșiruiți savante și hrănitoare minților averse de știință, bolboroseala latină amestecată cu o bolboroseală nemțească și ordonatoare, nu trebuie să credem că sub aceste cuvinte se ascunde și altceva decât supușenia, acea obediență cu care ne hrănim din istorie, știința nu are alt înțeles acum, știu Tobit. Privi lumînările și mintea lui în care își pierduse încrederea începu să calculeze febril și mecanic secțiunea conicelor luminoase, întretăierea lor savantă și liniștitoare. Ca o corabie ancorată pentru totdeauna sub cerul Olteniei, moara se legănă pîntecoasă și în pîntecul ei se legănară trupurile ofițerilor beți și ale femeilor obosite dormind cu genunchii la gură, vorbele latinești despre plante se făcură plante adevărate în acel pîntec nesătul și edenic. Vorbind și tăcînd, căpitanul Schwantz von Springfels vorbea acum, într-o prezentare generală, despre minereuri și metale, cîte sînt, unde și de ce. De ce?, nu știm. Explică asta pe îndelete și la sfîrșit ajunse la concluzia că, dacă sînt, bine că sînt, nu ne mai interesează de ce, le-a pus acolo bunul Dumnezeu, așa cum le-a pus pe toate. Iată acest minunat spat de Islanda, îl putem admira în voie, putem privi prin prismele lui și lumea ia atunci o înfățișare miraculoasă, orice gunoi ți se pare o explozie catifelată de culori. Din el se fac lentile, și prin lentile poți privi lumea, și ea, văzută astfel, se face oricît de mare vrem, toată lumea. Fiindcă lumea este un imperiu de vorbe, o rugăciune aproape, am putea spune împreună cu Tobit, cel care privește lumea cu un ochi larg căscat și lumea iese ca o panglică din gura oratorului Schwantz von Springfels, flutură o clipă prin aerul îmbîcsit al morii. Liniște și apoi ni se vorbește despre aur și despre țiganii rudari, proprietatea mînăstirii Cozia.

Tobit nu mai ascultă. Se scoală și împiedicîndu-se de trupuri iese din moară, cerul este înstelat și depărtat, ușor albastrui, fiindcă e

aproape dimineată, ascultă zgomotele, foșnetul apei și al frigului care se ridică odată cu noaptea. Își rupe o fișie din haină, stă cu ea în mână și după o vreme reușește s-o aprindă. Stofa arde mocnit ca și iasca amnarului, o îndeasă într-o crăpătură a pereților și suflă asupra ei pînă cînd lemnul prinde un punct roșu care se face din ce în ce mai mare, din el izbucnește din cînd în cînd o flacără ușor tremurătoare. Intră în clădirea morii, îl caută pe chirurg printre trupurile prăbușite, oratorul dintre cele două lumînări vorbește în continuare despre rolul care îi revine administrației în fața marilor bogății ale țărișoarei, ne sînt prezentate cîteva cifre demografice și ele sînt dezastruoase⁴, îl ia pe chirurg în spate și clătinîndu-se și împiedicîndu-se de trupurile celorlalți, îl cară afară, unde, cu un oftat, îl aruncă în apă. Se aude un plescăit și cîtiva stropi poposesc pe fața lui Tobit. Din locul unde stă, chirurgul îl întreabă pe Tobit cît e ora și Tobit îi spune că e aproape dimineată. În spatele lui și aproape, moara arde repede, s-a făcut un rug uriaș și vesel. Pășind cu apa pînă la genunchi, Tobit ajunge la mal și, cu o mișcare dibace, taie prima frînghie, apoi pe celelalte, care ancoraseră moara, corabia aceea nesățioasă în pîntecele căreia este lumea, toată lumea, și corabia pornește legănîndu-se ca o femeie grasă, arde și înaintează spre mijlocul apei, e din ce în ce mai departe și mai frumoasă. Chirurgul se apropie de Tobit cu apa șiroindu-i din haine, stau amîndoi pe mal privind și gîndindu-se că da, a fost o petrecere reușită, iar acum priveliștea morii arzînd este un sfîrșit binemeritat, cel mai bun sfîrșit al unei petreceri desăvîrșite. Într-o explozie albastru-pal se face o dimineată veselă peste lume și iar.

Tobit porni nepăsător, putem ghici asta din hotărîrea cu care o face, chirurgul se puse și el în mișcare, dar mai puțin nepăsător, șovăielnic aproape, spune ceva despre moară, pare că vrea să-i intre în voie lui Tobit, pășește nesigur alături de

el, vorbește, îi amintește cu plăcere de tot ce s-a petrecut, cât de încântați au fost domnii ofițeri la plecare, în sporovăiala lor veselă, Tobit i-a cucerit definitiv, păcat însă că, nefiind aici, nu au putut admira și spectacolul de la sfârșit, legănarea maiestuoasă a morii arzând și plutind. Trage o dușcă din sticla pe care o ține în mână, își clătește gura cu lichidul arzător apoi îl scuipă împrășcând o tufă pipernicită lângă care s-a oprit o clipă. Ce e? ar fi trebuit să întrebe Tobit, nu întreabă nimic, se mișcă fără rost înainte, spre un viitor pe care îl presimte vag și depărtat, dar în nici un caz neliniștitor sau apăsător, un viitor indiferent, și asta orice s-ar întâmpla, fiindcă el este și va fi între filele unei cărți scrise deja, noi nu facem decât s-o citim pe îndelete și să aflăm odată cu Tobit tot ce se va întâmpla:

Se întoarce spre chirurg, dar nu se opri, trupul continua să înainteze agale și-l întrebă ce e, zîmbi vag văzînd silueta deșirată a chirurgului și fața lui roșie de bețiv, nu e nimic, spuse chirurgul, mi-am clătit gura, atît. Îl întrebă apoi pe Tobit unde merge și dacă mai are rost să se țină după el. Tobit îl asigură că, neavînd deocamdată unde merge, se duce în tabără, și anume în cortul lui, hotărît să se culce. Aha! spuse chirurgul și spuse că și el se va culca, dar înainte de asta, de culcat care va să zică, își va scrie demisia din armata imperială și o va trimite cu un curier la Sibiu, apoi se va culca. Tobit îi promise să-l ajute cît poate la întocmirea demisiei, trebuie să fie foarte atent la motivele pe care le va invoca pentru părăsirea atît de grabnică a armatei, în nici un caz nu trebuie riscat un refuz, ba chiar îl va ajuta și într-altfel, îi va scrie generalului Tiege, cel care, fără a-i fi prieten, a dat dovadă de multă bunăvoință față de el, și-l va ruga să intervină pe lângă Directorul Suprem în favoarea demisiei.

Chirurgul Heiler își scrisese demisia cu o sticlă de băutură alături și golind-o atunci când ultimul cuvânt a fost așternut pe hîrtie. Își admiră opera, i-o citi încă o dată lui Tobit, care ascultă plictisit, dar binevoitor, hotărî să schimbe, îl consultă și pe Tobit și acesta se arătă de acord, cuvîntul neputință cu o perifrază care îndulcea puțin sensul, apoi se apucă plin de rîvnă să transcrie totul pe curat și începu o nouă sticlă. Termină atunci când sticla ajunsese la jumătate și soarele la amiază. Tobit îi promise că o să scrie și el scrisoarea și se duse în cortul lui, hotărît însă să se culce. Înainte să adoarmă privi fix în tavan o vreme și de abia pe urmă se întoarse într-o rînă, își trase pătura în cap și începu să răsufle egal așteptînd să-l cuprindă somnul.

Nu știe tot ce o să se întîmple, desfășurarea întîmplărilor în mersul lor firesc, știe însă că atunci când se va trezi, acum, își va simți trupul odihnit și murdar, își simte trupul murdar, toarnă apă într-un lighean așezat pe un scaun hodorogit și dezbrăcîndu-se pînă la brîu se spală forăind și stropind în jur și când termină are pielea roșie și plăcută vederii, se șterge și se îmbracă și când e gata vine un subofițer care îl invită în cortul căpitanului Schwantz von Springfels, nu știe de ce, iar ce bănuiește el, subofițerul, nu are nici o importanță.

Căpitanul Schwantz von Springfels îl așteaptă pe Tobit în picioare și din monoclul așezat pe ochiul drept, sau poate nici nu are monoclu, nu știm, dar din ochiul lui drept iese o privire cenușie și veselă. Se oprește asupra lui Tobit: Ce face acesta cînd nu face nimic? îl întreabă, nu așteaptă răspunsul. Treaba lui ce face! dar de cînd e aici, în tabără, disciplina ofițerilor, ba chiar și a trupei, lasă mult de dorit, și el, comandantul lor, a pus asta în legătură cu Tobit, îi pare rău, dar asta e situația. Un om care nu are nici o treabă și care așteaptă pur și simplu să se întîmple ceva și, cum nimic nu se

poate întâmpla, inventează el tot felul de lucruri și de petreceri. Ce e cu partida de zaruri la care ofițerul, îi scapă acum numele, un tinerel, firește, și-a pierdut sabia și după aceea s-a spânzurat în mijlocul taberei putînd să-l vadă oricine avea chef s-o facă? A cercetat, știe că Tobit nu are nici un amestec, că sublocotenentul Erman, după ce că s-a spânzurat, a mai lăsat și o scrisoare, numindu-i pe toți aceia care l-au împins către moarte, și că Tobit nu este trecut în ea, dar asta are vreo importanță?, simpla prezență a lui Tobit este deja un amestec. Tobit spuse că habar nu a avut de cele întîmplate, e drept, a văzut trupul spânzuratului, dar fiind fără uniformă și fără sabie, cu figura desfigurată de moartea violentă prin care trecuse, a crezut că e vorba de vreun mort oarecare, vreun băștinaș pedepsit pentru cine știe ce vină, nu s-a gîndit nici o clipă la sublocotenentul Erman sau la vreun sublocotenent în general. Și apoi, spuse căpitanul von Springfels, mai e și petrecerea din moară, ce l-a îndemnat să organizeze o astfel de petrecere?, știe foarte bine că ofițerii lui nu au voie să se atingă de femeile stricate care mișună prin preajma taberei, oferindu-și serviciile soldaților și bolile și paraziții pe care îi cară după ele, toate sînt bolnave, știe și Tobit asta. Nu le poate goni fiindcă riscă o revoltă a trupei. Petrecerea lui Tobit a stricat însă una din regulile la care ține foarte mult, ordinul numărul treizeci și patru din lista de patru sute de ordine pe care a întocmit-o atunci cînd a primit comanda și această listă o are și Tobit. A făcut-o cu bună-știință așadar, își smucește nervos umărul într-o parte, nu poate să creadă altfel și, chiar dacă ar crede altfel, tot n-are nici o scuză.

Tobit spuse că da, nu are nici o scuză, dar că încălcarea ordinului treizeci și patru nu a început atunci, odată cu petrecerea, ci cu mult înainte de venirea sau aducerea, nu știe cum să spună mai bine, lui în tabără, cu toate că, în ceea ce-l privește, el personal nu a încălcat acest ordin și nici altul din

cele patru sute de ordine și dispoziții de pe listă. Că le-a studiat cu atenție și s-a ferit de vreo abatere de la ele, numai așa se explică de ce nu a aflat mai devreme de moartea, o regretă, a sublocotenentului Erman, nu a făcut decît să respecte ordinul numărul o sută: „nu întreba mai mult decît ți se spune“. Poate că el, spune căpitanul von Springfels, nu le-a încălcat, dar și simpla prezență a unui civil în tabără este – pare, se corectă von Springfels – un îndemn la nesocotirea lor, a ordinelor, chiar dacă nu ar face nimic, prezența unui civil duce la dezordine, numai că el o și face. S-a înhăit cu chirurgul Heiler și pun la cale tot felul de blestemății și de petreceri, el nu este total împotriva unei oarecare destinderi, dar destinderea – este doar pace – pe care o propune Tobit seamănă prea bine cu delăsarea. Drumul pe care îl construiesc nu a înaintat aproape deloc în ultima lună și se vede obligat să pună asta în legătură cu prezența lui Tobit. Se mișcă puțin pînă cînd pata de lumină de la picioare îi ajunge pe piept strălucind ca o mică decorație. Stă așa, cu picioarele desfăcute și bine proptite pe pămînt, o mîna vîrîtă în despicătura uniformei, cealaltă îndoită la spate, peste aproape o sută de ani, ca un viitor Napoleon, l-am putea compara cu acesta. Tobit vede firele de praf jucîndu-se în raza de lumină și dezordinea lor nepăsătoare îi produce plăcere, gîndurile lui o iau razna, deschide gura și spune:

— Rafail, bunul meu însoțitor și înger, se ridică de acolo de unde zăcea, întinse mîna și apucă o carte groasă de sub pat „privește“, îmi spuse, deschise cartea, și din ea se făcu o rază de întuneric prin cameră și în raza aia pluteau ca într-o apă două sute de incubi luminoși: elementele dezordinii femeiești din lumea aceasta se hlizeau la ei. Am visat-o, mi-a spus Rafail, pe Sara cea posedată de diavol, stăpîna acestor incubi închiși în carte. Rafail a închis apoi cartea și raza s-a adunat supusă între filele ei.

Și astăzi, în timp ce dormea, spuse, a visat-o și el pe Sara, carnea ei albă și rece ca o zăpadă luînd forma unui pat îmbietor și a unui îndemn incubinabil.

Nu-i rămîne decît, după ce toate acestea au fost spuse, nu-i face plăcere, desigur, continuă von Springfels, să i-o spună, decît să părăsească tabăra. Ceea ce, spune Tobit, corespunde perfect gîndurilor și dorințelor lui, moșia Alba îl așteaptă, va pleca. Nu imediat desigur, dar cît de repede se va putea, în două-trei zile o va face. Vru să se retragă, dar von Springfels îl reținu, discutară o vreme despre geografia ținutului în care poposiseră. Și, cum se făcuse tîrziu, von Springfels porunci să se aprindă lumînările și îl invită pe Tobit să cineze cu el. Tobit ezită o clipă, apoi îl rugă pe căpitan să-l cheme și pe Heiler, căruia îi promisese că își vor petrece seara împreună. Căpitanul trimise un soldat să-l caute pe chirurg și în timp ce-l așteptau, în zgomotele pe care le făcea ordonanța pregătind masa, vorbiră iar despre ținut, țărișoara, administrația este interesată, se interesează de producția de aur a regiunii, căpitanul trebuie să înainteze un raport grabnic. În rîul pe care l-a cercetat nu a găsit nici o urmă de aur, dar a hotărît să spele nisipul pînă cînd va da de urma lui, numai că treaba asta îl plictisește îngrozitor, recunosc la sfîrșit. Tobit fu de acord că este plicticos să cauți aur acolo unde aproape că nu se găsește, singurii care reușesc cît de cît sînt țigani rudari ai mînăstirii Cozia, dar după știința lui, toată producția regiunii nu se ridică la mai mult de cîteva ocale anual, din care prea puțin ajungea în mîna vechii stăpîniri. Cînd era copil, spuse, spălase și el nisipul unui fir de apă care trecea pe moșia tatălui său și în cîteva luni reușise să strîngă o cantitate infimă de grăuncioare aurii, două-trei dramuri, pe care apoi tatăl lui le schimbase pe un ban de aur adevărat, un ducat imperial pe care l-a pierdut peste cîteva zile. În altă

vreme, servitorul lor, Alexandru, avea să-i povestească rîzînd că grăunțele acelea aurii erau pilitе dintr-un ban și aruncate în jgheabul de spălare de către același tată. După ce spuse toate astea, Tobit surîse, o clipă în ochiul lui negru luci o luminiță ca și cum ar fi privit în flacăra unei lumînări, apoi luminița se stinse, nu e cine știe ce de raportat, spuse și se lăsă ușor pe spate, într-o poziție relaxată și binevoitoare. Pe masă străluceau acum tacîmurile și farfuriile de cositor, Tobit le privi cu plăcere, vorbiră. Fiindcă, spuse chirurgul Heiler, care tocmai intrase, după ce îi salută, pârînd mai treaz și mai bine dispus ca niciodată, Tobit ghici că dormise, aurul care ar putea fi în rîul cercetat este furat de către soldații care spală nisipul, este convins de asta, fiindcă sînt cei mai beți soldați din ținut și sînt așa numai de cînd au fost puși la munca istovitoare și plicticoasă la care au fost puși, și nu numai că sînt beți, dar sînt atît de beți încît au început să se laude cu norocul care a dat peste ei. Se așezase la masă și cu mîna tremurîndă își turnă un pahar cu vin și-l dădu lacom pe gît, se scuză și bău încă unul, da, da, soldații fură imperiul și cu ce fură se îmbată și după ce se îmbată îndeajuns, se laudă oricui dorește să-i asculte.

Sînt acum la masă, gesturile lor sînt delicate, ca și mestecatul și înghițitul, în lumina tremurătoare a lumînărilor. Tobit înghite, întreabă dacă nu cumva caporalul Glauber este șeful lor, da, da, îl asigură căpitanul von Springfels, desigur, spune și Heiler, bea. Și ce dacă este? se poate citi în privirile lor cercetătoare, înghiți, spuse Tobit: dacă este, atunci unul din motivele că soldații sînt beți îl știe el, Glauber este cel cu abcesul pe care i l-a operat Heiler în urmă eu vreo zece zile și el, Tobit, asistase la operație, văzuse țîșnirea puroiului din gîtul lui Glauber și atingînd tavanul, de unde picurase albicios în țărîna, dar mai văzuse și privirea caporalului de după clipa țîșnirii,

momentul acela de fericire trupească, Glauber e un hoț, fiindcă, după ce și-a depănat scurta fericire, privirea lui s-a oprit asupra rezervei de băuturi a lui Heiler, și pentru a doua oară fericirea a poposit în ea, în privire. Ceea ce fură soldații nu este, așadar, aurul unui rîu dovedit sterp. Căpitanul von Springfels se șterse la gură, sorbi din pahar și apoi îl sfătui pe chirurg să-și numere sticlele, zîmbi și Tobit. Sticlele, spuse Heiler, nu pot fi numărate fiindcă sînt nenumărate, de multă vreme trăiește într-o lume de sticle pline și goale, surîse și el. O să umple însă cîteva sticle cu o soluție purgativă și dacă hoții sînt atît de beți pe cît se laudă că sînt, n-or să observe prea repede diferența, iar el o să știe precis dacă-i umblă cineva la provizia de băuturi. Pomeni ceva despre sarea lui Glauber din care posedă din belșug, și cu tot gustul ei amar speră să-l dea gata pe caporalul hoț, omonimul celebrului chimist care a preparat sarea. Terminaseră de mîncat și ordonanța strînsese resturile mesei, le umpluse din nou paharele, Heiler se întreba cu voce tare dacă nu cumva chimistul Glauber o fi vreun strămoș al caporalului bețiv, dar conchise că nu poate fi vreo legătură, alta decît hotărîse el să o facă între sarea amară și burta hoțului, rîse și bău. Ordonanța puse pe masă un coșuleț cu vișine timpurii și Tobit gustă mecanic una, gustul ei acru îi umplu gura de salivă și îi contractă fălcile:

— Nu vă sfătuiesc să mîncăți! spuse după ce înghiți carnea zdrențuită a fructului.

Se jucă cu simburele în gură amintindu-și de vremea cînd bunul lui tată, Tobit-tatăl, îi pusese un coșuleț aproape identic cu acesta în față și el, copil fiind, neștiind ce să facă cu fructul mare și lucios pe care îl prinsese în palmă, strînsese mîna și printre degete i se scursese sîngele vișinei, lipicios și dulce, rîde cu gura pînă la urechi în timp ce tatăl lui, Tobit, îi îndeasă o vișină în gură, o împinge cu degetul pînă cînd vișina face explozie din pielița ei

subțire, îi inundă papilele cu roșul și dulcele ei acrișor și din bezna gurii lui toată lumea se transformă deodată într-o vișină uriașă și lucioasă, spune aceasta, tace. Vișinile lucesc stins în contrast cu fața de masă albă pe care Heiler o rîcîie cu unghia. Tobit se scoală, împinge șervetul din dreptul lui cu un gest hotărît, mulțumește gazdei și la sfîrșit, spune că nu a uitat nimic din tot ce au vorbit, va pleca. Căpitanul Schwantz von Springfels s-a ridicat și el, ascultă, îi pare rău, dar asta e singura soluție, vorbește. Heiler îi privește indiferent din jilțul lui, își toarnă un ultim pahar, bea. Va mai rămîne puțin dacă i se îngăduie, are ceva de aranjat cu von Springfels, ceva ce, din păcate, nu suferă amînare, i se acceptă cererea, Tobit le spune la revedere, iese.

Noaptea pogorî peste el, fuioare de aer cald îi încolăciră trupul ca niște brațe nesfîrșite și mîngîietoare, se mișcă prin aer ca printr-o vată caldută și nesuferită. Auzi pași în urma lui și chirurgul Heiler: „ți-a spus să pleci, așa că nu mi-a rămas decît să-i comunic și eu hotărîrea pe care am luat-o“, îl ajunse, spuse acestea. Mai vorbiră o vreme despre ce aveau de făcut, hotărîră să plece cît mai grabnic cu putință, pentru a nu întări și mai mult starea de suspiciune care se crease în urma morții sublocotenentului Erman și a petrecerii de la moară. Dar nu prea repede totuși, pentru ca plecarea să nu pară o fugă, vor mai sta exact atîta cît va fi nevoie, oricît, nu trebuie să lase impresia unei izgoniri. Două, trei zile să zicem, timp în care se vor comporta în modul cel mai obișnuit, vor participa în continuare la tot ceea ce tabăra face în comun, vor da poate și o petrecere de adio, asta o vor hotărî mîine dimineață, fiindcă, se știe, noaptea este un bun sfătuitor, și poate nu numai atît.

În cursul nopții, lucrurile luară însă o întorsătură cu totul neprevăzută. Heiler, care înainte să se culce pregătise cîteva sticle cu o soluție purgativă, după ce le amestecă printre cele

adevărate, se culcă. Numai că în timpul nopții îl apucară, după circa un ceas de somn, setea și insomnia, se sculă din pat și uitînd ceea ce făcuse cu sticlele, goli la repezeală una dintre ele. Îl miră gustul nesuferit, dar, fiind beat și somnoros, nu-i dădu prea multă atenție și încercă să adoarmă din nou. Tot zvîrcolindu-se în pat, își aduse aminte ceea ce făcuse, umplutul celor cîteva sticle goale și apoi, dar despre apoi nu trebuie să-și mai amintească, simțise deja, simțea un cuțit învîrtindu-i-se cu zgomot în mațe, trebuia numai să aibă răbdare cît de cît. Și după ce acest cît de cît trecu mai repede ca niciodată, sări din pat și cu pantalonii în vine se opri în fața cortului, se tîrî mai într-o parte simțind cum din el se scurg șuvoaie subțiri și puturoase. Știind că acesta e numai începutul unei nopți foarte lungi, se curăță cum putu și o luă la picior spre cortul lui Tobit. Nu fiindcă Tobit l-ar fi putut ajuta în vreun fel, mai mult decît s-ar fi putut ajuta și singur, dar fiindcă simțea pur și simplu nevoia să povestească cuiva ce i se întîmplase. Pe drum însă trebui să se oprească iar și lîngă cortul lui Tobit, din nou. Numai că a doua oară, a treia de la început, burta lui s-a golit lîngă un trup. Știu asta cînd termină și se împiedică de ceva, nu știu ce să creadă, i se păru chiar, o clipă, că este el însuși prăbușit, nu, nu putea fi asta, se dumiri imediat, era altul, Tobit. Știu că e Tobit pentru că Tobit deschise gura și-l întrebă ce-l apucase să-și facă nevoile tocmai acolo unde zăcea și el, și Heiler fu nevoit să-i spună pe îndelete povestea. Erau acum amîndoi cam în aceeași situație, două trupuri zăcînd unul lîngă altul, da' că ce caută acolo, se trezi într-o vreme chirurgul întrebîndu-l pe Tobit. Și Tobit trebui să recunoască, dacă tăcerea poate fi numită așa, că nu știe ce caută acolo, nu știe în nici un caz ce i se întîmplase. Fiindcă se hotărîse să se culce în cort și se trezise afară cu cineva icnind lîngă el și puțînd, Heiler adică. Dar pe cît de bine îl înțelege

pe chirurg, pe atît de puţin înţelege ce i se întîmplase lui. Heiler întinse o mînă de acolo de unde zăcea şi la capătul ei dădu peste un cucui, au! se feri Tobit, se pare că e ceva care se termină în mîna chirurgului, un cucui. În Heiler, uitînd de el, se trezi medicul, e un cucui, spuse, la sfîrşitul creştetului tău şi la începutul mîinii mele, nu pare să fie grav, cu toate că văicăreala lui Tobit îl cam pune pe gînduri, au! care va să zică, nu ne rămîne decît să cercetăm pe îndelete totul. Nu are ce cerceta, spuse Tobit, dar dacă e așa, că nu are, atunci cucuiul şi văicăreala ce sînt?, o să cerceteze, asta e meseria lui, această văicăreală.

Bineînţeles că este un cucui în creştetul lui Tobit şi mai e şi Tobit zăcînd afară din cort, cineva i l-a făcut, cine? Noaptea se așezase peste ei, o noapte nesfîrşită în urma acestei întrebări, nu le rămînea decît, dar chiar dacă s-ar fi lămurit, ceea ce credeau ei că este adevărul era deja în mîinile lor, să se lămurească în vreun fel. Nu puteau crede că, așa cum Heiler înghițise purgativul din întîmplare, tot așa, lui Tobit i se întîmplase să-i crească din senin un cucui în creştetul capului. Se gîndiră amîndoi la același lucru, la caporalul Glauber, asta ar putea fi, dar din ordinul cui acest caporal încercase să-l omoare pe Tobit? Ceea ce gîndeau ei era altceva decît ceea ce simţeau ei, Tobit simţindu-și cucuiul ca un corn crescut în creştetul capului şi Heiler pipăindu-i cucuiul.

O crampă ca o mînă atotputernică îl răscoli pe chirurg, noaptea se strecură în gura lui şi de acolo mai jos, spre viscere, le parcurse la repezeală.

— Doar n-o să stăm toată noaptea așa! spuse într-un sfîrşit Heiler.

— Şi chiar dacă n-o să stăm, nu văd ce am putea face altceva, spuse Tobit simţînd cum din creierul lui creşte o durere uriaşă şi veşnică. Dar nu atît de veşnică încît să nu poată spune că s-a plictisit să tot stea așa şi să aştepte ceva ce nu mai avea să se întîmple.

— Ce?

Să vină ăia și să-l căsăpească de tot. ăia n-or să mai vină pentru simplul motiv că, atunci cînd au plecat, au plecat convinși că au făcut-o, că l-au căsăpit adică, or să se mire cînd au să afle că nu e așa, dar nu numai că au să se mire, dar au s-o facă mai repede decît se așteaptă cineva, acum. Spuse acum și dădu să se scoale, se sculă dar pămîntul se răsuci sub picioarele lui, Heiler se retrase la vreme și Tobit căzu lîngă el, într-un leșin de scurtă durată după cum constatară amîndoi, Tobit trezindu-se într-o vreme, iar Heiler privindu-l, încercînd să deslușească ceva în beznă și golindu-și intestinele a nenumărata oară, nu e nimic de făcut decît să aștepte. Dar ce pot aștepta altceva decît ceea ce o să se întîmple, iar ceea ce o să se întîmple sînt următoarele: Tobit spuse că are amețeli și o steluță mică și verde undeva în străfundul creierului, clipind veselă, și că ce face Heiler acolo, dar după ce întrebă își aduse aminte ce face, nu mai ascultă mormăitul celui alt despre Glauber⁵, dușmanul lor comun, savantul și caporalul bețiv, dar unul și același în răul pe care îl produsese, identici în capul lui Tobit și în mațele chirurgului.

(Fiindcă e o prostie să cauți un caporal bătauș și bețiv într-o tabără plină de bătauși și de bețivi, hotărîră să apeleze la logica lor încă sănătoasă și plini de încredere apelară la ea: Un caporal bătauș și bețiv, dacă este întîi prima din aceste două, și este, nu avem nici o îndoială, atunci nu este bețiv, adică nu este înainte de a fi bătauș, o gură, două, poate, ca să prindă curaj dacă cumva acesta îi lipsește. Deci un caporal care se hotărăște să omoare pe cineva nu se îmbată înainte de asta ca un porc, și dacă nu o face, după ce termină cu omorîtul nu-i rămîne decît să o facă, arde de poftă și de nerăbdare. Și cînd arzi de poftă și de nerăbdare nu prea e loc și de altceva în tine. Te așezi în primul loc convenabil și-ți dai pe gît licoarea și dacă e noapte, după o vreme de băut de

unul singur ți se face urât și dacă ți-e urât, dar nu ai chef de alții, cine știe ce pofticioși la băutura ta, atunci faci focul. Numai că îl faci ca un om grăbit, adică îl faci prost, atît doar cît să nu te mai simți singur și să poți bea în continuare și fără să ți se mai pară că noaptea care a fost mai toată prielnică, acum s-a întors împotriva ta. Nu le rămase la capătul acestui șir de gînduri logice decît să privească în jurul lor și, văzînd focurile din tabără, toate ardeau la fel, numai unul dădea să se stingă, știură că acolo e Glauber.)

Îl găsiră pe Glauber destul de repede, dormind răscrăcărat la marginea unui foc aproape stins fiindcă ce face cel ce și-a omorît dușmanul?: face un foc și se îmbată lîngă focul acela, horcăind, și mai văzură cum din tălpile încălțărilor lui, prea aproape de foc, ieșea un fum subțire și înecăcios. Tobit dădu cu piciorul în plosca goală, vor aștepta, nu-i așa?, să se trezească și cum încălțărilor îi ardeau mocnit, asta, trezitul, avea să se întîmple odată și odată. Priveau trupul care dormea și plini de răbdare așteptau, dar după ce așteptară o vreme, hotărîră să-l lege în fel și chip și de abia pe urmă să aștepte, ceea ce făcură la repezeală și îndemînatici, dar slăbiți de tot ce li se întîmplase. Alimentară focul și așteptară. Caporalul bețiv și legat mormăi ceva prin somn și mîna lui bîjbîi în neștire, în căutarea sticlei dătătoare de somn, Tobit împinse cu piciorul plosca mai aproape de mîna aceea și mîna o apucă, dar nu, toate astea nu se pot întîmpla fiindcă mîinile caporalului sînt strîns legate, frînghia subțire i-a intrat deja în carne și sîngele apos, limfa acelu caporal mustește în jurul ei, se trezește. Și în timp ce se trezește, focul de la picioarele lui a terminat de ars talpa groasă a încălțărilor, îi linge liniștit pielea bătătorită a călcîielor și timp de o clipă se aude un răcnet neomenesc, limba focului a atins pielea mai fină a scobiturii tălpii, poposește o vreme acolo. Răcnetul e acum de vită înjunghiată,

nu avem nici un motiv să credem altfel. Mai într-o parte, în întuneric, Heiler își deșartă mațele. Tobit, întins pe pătura caporalului ascultă scremetele chirurgului, în capul lui e un zvîcnet plăcut și adormitor, ațipește o clipă. Îl trezește Heiler care și-a terminat treaba, spune că a deșertat una din sticle pe gîtul caporalului, mațele lui sînt acum pline de un lichid nesuferit și amar care va lucra ca o pompă universală, va goli tot răul din el. În mîna lui lucește un bisturiu, dar nu apucă să spună mai departe fiindcă burta îi ghiorăie apos, se retrage discret și din el iese o zeamă subțire care se amestecă repede cu noaptea, este aidoma ei. Tobit dormitează în continuare pe pătură, privește: îl vede pe chirurg care îl întoarce pe caporal cu capul spre foc, bisturiul lucește iar și nădragii caporalului sînt sfîrtecați, pielea dintre pulpe e galbenă și întinsă ca un ciorap, cu o mișcare dibace, Heiler îl transformă pe caporalul Glauber în eunucul Glauber, sîngele țîșnește și se amestecă cu întunericul, este aidoma lui. Omul horcăie și se zbate și deodată în mațele lui are loc o explozie glauberiană, lumea este toată acum scîrnă și sînge. Un oarecare hematom produs din lovitură îl face pe Tobit să se moleșească iar ca un leș, într-un leșin scurt, și atunci cînd se trezește își simte picioarele bălăbănindu-i-se în aer, la mică distanță de pămînt,

— Ești greu al naibii!

Îl aude rostind pe chirurg și știe că e în spatele acestuia, cărat de acesta, ar vrea să știe și unde, spune numai că ar putea sta acum pe propriile picioare.

— Bine! spune chirurgul.

Tobit simte sub tălpi greutatea trupului slăbit, ar vrea să rîcîie întunericul prin care dimineța se strecoară sticloasă și rece, nu are această putere și totuși, o mîna i se reazemă tremurîndă pe zidul lingav și scăzut al nopții, pășește. Sînt acum în cortul chirurgului, vorbesc. Heiler destupă o sticlă

și îi oferă lui Tobit pentru a se întrema, beau și cad de acord că e cel mai bun moment pentru a lua o hotărâre mai ca lumea, să fugă. Și Tobit, dar fără să știe de ce, îi cere lui Heiler să amâne plecarea cu câteva ceasuri, mai are ceva de făcut, simte asta, chiar dacă atunci, acum, nu poate spune ce. Își adună puterile și se ridică, se deșiră prin aerul cortului, Heiler îi propune să-i dea un întăritor și, slăbit și clătînându-se, Tobit acceptă. Chirurgul îi dă întăritorul care se scurge leneș și uleios în el, își găsește culcuș acolo, în întuneric și cald și liniște și, scârbit, Tobit icnește și varsă întăritorul din mâțele lui și lichidul acela scîrbos precum și fiera și bila și acizii anorganici ai digestiei i se întind sub forma unei băltoace la picioare mirosind acru și fin ca oțetul. Chirurgul îi vîră un deget pe gît și îl ajută să verse în continuare. Tot răul pricinuit de lovitura de pe creier se scurge acum veninos și bălos și în lichidul de la picioarele lui plutesc viermi mici și albi și somnolenți, adevărații viermi sălășluitoari în trupul nostru⁶. Heiler îi numără și constată că sînt șaptezeci și patru, spune că au mai rămas zece, destul ca să se înmulțească la loc în scurt timp, nu e nici un motiv de îngrijorare. Calcă prin băltoacă și aduce sticla cu alcool, i-o întinde lui Tobit și Tobit își freacă fruntea cu podul palmei umezit cu alcool, o căldură binefăcătoare îi cuprinde curînd tîmplele și foarte plăcută. Privindu-l, Heiler spune din nou că ar trebui să plece, să-și strîngă catrafusele, gențile și sticlele pline care au mai rămas și să, odată cu noaptea care se duce ca o apă în reflux, să plece. Tobit se simte însă slăbit și somnoros, spune asta, simte în el o dorință irezistibilă de a zăcea cu mîinile întinse de-a lungul trupului, asta o să și facă, se întinde pe patul de campanie a lui Heiler, închide ochii și zace și vorbește. Heiler îl ascultă, îl ascultă și bea.

Mai tîrziu, cu o pipetă în mînă, mișcîndu-se agil precum un Hipocrat, chirurgul Heiler îi

propune lui Tobit să-i toarne întăritorul prin nas pentru a preîntîmpina astfel greața produsă de lichidul scîrbos în contact cu limba și cu cerul gurii. Tobit dă aprobator și nepăsător din cap, întăritorul îi va face bine, să-l toarne. Heiler introduce pipeta într-una din nările păroase și fremătînde ale lui Tobit și cu ajutorul pompiței împinge lichidul direct în stomac, în întuneric și cald și liniște. Și din stomac, ca într-un joc anatomic, întăritorul este purtat mai departe, ajunge la vătămătura din creier, se încolăcește ca un șarpe pe ea. Tobit începe deodată să se simtă mai bine, strănută și pipeta este azvîrlită cît colo, se sparge, dar nu are de ce să le pară rău, și-a făcut pe deplin datoria. Rîd și ăsta e semnul că tot ce s-a întîmplat, s-a întîmplat, vor pleca. În cort e acum un păienjeniș fin de raze de întuneric și de lumină. Chirurgical Heiler se tolănește în fotoliu, singurul lux din cortul lui prăpădit, își întinde picioarele și toarnă în el resturile sticlei începute ceva mai devreme, sporovăiesc despre ceea ce au de făcut, se întreabă de oră, este ora patru dimineața.

Capitolul doi

Tobit descoperi cu uimire, la aproape trei săptămîni de cînd părăsiseră tabăra, precum și Via Carolina, că Heiler, chirurgul, era prieten cu cel puțin două-trei persoane sus-puse în administrația austriacă de la Craiova, cu consilierul cameral Haan și cu secretarul administrației, Nicolae de la Porta. Dar cea mai mare surpriză a avut-o cînd a aflat că Heiler nu numai că era prieten cu cei doi numiți, dar se putea lăuda cu o relație mult mai înaltă, era rudă, e drept nu prea apropiată, cu Directorul Suprem, acel atotputernic Principatus Valachiae Supremus Director, care își avea reședința la Sibiu.

Locuiau într-un han părăsit și dărăpănat, într-o margine a orașului, și, chiar dacă aveau o cameră mare și paie pe care să doarmă, Tobit spera că într-o zi, poate și în ziua asta care tocmai începuse, să poată pleca de acolo, cu toate că nu camera și hanul îl enervau cel mai tare. Heiler nu părea însă preocupat de starea lor și nu făcea decît să bea din rezerva de alcool pe care o cărase cu el și să încerce să vindece aripa ruptă a unei coțofene pe care o găsisese în drum. După două săptămîni de tratament, pasărea părea destul de vioaie, cîrîia tot timpul și bătea din aripa beteagă căutînd de mîncare printre paie mucezite și enervîndu-l pe Tobit. Pînă cînd, într-o zi, cîrîitul se transformă într-o vorbire oarecare, pasărea atunci cînd cîrîia nu făcea decît să spună la nesfîrșit unul și același cuvînt, numele lui Heiler, stăpînul ei.

Tobit vru să tragă un picior coțofenei, dar pasărea sări bătînd scurt din aripile ei nefolositoare la zbor, cît putu de departe din drumul lui și de acolo de unde poposi cîrîi a nemulțumire, îl strigă

pe chirurg. O lumină strălucitoare se făcuse peste mizeria din camera lor, tăiată în felii subțiri de către obloanele prin ale căror crăpături se strecura. Tobit se uită la ceas și, văzînd că e trecut de șapte, se sculă și începu să culeagă paiele de pe el. Cercetîndu-l numai cu un ochi, și acela întredeschis, Heiler întinse mîna pînă găsi sticla așezată la stînga lui, o apucă și bău cîteva înghițituri zdravene. O felie din lumina ce se strecura pînă la el părea că-l împarte în două, cu partea dinspre Tobit spuse:

— În curînd n-o să mai fie de băut, iar de mîncare nu mai este!

— O să mîncăm stăncuța! spuse Tobit care acum se dezbrăcase pînă la brîu și încerca să se spele turnîndu-și apă dintr-o tinichea în căușul palmei.

Spusese într-adins stăncuță ca să-l enerveze pe Heiler, dar acesta nu se enervă. Se umezi puțin pe față și pe piept, apoi bău fără poftă restul apei din vasul coclit și, înainte să fi înghițit ultima oară, lăsă vasul să-i cadă la picioare. Heiler mai bău o dată din sticlă, dar cu grijă, să nu se termine prea repede, puse sticla lîngă el și se ridică. Oasele genunchilor îi trosniră neîncrezătoare apoi se așezară în găoacele lor. „Heiler, Heiler!“ cîrîi coțofana văzîndu-și stăpînul și vindecătorul și, apropiindu-se semeată, își făcu vînt și ridicîndu-se în aer se izbi de pieptul lui, rîcîi cu ghearele încercînd să se apuce de ceva și, în cădere, una din gheare i se agăță de o gaică a hainei și rămase prinsă acolo, atîrnînd ca o pasăre moartă, vreun trofeu de vînătoare.

— Proasto! spuse Heiler, se apropie de cufăr și încercă să-l salte trăgînd de unul din mînere. Nu reuși, dar nu spuse nimic, se așeză pe cufăr. După o vreme de stat, spuse:

— Mă întreb cum dracu de l-am cărat pînă aici? și, în tăcerea care se lăsase după vorbele lui,

burta îi ghiorăi prelung, sperie stăncuța care se zbătu de cîteva ori.

Tobit îl dădu la o parte, apucă mînerile cufărului, icni și, săltîndu-l, și-l așeză pe umeri, părea un Atlas abia atunci împovărat și pus pe călătorii. Ieșiră din han, Tobit în față și Heiler puțin în urma lui, cu stăncuța sau ce-o fi fost, coțofana, atîrnată de haină și cu sticla în mînă. Lumina puternică îi orbi și o clipă înaintară așa. La jumătatea drumului pe care îl aveau de făcut (fiindcă știau precis unde merg și de ce), Tobit coborî cufărul în praf și se așeză pe el. Un cerșetor care stătea pe treptele calde ale bisericii Sfîntul Spiridon își lăsă cîrjele și veni să se uite la ei. Cîrjele alunecaseră săltînd pe trepte în urma lui, dar nu le dădu atenție. Îi cercetă o vreme, puțină, apoi se așeză și el pe cufăr și-și scaldă labele picioarelor în colbul sidefiu. O trăsură îi ocoli legănîndu-se leneșă pe arcuri și vizitiul îi drăcui înainte să dea din nou bice cailor. Tobit se sculă, îl dădu la o parte pe cerșetor și, deschizînd cufărul, scoase o pereche de pistoale. Cerșetorul încercă să afle ce mai conține cufărul, dar nu reuși, fiindcă Tobit trînti repede capacul la loc.

— Dacă vreți să jefuiți biserica, spuse cerșetorul, să știți că nu mai e nimic în ea.

— O să te jefuim pe tine! spuse Tobit și se așeză iar pe cufăr și privind la trăsura care se întorsese și se apropia încet de ei.

Trăsura se opri lîngă ei și, de la înălțimea caprei pe care era așezat, vizitiul spuse:

— Boierul Călăfeteanu vrea să știe că ce faceți aici?

— Stăm! spuse Heiler, își puse sticla în buzunar, se duse lîngă vizitiu și îi făcu semn să se aplece spre el. Îi spuse ceva la ureche și vizitiul dădu de cîteva ori din cap, că da, înțelege, coborî de pe capră, ocoli caii, deschise ușa trăsorii și repetă cu voce șoptită tot ce aflase.

— Ce i-ai spus? se interesă cerșetorul după o vreme, atunci când, mulțumit de cele aflate, boierul Călăfeteanu plecase.

Nu-i răspunseră, așa că își răspunse singur:

— Oți fi austrieci!

— Știi să te folosești de astea? îl întreabă Tobit arătându-i pistoalele care erau așezate pe cufăr acum.

— Știu! spuse cerșetorul și ochii i se luminară de sub jegul care îi acoperea obrazul.

— Să vedem! spuse Tobit și întinse un pistol.

Cerșetorul apucă pistolul și fără să mai întrebe nimic trase în farfuria de cositor în care își strîngea banii de pe ultima treaptă a bisericii. Farfuria zdrăngăni, semn că fusese atinsă, și cerșetorul înapoie arma fumegînd încă. Tobit deschise cufărul, vîrî pistoalele la loc, săltă cufărul și și-l puse în spate.

— Când aveți nevoie de mine, mă găsiți aici! spuse cerșetorul privind în urma lor cum se duc scăldîndu-se în lumină și în praf.

Orașul părea mort și cei o mie de locuitori ai lui nu se sinchisiră de o bubuitură oarecare ce le tulburase auzul într-o marți din anul curgător în anul 1718, vara.

Toamna anului 1718 îl găsi pe Tobit adormit în brațele unei femei, cu capul rezemat pe o țiță. Își deschise singurul ochi și văzu, ca un munte, cealaltă țiță palpitînd sub respirația femeii. Surîse și adormi la loc. Anotimpul cel nou se strecură în odaie sub forma unei lumini blînde și plăcut mirositoare, îi învălui trupul ca un cearceaf mătăsos, ocrotindu-l. Într-o vreme se trezi de tot, mîngîie într-o doară piciorul femeii de lîngă el, abia atingîndu-l cu buricele degetelor și când ea suspină, dorința se trezi și în carnea lui. Își petrecu ziua așa, sau dormind și abia spre seară se îmbracă și alături de Ludmila goni spre palat.

Coborî din trăsură alene și parcă plictisit de tot ce avea să se întâmple, privi ferestrele luminate ale palatului administrației, o ajută pe femeie să coboare și Ludmila Vosinski coborî la fel de lent și de plictisită, se agăță de brațul lui și porniră pe trepte. Un servitor în livrea îi întâmpină și îi conduse în apartamentul consilierului Haan, care îi aștepta. Acesta îi întâmpină rotofei și binemulțumit, spuse:

— Te-am chemat mai devreme, dragul meu...

Tobit, fără să-i dea atenție, se așează, își rotește ochiul prin camera întunecată, doar o singură lumânare ardea, într-un sfeșnic depărtat, umbrele.

Consilierul Haan porunci să se aducă mai multe lumânări și, după ce camera fu luminată, îi întinse lui Tobit o scrisoare desfăcută, cu două peceti mari, pe care Tobit le cercetă în treacăt, apoi se adânci în lectura scrisorii.

— Ai înțeles despre ce e vorba! spuse Haan, apoi se întoarse către femeie, care se hotărîse să se scoale, spuse: Rămîi, Ludmila, nu avem secrete față de tine.

Ludmila Vosinski nu răspunse, se sculă și ieși cu un mers legănat anume, într-un fel disprețuitor și excitant.

— E fantastică! spuse consilierul Haan, adică vreau să spun că femeia asta e fantastică, repetă către Tobit, care își ridicase privirea singurului ochi către consilier și părăd că nu înțelege. Tobit păru o clipă că se gîndește, spuse apoi:

— N-are rost să ne ascundem după deget, Haan, este pur și simplu o femeie pe care ați pus-o să mă spioneze și nu-mi rămîne decît să mă las spionat și să-i ascult balivernele despre contele Vosinski și despre o anume Ludmila, alta, mama ei.

Îi întinse scrisoarea și așteptă. Un fecior veni cu o tavă cu lichioruri și, după ce o lăsă pe o măsuță, îl anunță pe Haan că a venit Heiler.

— Să intre! spuse Haan și se așează.

— Ce veți face? întrebă Tobit.

În așteptarea lui Heiler, Haan umplu trei pahărele, spuse:

— Vrem să-ți știm părerea!

Heiler intră însoțit de Nicolae de la Porta⁷. Păreau bine dispuși.

— Ți-am spus, spuse de la Porta, că Tobit este aici. Un adevărat consiliu, dragii mei, din câte înțeleg.

Se așezară și Haan mai umplu un pahărel, pe care i-l oferi lui de la Porta.

— Ai citit scrisoarea? îl întrebă acesta pe Tobit și ridică paharul.

Tobit înclină capul în semn că da și ridică și el paharul. Băură și Nicolae de la Porta continuă:

— Concetățenii tăi ne consideră niște tâmpiți, tot consiliul e convins că habar n-avem să conducem o țară. Ridică iar paharul, și privirea îi licări o clipă batjocoritoare: Pentru tîmpenie, dragii mei!

Băură, și Heiler, după ce bău, spuse că băutura e o porcărie, scoase dintr-un buzunar secret o sticlă și-și turnă din ea. Încercă să-i servească și pe ceilalți, care însă refuzară.

— Nu văd nici un motiv serios de îngrijorare! spuse Tobit. Scrisoarea e în mîna voastră, iar dacă n-ar fi fost, dar ce vă spun? cel puțin zece scrisori ca asta probabil că au ajuns unde trebuia, faptul că o aveți nu înseamnă nimic.

— Nici nu ne îngrijorăm! spuse Haan. Știam de existența acestor scrisori, dar faptul că acum am pus mîna pe una din ele ne obligă să o înaintăm Directorului Suprem.

Tobit își lăsă paharul din mînă:

— Vreți să spuneți că va fi obligat, văzînd scrisoarea să-l anunțe pe Împărat? spuse. Și că Împăratul va întreba ce măsuri s-au luat?

— În ultimul raport neoficial către Directorul Suprem, spuse de la Porta, de luna trecută, îl

anunțam de posibilitatea acestor scrisori. N-o să se mire prea tare.

— Cam asta ar fi problema! spuse Haan, privi apoi spre Tobit: Vrem să știm și părerea ta.

Tobit se sculă și simți cum pașii i se afundă în lîna groasă a covorului, avu o senzație neplăcută. Nicolae de la Porta îi privi atent mișcările, ca o plutire pe apă, i se păru, văzîndu-l pășind.

— Înțeleg că nu sînteți surprinși! spuse Tobit după ce se întoarse spre ei. Umbra lui lungă se întindea pînă la picioarele lui Heiler, părea umbra acestuia.

— Cînd ocupi o țară, te aștepți la orice, spuse Haan.

Tobit ridică ușor mîna, pîrînd că vrea să se sprijine pe aer spuse:

— Părerea mea este că la ședința de sîmbătă a consiliului să le arătați scrisoarea.

— Ne-am gîndit și la asta, spuse Nicolae de la Porta.

Heiler își turnă din nou, spuse:

— Eu aș închide scrisoarea la loc și aș trimite-o destinatarului. Sîntem în definitiv destul de puternici ca să nu ne prea pese de conținutul ei. Tobit are dreptate! Le-o arătați sîmbătă și le-o înapoiați, ca s-o trimită ei unde au chef.

Umbra lui Tobit se ridicase pe genunchii lui Heiler acum, se odihnea acolo.

— I-ați putea pedepsi, spuse și surîse, dar împăratul a recomandat moderație!

— Ne-am gîndit, spuse Haan, să le-o arătăm, dar asta înseamnă...

— Nu vrem să afle, spuse de la Porta, cît de aproape sîntem pe urmele lor. Soluția ta e bună, dar n-o putem aplica.

— În fine, spuse Haan, concluzia e că nu vom face nimic.

Heiler se ridică:

— Domnilor, peste puțin timp începe balul!

— Iertați-mă, spuse Haan, trebuie să mă schimb!

Nicolae de la Porta își umplu paharul și spuse că rămîne să-l aștepte pentru a lua o hotărîre definitivă.

— Nu avem ce hotărîre să luăm, spuse Haan din ușă, ne-am hotărît, nu vom face nimic!

— Rămîi la bal, sper, spuse Heiler luîndu-l de braț pe Tobit în timp ce ieșeau.

— Sînt cu Ludmila, spuse Tobit și se opri pentru a-l întreba pe un lacheu pe unde să o ia pentru a ajunge în sala de bal.

— Știu eu pe unde! spuse Heiler și-l îndreptă spre o ușă întredeschisă.

Nimeriră în beznă și Heiler îl conduse sigur pe Tobit prin beznă aceea, merseră o vreme, destul de multă, prin diverse odăi și culoare slab luminate sau pur și simplu nu și, cu toate că ar fi trebuit să se apropie, într-un tîrziu, forfota și muzica care la început se auziseră clar, zgomotul acela, se stinse de tot. Într-una din camere Heiler se opri, luă singura lumînare aprinsă și cu ea le aprinse pe celelalte cinci, în cameră se făcu o lumină albă, perdeaua filfii o clipă, atunci cînd, cu o mișcare bruscă, chirurgul trînti ușa. Tobit se așeză într-un fotoliu și figura i se destinse.

— Credeam că sîntem deștepți, spuse.

Heiler cotrobăi o vreme și apăru cu o sticlă și două pahare, le umplu și îi oferî unul lui Tobit.

— Poate că sîntem, spuse Heiler și bău strîmbîndu-se, se așeză și el.

— Scrisoarea era falsă, spuse Tobit cu o clipă înainte să bea, apoi bău. Dar nu asta mă îngrijorează. Putea să fie și bună, situația era aceeași. Par grăbiți și vor ceva de la mine.

— În orice caz, spuse Heiler, nu au nici-o încredere în noi.

Tobit se sculă și se duse la fereastră. Dădu puțin perdeaua la o parte și privi. Trăsurile, goale acum, erau trase într-o parte și urmele roților se

întretăiau alandala. O lună gălbuie se ridicase de-o șchioapă. Olanele caselor licăreau stins ca un clipocit de apă. Se întoarse spre Heiler:

— Nu au încredere! Și neavînd încredere vor să facă ceva, nu știu încă prea bine ce. Poate că ar trebui să-i anunț pe acei care scriu la Moscova și la Constantinopole și la Viena.

— E prea simplu ca să fie asta! spuse Heiler.

Perdeaua se mișcă alene și în cameră intră Ludmila.

— Ce faceți aici? întrebă, dar fără să pară prea surprinsă, de parcă s-ar fi așteptat să-i găsească în camera aceea. Vă căutam!

— Ce e? spuse într-o doară Tobit, Heiler nu-i dădu nici o atenție.

— Balul a început și am rămas fără însoțitor, spuse și se așeză lîngă chirurg, canapeaua scîrțîi sub greutatea ei.

— Micul Prusac n-a venit? se interesă Heiler privindu-și vecina.

Contele von Federkissen era colonel în armata imperială și măsura cu totul doi coți și ceva, adică după etaloanele de astăzi aproape un metru și jumătate. Fusesse, pînă la Tobit, amantul Ludmillei Vosinski.

— Nătărăul vine spre noi hotărît! spuse Heiler ceva mai tîrziu.

Erau acum în sala cu bufetul și Heiler, în timp ce spunea cuvintele astea, căuta din ochi un pahar plin. Îl găsi și apoi, sorbind tacticos, îl privi pe cel ce-și făcea loc cu coatele, contele-colonel. Tobit îl privi și el pe ofițer, surîse undeva în gol și făcînd cîțiva pași se opri lîngă o femeie singură, cu un pahar în mînă și deloc stingherită de singurătatea ei în forfota din jur.

— Ce faci? o întrebă Tobit și ochiul lui clipi amuzat și complice.

— Te-am auzit vorbind numai nemțește toată seara, spuse ea, credeam că ești vreun oficial de la

Sibiu, și-i întinse paharul. Vroiam să scap de paharul ăsta, așa că ai venit tocmai la timp.

Tobit luă paharul din care săreau stropi fini și răceala lichidului din el pe care o simțea în palmă, îi făcu bine. O privi pe cea din fața lui, o femeie micuță tânără, îi plăcură nasul ei fin coroiat și ochii rotunzi, ca ai unei păsări de noapte, vreo bufniță desigur.

— Ei! spuse ea văzînd cît de atent și parcă totuși cu gîndul în altă parte o privește și buzele femeii îi atraseră atenția lui Tobit, erau niște buze mari, cărnoase, în contrast cu bărbia fină, în contrast cu tot ce era ea, o femeie tânără și fină, buzele păreau ale unei destrăbălate, Tobit le privi cum se arcuiesc în „ei“-ul atrăgător de atenție, le zîmbi fericit*.

Uitase de colonelul-conte, așa că, atunci cînd acesta îl îmbrînci cît putu de tare, paharul îi zbură din mîină și rămase parcă în aer, pluti alene ca un fulg în bătaia vîntului, iar el se întinse la picioarele femeii. Se ridică încet și de-abia atunci paharul se rostogoli pe covor fără să se spargă. Femeia surîse batjocoritoare parcă și așteptînd. Tobit se întoarse spre colonel, care spuse „pardon“ și tocmai se pregătea de sub figura acră să-și ceară încă o dată scuze, dar nu apucă. Tobit își vîrî două degete sub galoanele lui și-l săltă ca pe o păpușă la înălțimea singurului lui ochi. Colonelul stătu demn, atîrnînd încă țațoș de galoanele care îi confereau gradul și măreția. Îl lăsă apoi ușurel jos, sub privirile celor din jur, care priveau înmărmuriți. Colonelul își aranjă cu cîteva mișcări dibace ținuta, își scoase îndemînatic o mînușă și o aruncă la picioarele lui Tobit.

— Martorii mei vă vor căuta! spuse și se retrase încet prin culoarul care se făcuse între cei ce priveau.

Tobit se întoarse spre femeia cu care vorbise pînă atunci, dar în locul ei o găsi pe Ludmila, care îi surîse și îl luă de braț:

— Nu credeam că o să ai atîta curaj! spuse ea și-l conduse spre un grup de români.

Austriecii se retrăseseră cu toții din sala bufetului, după incident, așa că pînă una, alta partida părea cîștigată de români.

— Balul continuă! anunță o voce venită parcă de pretutindeni.

Tinerii români⁸ îl felicitară pe Tobit pentru curajul dovedit, se mai învîrtiră o vreme în jurul lui, apoi plecară să danseze, iar Ludmila îi însoți oferindu-și grațiile în stînga și dreapta, precum și dreptul de a dansa cu ea.

Tobit, rămas singur, se întoarse și îl zări în celălalt capăt al camerei pe Heiler, care, cu un pahar în mînă, îi explica ceva lacheului. Acesta dădu din cap supus și-i umplu paharul.

— Nu credeam că o să te lași provocat! spuse Heiler de acolo de unde era, pe românește, pentru ca servitorii să nu înțeleagă.

Tobit se apropie de el și cînd ajunse destul de aproape îi surîse, îi luă paharul din mînă și bău însetat. Prevenitor, lacheul îl umplu imediat la loc.

— N-o să fie nici un duel! spuse Tobit și-i înapoie paharul plin.

— Nu la duel mă gîndeam! spuse Heiler.

Consilierul Haan apăru cu o figură preocupată, dar cînd îi zări pe cei doi le surîse, se apropie de ei spunînd:

— O prostie, desigur, dragul meu, îmi pare rău de tot ce s-a întîmplat! și-i strînse brațul lui Tobit, puțin mai sus de cot, în semn de înțelegere. Vom merge împreună în sala de dans, vom fi văzuți și toată lumea va pricepe că noi nu-ți purtăm ranchiună.

— Voi, spuse Heiler, nu sînteți armata!

Haan se întoarse spre chirurg, se uită la el într-un mod curios, de parcă nu l-ar mai fi văzut niciodată pînă atunci, apoi trecu prin el și dincolo de el și cînd privirea îi poposi pe peretele alb din spatele lui Heiler, spuse:

— Să mergem, domnilor!

Următoarele trei-patru zile Tobit nu făcu decît să se gîndească la cele întîmplate și, gîndindu-se, să se lămurească în vreun fel. Toamna poposise de-a binelea peste lumea Olteniei de atunci, zilele erau însă calde și senine, neprielnice unor gînduri prea întortocheate. Mai ales după ce Micul Prusac, contele-colonel, îl căută pentru a-și cere scuze, Tobit nu mai înțelese nimic, întîmplările erau limpezi și totodată obscure, iar în privința viitorului nu-și mai putu închipui chiar nimic. Acceptă scuzele colonelului pitic în prezența mai multor martori și abia stăpînindu-și un rictus al feței care ar fi putut fi interpretat drept surîs, dovadă de neseriozitate și batjocură, își ceru și el scuze. Colonelul se retrase bățos, absent parcă la încălcarea în mod grosolan a tuturor principiilor onoarei la care marele lui orgoliu fusese supus și, după terfelire, părăsi casa lui Tobit. Martorii se retraseră și ei, aparent mulțumiți de desfășurarea lucrurilor, li se ceruse să asiste la ceea ce tocmai asistaseră, în rest era treaba lui Dumnezeu să înțeleagă ceva, dacă o fi fost ceva de înțeles.

Heiler însă rămase. Se așeză cît putu de comod într-un fotoliu, scoase o scobitoare de undeva și, tacticos și-o înfipse între dinți, uitîndu-se la Tobit și așteptînd. Într-o vreme ceru băutură și, văzînd vinul pe care Tobit i-l pusese sub nas, catadicsi să spună că ar avea chef de șampanie, și nu numai cheful lui, dar momentul este destul de propice unei asemenea băuturi pretențioase și absurde. Tobit nu comentă, lăsă sticla cu vin în fața lui Heiler și aduse șampanie. Desfăcu sticla neîndemînic, stropindu-se tot cu lichidul efervescent, lipicios și călduț. Turnă în două cupe, dar nici unul nu se atinse de ele, privindu-le cum se limpezesc într-o culoare aurie și foșnitoare.

— Asta e! spuse Heiler, apoi se sculă și, motivînd că are cine știe ce treburi urgente, inventate parcă atunci, plecă.

Lui Tobit, după plecarea chirurgului, nu-i rămase decât să-și bea șampania și să privească în gol, fărîmițînd întîmplările și încercînd să le îmbuce altfel, să facă din ele un obiect la fel de precis și de clar în semnificațiile lui, pe cît fusese și la început. Absent, bău și șampania pe care i-o oferise lui Heiler și-și umplu cupa din nou. Dădu să bea, dar atunci în cameră intră Nàbal, care, prividu-l cu ochi mici, se așeză în fața lui. Tobit îi oferi cupa tocmai plină și Nàbal o acceptă, dar nu bău din ea, o ținu toată vremea în mînă, atît cît dură vizita, ca un semn, unul în plus, desigur, al înțelegerii pe care i-o acorda lui Tobit.

— Stai singur, bei șampanie și te gîndești! spuse Nàbal-cămătarul și mîna lui uscățivă și galbenă plimbă cupa de șampanie prin aerul stătut al camerei, descrise un arc de cerc și se opri într-un punct solid al cuvintelor tocmai spuse: cuvîntul bani.

Îi aduce bani, și el niciodată, Nàbal care va să zică, nu a venit la cineva să-i aducă bani, lui totdeauna banii i-au fost ceruți sau luați cu forța, și nu numai banii, chiar și restul, el unul, din punctul lui de vedere nu are nimic de oferit acestei lumi și, tocmai acum, în această țară numită Oltenia, unde speră că afacerile vor fi prospere, lucrurile se adevăresc, acum deci, din seninul acestei toamne, i s-a năzărit hodoronc-tronc să-i aducă lui Tobit o pungă cu bani.

— Colonelul-conte ți-a cerut scuze, din cîte se aude prin tîrg! spuse Nàbal. Nu așteptă confirmarea lui Tobit, cu toate că tonul cîntat al cuvintelor ar fi presupus un semn de întrebare, dar Tobit știe că asta se datorește accentului și nicidecum vreunui semn de întrebare.

Nàbal îi mai dăduse bani lui Tobit, cu o camătă mare și cu un termen scurt, Crăciunul, și îi închiriasse și casa pe care, în repezeala sosirii odată cu administrația, o cumpărase pe nimica toată, bucuros că poate profita de o achiziție

întîmplătoare și nerentabilă imediat. Își păstrase pentru el o cămăruță retrasă în care își aranjase cele o sută de cărți rare și scumpe pe care le căra peste tot pe unde mergea și-și petrecea toată ziua stînd în pat, singura mobilă din cameră în afară de un scaun, răsfoind cărțile și așteptîndu-l pe acela pentru care venise în provincie, pe inchiizitor. Văzînd că Tobit, în timpul mutării, privește atent cărțile, și că poate recunoaște o Biblie cu 42 de rînduri, călcîndu-și pe inimă, acceptase să schimbe cîteva vorbe cu chiriașul lui, altele decît cele care priveau afacerile, darea banilor și primirea lor. Și iată că după vizita colonelului-conte, Nàbal cu o pungă de bani într-o mîină și cu o cupă de șampanie în cealaltă, stînd așezat în fața lui Tobit, tocmai spusese cuvintele referitoare la ce se poate auzi în oraș în legătură cu relațiile lui Tobit cu armata imperială, precum și cu relațiile armatei imperiale cu Tobit. Cîntase cuvintele, dar nu așteptase un răspuns la ele, chiar dacă pauza între prima propoziție și a doua, cea care va urma, fusese îndelungată și deci presupunătoare de răspuns:

— Ești un personaj important, dar el nu este tîmpit, adică nu este atît de tîmpit încît să creadă orice se vorbește, și orice se aude după ce se vorbește, cum că Tobit este un personaj important, nu este așa ceva, dar poate că va fi. Și cum toate afacerile lui, ale lui Nàbal, desigur, sînt bazate pe acest cuvînt în care viitorul și deci nesiguranța joacă un rol important, nu are nici un motiv să creadă altceva, altceva decît că Tobit va fi un personaj important. Iar un personaj important, care acum nu este deloc așa, are nevoie de o cîrjă, și nu una de orice fel, pentru că orice s-ar spune o cîrjă presupune și un, cel puțin, șchiopătat, are nevoie de cea mai solidă cîrjă, iar el Nàbal, dacă Tobit acceptă ideea, este o cîrjă perfectă și cea mai nimerită.

— Facem așa: banii mei sînt destul de mulți ca să nu se termine niciodată, indiferent cine îi cheltuiește sau cîți fac asta, cu condiția ca cheltuitul să se întîmple într-o singură viață de om, cel mult în două.

Scutură cupa de șampanie și din ea sări un strop îndemînic, plin cu bășicuțe carbonice, și bășicuțele făcură stropul să explodeze ca o stea de primă mărime, în alte, multe stele, o burniță fină ca o ceață se răspîndi dulceagă prin cameră. Fără să dea atenție faptului, Nàbal continuă: el, Nàbal, pune banii la dispoziție pentru ca un cuvînt care acum pare o bîrfă a unui oraș ocupat, Craiova, cuvîntul *important* să devină chiar cu adevărat un cuvînt, iar nu o închipuire a vreunuia dintre ei. A adus acum prima rată a unui împrumut nesfîrșit, poftim, iat-o, punga este doldora. Trînti punga pe masă și se ridică. În privința primului împrumut, acela rămîne așa cum au stabilit, la Crăciun așteaptă banii și dobînda cuvenită la ei, surîse, Tobit nu are decît să considere asta o superstiție, dar el, unul, așa cum l-a lăsat Dumnezeu pe pămînt, nu crede că cineva, vreunul dintre ei doi, are nevoie de vreo explicație. Puse cupa cu șampanie pe masă, alături de pungă, și ieși. Dar înainte să iasă, spuse:

— Austriecii ți-au scos un ochi, nu trebuie să te îngrijorezi prea tare, ți-l vor scoate și pe celălalt.

Rămas singur, Tobit privi în jur urmele dezordinii lăsate de cele două vizite, a colonelului-conte precum și a lui Nàbal, și înțelese, pe chirurg nu-l trecu la socoteală, fu nevoit să înțeleagă asta, că viața lui a intrat pe un făgaș al cărui capăt îl știu, desigur, alții, el rămîne un simplu personaj în povestea ce va urma să se desfășoare și, așezîndu-se și privind, se gîndi la bunul lui tată, adevăratul Tobit, cel care credea că viața lui este înscrisă în filele unei cărți și că e de ajuns să o deschizi și să citești, pentru ca ea, viața ta, să se desfășoare într-o parte sau în alta, după cheful sau lipsa de chef a

celui care te citește, după cheful sau lipsa de chef a celui ce te-a pus acolo, bunul nostru Stăpîn. Numai că el, Stăpînul, este perfect, nu poate fi certat pentru ceea ce a făcut. Cu o figură blajină și puțin somnoroasă, Tobit știe că preabunul lui tată, adevăratul Tobit, cel care în fiecare seară deschidea o carte, aceeași și în același loc, neștiind să citească, știa totuși că în carte este înscrisă viața lui cu toate faptele ei mari sau mici, bune sau rele, și, atunci cînd a orbit din cauza unui găinaț de turturică, Tobit-fiul, cel care acum se gîndește la toate astea, nu a mai avut încotro, s-a strecurat între filele cărții, s-a făcut una cu acele cuvinte și s-a rostogolit o vreme împreună cu ele, numai că murind tatăl lui, preafericitul și adevăratul Tobit, filele cărții au devenit albe, înșiruirea de fapte pe care le prorocise bătrînul s-a curmat brusc. Adormi și avu un vis:

„Cine este vrednic să deschidă cartea și să-i rupă pecetea?“ Cînd se trezi, visul căpătă forma acestor cuvinte, să ne închipuim visul: Noi, ucenici nevrednici la picioarele lui Tobit, spunem că el, stăpînul nostru, adevăratul Tobit, fiul lui Tobit și al Leei-Maria, după vizita colonelului-conte și a lui Năbal-cămătarul, cuprinzîndu-l oboseala, ștergîndu-și oboseala cu mîna de pe chipul lui și atingînd panglica neagră ce-i acoperea ochiul orb, mută panglica pe cel adevărat și văzător și în orbita rămasă goală și palpitînd, înghițind întunericul ca pe o apă mîloasă, unul ce se îneacă în ea, din acea apă, nenufari plăpînzi și șerpatici, noi, ucenicii lui preaascultători, Ștefan, fiul lui Ștefan, mai marele nostru ucenic, ajutat de noi, nenumiții, am adus cartea, filele ei s-au răsfirat ca un evantai, poftim cartea, stăpîne, dar atunci Gog numitul a rîs și a spus: dacă ești stăpîn, iar dacă noi sîntem ucenici – dar tu: „Gog, domnul Roșului, Meșecului și Tubalului“, „Te vei tîrî și-ți voi pune un cîrlig în fălci“, Gog se făcu un nenufar la fel ca și ceilalți și cu un cîrlig mare în el, străpungîndu-i

carnea lui întunecată și îngrozită. Nimeni nu vorbește în fața ta și în fața cărții tale, Gog, domnul Roșului, a greșit, și al Meșecului și al Tubalului, și și-a primit pedeapsa, cârligul în fălcile lui puturoase și vorbitoare, fie-ți milă de noi și cercetează-ne pe noi și lucrarea noastră. Apa mîloasă și neagră în care se scăldau ucenicii se risipi într-o vreme, se făcu un nisip deșertic și înghițitor de gânduri, o iluzie aidoma unui vis, și pe nisip, cu pecetea nedescoperită încă, tronînd, se făcu o carte uriașă ca o țară, Israelul.

Toate astea ar putea fi un vis, visul lui Tobit, care atunci cînd s-a trezit nu mai ținea minte decît cuvintele în legătură cu o carte și cu deschiderea ei, știind însă că nu asta, nu cuvintele acestea le-a visat.

Se trezi și, deschizînd ochiul, în ochiul lui fu întuneric. Panglica neagră pe care o purta peste orbita goală îi acoperea acum ochiul cel bun. O mută la locul ei și văzu. În cameră era dezordine, scaune răsturnate, pahare murdare, precum și sticle goale sau pe jumătate goale, sticla cu vin desfăcută, dar neînchepută încă, un pahar plin cu șampanie trezită și, alături de el, o pungă de piele ca un sîn dolofan. Avea o figură blajină, de pe care somnul și neîncrederea nu pleaseră încă. Aura care plutea veștedă prin aer îi înconjură capul, poposi acolo. Își turnă vin într-un pahar și bău cu sorbituri mici.

Dimineața veni răbdătoare peste lume și îl găsi pe Tobit tolănit în fotoliu și privind în gol. Poate că doarme cu ochiul deschis, chiar asta face, gura îi e puțin căscată și aerul se strecoară cu un șuierat subțire în gura lui, adună mirosurile clocite și veștede din această delicată hazna care e camera și le cară în plămîinii lui, se trezește. Are în gură un gust coclit și simte cum din stomac i se ridică spre gîtlej o răceală acidă și apoasă. Se scoală hotărît, se dezbracă și se spală, încercînd să-și găsească în bălăceala călîie a apei de peste noapte cheful de

viață, atît cît se poate numi funcționarea monotună și deșartă a organelor lui și a sîngelui lui chef de viață. Își lasă hainele aruncate pe jos, le împinge cu piciorul într-o parte și din ele se ridică un miros acru-dulceag de transpirație, trece în altă cameră și se îmbracă pe îndelete. Hainele noi și curate îi dau o stare de fericire momentană, asta este. Se întoarce totuși la hainele părăsite pentru a-și lua ceasul. Îi privește limbile și după o vreme pricepe că este ora șase dimineața. Desface punga pe care i-o adusese Nàbal și din ea se revarsă galbeni și mari și reci, banii. Apucă atît cît poți să apuci cu pumnul (le simte răceala plăcută și zimțuită) și unul cîte unul le dă drumul într-un buzunar adînc și plăcut la pipăit, desface palma goală și simte în întregime plăcutul fin și mîngîietor al acelui buzunar. Trece apoi în camera servitorului, care doarme horcăind după noaptea de dragoste petrecută prin cine știe ce mahalale și pentru care se învoise de la Tobit și care-i dăduse și un ban coclit de aramă pentru asta. Renunță să-l trezească și iese.

Palatul administrației, în care consilierul Haan avea un apartament bine aranjat, dormita încă, atunci cînd ajunse în dreptul lui, în lumina aburită a acelei dimineți de început de anotimp, septembrie, ziua a șaptea. Ocoli santinelele somnoroase și, cînd ajunse în spatele clădirii, tropăi prin colbul ușor umed, care îi întipări pașii, și, fără să-l oprească cineva cît de cît, intră în palat printr-o ușă de serviciu și merse o vreme bîjbîind. Știa vag locul, servitorul lui îi povestise cum se poate intra în palat fără să ai prea multă bătaie de cap și fără să mai aștepți vreo aprobare. Tobit îl descususe și așa aflase că și-a cîștigat o vreme banii de băutură și de femei sau invers introducînd diverși petiționari mai jos sau mai sus-puși, contra unei sume oarecare, în palat și abandonîndu-i în fața cancelariei la o oră atît de devreme, încît bieții funcționari austrieci, pînă să se dumirească despre

ce e vorba, somnoroși și fără chef de viață în ei, puneau ștampila lor mare și cu vultur pe hîrtia care li se vîra sub nas.

Nu-l crezuse pe servitor, dar iată că acum rătăcea prin palat căutînd să ajungă la apartamentul lui Haan. Nu se întîlni cu nimeni, auzi însă voci răgușite de somn și depărtate, fără să le dea atenție își văzu de drum. Într-o vreme recunoscuse ușa de la apartamentul căutat, apăsă pe clanță și ușa se deschise fără zgomot, păși în golul lăsat de ea. Găsi dormitorul după zgomotul pe care îl făcea consilierul dormind, am putea spune un fel de sforăit pe două tonuri, ca și cum ar pufăi o oală cu capacul bine pus. Intră în cameră, trase draperiile și lumina se revărsă peste el. Se așeză într-un fotoliu, de acolo privi. Din consilierul Haan se vedea numai capul, un cap uriaș ca o bilă conținînd în ea o materie vîscoasă și palpitîndă într-un relief monstruos și prea puțin veșnic, creierul oricărui consilier cameral visînd ca o cloșcă bunăstarea Imperiului. Bila aceea se răsuci în căutarea unui loc mai puțin găunos în perna adunată pe părți și din cauza asta se trezi.

— Ce vrei? îl întrebă pe Tobit privindu-l cu ochii semideschiși și cu o uitătură obosită de somn.

— Nimic precis! spuse Tobit din fotoliul în care era tolănit și pîrînd ușor batjocoritor.

Lumina se revărsa pe fereastră, se despica în două șuvoaie pe lîngă fotoliu și apoi se aduna din nou pe podele, ca o baltă strălucitoare pîrînd că se scurge sub pat.

— Ieri, spuse Tobit, colonelul...

— Știu, spuse plictisit consilierul Haan și căscă, n-ai venit, sper, să-mi spui asta. E un dobitoc, dar e soldat și, ca orice soldat, pe lîngă că e dobitoc, mai e și încăpățînat. Directorul Suprem i-a dat ordin să-și ceară scuze, altfel n-a fost chip.

Tobit se îndreptă în fotoliu și o lacrimă, din cauza strălucirii acelei pete luminoase, i se prelinse

pe la colțul ochiului, i se scurse pe obraz repede și de acolo îi picură pe mână. În cameră se făcu frig, simți cum i se face frig, strânse din dinți ca să nu-i clănțane, își privi mîna și văzu că picătura de apă se transformase într-o bobită de gheață, mată și rece. Începu să ningă într-o vreme, fulgii se așezară pe mobile, le albiră repede. Întoarse capul și pe zăpada așternută pe jos, imaculată, își văzu pașii, de la ușă la draperii și de acolo la fotoliu. Consilierul Haan dormea cu fața în sus și zăpada se așternuse pe fața lui ca o mască mortuară. Se sculă și, pășind prin zăpadă, zăpada se ridică în vârtejuri delicate în jurul lui, șterse fața consilierului, dădu la o parte stratul subțire de zăpadă care îi acoperea fața. Consilierul dormea cu ochii deschiși sau poate că nu dormea, avea însă ochii deschiși, ca două găuri întunecate, din care se scurgea o privire fixă și moartă. Îi închise ochii cu palma și atingerea cu pielea rece și umedă îi produse greață. Se întoarse și în locul camerei găsi o cîmpie nesfîrșită și ninsă și, pășind cu picioarele goale prin zăpadă, în spate îl simți pe Rafail-îngerul desfăcîndu-și aripile și încercînd cu filfiirea lor să-l ajute la mers. Tobit-tatăl, cu mîna streășină la ochi din cauza strălucirii orbitoare a zăpezii, îi privea cum se depărtează, oftă și, cînd nu-i mai văzu, intră în casă, luă singura carte pe care o avea, Cartea, și deschizînd-o se duse cu ea la fereastră căutînd lumina, își cufundă privirea în slovele al căror înțeles îi era străin. Tobit își privi tatăl, bătrîn și neputincios în fața acelei cărți și tatăl se întoarse cu cartea încă în mînă și își privi fiul stînd țeapăn în camera consilierului Haan și așteptînd să se oprească ninsoarea. Se întoarse puțin buimac din cauza privirii apoase a consilierului și în fotoliul în care stătuse pînă atunci își văzu tatăl:

— Nu ai ce căuta aici! spuse Tobit.

și, zîmbindu-i, tatăl lui se depărtă odată cu ninsoarea, pata de lumină ca o baltă se mișcase

puțin spre dreapta, se cățăraseră pe patul consilierului înghițindu-i jumătate din față, cu cealaltă jumătate consilierul spuse:

— Fii bun și trage draperia!

Supus, Tobit se mișcă lent și, trăgând draperia, în cameră se făcu un întuneric plăcut ca o catifea pe care îți plimbi mîna. Strecurîndu-se prin faldurile unduioase ale catifelei aceleia, Tobit ieși din cameră.

Adevărul este că Tobit l-a vizitat pe consilierul Haan în dimineața zilei de șapte septembrie, anul 1718. Bine dispus, îmbrăcat în haine elegante și într-unul din buzunarele acelor haine simțind zornăitul plăcut al cîtorva monede de aur și de argint, a coborît din trăsura care îl adusese pînă acolo, a plătit spunîndu-i vizitiului să nu-l mai aștepte și vizitiul, un mojić încrezător în soarta acestei lumi, a spus: „Bine, boierule!“ și a dat bice cailor. A făcut doi pași prin colbul puțin umed și pașii i s-au întipărit adînc în praful drumului, a privit într-o parte lucirea stinsă a soarelui și puțin verzuie, apoi talpa piciorului a simțit prima treaptă, a urcat. Luca, cerșetorul, îl aștepta pe ultima treaptă, a întins spre el o mîna rănită. Tobit, cercetă rana, palpă carnea sănătoasă din jurul ei, o zgîrmă puțin cu unghia, înlătură puroiul, vrînd să vadă cît de adîncă e, și, cînd dădu de tendoanele albe ca niște mațe bine întinse, se opri. Luca zîmbi fericit și, închizînd palma, tendoanele se mișcară ca niște strune, luciră sidefii în lumina soarelui. Tobit își scutură degetul și, îndreptîndu-se, o picătură de sudoare i se scurse de pe față, picură pe rană.

— Te-ai gîndit la Rafail, spuse Luca, văzîndu-mi rana și cercetînd-o, și nu numai că te-ai gîndit, carnea ta a plîns, stăpîne.

Întoarse blidul de cositor în care își strîngea banii, cu fața în jos și lumina se prelinse pe el aurie.

Întorcându-se, Tobit privi la servitorul stăpînirii care îl aștepta, păși către el. Servitorul se înclină și deschizînd ușa o închise în urma lor și îl conduse prin palat. Tobit păși, auzi cum în urma lui se închide ușa, întunericul și răcoarea acelui palat îl învălură.

Consilierul Haan îl aștepta înconjurat de o întreagă asistență oficială, tăcută și morocănoasă, în privirile căreia Tobit nu reuși să deslușească nimic încurajator. Văzîndu-l, consilierul îl întîmpină binevoitor, îi zîmbi și, făcînd cîtiva pași, îl strînse în brațe, vrînd parcă să i se strecoare la subțioară. Tobit ridică mîna și consilierul Haan, simțind primejdia, se dădu un pas înapoi, vorbi. Îl anunță ceremonios și în termeni cît mai oficiali cu putință că împăratul, maiestatea-sa împăratul, în urma raportului, a rapoartelor care va să zică, pe care ei, el, Haan, precum și alții, generalul Königsegg și alții, și alții toți cei care îl apreciază, bunăoară căpitanul Schwantz von Springfels, cartograful provinciei, slujbașul cameral Kock, generalul Virmond, Directorul Suprem chiar, toți aceștia, în urma rapoartelor pe care le-au înaintat împăratului, Împăratul îl decorează și îl numește nobil al acestei provincii care este Oltenia, baron de Alba care va să zică, putem să ne declarăm mulțumiți. Prinse de pieptul lui Tobit însemnul distincției și îi înmîină ordinul de înnobilare⁹. Clipind ca o vulpe chioară, Tobit mulțumi tuturor celor adunați, oficialilor austrieci și români aflați de față, și chiar și celor absenți, dar mai ales celor prezenți și încremeniți în poziții demne. Își alege cuvintele fără grabă și de aceea, poate, emoția lui se transformă într-un discurs scurt și foarte precis, în care făcu elogiul administrației, își arătă gratitudinea față de împărat și față de reprezentanții lui, printre care, supus, îndrăznește să se considere și el. Ca un adevărat baron, din hainele acelei nobleți dătătoare de mîndrie, acceptă invitația pe care consilierul cameral Haan, la

sfârșitul discursului, i-o făcu, de a fi oaspetele lor, al lui, oficial, precum și, pentru ziua aceea, amfitrionul micii serbări pe care, în cinstea lui Tobit, reprezentanții români ai administrației provinciale au hotărât să o dea. S-a numit și pe el, deoarece (nu trebuie înțeleasă greșit aceasta) fără să fie inițiatorul petrecerii, o spune încă o dată, a acceptat fericit ca petrecerea să aibă loc în apartamentul lui, în cel mai intim cadru (avu delicatețea să spună, precum și cuvintele):

— Pofțiți domnilor, sînteți invitații baronului de Alba!

Proaspătul baron de Alba își consultă pe furiș ceasul și constată că se făcuse ora șase după-amiază. Simți cum din stomac i se înalță către gîtlej o bulă imensă de aer, rîgîi și zgomotul acesta fu ca un semnal, odată cu el petrecerea se sfîrși. Mulțumind tuturor, Tobit se tîrî prin sălile palatului în căutarea ieșirii și, odată ajuns afară, respiră fericit aerul curat și călduț al după-mesei și, icnind și clătinîndu-se, simți cum iese din el tot conținutul acelei zile revărsîndu-se pe treptele tocite ale administrației. Se așeză apoi pe trepte și îi surîse lui Luca spunîndu-i:

— M-ai așteptat crezînd că eu te pot ajuta cu ceva, dar te înșeli, eu nu te pot ajuta, nu-ți pot spune: „Scoală-te, ridică-ți patul tău și umblă“.

În lumina aceea lumea se strînsese și se uita la Tobit stînd pe trepte și vorbind cu cerșetorul, pînă cînd veniră cîțiva lăncieri și împrăștiară mulțimea, dar de Tobit sau de cerșetor nu se atinseră, îi lăsară să stea pe trepte și să facă ce vor voi.

— Iată, nu se ating de tine, spuse Luca.

— Nu se ating de mine, spuse Tobit, fiindcă ei au un plan cu mine, pînă nu se îndeplinesc toate așa cum au fost hotărîte, nu se vor atinge de mine sau de cei care sînt cu mine.

— Eu sînt cu tine, spuse Luca.

— Stăm pe aceleași trepte, spuse Tobit, vei face ce crezi.

Veni Heiler, care, nu știm din ce motive, nu participase deloc la evenimentele din ziua aceea, avea o figură obosită, se așeză pe trepte alături de Tobit și de Luca, spuse acru:

— Puțin a lipsit să nu strâng de gât un ovrei cămătar care mi-a dat tîrcoale toată ziua, proprietarul tău, Nàbal Calné, și care voia să-mi vorbească. Și: Ce faci aici?

Treptele erau călduțe și simțindu-le astfel cu fundul Heiler se mai înveseli puțin. Tobit îi povesti tot ce se întîmplase, îi arătă decorația precum și ordinul de înnobilare, apoi amintindu-și de Nàbal îi povesti tot ce știa și despre acesta. Soarele coborîse spre asfințit și acum lumina roșu lumea aceea pustie a cărții în care trăiau, anul 1718, Oltenia sub austrieci. Heiler rîse și spuse că și el este baron, așa că acum erau doi baroni în carte, scoase o hîrtie aidoma cu a lui Tobit, numai că mai veche, roasă pe locurile cum fusese împăturită și gălbuie și punîndu-i-o sub nas lui Tobit, Tobit văzu că da, acum erau doi baroni în carte, precum și un cerșetor, Luca.

— Te însoțesc pînă acasă, îi spuse Heiler lui Tobit atunci cînd acesta se sculă de pe trepte.

Îl luară și pe Luca cu ei și, mergînd spre seara care le venea în întîmpinare, umbrele li se lungiră pe pămînt ca niște alte ființe, tîrîndu-se în urma lor prin țărîină. Ajunși acasă, servitorul le turnă să se spele, apoi Tobit îngriji rana lui Luca sub privirile indifferente ale chirurgului. Servitorul le aduse apoi mîncare și băutură și în timp ce mîncau și beau vorbiră despre ce vor avea de făcut mai departe, moșia lui Tobit era ocupată de bulgarii paulicieni care se așezaseră pe ea odată cu venirea austriecilor, pînă atunci pămînturile fuseseră în îngrijirea mînăstirii. Așadar, moșia era ocupată și, chiar dacă avea dezlegare să-i gonească pe bulgari de acolo (administrația le oferea în schimb altă

moșie rămasă fără stăpîn), Tobit știa că va avea de furcă cu ei și acum vorbiră despre asta. Servitorul le turna vin și ei beau și sporovăiau, căzură de acord că trebuie să se grăbească, iarna îi mîna de la spate, erau multe de făcut, dar aveau bani oricîți și chef de făcut. Întîrziaseră vorbind și bînd, așa că Heiler rămase să doarmă acolo. Tobit îi oferî o cameră, precum și alta lui Luca, porunci servitorului să se îngrijească de tot ce vor avea nevoie, iar el se retrase în camera lui. Se așeză pe marginea patului și, căzînd pe gînduri, gestul de a-și scoate încălțămînta rămase neterminat. Stătu așa o vreme pîrînd că moțăie, dar într-un timp se sculă, luă o lumînare din sfeșnic și cu ea în mînă se duse la Nàbal.

— Știam că o să vii, spuse Nàbal din întunericul în care se cuibărise, Tobit nu-l văzu.

Întinse mîna cu lumînarea gonind întunericul și văzu fața lui Nàbal cu ochii închiși.

— Ia lumina! îi spuse acesta și Tobit se retrase puțin, îi văzu mîinile întinse pe pătură și odihnindu-se.

O mînă se ridică arătîndu-i o direcție: Acolo e un scaun, auzi, așază-te! Știam că o să vii, repetă Nàbal, fiindcă ești singur și nedumerit. Ce-ți pasă?

Tobit se așeză și, cu lumînarea în mînă luminîndu-i chipul, spuse:

— Vor să fac ceva și, chiar dacă eu nu știu ce, ei sînt siguri că voi face, apoi ai venit tu și ești sigur că voi face ceea ce se așteaptă de la mine.

— Cel ce țese o plasă pentru a prinde un pește, spuse Nàbal, și nu știe că, atunci cînd va termina de țesut, balta s-ar putea să fie stearpă de pește este un prost.

Tobit căută un loc unde să așeze lumînarea, găsi o cană plină pe jumătate și puse lumînarea acolo, Nàbal rîse:

— Iată, mi-ai spurcat apa ce mi-o pregătisem pentru peste noapte, și acum i se vedea iar fața, iar lui Tobit genunchii.

Prin cameră zbură foșnind o molie.

— Ți-am oferit bani, spuse Nàbal, fiindcă sînt om de afaceri și fiindcă mi s-a părut că fac o afacere oferindu-ți-i. Vrei acum să spun și ceea ce cred eu despre această afacere, dar n-am să-ți spun. Eu știu ceea ce se va întîmpla fiindcă asta e meseria mea, mi-am luat riscurile pescarului nătărău și tu vii acum să mă întrebi că de ce mi le-am luat. Sînt prost, dragul meu, fac meseria unui prost, ăsta este adevărul și pînă acum mi-a mers, nu am de ce să mă plîng. Vii în toiul nopții la mine și mă acuzi că, știind mai mult decît tine, îți ofer bani. Dar eu nu știu mai multe decît tine, eu îmi închipui și sper că tot ce îmi închipui acum într-o zi se va îndeplini și-mi voi recăpăta banii, precum și un câștig la ei. Nu ai decît să-ți închipui și tu.

Tobit, care nu era mai tînăr decît Nàbal, aveau chiar aceeași vîrstă, primi lecția acestuia din urmă, tăcînd și clipind în întuneric cu singurul lui ochi și ascultînd binevoitor, am putea crede asta din cauza tăcerii și a clipitului, nu-i așa?, tăcerea poate fi și semnul bunăvoinței, dar și al urii, și al fricii, și al supunerii, și al înțelegerii și aprobării, dar și al indiferenței, să numim toate astea bunăvoință.

— N-ai decît s-o numești cum vrei! spuse Nàbal cu toate că bunăvoința presupune o superioritate a celui în cauză, superioritatea lui Tobit care întreabă și ascultă și ascultînd nu are nimic de adăugat, nu mai are nimic de întreat. Se sculă și spuse:

— Poate că voi face tot ce așteptați de la mine! Și o vreme voi face și ceea ce vor austriecii, ceea ce vrea Haan de fapt.

Luă lumînarea și-i simți răceala umedă și alunecoasă, nesuferită palmei lui uscate și fierbinți. Nàbal surîse în întuneric, ni-l putem închipui cum surîde în întuneric, spuse:

— Dacă e adevărat că sîntem într-o carte, așa cum se aude, și nu văd de ce n-am fi, nu trebuie să ne pese prea mult de tot ce o să se întîmple.

Ieșind din camera lui Nàbal, Tobit știe că, odată încurcat în ițele acestui joc pe care și-l închipuie alții, nu va mai ieși niciodată. Austriecii inventaseră o scrisoare, bănuind că scrisoarea este posibilă sau poate știind că ea există și prin care îi dovedeau lui Tobit că sînt hotărîți să facă orice pentru a înhăța definitiv provincia ce le căzuse în mîna și că nu se vor da în lături de la nimic pentru asta. Inventaseră scrisoarea, iar Nàbal inventase sau fusese pus să inventeze banii, și autoritățile crezînd că aceste două invenții sînt un bun început pentru a inventa un om, pe Tobit adică.

A doua zi, dimineața: Închipuiți-vă lumea, dimineața devreme, toamna, într-o țară ocupată, soarele arătîndu-se puturos ochilor acelei lumi dormitînd, nimic nu ne îndeamnă să credem altfel sau altceva. Astfel văzu Tobit cu singurul lui ochi, se răsuci înspre partea cealaltă și văzu peretele alb și pe el dormitînd o muscă, vederea ei îl trezi de-a binelea. Se îmbracă privind fără chef în jurul lui, dar nici asta nu înseamnă mare lucru: fără chef deloc în vreunul din mădularele lui. Cînd termină cu îmbrăcatul se lipi de un perete și stătu așa, asta este! Vrem să știm ce se întîmplă în mintea lui și dacă nu știm aceasta, putem ști ce se întîmplă în mintea noastră: în mintea noastră lucrurile sînt, întîmplările dacă vreți, sînt neclare, tot ce se va întîmpla. Tobit vorbește, a vorbit:

— Stau, spuse și își lipi palmele de zidul rece, îl simți zgrumțuros, plăcut atingerii cu palma bine întinsă, și puțin umed.

— Aseară, spuse Heiler, după ce te-ai culcat, am mai băut ceva și m-am gîndit.

Stătea într-un fotoliu și se uita fix la Tobit cel lipit de zid, putem spune că se uitau unul la altul. Heiler zîmbi într-o vreme și lăsîndu-și privirea în jos se frecă îndelung pe picior.

— Nu uita însă, spuse Tobit, se lipi și mai tare de perete, că acum sînt baron, mai rămîne să-mi recuceresc moșia, ceea ce chiar voi face.

Veni Luca, împopoțonat în haine noi, foșnitoare, bine spălat și uns, zîmbi cu gura lui știrbă către golul dintre cei doi, se așează pe marginea patului lui Tobit și le spuse că e gata, din partea lui puteau începe.

— Ce? întrebă Heiler într-o doară, nu părea prea atent.

— Orice! spuse Luca.

Mîncară tăcuți și privind fiecare în farfuria lui. La sfîrșit de tot, după ce ultima înghițitură se duse în adîncurile burților lor, Tobit spuse:

— Avem nevoie de douăzeci de oameni cel puțin și de armele și de caii pentru ei și noi.

Începînd din dimineața aceea, Luca, cerșetorul, se dovedi perfect, adică fu exact omul de care ai nevoie într-un moment de ezitare și de lipsă de chef. Îi mulțumi lui Tobit pentru masă și pentru găzduire, înhăță punga cu bani de la Nàbal, le spuse că dacă o să mai fie nevoie de una în plus, o să pună de la el, se vor socoti la sfîrșit, nu e în nici un caz un om sărac sau zgîrcit, dar pentru meseria pe care o practică, cerșitul adică, trebuie să pară cel puțin prima din astea două, dacă nu chiar amîndouă, ei bine!, le spuse, nu au decît să aștepte o vreme și, dacă vor și se plictisesc, pot să-și facă diverse planuri de bătaie și de atac, știut fiind că bulgarii au o miliție a lor și că nu se prea încurcă atunci cînd e vorba să-și apere bunurile.

— Stai jos, spuse Tobit cu o voce scăzută și neguroasă și păru o clipă că totul, visul lui Luca de a deveni intendentul micii armate necreate încă, s-a spulberat și nu numai atît, că va fi dat pe ușă afară, dacă nu chiar și ciomăgit puțin înainte de asta, așa cum alungi un cîine cu un picior în burtă și cîinele începînd să schelălăie și să mîrîie și să-și arate colții într-un rînjet laș și curajos.

— Trebuie să plec! spuse Luca înfruntîndu-și stăpînul de o clipă.

Tobit îi zîmbi în silă, de parcă în urma zîmbetului, din gîtlejul lui s-ar fi prelinș greața și

în urma greții culoarea veninoasă pe care aceasta o poartă pretutindeni cu ea, verdele acid al bilei, multa secreție nesănătoasă a ficatului și a fierei, le explică Heiler, bău și dădu iar să spună ceva, dar îl întrerupse Tobit, în palma lui întinsă ca un căuș se adunaseră toate razele luminoase ale celui început de zi, câteva picături fosforescente se prelinseră pe degetele lui și plutiră prin aer. În cameră se făcuse întuneric și frig, frigul le pătrunsese prin haine, îl simțiră. Începu să ningă alene și parcă veșnic. Mișcându-și mîna, lumina din mîna lui Tobit se ridică în dreptul ochilor lor ca o bucățică de argint, vreo firfîrică subțire și lucioasă, un adevărat ban așa cum îl știau. Tobit rîse și vraja se sparse în mii de țandări luminoase, totul fu ca mai înainte. Nepăsător, Luca ieși din odaie și nu mai dădu nici un semn de viață timp de trei zile.

Din acel moment, Tobit se întinse pe pat, își închise ochiul și păru că doarme. Oricît se chinui Heiler să-l îmbie la vorbă sau la băut, nu reuși, așa că își petrecu vremea bînd singur și cercetînd pereții goi și albi ai camerei unde erau. Luca veni a treia zi, încins cu o sabie lungă și dreaptă care zdrăngănea în urma lui, se așeză la masă în fața chirurgului care părea beat, își umplu un pahar și bău fără poftă. Tobit deschise ochiul și văzîndu-l pe Luca se ridică în capul oaselor, îi cercetă sabia și la urmă de tot îl întrebă cît a dat pe ea. N-a dat mult, de fapt n-a dat nimic, spuse Luca, e un dar de la consilierul Haan și pe ea sînt scrise, în latinește, cuvintele: „*Ecce ut jacet mortuus canis ille*“, despre care nu știe ce înseamnă, dar, dacă sabia a primit-o pe degeaba, nici nu-l interesează ce înseamnă, consilierul Haan l-a scos din închisoare și pe deasupra i-a oferit și o sabie. Austriecii sînt niște cîini de nemți, dar știu să se poarte. Bău iar și Heiler, din cauza asta sau din cauza sabiei, îi zîmbi.

— Bine, spuse Tobit și se întinse la loc în pat, își puse mîinile sub cap și, uitîndu-se la Luca,

plictisit și amuzat, continuă: deviza e tocmai bună pentru o sabie, numai că aceste cuvinte, precum și continuarea lor „...*Germanos in regnum introduxit*“, ceea ce numai bucurie nu le-a adus austriecilor, la fel ca și moartea boierului Brăiloiu, despre care s-au spus aceste cuvinte¹⁰, toate astea pot fi găsite în scrisoarea către generalul Steinville pe care mi-a arătat-o Haan acum câteva zile.

Auzindu-l vorbind, Heiler se trezi pentru o clipă și îl ascultă atent, apoi, dându-și seama că știe tot ce ar putea spune Tobit, recăzu în beția mohorâtă și molcomă a celor trei zile de așteptare.

După ce bău, atunci când în cameră se făcuse tăcere și seară, Luca vorbi:

— Am cumpărat armele și caii și nu numai atât, nici nu încheiasem bine târgul – și s-a și dovedit că armele sînt furate din depozitul austriac, de fapt e prost spus furate, fiindcă erau chiar în depozit, iar cel care mi le vindea, înainte să le vîndă, trebuia să le păzească, am făcut deci târgul cu un soldat austriac care purta gradul de sergent și după ce l-am făcut m-a ajutat să scot armele de acolo și să le pun la loc sigur, singurul loc unde austriecii nu s-ar fi gîndit să le caute aflînd de dispariția lor, în cazarmă, hardughia aia de lîngă Palatul Administrației, din care noaptea austriecii pot admira prin spărturile acoperișului cerul Olteniei. Asta m-a costat, ascunzătoarea vreau să zic, ceva mai mult decît armele, dar merita, s-a dovedit că merită. A doua zi dis-de-dimineată am fost arestat și pus față în față cu sergentul care nu mai era sergent și consilierul Haan a zis că știe tot, da' că nu știe unde sînt armele, să-i spun unde sînt.

— Bine, spuse Tobit, nu mă interesează mai departe, și se sculă.

Heiler, înainte să adoarmă cu ochii deschiși și pironiți spre peretele alb din fața lui, spuse:

— Administrația asta nu numai că te-a făcut baron, dar îți dă și o căruță cu arme cadou.

— A, da, baron, spuse Tobit și rînji.

Îl lăsară pe Heiler în plata Domnului și ieșiră și, cum în fața casei era căruța despre care pomenise chirurgul, plină vîrf și cu un țigan moțăind pe capră, își petrecură toată dimineața muncind pe deșelate și cărînd în casă armele, săbiile și puștile și restul. Așezat pe o bancă, la umbră, Nàbal îi privea mut și cu o uitătură indiferentă. Numai în cămașă, transpirat, răsînd în aerul rece al zilei duhoarea încinsă a bărbatului care muncește, Tobit, după un inventar sumar, constată că are arme pentru cel puțin cincizeci de oameni, precum și tot restul trebuincios, pulberea, plumbii și chiar și o sută de uniforme, e drept, nu noi, ale armatei austriece. Îl lăsă pe Luca, ajutat de servitor și de țigan, să termine treaba, iar el se duse la Nàbal, i se așeză în față, dar Nàbal se trase mai într-o parte făcîndu-i loc pe bancă. Se așeză și, de acolo de unde era acum, lumea i se păru și mai indiferentă și ușor aplecată înspre partea cealaltă a zilei, după-amiază și seara. Orașul părea mort, nu se auzea nici un zgomot care să-l însuflețească vreun pic.

— Numai că nu e mort, spuse Nàbal, azi a plecat al treilea memoriu al boierilor către împărat, în care se cere tot mai insistent un statut asemănător Ardealului, ba chiar mai mult, un domn pămîntean, care să fie supus direct și numai Vienei.

— De ce trebuie să știu asta? întrebă Tobit, dar Nàbal nu-i răspunse.

— Numai că ei nu știu, spuse în continuare Nàbal, că statutul Provincial a și fost semnat de către împărat, dar că generalul Steinvile, sfătuit de Haan, refuză să-l aplice.

Tăcură o vreme privind în gol, apoi Nàbal îl întrebă pe Tobit dacă știe cine este Rückstoss și, cum Tobit nu știa, Nàbal îi explică pe îndelete cum că acest Rückstoss este o personalitate perfect necunoscută, ceea ce s-ar putea chema un om de fier, ascuns în trupul unui bărbat sfrijit de șaiszeci și

cinci de ani și care de trei decenii apare în orice provincie nou ocupată de austrieci și acolo unde apare se instalează teroarea și moartea, „inchiziția“. De optsprezece ore acest Rückstoss este în Craiova. Tobit îi zîmbi blînd lui Nàbal.

— Bănuiesc, spuse, că nu știe nimeni de sosirea lui.

— Ba da, mai știe Ignățiu Haan, fiindcă el l-a chemat, spuse Nàbal.

Trase de un șnur pe care îl avea la gît și de șnur era atîrnat un medalion căruia îi deschise căpăcelul și-l invită pe Tobit să privească. Din medalion îl privi pe Tobit un bărbat cu ochii mici ca două găuri date cu un burghiu în pleoapele lăsate peste ochii adevărați, alții.

— Iar acum știi și tu, și nu numai că știi, dar îi știi și figura, spuse Nàbal.

Oamenii lui Tobit terminaseră de cărat armele, iar căruța goală și părăind că aproape nu mai atinge pămîntul cu roțile începuse să se depărteze. Tobit le porunci, lui Luca și servitorului, să intre în casă și să aștepte, ba nu, servitorul să pregătească ceva de mîncare la repezeală, orice. Îi zîmbi din nou lui Nàbal, dar acesta rămase nepăsător la zîmbet, părea că ochii lui albi sînt goi de privire, spuse însă:

— Ludmila Vosinski, cu care îți împarți din cînd în cînd culcușul, îl cunoaște, dar nu știe că e aici.

Fără să pară că a auzit ceva Tobit continuă să zîmbească, apoi colțurile gurii lui se coborîră, desenară ca de obicei linia subțire a gurii, se ridică și pășind agale intră în casă.

Îl găsi pe chirurg dormind în patul lui printre așternuturile mototolite, cu o sticlă goală răsturnată pe jos, Luca îi spuse că doarme așa de azi-dimineață, de cînd îl părăsiseră ca să care armele.

— De ce crezi că dorm? întrebă Heiler, dar nedeschizînd ochii și nemișcîndu-și buzele, părăind

că doarme în continuare.

Luca îl privi buimac, crezu o clipă că a vorbit altul, nu-și putea închipui că cineva poate să vorbească fără să-și miște buzele.

— Uite că eu pot, spuse Heiler și iar fața lui rămase nemișcată, ca a unui mort.

— Treaba ta, spuse Tobit, numai că aș vrea să te scoli.

— Ce e? întrebă Heiler deschizînd ochii și vorbind ca toți oamenii.

Servitorul aduse de mîncare și, în timp ce mîncau, Tobit îi explică pe îndelete cum că Nàbal dorește de la ei, de fapt de la el, Tobit, să omoare pe cineva și, cum nu are chef s-o facă singur, îl roagă pe Heiler să-l ajute.

— Bine, spuse Heiler, o să te ajut. Se sculă din pat și se așeză și el la masă. Cînd trebuie s-o facem?

Tobit îi spuse că nu știe, n-au un termen anume, dar, cu cît e mai repede, e mai bine, și nici nu sînt obligați să o facă, îl vor omorî pe acela numai dacă au chef sau pot pune pe altcineva să-l omoare, e mai bine însă s-o facă ei.

— Dacă vreți îl omor eu, spuse Luca, dar nu-i dădură atenție, continuară să vorbească. Tobit îi explică lui Heiler că e vorba de o persoană oficială, dar care a sosit fără știrea nimănui în provincie, exceptîndu-l bineînțeles pe Haan, și că asta îi va ajuta, e puțin probabil că se va păzi în vreun fel. O vor folosi pe Ludmila, așa i-a sugerat lui Nàbal să facă, nu-i mai interesează restul. Vor vorbi cu ea și dacă va dori, ceea ce e puțin probabil, le va spune ea despre ce e vorba. Nu trebuie să conteze însă pe asta.

— Și ceea ce este culmea, spuse Tobit la sfîrșit, dacă îl vom omorî, se pare că vom face un serviciu în primul rînd provinciei, chiar dacă el nu are nici un chef să fie patriot. Tot ce are el chef se va întîmpla probabil pe lumea ailaltă, atunci cînd va ajunge acolo. Heiler spuse că nici el nu simte

vreun avînt patriotic, știut fiind că în general bețivii nu prea au simțăminte patriotice și chiar nici un fel de simțăminte, îl va ajuta însă să-l omoare pe acela. Îl indispune însă că trebuie să o facă la sugestia lui Nàbal, nu-i place Nàbal, asta e. Și cum vor face. Tobit îi mărturisi că nu știe deloc și nu numai că nu știe, dar n-are nici o idee în privința asta, singura lor șansă este Ludmila, femeile sînt pline de fantezie cînd e vorba de omorît pe cineva. Iar dacă stau și se gîndesc bine nici nu e nevoie să-și bată prea tare capul, îl vor omorî și gata. Tobit se opri, se întoarse spre Luca:

— Vrei să ne lași singuri, o vreme?

— Înțeleg! spuse Luca și ieși.

— Ce facem? întrebă mohorît Tobit cînd rămaseră singuri.

Heiler rînji, apoi se sculă și căută o sticlă rotindu-și ochii prin cameră. Supus, Tobit îi aduse o sticlă plină și îi umplu un pahar. Uitîndu-se la pahar, Heiler spuse:

— Ar trebui să nu mai beau!

Făcu un gest brusc și vărsă paharul, alcoolul se întinse repede pe toată masa, absent, Heiler se bălăci cu palma în lichidul răcoros, vorbi:

— Ai făcut tot ceea ce trebuia să faci, l-ai ascultat pe Nàbal, apoi mi-ai povestit mie tot ce-a avut chef să-ți spună. Făcu o pauză, își privi palma udă, se șterse pe haină, continuă: Haan îl plătește pe Luca, dar nu el este adevăratul lui stăpîn. Stă pe lîngă noi, dar nici noi nu sîntem adevărații lui stăpîni, nu știu cine sînt ei, așa cum nu-i știu nici pe cei care sînt ai noștri.

Tobit surîse: ca și cum un surîs, chiar batjocoritor dacă vreți, ar fi putut rezolva ceva pe lumea asta, dar în afară de surîs și de contemplarea lui nu făcură nimic altceva toată ziua care mai rămăsese înaintea lor și toată noaptea. E drept că noaptea dormiră, dar nu putem ști dacă au sperat vreo clipă că ea, noaptea adică, va fi un bun sfătuitoare, că se vor scula și, pur și simplu, moartea

acelui inchiator le va apărea limpede, și nu numai moartea, ci mai ales cum să i-o aducă aceluia, în ce fel. Se treziră însă și gândul că trebuie să facă totuși ceva, ce, știau, dar cum, nu, rămăsese la fel de clar în mintea lor și la fel de tulbure, nu puteau spera la mai mult. Nu le păsa de ce trebuie să-l omoare, știau însă că dacă nu o vor face, jocul acela obscur care îi împinsese pînă în acel moment al acțiunii se va destrăma sau va lua alt curs. Erau hotărîți să se supună ordinului lui Nabal, mai bine zis sugestiei lui Nabal (fiindcă în țesătura luminoasă a zilei cuvintele cămătarului păreau o sugestie) chiar dacă ei știau că e vorba de un ordin. Un ordin pe care puteau să nu-l execute, dar atunci..., ei, dar atunci, nu știau ce va fi atunci și de asta le păsa. Lui Tobit și lui Heiler, fiindcă pe Luca nu-l mai văzuseră din momentul în care fusese dat afară din cameră. Tobit îl alungase dovedindu-i că știe – și nu numai că știe, dar că pînă la un punct și acceptă – cu ce se ocupă de fapt, cu spionatul pentru adevărații lui stăpîni, nu știau cine sînt ei, își puteau însă închipui. Am putea să ne închipuim și noi, dacă asta ar avea vreo importanță pentru desfășurarea acțiunii, dar nu are.

Așadar, Tobit îi dăduse afară pe Luca și Heiler, înțelegîndu-i bine gestul, spusese despre cei care îl plătesc pe Luca, dar care nu sînt adevărații lui stăpîni, dar fără să o spună, spusese și că, dacă Luca este spion în serviciul mai multora, un singur gând îți mai poate veni după asta, că și ei doi, Tobit și Heiler sînt spioni, că toată lumea este prinsă în acest joc de-a spionatul și de-a trădatul și Tobit surîse și schimbase vorba.

Cu toate că ziua se scursese prin ei ca o apă printr-o albie veche și bine știută, precum și noaptea și somnul conținut în ea, neîncrederea care pusese stăpînire pe mintea lor continua să fie acolo ca o pasăre, vreo coțofană dresată să stea mereu unde o pui, așa cum avusese și Heiler una și pe care, credem, o are și acum. Știau însă că odată cu

dimineata, indiferent de gîndurile care le trec prin cap, trebuie să ia o hotărîre: continuă jocul de-abia început sau, abandonînd, își reia fiecare jocul lui de acolo de unde îl lăsaseră începîndu-l pe ăstălaltul. Hotărîră să continue și buimăceala acestui gînd îi paraliză o vreme. Putem crede însă că se prefac, că pur și simplu se prefac și că un joc care te conduce pe un drum conține în el multe alte jocuri mici și plăcute, mersul o vreme cu ochii legați, ceea ce fac ei acum, precum și statul pe loc. Izbucniră în rîs, dîndu-și seama că știu unul despre celălalt mai tot ce poate ști un om despre altul, poate chiar totul. Și că știu mai tot și despre celelalte personaje, ce e în mintea lor și de ce. Așa că, în afară de hotărîrea de a continua, își promisera să nu se mai prefacă cel puțin unul față de celălalt. În urma acestei a doua hotărîri nu-și mai bătură capul cu omorîrea inchizitorului, nu se mai prefăcură că-și bat capul. În momentul în care Nàbal îi povestise lui Tobit de inchizitor, Tobit știa că nu el trebuie să-l omoare și nici Heiler, dar că Luca trebuia să afle despre asta, numai că Nàbal, nu putea și nu avea chef să vorbească cu Luca, avea nevoie de Tobit ca intermediar și Tobit îl servise pe Nàbal, aici nu putuse da înapoi. Căzura de acord asupra acestui lucru, precum și asupra faptului că pe Luca n-o să-l mai vadă multă vreme și ziua se sfîrși așa, cu discuția celor doi baroni, apoi cu admirarea armelor și a uniformelor pe care le posedau și care le dădea certitudinea plăcută că povestea de-abia a început și că ei, în fel și chip, o vor continua. Poftim:

Prezicerea în legătură cu Luca nu se confirmă, fiindcă atunci cînd se trezi, Tobit îl văzu dormind încovrigat ca un cîine mare, un dulău care va să zică, în mijlocul odăii și sforăind. Își căscă ochiul și îl privi atît cît poți să privești cu un singur ochi larg căscat în care lumina se înfige ca o suliță, avea întocmai senzația asta. O umbră de nedumerire se așternu pe fața lui, iată ce proști am

fost ieri și nimic nu ne poate face să credem că nu sîntem și azi și tot așa mereu, cărîndu-ți prostia prin lume și zîmbind la ea, această femeie grasă și îndatoritoare de care nu poți scăpa. Îl cercetă pe Luca, acesta părea că doarme, numai că avea ochii larg deschiși, holbați am putea spune, și ațintiți spre Tobit și din ochi i se revărsa o privire galbenă și moartă, ca o miere picurînd pe covor, i se făcu silă. Redevenise prin întoarcerea lui Luca un personaj oarecare într-o poveste pe care nu o înțelegea și asta îi provoca greață. Simți o transpirație rece uscîndu-i-se pe frunte și palmele i se umeziră. Se întinse la loc în așternuturi, își trase pătura pînă sub bărbie și, cu privirea singurului ochi uitîndu-se în tavan, stătu așa, așteptînd dimineața.

Dimineața veni peste lume, coborîta parcă din cer cu un scripete, de acolo de unde este dimineața mereu, acoperi lumea cu razele ei subțiri și dese, poposi peste chipul lui Tobit, luminîndu-l. Și Tobit se trezi și văzîndu-l din nou pe Luca se bucură, Luca nu și-a uitat prietenii, s-a întors. Luca se trezi și el, parcă simțindu-se privit, îl văzu pe Tobit treaz și contemplînd odaia, își adună trupul ciolănos și bătrîn și se ridică zîmbind anapoda. Îl anunță pe Tobit că s-a întors, ceea ce desigur era evident. Tobit nu-i răspunse, continuă să se uite parcă prin lăuntrul trupului lui Luca, prin măruntaiele lui, mațe și carne și organe palpitînd în alarma trezirii. Luca se așeză pe un scaun, își goli privirea de lumină și întuneric, îi explică lui Tobit încă o dată că s-a întors, dar că pentru totdeauna, nu mai are unde să plece, Tobit dădu din cap că da, să nu-și facă nici o grijă în privința asta, apoi deschise gura și catadicsi să spună:

— Înțeleg că va trebui să-l omorîm noi pe acela.

Luca îl aprobă fericit, da, așa e, ar trebui să o facă ei, acolo unde a fost și cu cine a vorbit, aceia s-au arătat împotriva omorului, sînt prinși de cu

totul alte treburi, nu mai au timp și de asta, de omorît adică.

Să nu-și facă însă prea multe griji, omorîtul este o treabă simplă, se pricepe îndeajuns la omorît, trebuie numai să se hotărască.

— Și de ce nu? spuse Tobit.

Intră Heiler cu o privire abătută, dar văzîndu-l pe Luca se înveseli oarecum, înțelegînd adică despre ce e vorba, cît sînt de proști, crezînd așa și pe dincolo și asta numai cu o zi înainte, nimic nu-l face să creadă că astăzi sau mâine vor fi mai deștepți, e clar că prostia a poposit în casa lor. Îi anunță cu o voce veselă că s-a hotărît să bea din nou și că nu mai are nici o grijă pe lumea asta, se va ocupa altcineva de acum încolo de grijile lor, femeia leneșă care li s-a tolănit în suflete, grasa aia pe care au numit-o deja, precum și cel care, de deasupra noastră (ridică un deget spre tavan), de acolo, ne privește și ne mîină, povestitorul a toate astea, aceștia.

— M-am hotărît din nou să beau, îi anunță el văzîndu-l pe Luca în camera lui Tobit, tocmai din cauza asta, putem crede.

Luă o sticlă, o desfăcu și se așeză cu ea în mîină pe marginea patului lui Tobit, apoi își puse sticla la picioare și întrebă:

— Aveți vreun plan?

Nu mai băuse de douăzeci și patru de ore.

Luca scoase un plan vechi și zdrențuit pe margini al clădirii administrației și se aplecă asupra lui. Putură însă constata, privindu-l, că nu conține nimic în plus față de ceea ce știau ei despre clădire, așa că se uitară pur și simplu pe el și așteptînd, crezînd că, tot privindu-l, într-un tîrziu, cel numit de către Nabal, Rückstoss, viitor sau deja inchizitor al provinciei, va sfîrși în vreun fel sau altul, ei nu știau cum.

— Propun să o lăsăm baltă, spuse Tobit și se îndreptă de șale, dar cum aceste cuvinte nu reprezentau vreo soluție la ceea ce aveau de făcut,

Luca și Heiler continuară să privească îndobitociți planul și să-și închipuie omorîtul în fel și chip, dar mai ales pe omorîtori:

— Îl vom pîndi și îi vom da în cap cînd va ieși, spuse Luca, dar Heiler nu fu de acord, spuse că i se pare o tîmpenie să facă așa, luă sticla, rînji în gol și trase un gît zdravăn.

— Renunțăm, spuse din nou Tobit, o să vorbesc eu cu Nàbal.

Căzură însă de acord că nu pot renunța, Nàbal e prea important pentru a nu-l asculta pur și simplu, dar mai căzură de acord că nu pot face totul ei, atîta timp cît alții, și se uitară cu reproș la Luca, refuză să miște vreun deget pentru omorîrea inchișitorului, ei ar trebui s-o facă, stăpînii lui Luca. Și că de ce refuză?, vor să știe asta, își exprimă opinia Heiler uitîndu-se fix la Luca. Luca nu răspunse, apoi îngăimă ceva despre un raport pe care îl întocmiseră aceia, nu se înțelese nimic mai mult decît că stăpînii lui nu au timp.

— Atunci nici noi nu avem timp, conchise Heiler. Și nici chef, tot ce putem face e să-l denunțăm pe Nàbal și apoi să ne vedem fericiți de treabă.

Ideea cu denunțatul li se păru firească și o vreme se gîndiră la ea, o răsuciră pe toate părțile încercînd să afle cum ar trebui așezată pentru ca denunțul să nu pară pur și simplu un denunț, ci, eventual, vreun act eroic, fiindcă de eroism se mai simțeau cît de cît în stare, dar, oricît se chinuiră, denunțul nu vru să se arate nicidecum altfel, părea un denunț pur și simplu, iar ei niște trădători.

— Iar noi nu vrem să fim trădători, spuse Heiler, nu-i așa? și se uită iar la Luca, chiar dacă, după cum bine s-a spus în primul capitol, sîntem într-o carte, și într-o carte poți fi oricum, nu are de ce să-ți pese.

Cu toate că, orice s-ar spune sau ar spune cineva, nimic nu poate sta ca dovadă că sînt într-o carte, fiindcă ce diferență este dacă ești într-o carte

sau ești pur și simplu, viața nu arată diferit în nici un caz și nici ele, personajele, nu sînt diferite de un om adevărat prin nimic, gîndesc și vorbesc ca și cum ar fi făcute din carne și oase și nervi și tot restul, asta e. Nu puteau fi trădători, indiferent unde se află cu adevărat (noi credem, a spus Heiler, că ne aflăm în lumea cea adevărată, cu soare și cu nori și cu aer, și ca dovadă respiră adînc), nu puteau fi în felul acesta, le fu foarte clar, nu se mai gîndiră la asta.

— Ce credem noi și de ce credem așa nu interesează de fapt pe nimeni, conchise Heiler, dar nici ăsta nu e un motiv să fim trădători.

— O să mă duc, spuse Luca sculîndu-se, și o să-l omor pur și simplu, mă întorc după aia.

— Omoară-l, spuse Heiler, numai că nu știi pe cine. Pe cine o să omori?

— O să omor pe oricine, și gata, spuse Luca, dacă tot trebuie omorît cineva.

Tobit îl potoli cu un gest și Luca se așeză furios și mormăind că nu-și bate el capul pe cine să omoare și de ce, apoi îi ceru sticla lui Heiler și bău, lichidul i se scurge acum pe barbă, picură pe covor.

Spre seară însă, pofta lui Luca de a ucide se strecură și în sufletele lor, se simțiră ispitiți să ucidă pe cineva și să nu se mai gîndească pe urmă la asta, mai aveau atîtea de făcut.

— O să-l ucidem, hotărî Tobit într-un tîrziu, tăbărim peste el și-l ucidem și pe urmă ce-o fi o fi, nu va putea spune nimeni că am fost lași, cel care va scrie despre noi și cei care vor citi, cine vor fi aceia.

Se îmbrăcară în uniforme austriece peticite și se înarmară cu diverse scule folositoare omorîtului. Luca luă și o frînghie hotărînd că o să-l sugrume, asta o să facă. Ieșiră și întunericul se lăsă fierbinte și murdar peste ei, tropăiră fără rost, dar din tropăit și din dorința de a ucide totuși pe cineva, dacă nu chiar pe inchizitor, se treziră pînă

la urmă în fața palatului administrativ, orbecăiră o vreme pe acolo. Dădură peste un câine dormind covrig în țărână, care se sculă într-o doară și chiar încercă să dea din coadă, dar Luca îl decapită dintr-o singură lovitură și sîngele țîșnind din gîtul acelui câine le împrășcă fețele palide de băutură și de nervi, trecură peste hoit și din nebăgare de seamă Tobit călcă pe el și îl simți moale sub piciorul lui, ca și cum ai călca pe o pernă. Cu un șuierat stins plămînii animalului mort se goliră de aer. Se buluciră și, vrînd chiar aceasta, se strecurară pe o ușă din spatele hardughiei, erau acum înăuntru.

— Ssst, spuse Tobit și ascultară în aerul ca o pătură groasă prin care se împleticeau.

Nu se auzea nimic și din cauza întunericului ochiul lui Tobit se aprinse ca o luminiță, se speriară văzîndu-l.

— Ar trebui să ai și o coadă, spuse Heiler, și aș fi sigur că sîntem acolo unde ne vom duce după ce vom muri, și ochii lui se aprinseră și ei, începu să vadă prin întuneric.

Nu se mai mișcară ca orbii, ba chiar, judecînd după mișcărilor lor...

— Vă așteptam, spuse Ludmila și îi conduse.

Intrară în camera aceuia și Tobit îi văzu chipul bătrîn și schimonosit, acoperi chipul cu o pernă și apăsă cît putu așteptînd și privind zbaterea trupului, dar, nerăbdător, Heiler și apoi Luca hăcuiră trupul care ieșea de sub pernă, sîngele gîlgîi anapoda, i s-ar fi putut părea unui neștiutor, un horcăit somnatic. Sîngele le căzu la picioare, îl simțiră cum li se strecoară sub tălpi, lipicios, cu un gest hotărît Tobit trase pătura, acoperind totul. Ieșiră și în urma lor începu să ningă ușor, un alt anotimp se făcu în odaie. Clănțănind din dinți, Ludmila aprinse o lumînare, fulgii îi căzură pe mîini topindu-se leneși și reci și, cu pofte țîșnindu-i din ochi ca două aripi, tăbărî asupra trupului celui

mort, furia ei, nestăpînită, opri ninsoarea, aspră și nesfîrșită, luna februarie poposi în odaie.

Tobit se trezi cu mintea limpede, adică amintindu-și tot ce făcuse cu o seară înainte, dar încă neînțelegînd de ce a făcut-o. Putea totuși să-și închipuie diversele motive care în mod normal te împing la crimă, dar de data asta totul i se păru fără rost și anapoda, așa ceva nu se poate întîmpla decît în vis, a visat probabil și acum s-a trezit, în cameră e o lumină cenușie și frig, s-a trezit și, gîndindu-se la ce s-a întîmplat, hotărăște că probabil e vorba de un vis, dar nu! are mîinile încă pătate de sînge și, privind-și mîneca hainei cu care e îmbrăcat, își dă seama că poartă încă uniforma austriacă peticită, iar atunci cînd se uită într-o oglindă vede că e murdar de sînge și pe față, sîngele aceluia l-a împrôșcat peste tot. Se dezbracă și se spală pe îndelete, gîndindu-se parcă la ce se întîmplase, gîndindu-se sigur la ceva, poate chiar la asta. Cînd termină, se îmbracă cu haine curate și se așază. Stă cu ochiul teafăr închis, panglica neagră îi acoperă celălalt ochi și parcă se gîndește la ceva, are trupul destins și leneș, nu pare să-i pese de tot ce se întîmplase, de tot ce-și amintea. După circa o jumătate de oră se scoală și-și cheamă servitorul, îl pune să facă ordine și îl întreabă de Heiler și de Luca, dacă aceștia mai sînt în casă. Servitorul rînjește și-i spune că da, aceștia doi sînt în casă, dorm acum. Îi poruncește să se ocupe de ei, să le pregătească de spălat și de mîncat, el va lipsi o vreme, nu știe cîtă. Servitorul nu răspunde nimic, privește uniforma austriacă pătată de sînge, apoi se uită în ligheanul de faianță și vede apa de un roșu spălăcit. Tobit îi spune să strîngă uniformă, poate să n-o curețe și că să nu-și mai bată capul degeaba, azi-noapte a omorît pe cineva și tot așa o să facă și cu el dacă n-o să-și țină gura. Cu ochii larg deschiși, servitorul își privește stăpînul care acum surîde acru, îi vede statura uriașă și pupilele i se strîng de frică, n-o să

vorbească. Surîzînd, Tobit deschide gura și îl asigură că dacă ține morțiș poate să și vorbească, omorul a fost comandat de austrieci, o să aibă de-a face cu ei. Iese și o lumină rece și umedă îl învăluie. În timp ce merge strecurîndu-se prin fuioarele ceții, învăluindu-l plăcut, știind unde merge și de ce, putem spune:

Adevărul e că Tobit a înțeles din prima clipă destul de mult în legătură cu omorîrea „inchizitorului“ și cine a comandat de fapt această ucidere și de ce. Numai că nu trebuia să-l omoare el și atunci Haan ar fi dat mai multe lovituri provinciei pe care se zbate să ajungă într-adevăr s-o conducă.

Palatul administrativ se ivi din ceață, mătăhălos, nimeni nu-și chinuise mintea cu adevărat în ceea ce privește arhitectura lui, dar așa cum era părea tocmai bun pentru noua administrație și, în timp ce urca treptele și santinelele îi dădură onorul, Tobit se gîndi că mintea strălucită a lui Haan ar fi meritat o construcție ceva mai avîntată către cerul mohorît din dimineața aceea al provinciei. Acum însă pășește pe trepte, se preface că nu-i recunoaște pe boierii Vlasto, Brăiloiu și Strîmbeanu¹¹, care coboară pe lîngă el, intră și cere să fie anunțat la consilierul Haan, care e tocmai la micul dejun, îl primește mestecînd delicat o aripioară, se oprește din mestecat și ordonă să fie așezat un tacîm în plus, îl invită la masă, acum mestecă amîndoi, Haan vorbește:

— Nu i-am primit pe cei trei, cine știe ce mai voiau de la mine, dar tu ești oricînd binevenit.

De partea cealaltă a mesei, privind cu scîrbă drept în fața lui, cu figura imobilizată parcă de o greață veșnică, stă ovreiul Nàbal. Fără să arunce spre Nàbal mai mult decît o uitătură, Tobit mănîncă și după ce înghite de cîteva ori, spune:

— Or fi venit să mă denunțe!

— Fii liniștit, catadicsește Nàbal să-și miște buzele subțiri, te-au denunțat de ieri.

Haan pare că nu aude nimic, continuă să mestece delicat și să zîmbească în gol. Face totuși semn slugilor să iasă, se lasă pe spate și deschide gura, în gură nu are nimic demn de a fi privit, spune:

— Plecînd de aici vor întocmi un nou denunț. De astă dată mă vor denunța pe mine.

Tobit își ridică privirea singurului ochi, rămase o clipă cu furculița în aer, atît cît să spună că, făcîndu-i un serviciu lui Haan, acum în mod firesc ar urma ca și Haan să-i facă un serviciu, dar ceea ce venise el să-i ceară în urma celor întîmplate, a denunțului să zicem, precum și datorită celor ce vor urma, celălalt denunț, favoarea pe care era hotărît să i-o ceară, și i-o va cere, îi va servi în egală măsură pe amîndoi.

— Adică? întrebă Haan.

— Vei cere generalului Steinvillie să înainteze un memoriu către împărat prin care să fie numit colonel, comandantul unui regiment autohton. Vei antedata scrisoarea și odată cu ea vei trimite un raport despre cele ce s-au întîmplat, moartea „inchizitorului“ și că cine este vinovat de moartea lui, Ludmila să zicem.

— Bine, Ludmila, căzu de acord Haan.

Mîncară și continuară să vorbească despre planul pe care îl *propusese* Tobit. Și cum toată lumea știa că, încă de multă vreme, boierii ceruseră o miliție a lor, numirea lui Tobit nu putea decît să le atragă ura și neîncrederea, denunțul lor ar fi părut în condițiile astea firesc, dar neadevărat. Terminaseră de mîncat și Haan le oferă de băut lichioruri și apoi îi arătă lui Tobit ciorna scrisorii pe care deja o întocmise, nu făcu decît să schimbe în fața lui cuvîntul locotenent, cu acela, mai nimerit, de colonel, o va da la copiat și chiar în cursul zilei o va trimite generalului, Directorul

Suprem, la Sibiu. Nàbal nu scoase nici un cuvînt în timpul ăsta.

— Cît despre Ludmila, spuse Tobit, dar Nàbal îl întrerupse:

— A fost arestată azi-noapte, nu trebuie să-ți bați capul cu ea.

— Da, spuse și Haan, a mărturisit totul și acum o oră, se uită la ceas, acum o oră deci, a fost spînzurată și trupul i-a fost trimis la Sibiu împreună cu raportul.

— Înțeleg că, spuse Tobit, că totul s-a sfîrșit.

Haan surîse, da, sigur că da, nu erau să-l aștepte pe el, să nu-și facă griji însă, în scrisoare apare cuvîntul colonel, așa a dorit Nàbal, dacă vrea să-i mulțumească pentru asta, n-are decît, el, Haan, optase mai curînd pentru locotenent. Nu le rămîne acum decît să aștepte denunțul boierilor, dacă el va fi, vor denunța însă totul și în ochii împăratului denunțul lor va părea o poveste bine ticluită și atît, dintr-o provincie îndepărtată și proaspăt cucerită, în care lucrurile sînt tulburi și încurcate. Haan termină de vorbit și se tolăni pe o sofa, îi invită și pe ei să se așeze, dar Nàbal era deja în picioare și fără să dea vreo atenție invitației sau fără să spună ceva, orice, ieși.

— Lui trebuie într-adevăr să-i mulțumești, spuse Haan privind cum se închide ușa în urma ovreiului, și izbucni într-un hohot de rîs.

Tobit nu știu dacă vorbește serios sau glumește, dar fără să știe continuă să îl privească pe Haan cu o figură serioasă, poate chiar gravă, dar nu, fața lui brăzdată de două cute adînci pornind de la rădăcina nasului și coborînd către marginile bărbiei este gravă dintotdeauna, impresia asta este întărită și de panglica neagră care îi acoperă orbita, precum și de ochiul negru, cu pleoapa puțin lăsată peste iris, ascunzîndu-l pe jumătate. Pleoapa i se zbate fin, se coboară parcă și mai mult, de sub ea țîșnește, ca o rază întunecată, privirea, își mișcă falcile și din

mișcarea lor ca o masticăție se naște vorbirea. Îi mulțumește lui Haan pentru viitorul brevet de colonel, brevet care îi va aduce atâtea și atâtea foloase, nu va aștepta însă sosirea acelei hîrtii și va trece imediat la treabă, va organiza regimentul cu banii lui, pe care, e drept, nu-i are, dar îi are Nàbal și acesta i-a promis oricîți, nu contează de ce. Ar dori însă permisiunea verbală a lui Haan pentru a face asta, permisiune pe care, e convins, Haan nu i-o va refuza și astfel brevetul îl va găsi cu regimentul pus pe picioare și, pînă la întărirea prin act a funcției și a gradului, dar numai pînă atunci, va folosi acei oameni în scopuri personale. Va încerca să-și ocupe moșia pe care o posedă deocamdată numai teoretic, îi va obliga pe acei bulgari paulicieni să plece de acolo, dacă nu se vor înțelege altfel. Și că ce părere are Haan despre asta. Consilierul Haan își dovedi și de astă dată bunăvoința. Îl asigură pe Tobit că este întru totul de acord cu orice va face, fiindcă, e sigur de asta, Tobit nu va face nimic împotriva intereselor imperiului și a bunului lor împărat, chiar dacă aceste interese se vor dovedi mai tîrziu, oricînd. Vorbi stînd în continuare tolănit și grăsuliu, zîmbind fin, știind parcă tot ce va fi, și că pînă la urmă întîmplările se vor așeza într-un fel anume, într-o ordine necesară și ca orice lucru necesar, de înțeles pentru rațiune, fiindcă nu-i așa?, *tot ce este rațional este și real*, nu are nici o îndoială asupra acestui fapt de bun-simț, surîde privirii singurului ochi a lui Tobit. Pare un păianjen care și-a întins o plasă adevărată și Tobit o simte deja mîngîindu-i catifelat propriile-i gînduri înșirate ca un batalion sinucigaș pe cîmpie și așteptînd semnalul. Soarele se ridică din bezna lui, lungește umbrele către marginile acelei cîmpii, o trompetă, desigur o trompetă, sfîșie tăcerea mototolită din mintea lui, îi lasă gîndurile slobode, surîde. Lumina acelei zile, veștejită acum, s-a așezat pe mobile ca un zinc

cenușiu și răcoros. Tobit se uită în jurul lui, vede lumina sfîrșindu-se indiferentă, spune:

— N-aș vrea, desigur, să se creadă altceva.

Consilierul Haan înțelege despre ce e vorba: Tobit va fi nevoit să se explice în stînga și în dreapta, dar mai ales acelor boieri aflați în fruntea țării, cei care îl vor denunța, dacă nu au și făcut-o pînă acum, va trebui să le cîștige încrederea. Haan se arată de acord, sigur că da, nu trebuie să se înțeleagă altceva, acesta era și gîndul lui, în el, în consilierul Haan, nu au încredere, dar poate că în Tobit vor avea.

— Cel mai bine, spuse Haan, ar fi să-i inviți la o petrecere.

Cu aceste cuvinte se despărțiră, după aceste cuvinte și bineînțeles după cele de rămas bun și după cele de urări de succes din partea lui Haan și cele de mulțumire din partea lui Tobit, după toate acestea se despărțiră și Tobit se ocupă de organizarea petrecerii pentru cîștigarea încrederii țării, cu toate că el personal nu simțea nevoia încrederii nimănui, nici măcar a acelora, după cum spusese Haan, ce sînt puternici în provincie, datorită rangului și a averii și a numelui lor, a celor mai bine de 244 de boieri olteni printre care, desigur, de puțină vreme, se numără și el și, datorită aceluia viitor brevet precum și a înnobilării, nu chiar în coada listei. Toate acestea i le explică pe îndelete lui Heiler, și altele, cum că o parte a acestor boieri pregătesc o plîngere împotriva lui Grigore Băleanu și Ilie Știrbei, despre care s-a aflat, nu e mare lucru să afli ceva în țara asta, că sînt numiți în fruntea provinciei, ei care la moartea serdarului Brăiloiu^{**} au spus, e prea puțină vreme de atunci, aceste vorbe: „Iată că zace mort cîinele acela, care a adus în țară pe nemți“, adică, după cum se va spune în plîngere: „Ecce ut jacet mortuus canis ille, qui Germanos in regnum introduxit“, pe aceștia, mai bine zis pe o parte dintre acești boieri care pregătesc plîngerea îi va invita la petrecere.

— Bine, dar nu poți ști de acum cine va semna plîngerea și cine nu, spuse Heiler, care era mai treaz ca niciodată și ascultase îngăduitor povestea lui Tobit, adică fără să se gîndească prea mult la ceea ce auzea, mare parte din lucruri îi erau cunoscute, fiindcă și mintea lui funcționa normal și, dacă faptele întîmplute îți sînt la îndemîină și mintea nu ți-e complet stricată de vreo tulburare personală, faptele viitoare sînt ca și cum ar fi înșirate în fața ta și, privindu-le, le poți admira îndelung cum, una cîte una se preling în prezent și apoi în trecut. Dar, cu toate astea, pînă la urmă, placiditatea cu care a primit relatarea se sfărîmase și aproape fără voie spusese cuvintele de mai sus, că de unde, adică, poate ști Tobit cine va semna plîngerea și cine nu?

— Am aici o listă, spuse Tobit și scoase lista cu cei șaiszeci și doi de boieri, viitorii semnatari ai plîngerilor provinciei, dar mai mult ai plîngerilor lor, aceștia pe care datorită lui Eudoxiu Hurmuzaki, strîngătorul de documente, vi-i putem înfățișa și dumneavoastră, așa precum și Tobit i-a înfățișat atunci ochilor lui Heiler: (sărim peste cei patru egumeni, Nicodim, Ioan, Ștefan și Ștefan, care în nici un caz nu ar fi putut participa la o petrecere), Constantin Brăiloiu, Vasile Poenaru, Staico Bengescu, Constantin Poenaru, Matei Brăiloiu, Matei Glogoveanu, Milco Postelnic, Ilie Otetelișeanu, Vlad Zătreanu, Radu Zătreanu, Matei Zătreanu, Căpitan Bălescu, Atanasie Romanescu, Barbu Rioșeanu, Popa Jupescu, Fota Rugină, Barbu Șarlău, Dumitru Radosul și alții și alții, dar după acești optsprezece boieri și nici măcar citiți la rînd, ci pe sărite, Heiler se plictisi și îi dădu înapoi lista lui Tobit.

— O fi, spuse, nu am nici un chef de toate numele astea. Și: Dacă tot ai de gînd să faci o petrecere, trece-mă și pe mine pe listă, chiar dacă numele meu nu va intra în istorie așa cum se va întîmpla cu aceștia de-i ai înscrisi pe hîrtie.

Tobit se conformă și îl trecu pe Heiler în fruntea listei și se trecu și pe el, mototoli hîrtia și o aruncă într-un colț al camerei. Tăcură o vreme, apoi vorbiră despre cum ar trebui organizat regimentul și Tobit spuse că are de gînd să-i roage pe toți cei care vor veni la petrecere să-i dea oameni și asta, rugăminte, se va dovedi un semn al încrederii pe care le-o acordă atît el, cît și administrația austriacă, în felul acesta îi va cîștiga de partea lui, așa speră cel puțin.

— Va trebui să vorbim și cu Luca, însă, mai spuse.

Și că pe unde o fi, dacă știe ceva. Nu, Heiler nu știe unde e și nici ce face acolo unde o fi, dar își poate închipui că s-a dus pe treptele clădirii administrației și s-a apucat din nou de cerșit, asta ar face el dacă ar fi în pielea și în mintea acestui Luca, dar cum nu e, stă în fața lui Tobit și discută despre pieirea lor, cum s-o facă mai îndelungată și de aceea mai plăcută. Tobit spuse:

— Luca nu e pe treptele acelei clădiri despre care ai pomenit, fiindcă pe acolo am trecut eu și nu l-am văzut.

— Și-o fi schimbat locul de cerșit, spuse Heiler, și de asta nu l-ai văzut!

O petrecere e ceva plăcut în primul rînd trupului și simțurilor cuprinse în el, dar Tobit se strădui s-o facă plăcută și minții. De aceea angajă un dascăl tînăr și după ce îl puse la probă și se convinse că știe să citească binișor grecește, îl cocoță pe un scaun așezat la rîndul lui pe masa plină de bucate, în mijlocul ei și, tot timpul cît ținu petrecerea, privind de undeva de sus, dascălul le citi invitațiilor, cu o voce cîntată și scoasă în mare parte pe nas, dialogul lui Platon *Apărarea lui Socrate*. Și alți patru oameni, așezați în cîte un colț al odăii în care se petrecea, spuneau la intervale regulate și destul de dese, în cor, următoarea propozițiune:

— Dar să-l ascultăm acum pe Socrate!

înnibunindu-i pe bieții boieri care nu mai știau ce să creadă și dacă nu cumva amfitrionul e nebun sau cel puțin aproape de această stare. Așa că atunci când dascălul citi propozițiunea finală pe care Tobit îl puse s-o repete și pe care o traduse el însuși: „Dar acum e timpul să plecăm: eu ca să mor, iar voi – ca să trăiți. Care dintre noi se îndreaptă spre un bine mai mare nu știe nimeni altcineva decît zeul“, aceste cuvinte îi întăriră definitiv în convingerea că au de-a face cu un nebun, fiindcă, înțeleseseră bine, erau poftiți să plece, iar petrecerea nici măcar nu începuse cu adevărat, consideraseră că cititul este o toană, după el vor fi lăsați să petreacă, dar nu, cuvintele spuse și repetate, apoi traduse, erau clare. Primul se ridică Popa Jupescu și, pretextînd treburi urgente, plecă la repezeală, nu înainte de a-i promite lui Tobit tot ce acesta, cu o voce mieroasă, îi ceru, oameni pentru regimentul al cărui comandant va fi. După Jupescu se sculară alți trei boieri aruncîndu-și priviri pline de furie și de înțelesuri, nici măcar nu se scuza în vreun fel, în speranța că Tobit va încerca să-i oprească, să-i îndemne în vreun fel să rămînă, chiar dacă ei erau hotărîți să plece, dar Tobit îi conduse ceremonios pînă la ușă, o deschise și astfel îi pofti pur și simplu afară, în noapte și ură¹². Întorcîndu-se spre ceilalți, cei care mai erau încă pentru oarecare vreme, Tobit le propuse reluarea lecturii, îi făcu semn dascălului și acesta începu cu o voce cîntată de eunuc. Se așeză la locul lui și boierii își plecară capetele, voiau să știe cum se va termina totul. Numai că lectura a doua se termină la fel ca și prima, cu aceeași propozițiune: „Dar acum e timpul să plecăm...“ și Tobit fără să-și ridice ochii îi făcu semn dascălului s-o ia de la capăt și, monoton, dascălul se supuse. Lumînările se consumaseră pe jumătate, aveau o flacără lungă și fumegoasă, Tobit îl privi pe Heiler și spuse:

— Au plecat, pesemne, toți.

Rămăsese numai Udriște Șomănescu, velcăpitan, care, fără să mai aștepte invitația lui Tobit, mânca de zor. Tobit îi umplu bine dispus paharul, umplu toate paharele de pe masă, dascălul, care răgușise și acum citea ca un bărbat adevărat, fu coborât și poftit într-un scaun și sub privirea celor care rămăseseră, Heiler, Luca, velcăpitanul Șomănescu și dascălul, sub privirea lor, dar fără să-i pese de ea, Tobit bău cu poftă primul pahar de vin, apoi calm și cu aceeași poftă, goli toate paharele de pe masă și le așeză unul lângă altul goale și un pic aburite. Cei patru rămăseseră cu paharele lor în mână, apoi Udriște Șomănescu bău și după el băură și ceilalți. Mîncară și băură și vorbiră. Între două înghițituri, velcăpitanul îl întrebă pe Tobit de cîți oameni are nevoie pentru regiment – nu mulți, spuse Tobit, de fapt nici unul.

— Bine, spuse Udriște Șomănescu, am înțeles.

Tăcură iar, apoi Tobit spuse:

— Haan mi-a dat să înțeleg nu demult că i-aș face un serviciu dacă aș spune că ei, austriecii, vă citesc toate scrisorile și rapoartele pe care le trimiteți din țară.

— Am aflat! spuse velcăpitanul, își șterse barba lungă și unsuroasă.

— Oltenia va rămîne multă vreme o provincie a imperiului și acum sîntem de abia la început.

Tăcură și băură fără chef, petrecerea nu avea nici un haz, fiindcă nici unul dintre ei nu știa cum se va sfîrși cartea aceasta în care sînt cuprinși și pentru care, o simțeau deplin, nu au nici o dorință, sînt împinși de la spate într-un destin neprielnic, sfîrșitul.

Tobit chemă servitorii pe care îi angajase, îi puse să curețe masa și să schimbe lumînările, iar ei trecură într-o cameră curată, li se aduseră vin și cafele, stătură în tăcere și lumină, își petrecură noaptea așa și, odată cu lumea, poposiră într-o

dimineată neguroasă peste care toamna se abătuse deplin, le fu frig și se înfășurară tăcuți în pături largi, se gândiră la ce va fi și cum, nu aveau de unde să știe adevărul, Tobit spuse:

— Și totuși, indiferent în ce lume ne trezim într-o dimineată, se poate spune că sîntem liberi.

Heiler rînji și căută clănțănind sticla, bău, mațele lui se îndestulară.

— Iată că sîntem liberi, atît de liberi încît nu vom ști niciodată asta. De undeva, de departe și stinse, se auziră clopotele bătînd și somnul poposi molatic în trupurile lor obosite.

Dormiră ore în șir, pînă spre amiază, pînă atunci cînd un soare cît pumnul se străvedea printre nori, albind lumea acelei toamne. Primul se trezi velcăpitanul Udriște, se strădui să-și aducă aminte unde se află și, cînd își aduse, surîse în aerul alburui. Le privi trupurile horcăind alene, Heiler avea încă sticla în mînă, vru să se scoale și să plece, dar Tobit îl opri cu o voce calmă, îl îndemnă să stea.

— Am arme și bani, spuse el, tăcu.

— Am să plec, spuse Udriște Șomănescu, barba lui, tînără încă, flutură mătăsoasă, era ca o pată galbenă de ulei, spuse: Acum plec! se îndreptă spre ușă, o deschise, rămase o clipă încremenit, parcă gîndindu-se la altceva decît la arme și la bani și la ce poți să faci cu ele și cu ei, nu mare lucru desigur.

Ieși și, în urma lui, Tobit se înfășură în pătură, și-și închise ochiul. Horcăiră așa în neștire și în casa ovreului Năbal. Îi trezi vocea unei femei, Ludmila Vosinski, îi recunoscură într-un tîrziu vocea.

— Cred că a venit Ludmila, spuse Tobit pur și simplu și într-adevăr, Ludmila intră în cameră urmată de o slugă speriată.

— Porcilor! spuse ea și dinții îi străluciră o clipă ca dinții unui om mort nu de multă vreme.

* Tînăra femeie este Anița Bengescu, dar Tobit va afla asta mult mai tîrziu.

** Este vorba despre Barbu Brăiloiu.

Capitolul trei

Mica trupă condusă de Tobit, baron și colonel, putu constata repede că are un comandant, dacă nu neapărat brav, cel puțin onorabil. Fără să le promită mare lucru celor o sută douăzeci de oameni pe care îi conducea spre moșia Alba, în toamna anului 1718, altceva decât o soldă obișnuită pe care, pentru a dovedi că e în stare s-o plătească, o plăti dinainte pe trei luni, se puse în fruntea trupei, micul regiment, și din momentul în care își coborî mîna drept semn de pornire se purtă pur și simplu ca un adevărat comandant, avu grijă să-și hrănească și să-și culce oamenii ca lumea, iar de restul, tot ceea ce face viața unui soldat nesuferită, mai ales disciplina, nu se interesă. Așa că acum pășeau destul de calmi în urma calului comandantului lor, Tobit cel Chior, fără să se aștepte la cine știe ce întîmplări neprevăzute, vreo luptă cu bulgarii paulicieni li se părea puțin probabilă, în orice caz foarte depărtată. Majoritatea erau soldați de meserie, așa că o singură luptă, cea pentru care fuseseră angajați, nu putea să le trezească vreo temere.

Pășeau în urma comandantului lor și, dacă cineva i-ar fi comparat cu o turmă, nu ar fi greșit prea tare și deci nici Heiler, care călărește alături de Tobit și spune asta. Cerul e jos și ploaia mărunță s-a oprit de puțin timp, picioarele cailor și ale oamenilor se afundă adînc în noroiul drumului, pînă departe este un cîmp mocirlos pe care putrezesc alene ierburile altui anotimp. În curînd se va face seară sau poate că este seară, lumina care mai coboară peste ei s-a amestecat deja cu întunericul. Tobit face semn de oprire și îl trimite pe Luca să le spună oamenilor să-și întindă

corturile și să-și pregătească de mâncare. Corturile sînt întinse la repezeală și sub ele, morocănoși, soldații își mănîncă pîinea mucezită și slămina. E întuneric atunci cînd Tobit, însoțit de Luca, inspectează străjile, pune să fie adunate căruțele la un loc, în mijlocul taberei, iar caii să fie acoperiți cu cîte o pătură, apoi se îndreaptă spre cortul lui, în care doarme împreună cu Luca și Heiler. După ce îl roagă pe chirurg să mai facă o inspecție, se întinde pe așternutul de paie și sub lumina opaițului fumegînd adoarme imediat. Se trezește după un somn scurt, nepăsător parcă la ceea ce se întîmplă cu el sau cu ai lui și îl vede pe Heiler bînd și citind o cărțuție, Heiler nu doarme niciodată. Cere de băut și chirurgul îi întinde, fără să-l privească, sticla.

— Mîine sîntem la hotarele moșiei, spune după ce bea, dar fără nici o convingere în glas, pomenește apoi despre ținutul pustiu pe care îl străbat, dar dîndu-și seama că Heiler nu-l ascultă, tace și privește în gol.

După o vreme îl înghiontește pe Luca de cîteva ori, care deschide ochii și spune „bine“, apoi adoarme la loc.

— O să merg eu cu tine, spuse Heiler citind în continuare, stînd cu ochii în carte și părăind așa.

Tobit se scoală și fără să se uite la chirurg, iese din cort.

Dimineața veni lîncedă și neprimitoare, cîteva fulgi căzură alene din cer, dar curînd se încălzi puțin și, pășind prin noroi, porniră. Tobit călărea înaintea lor, se mișca agale, ca un desen, om și cal, decupat în aerul saturat cu vapori de apă. Ghemotoace de aburi le ieșeau cînd și cînd din gură, se ridicau către cer. Trecură de hotarul moșiei Alba fără să-și dea seama, Tobit nu recunoscuse locurile. De-abia cînd ajunseră în satul părăsit și pe jumătate ars știu unde e, se înălță în scări și privi atent în jurul lui, departe, maiestuoasă și veșnică se

înălța mînăstirea Alba. Își plecă privirea și cîmpul negru și umed, din care ieșeau aburi, îi umplu privirea.

— N-au arat anul ăsta, spuse Luca urmărind privirea lui Tobit.

— Cine? întrebă Heiler cu o voce indiferentă, satul era pustiu și scrumit, nici urmă de bulgari sau de altcineva.

Oamenii se răspîndiseră peste tot, căutau, dar nu se auzi nici un strigăt, semn că ceva demn fusese descoperit, totul se petrecea în tăcere.

— Ce facem? întrebă Heiler, dar Tobit nu-i răspunse, se îndreptă spre casa lui, spre locul unde odată, știa, fusese acea casă, și cînd crezu că este acolo se opri și descălecă.

Buruieni mari, uscate acum, acopereau pămîntul. Tobit mîngîie cu palma vîrfurile unui scaiet pe care se clătinau fructele pline cu semințe.

— Rămînem aici, hotărî Tobit într-o vreme, îl puse pe Luca să sune adunarea.

Oamenii veniră repede auzind semnalul, mînjiți de noroi și nemulțumiți, disprețuitori la adresa lui Tobit, comandantul lor.

— Nu aveți de ce să fiți nemulțumiți, spuse Tobit, plata, ceea ce v-am promis în cazul unei lupte, va fi aceeași.

Și nu numai că-i va plăti la fel, dar, dat fiind că nu există o pradă de război, cîștigul lor va fi dublat, trase un săculeț, de la oblîncul șeii, ca un cîrnat gros, îi desfăcu baierile și din el curseră fluturi aurii și somnolenți, banii de aur, se răspîndiră la picioarele lui ca o ninsoare.

— Împărțiți-i, porunci el indiferent și stătu neclintit, cu picioarele larg desfăcute și înfipite în noroi și privind.

Oamenii se despuiară de arme și adunară banii în tăcere. Cei zece albanezi care făceau parte din trupă se retrăseseră mai într-o parte, făcuseră focul și, ciuciți în jurul lui, priveau cu ochii goi de

vreo poftă, așteptau. Tobit se apropie de grupul lor, Nicola se sculă îngîndurat parcă, cînd îl văzu lîngă el. O pală de vînt întinse focul pînă la hainele lui, mirosi a piele arsă, plăcut nărilor.

— Ia-ți oamenii, porunci Tobit, și dă o raită, vezi ce e la mînăstire. Nicola își înclină capul în semn că a înțeles, le spuse oamenilor ceva în albaneză și ei se sculară supuși.

Îndesîndu-și banii în chimir, Stan cel Gros se apropie de Tobit, îi ceru voie să meargă cu albanezii, Tobit încuviință.

— Să nu omorîți pe nimeni, dacă o fi cineva, porunci el în urma lor, dar grupul deja se depărtase, nu-l auzi decît Stan cel Gros, întoarse fața rînjind către Tobit, apoi mări pasul pentru a se alătura celorlalți.

Tobit îi privi pe cei care rămăseseră, terminaseră de împărțit banii, așteptau acum. Le ordonă să-și caute de dormit prin bordeiele încă întregi sau să-și întindă corturile, cum or avea chef. Ei se supuseră într-o doară, dar Tobit îi opri:

— Toată lumea doarme în corturi, le întindeți aici, și arată în jurul lui bucațica de pămînt pe care odată fusese casa lui.

Curînd corturile plesneau aerul cu pînza lor groasă. Făcură focul și se așezară în jurul lui, își pregătiră mîncare, unii își întinseră hainele la uscat, arătau ca o trupă bine instruită într-un moment de pace. Tobit trecu pe lîngă fiecare privindu-i în tăcere și un pic disprețuitor, așa ai fi putut crede din cauza mersului și a privirii, hotărî schimburile celor care vor sta de pază, Baico Avan, țiganul ucigaș, îl însoțea ca o umbră, își sticlea ochii prin aerul în care, în șuvoaie subțiri și repezi, începuse să coboare întunericul.

Tobit stătu treaz toată noaptea și cînd își dădu seama că nu poate să adoarmă se sculă din așternutul de paie, păși peste trupul țiganului, dădu la o parte pînza care ținea loc de ușă, adulmecînd parcă. Focurile mai licăreau ici și colo, ploaia

stătuse iar, bătea un vînt călduț care îl învăluia. Stătu așa, fără să știe ce ar putea face altceva decît să stea și să privească în golul din fața lui. Baico Avan se trezi o clipă, își întrebă stăpînul de oră și, aflînd-o, se răsuci pe o parte și adormi cu ochii deschiși. Chirurgul Heiler și Luca dormeau în alt cort, Tobit ceruse să i se întindă un cort numai pentru el și, fără nici o explicație, se strecurase sub pînza lui și încercase să doarmă păzit de țigan.

Într-o vreme se auziră voci, putu desluși cîte ceva, erau albanezii care se întorceau. Un foc izbucni puternic, le văzu fețele bărboase, mîncău și beau în tăcere. Se duse la ei, doi se traseră mai într-o parte făcîndu-i loc. Rămase în picioare și, privindu-i de sus, întrebă:

— Ce e?

— Nimic, totul e pustiu, spuse Nicola, mînăstirea e ferecată și nu se simte nici urmă de mișcare, nu au răspuns la bătăile noastre în poartă.

— Dormeau pesemne, spuse Tobit, dădu să plece, dar Nicola îl opri.

— I-am găsit însă pe bulgari. Nu pe toți, vreo zece, care-și albesc oasele într-o rîpă. Nu am putut să-i numărăm din cauza întunericului și a duhoriilor.

Limbile focului se întinseră o clipă către cer, se opriră la înălțimea figurii lui Tobit, care făcu un pas în întuneric, apoi pe al doilea, de acolo spuse:

— O să-i îngropăm mîine.

Tobit îi îngropă pe bulgari a doua zi, oasele lor albite de ploi, părul și bucățile de zdrențe care nu putreziseră încă, tot ce rămîne în urma unui om mort de oarecare vreme, Heiler le aprecia moartea cu cîteva luni în urmă, dar nu putu spune de ce și mai ales cine i-a omorît. Însoțit de cîtiva oameni Tobit încercă să afle asta la mînăstire și mai ales să aducă un călugăr pentru a face o slujbă pe mormîntul celor care fuseseră odată bulgarii paulicieni, cei unsprezece. Mînăstirea îi întîmpină însă întunecată și neprimitoare, nu reușiră, oricît se străduiră, să obțină vreun semn de viață și de-abia

cînd renunțaseră deja și se depărtau de porțile și de zidurile mînăstirii, auziră bătînd arar un clopot, semn că e totuși cineva înăuntru. Nu se opriră din mers, continuară să se îndrepte agale către tabără. Stan cel Gros îi ceru voie lui Tobit să rămînă prin preajma mînăstirii și, cercetînd-o în continuare, să încerce să afle mai multe decît știau, dar mai ales altceva decît își închipuiau. Tobit își dădu încuviințarea și Stan cel Gros dispăru curînd după un dîmb împădurit, nu-l mai văzură.

Ajuns în tabără, Tobit își adună oamenii și le spuse că a hotărît să le plătească tot ce le datorează, așa cum se înțeleseseră de la început și ca și cum totul, dar mai ales luptele cu bulgarii și cu alții, oricare, ar fi avut loc, că lipsa acestor lupte nu împiedică în nici un fel respectarea învoielii de la Craiova. Și că, după ce le va plăti, nu mai are nevoie de ei. Heiler, așezat în stînga lui Tobit, îi traducea cuvintele pentru cei douăzeci și doi de nemți slabi și albicioși, dezertori din armata austriacă, de fapt nu nemți de-adevăratelea, o amestecătură de bosnieci și slovaci și italieni din imperiu. Țiganul Baico Avan, paznicul plătit al lui Tobit, traducea aceleași cuvinte în albaneză. Dar că, spuse Tobit în continuare, el a hotărît să rămînă aici, pe pămînturile lui, și, cum nu poate rămîne singur, le propune o altă învoială, mai curînd un contract, e drept nu la fel de avantajos. Oricare dintre ei poate rămîne pe moșia Alba, unde va primi o bucată de pămînt și ceva bani pentru început, le propunea, continuă el, în condiții foarte avantajoase, colonizarea moșiei. Dar, înainte de toate, oricine se va hotărî să rămînă va fi la început angajatul lui, care le va asigura hrană și adăpost, precum și o plată, deoarece a hotărît să-și pună pe picioare moșia, să-și reclădească, așa cum a fost odată, casa, de-abia pe urmă, dacă vor, se vor așeza pe pămîntul Albei.

Terminînd de tradus, Heiler se așeză la o măsută cu picioare scurte, pe care erau orînduite

cele necesare scrisului și puse alături de acestea o sticlă plină, dar desfăcută, cu băutură, începuse să aștepte. Tobit se urni către el, se opri în dreptul mesei își desfăcu larg picioarele, trupul lui uriaș se desenă pe cerul jos și, calm, stăpînindu-și privirea de o lucire mohorâtă care îi era proprie, părea că din ochiul lui nu mai iese nimic, așteptă. Primul se urni un albicios din grupul nemților, se opri în fața lui Tobit și își spuse numele pe care chirurgul îl caligrafie îndelung, apoi îl întrebă dacă știe vreo meserie.

— Da' de meserie n-a fost vorba! spuse omul puțin încurcat.

Catadicsind să deschidă gura, Tobit îi spuse pe nemțește că oricine știe o meserie, oricare ar fi aia va primi plată dublă decît ceilalți. Neamțul se gîndi o clipă, pistruii i se albiră sub pielea albă a feței, întrebă:

— Oricare?

— Oricare, spuse Heiler și ridică pana în aer.

— Atunci scrie dumneata, spuse Frantz Marmor, că sînt tipograf, adică nu chiar tipograf, da' am lucrat cîtiva ani buni la un tipograf din Koblentz.

— Poate la Rumpf? întrebă Heiler.

— Nu, nu la Rumpf, dar la predecesorul acestuia, la meșterul Storch.

Heiler caligrafie atunci în dreptul numelui, cuvintele „Calfă de tipograf“ și îi întinse pana lui Marmor. Acesta o luă, își citi numele și semnă. Tobit îi făcu semn să treacă în spatele chirurgului. Cam după o oră, poate mai mult, Tobit nu putu să se uite la ceas, încremenit cum stătea, arătîndu-le clar că el este adevăratul stăpîn, în spatele chirurgului se strînseseră vreo treizeci de oameni. Trecuseră toți albanezii în frunte cu Nicola, și numai ei declaraseră drept singura meserie pe care o știau, și pe care erau dispuși să o practice în slujba lui Tobit, meseria armelor. Tobit acceptă aceasta cu indiferență, avea nevoie și de ei.

Țiganul Baico Avan declarase că el e paznic, că de cînd se știe a păzit ceva, nu vrea să se apuce acum de altă meserie. Paznic, spusese Heiler, apoi scrisese cuvîntul în dreptul numelui. Tobit întinse mîna dreaptă, apucă lista, simți umezeala hîrtiei și mirosul ei mucezit, o împături spunînd:

— Dacă mai e cineva, vă puteți hotărî pînă diseară. Armele le predați albanezilor, și-i dădu ordin lui Nicola să se ocupe de asta. Cei neangajați protestară slab, cum că fără arme vor fi niște oameni morți, se arătară chiar dispuși să le răscumpere, dar Tobit rămase neclintit în hotărîrea lui, iar ochii albi, fără nici o dorință în ei, ai albanezilor, îi făcură să-și înmoaie glasurile.

Pînă spre seară se mai angajară șase oameni care declarară că nu știu vreo meserie anume, ei fiind țărani, și Heiler, după ce ezită o clipă, trecu în dreptul lor cuvîntul agricultor și ei întrebă că ce e aia și Heiler le explică pe îndelete ceea ce ei știau mult mai bine și de mai multă vreme, și anume despre munca pămîntului, rînjiră fericiți cînd auziră că vor primi plată la fel ca oricare meseriaș neamț, se fuduliră cu noua lor îndeletnicire în fața foștilor tovarăși care îi ascultau cu gurile căscate, iar unul dintre cei ce ascultaseră, după o vreme de gîndire, atunci cînd deja își depuseseră armele și se pregăteau de plecare, înțelegînd brusc despre ce e vorba, exclamă:

— Sînteți niște proști!
aceste cuvinte fură semnalul urnirii lor către altă viață, viața fără Tobit.

Ultimul care se angajă fu Stan cel Gros care apărură în tabără după-amiaza tîrziu, declară imediat că este morar și plin de bucurie descrie moara în care lucrase pe vremuri și al cărei stăpîn nu era el, ci alt Stan cel Gros, tată lui, și cum, după ce i-a spart capul bătrînului într-o zi, lăsîndu-l să-și mustească sîngele în praful făinos al morii, a oprit

hurducăiala în gol a roților și și-a luat picioarele la spinare.

— Da' de ce i-ai spart capul? întrebă Ioan Moșa, tăcu.

Poate că Stan cel Gros ar fi povestit cum își căsăpise tatăl și de ce, avea și ascultători pentru vorbele lui, pregătiți, cu gurile căscate și ochii holbați, să-l asculte, dar Tobit îi curmă vorba neînchipuită cu un gest al mâinii și le ordonă să se întoarcă în corturile lor, dar nu înainte de a-l numi pe proaspătul morar șeful celor care rămăseseră, acestuia îi pieri tot cheful de povestit, întrebă:

— Și albanezii? adică dacă și albanezii sînt sub conducerea lui.

— Albanezii, nu! spuse Tobit. Și nici Baico!

Spre seară, atunci cînd întunericul se făcu egal cu lumina, Tobit termină, ajutat de Heiler, să-i plătească pe cei care plecau.

— Ei? întrebă el la sfîrșit, privindu-i.

Erau strînși într-o ceată neagră și informă, cerură îngăduința de la Tobit să-și mai petreacă o noapte pe moșia lui și în corturile lui și Tobit se arătă de acord.

Însoțit de Heiler, Tobit se duse în cortul lui, unde Baico Avan le pregătise o fiertură leșioasă din care ieșea aburind o ciozvîrtă de carne de oaie, cîteva coaste împungînd aerul. Absent la miros sau la gust, Tobit sorbi din zeama fierbinte, chirurgul refuză să o facă. Își luase o sticlă și, la lumina opaițului, se delecta cu ea.

— Ce ai de gînd să faci? îl întrebă pe Tobit după ce acesta sorbi a treia oară.

— Nu știu, răspunse sincer Tobit, continua să stea cu nasul în strachină și să soarbă pe îndelete din zeama groasă și cenușie, termină într-o vreme și apucînd bucata de carne cu două degete, o ridică în dreptul gurii și își înfipse dinții în ea. O să-mi cultiv moșia, spuse după ce mestecă, aproape în timp ce mesteca încă.

— Cîțiva or să creadă că și-au irosit timpul și banii de pomană cu tine, spuse Heiler.

Vorbeau nemțește și Baico Avan îi privea plictisit din cînd în cînd, aștepta.

— De ce nu mănînci? îl întrebă Tobit pe chirurg, dar, neprimind nici un răspuns, se scotoci cu mîinile unsuroase, găsi lista pe care o făcuse Heiler și i-o întinse: În afară de nemți, ceilalți, spuse, probabil că au mințit că știu vreo meserie. Și chiar dacă știu, să spunem că ar fi așa, tot nu sînt de ajuns.

— Crezi că evreul, spuse Heiler, o să-ți mai dea bani pentru ce ai de gînd să faci?

— O să-mi dea! se șterse pe mîini de cracii pantalonilor, se sculă și aduse cîteva scrisori pe care le scoase dintr-un cufăr. Dealtfel, i-am scris, spuse.

Veni Stan cel Gros, se uită la Baico Avan care îl împiedică să intre, își făcu loc împingîndu-l ușor cu piciorul și Baico Avan se lasă împins o vreme, apoi răsucindu-se brusc își înfipse dinții subțiri și lungi, ei sclipiră, în pulpa piciorului care îl împingea. Stan cel Gros se scutură de țigan așa cum te scuturi de o javră de cîine, intră de-a binelea.

— Ce e? întrebă Tobit.

— Vreau să-ți spun, spuse Stan cel Gros, că putem intra în mînăstire dacă vrem, am găsit un loc.

— Nu vrem, îi tăie avîntul Tobit. Altceva?

— Peste apa Topiliței, în pădure, sînt unii, mulți, dar nu știu cît de mulți.

— De unde știi că apa aia se cheamă Topilița?

Veni Baico Avan și îl pocni cu o măciucă în moalele capului pe Stan cel Gros. Se auzi ca și cum ai da într-un butoi gol cu o piatră, la fel, și Stan cel Gros se muie de genunchi și se întinse în fața lui Tobit. Țiganul se întoarse și se așeză liniștit în locul pe care stătuse pînă atunci.

— Dacă l-ai omorît, spuse Tobit, nu termină.

Țiganul se sculă sprinten, smulse lista din mîna lui Heiler și i-o vîrî sub nas lui Tobit.

— Scrie aici că sînt paznic? Scrie! Și dacă scrie n-o să vină ăsta, un morar, ca să facă să nu mai scrie.

— Bine, spuse posomorît Tobit. Luă sticla de la Heiler și îi vîrî gîtul între falcile moi ale lui Stan cel Gros, se auzi gîl-gîl, atît.

Așteptară. Țiganul se tolănise din nou la intrare și privea apatic la trezirea lui Stan cel Gros.

— Unde e Luca? întrebă chirurgul într-o vreme.

Tobit se sculă, făcu cîțiva pași, și, de după țigan, privi afară întunericul în care, și mai întunecoase, se desenau zidurile mînăstirii.

— Trebuie să vină, spuse după ce se așeză la locul lui.

Stan cel Gros se trezi într-un tîrziu, căscă îndelung ca un om care dormise bine, se uită vesel în jur.

— Spune, îl îndemnă Tobit.

— Ce să spun? întrebă proaspătul trezit. A! Sînt acolo mulți, au vitele cu ei și restul, tot ce se poate căra.

— Români? întrebă Tobit.

— Români! Am dat peste unul care pîndea la fel ca și mine, da' pesemne mai prost. L-am strîns de gît pînă a spus tot, cum că peste apă, în păduri... Tobit îi curmă vorba, înțelese.

— Și încă ceva, Baico Avan este paznic, să nu mai treci peste el fără să-i ceri voie.

Stan cel Gros era în picioare, se uita în silă la țigan, dar nu spuse nimic.

— Poți să pleci, și fără să-i mai dea vreo atenție îi spuse lui Baico să-i facă loc să treacă.

— O să ai de furcă cu ei! spuse Heiler, dădu să se scoale.

— Rămîi, spuse Tobit, Luca se va întoarce curînd, vreau să fii de față.

Luca se întoarse târziu, mult după miezul nopții, se strecurase neauzit prin fișitul ploii, intră în cort. Era noroi tot și ud și prin noroi și prin udeală, pe hainele lui se vedeau pete mari, stacojii, pe care ploaia le muiase numai. Se așeză și ceru de băut. Somnolînd, Heiler îi întinse sticla. Bău repede sticlindu-și ochii.

— Totul a fost pe dos, spuse. Am omorît un călugăr!

Tobit se sculă, scotoci iar prin cufăr și reveni cu o scrisoare pe care i-o întinse.

— L-ai omorît, spuse, fiindcă așa ai avut ordin.

Heiler se trezi de-a binelea și îi privi atent.

— E adevărat, spuse Luca, am avut ordin s-o fac.

Tobit surîse parcă unui gînd știut, mototoli hîrtia cu degetele lui butucănoase și o lăsă să zboare prin aerul cortului, ghemotocul acela însă nu zbură, căzu ca o piatră între el și Luca.

— Baico! comandă stins Tobit și Baico Avan, țiganul ucigaș, își luci ochii galbeni în lumina puțină a cortului.

Tobit veghe trupul mort al lui Luca toată noaptea. Stătea la masa mică și unsuroasă de pe care nimeni nu strînsese resturile mîncării și privea parcă dormitînd trupul lui Luca din care sîngele se mai prelingea încă, din ce în ce mai anevoie și mai gros, se amesteca cu noroiul, cu clisa de pe jos. Baico Avan dormea iepurește într-un colț și la fiecare mișcare a lui Tobit îl privea leneș, cercetîndu-l o clipă. Spre dimineață, atunci cînd limbile ceasului arătau că în curînd se va face dimineață, Heiler se întoarse și se așeză picior peste picior în fața lui Tobit. Era bărbierit proaspăt și avea o figură odihnită de om care dormise oarecare vreme. Sorbi din sticla care îl însoțea permanent, spuse împingînd cu vîrful cizmei în carnea moale a trupului lui Luca:

— Ce-ai să faci acum?

Bău iar, apoi spuse că, oricum, Luca a avut noroc, este fericit, fiindcă, nu-i așa?, numai mort poți fi cu adevărat fericit. Tobit nu-i răspunse, continuă să privească undeva în gol, acolo unde începea întunericul și frigul.

— Aș vrea să te rog, spuse, să duci tu scrisorile astea.

Heiler privi scrisorile răsfirate pe masă și pe care Tobit le scrisese și le pecetluisese cu o zi înaintea morții lui Luca și oarecum în preîntâmpinarea acelei morți.

Deodată se făcu brusc o lumină albă ca o beteală de argint. Tobit cără trupul lui Luca afară din cort și toți cei care se treziseră sau erau pe acolo treji deja îl putură vedea pe mort și pe Tobit care, opintindu-se, aruncă trupul într-o căruță goală. Baico Avan ține hățurile, i le dă lui Tobit. Din cai iese o nădușeală fină, se opintesc și căruța pornește. Doi albanezi călări îl escortează pe Tobit al cărui trup mătăhălos și murdar înaintează prin aerul acelei zile de-abia începute. Stan cel Gros și Heiler apar și ei dintr-o parte, par grăbiți pe caii lor cu harnașamentul complet, îl ajung pe Tobit, care acum stă ca un ghem mare pe capră și din ghem ies hățurile care împing căruța înainte. Tobit pare să nu le dea nici o atenție, se mișcă odată cu ei prin golul din fața lui. Cu o fluturare de mână Heiler se desprinde de căruță, Stan cel Gros îl urmează, se depărtează repede, curînd vor fi două puncte între cer și pământ la hotarele moșiei Alba.

Ajuns în fața porților mînăstirii, Tobit opri căruța, se dădu jos din ea și trăgînd de picioarele lui Luca îi azvîrli hoitul în noroi, se urcă din nou pe capră și, ca un om care și-a făcut bine treaba, întoarse și escortat de albanezi, porni înapoi. În urma lui, amestecat cu aerul și cu noroiul, trupul lui Luca rămase să putrezească alene în preajma zidurilor și porților acelei mînăstiri. Ca un răspuns la ceea ce făcuse, o bună pomenire a faptei de a ucide, un clopot bătu de cîteva ori, vestindu-i.

Chirurgul și cu Stan cel Gros, viitorul morar al acestei povești, se întoarseră numai a treia zi, după-amiază și nu singuri, mai multe căruțe pline vîrf îi urmau puțin în urmă. Îi întâmpină garda albaneză, Nicola, care știa bine românește le ură bun venit și le spuse că Tobit e la pădure cu oamenii, se întoarce abia pe seară. Ajutat de albanezi, Stan cel Gros descărcă la repezeală căruțele. Heiler, cu o sticlă în mînă, îi privea binevoitor și plictisit. O stivă mare de bușteni groși și subțiri era îngrămădită în mijlocul taberei, semn că Tobit nu stătuse degeaba cele trei zile. Ținîndu-și sticla strîns, chirurgul se cățără pe stiva aia și, cînd ajunse în vîrf, se așază cît mai bine, trase o dușcă și privi vesel lumea senină în care tocmai poposisese. Undeva în stînga lui se auzeau zgomote de topor mușcînd lemnul, văzu pîrîul murdar numit Topilița, pe care Stan cel Gros voia să-și așeze moara, cercetă zidurile mînăstirii care părea părăsită de orice suflare, o cioară se zbătu neliniștită în aer, Heiler îi strigă ceva pe nemțește, apoi văzu un cîrd lung încremenit parcă în depărtări, bău iar și închise ochii. Cînd îi deschise îi văzu pe albanezi care terminaseră de descărcat și pe Stan cel Gros plătindu-i pe căruțași. La sfîrșit se întoarse spre Heiler și îi strigă:

— Vreau și eu să beau, domnule chirurg!

Heiler îi aruncă sticla cu o mișcare dibace și, luat prin surprindere, Stan cel Gros de abia reuși să o prindă, dar, odată ce o avu în mînă, își desfăcu picioarele și, căscînd o gură imensă, vărsă conținutul sticlei în gaura aceea întunecată. Așezați mai într-o parte albanezii îl priveau nepăsători, Nicola le dădu un ordin și porniră ordonați spre o margine a moșiei, cine știe ce căutau acolo. Heiler adormi pe stivă încercînd să-și încălzească spinarea în lumina arară a zilei, iar Stan cel Gros adormi rezemat de stivă. Așa îi găsi Tobit și cei care, toți, cărau un buștean uriaș. Heiler deschise ochii și-i văzu, păreau că atacă vreo poartă cu un

berbece, în felul ăsta duceau bușteanul. Coborî de pe stivă neîndemînatic și se apropie de Tobit, care, gol pînă la brîu, își ștergea sudoarea de pe piept cu o cîrpă soioasă, un rest de sac, pesemne.

— Ei!? spuse Tobit continuîndu-și îndeletnicirea.

— O să-ți spun! spuse Heiler și dispăru repede, pentru a apărea aproape imediat cu o altă sticlă în mînă și rînjind.

Bău din sticlă și îi dădu și lui Tobit, care bău lacom, înapoie sticla și le spuse oamenilor, că gata, pentru astăzi au terminat, Heiler, după cum știu și ei, le-a adus băutură, vor mînca și vor bea.

Chirurgul adusese, în cele șapte sau opt căruțe, în primul rînd uneltele trebuincioase și pe care le comandase de la Craiova Tobit.

— Opt căruțe, spuse el, și nu numai atît, evreul tău îți trimite bani proaspeți și vorbă că în curînd va veni să te vadă.

— Și Haan? întrebă Tobit, dar nu preocupat de întrebare, cerceta baloturile, citea inscripțiile nemțești de pe ele, îl strigă pe Stan cel Gros: De mîine vă apucați și montați joagărul, îți iei ce oameni vrei. Să nu-mi spui că nu știi să-l faci.

— Știe, spuse Heiler, și știu și eu! Trebuie să barăm rîul. Mergem chiar acum să vedem cum și ce. Haan nu era în Craiova, i-am lăsat scrisoarea la care am adăugat și eu cîteva rînduri, îi făcu semn lui Stan cel Gros și se depărtă.

— Nu întîrziați mult! strigă Tobit în urma lor, se întoarce cu privirea spre maldărul de baloturi și lăzi, le cercetă iar, ca un om care n-are altă treabă mai bună de făcut, numără totul verificînd lista pe care i-o lăsase Heiler și cînd ieși la socoteală îl strigă pe Baico: Află, îi spuse cînd acesta apăru, dacă nu e vreunul care să știe să gătească, avem nevoie de un bucătar, îl plătesc separat de restul. Auzind că e vorba de bani, Baico Avan se oferă el drept bucătar, își laudă îndelung părinții care erau bucătari de-adevăratelea, de la ei știe tot ce e în

legătură cu gătitul, n-a uitat mai nimic, numai să fie lăsat să o dovedească acum, când este plătit pentru asta.

— Bine, spuse Tobit, privi în altă parte.

Începînd chiar din momentul acela, Tobit își aranjă treburile cum se pricepu mai bine, părăsind hotărît să rămînă pe moșie oricît de mult o putea sau o fi lăsat de alții, se gîndea și așa. Chiar și faptul că îi păstrase pe albanezi este o dovadă în acest sens, nu numai că dorea să rămînă pe pămîntul lui, da' era hotărît să folosească și forța armelor pentru a rămîne. Se scutură de gînduri și își ridică privirea, dar asta se întîmplă într-altă zi decît aceea în care Heiler sosise de la Craiova și Baico Avan, țiganul paznic și ucigaș, se oferise drept bucătar și își luase meseria în primire, în ziua aceasta, sfîrșitul lunii octombrie este aproape, privirea lui Tobit se opri asupra temeliilor casei lui pe care tocmai le isprăvisese de ridicat. Joagărul desenat de chirurg fusese construit și de două zile funcționa neîntreput, oamenii, sub îndrumarea lui Heiler, se chinuiau să învețe noua meserie și de bine, de rău, se descurcau. Într-o zi, două, nu mai era mult pînă atunci, cuptorul pentru cărămizi va fi și el gata, Tobit tocmise pentru asta o șatră pricepută de țigani cărămidari, gălăgioși și harnici, fericiți că au de lucru la un boier oarecare, doritor de cărămizi. Vremea se arăta tocmai potrivită cu astfel de lucrări, uscată și călduță, zile în șir soarele se molcomea pe cer, mic și gălbui, îl simți undeva în spatele lui, încălzîndu-i anume spinarea. Pămîntul se uscaser bine și începuse să se colbuiască. „Dăm foc!“ hotărî el brusc și se îndreptă spre joagăr, cîțiva porci liberi ai șatrei rîmau fericiți într-o văgăună, guițau bezmetici. Zgomotul joagărului îl întîmpină de departe, văzu forfota de trupuri și rumegușul înălțîndu-se ca un gheizer, într-o trombă aurie, spre cer.

— Lemnul ăsta nu e bun de nimic, îl întîmpină Heiler destul de bine dispus, va trebui să

aștepți cel puțin un an pînă se va usca și îi arătă stiva uriașă și frumos aranjată. Dădu a lehamite din mînă: Ai cărat tot lemnul în mijlocul taberei și acum trebuie să-l aducem aici, jumătate din timp ni-l pierdem cu asta.

— Am greșit, recunosc pur și simplu Tobit.

Apăru Stan cel Gros, care îi spuse același lucru, lemnul nu e bun, e prea proaspăt, n-o să facă nimic cu el, dacă vrea să facă, da' că știe el un negustor de cherestea din Craiova, după ce termină treaba asta, pleacă la Craiova. „— Du-te! spuse Tobit. Acum însă aș vrea să dau foc.“ „Să dai foc, cui?“ se întrebă Heiler. — și poate că îl convinge să facă schimb, să-i dea lemn uscat continuă Stan în locul ăstuia și diferența s-o plătească, negreșit așa va face, continuă Stan. Tobit le explică, vrea să dea foc buruienilor de pe cîmpurile lui, e tocmai momentul potrivit, a venit să se sfătuiască cu ei. Privi șuvoiul de apă care se opintea în lingurile roții, se spărgea în mii de șuvoaie strălucitoare și de stropi, cîteva picături cărate de vînt îi poposiră pe față, răcoroase. Oamenii se mișcau încet pe lîngă el, tîrau buștenii la care înhămaseră cîte doi cai, păreau lipsiți de orice vlagă, se gîndi Tobit. Apăru țiganul Baico, cu un cazan uriaș pe roți, din care ieșeau aburi, bătu cu un linguroi în cazan și strigă:

— A venit țiganul cu mîncarea!

Tromba de rumeguș se lăsă ușor către pămînt, zgomotele se stinseră, fără nici un fel de chef oamenii se strînseră în jurul cazanului cu castroanele în mînă.

— Haide să mîncăm! spuse Heiler, se apropie de cazan.

— N-am castron, spuse Tobit, dar îndatoritor, un bărbat mic și chel i-l întinse pe al lui, plin deja și aburind.

— O să mănînc eu mai tîrziu, boierule! spuse și întorcîndu-se cu spatele se depărtă.

— Ce au ăștia? întrebă Tobit, ținea castronul cu amîndouă mîinile. Hei tu, Ilie, îl strigă pe acela, vrei să vii puțin!

Omul se întoarse supus, dar fără chef, se opri la un pas de Tobit.

— Nu pari în apele tale, spuse Tobit, oi fi bolnav!

— Nu e, spuse Heiler uitîndu-se la Ilie și: Hai să mîncăm!

Se așezară pe malul apei, Stan cel Gros îi însoțea. Chirurgical își bagă lingura în mîncare, spuse:

— Pare ceva cu fasole! apoi căscă gura și își înfipse lingura plină în gaura aceea, mestecă și înghiți. Fasole e! spuse. Tobit mîncă și el privind apa care se limpezise, semn că nu mai ploua pe nicăieri.

— Ce au? întrebă într-o vreme.

Stan cel Gros deschise gura și spuse:

— Au! A venit unul mai deștept și a spus: Mă, dacă ăsta, stăpînul nostru care va să zică, l-a omorît pe Luca...

— Aha, spuse Tobit, înțeleg!

— Și nu e numai asta, spuse Heiler. Toți știu că l-ai omorît pe Luca fiindcă era spion și ca să arăți că nu-ți pasă de nimeni, că faci ce vrei. Într-un fel se bucură, dar gîndesc și zic că n-o să mai faci mulți pureci pe aici. ăia au să vină într-o zi și or să te întrebe unde e Luca, tu n-o să ai ce să le răspunzi. De fapt ce-ai să le răspunzi?

— N-or să vină, spuse Tobit, se aplecă și își clăti castronul și lingura în apă, cîtiva pești ca niște săbiuțe se repeziră lacomi la resturile de mîncare.

Tobit privi peștișorii și spuse că s-a hotărît, la primăvară o să facă un iaz, o să crească pește, că lui îi place peștele.

— Fă! spuse Heiler.

Stan cel Gros se sculă și se duse la țigan și-și mai umplu blidul o dată, dar nu se mai întoarse lîngă cei doi.

— Și Stan? întrebă Tobit.

— A, spuse Heiler aruncînd o bucată de pîine în apă, el vrea să fie morar, nu-i mai pasă de altceva.

Tobit se sculă, îl căută pe Ilie printre cei care mînceau, îi înapoie castronul fără nici un cuvînt și se depărtă. Stan cel Gros îl ajunsese din urmă și-l întrebă cînd vrea să dea foc, părea că se bucură la gîndul focului. Tobit îi spuse că habar n-are și nici cum s-o facă.

— Îți găsesc eu omul, domnule colonel, mîine dimineată, ba nu, astă-seară facem treaba, o să fie un iad de-adevăratelea.

Își bătut gura îndelung închipuindu-și cum o să fie, cît de frumos și de repede.

Dădură foc cîmpiei numai a doua zi spre seară. Săpaseră șanțuri în locurile în care voiau ca focul să nu se întindă sau curățaseră pur și simplu pămîntul pe fișii late de cîtiva stînjeni. Cel care se ocupa de toate astea era un fost călugăr, căruia oamenii îi spuneau, Tobit nu putea afla de ce, familiar, Boza. Anotimpul se arăta tocmai pe măsura dorințelor lui Tobit, cu zile scurte și calde și reci, dar uscate, nimeni nu se mai gîndea că iarna e pe aproape că le dă deja tîrcoale, cercetîndu-i. Albanezii călări porniră cu făcliile, focul avea să fie pus din mai multe părți deodată, Boza, fostul călugăr, își prinsese poalele anteriului de brîu și dădea ordine, se repezi în ăia care, fără nici o treabă, se strînseseră buluc să privească și să-și delecteze ochii și-i împrăstie. Tobit stătea mai într-o parte așteptînd.

— Gata, fraților, începe! se auziră strigăte din mai multe părți, focul se ivi ca un bivoli, se rostogolea printre buruieni și mărăcinișuri, căutîndu-le hulpav, aerul se încinse repede și lumina care mai era păru că se împrăștează în fața luminii lui diavolești.

Boza veni lîngă Tobit, îi spuse că gata, el și-a făcut treaba, în puțin timp totul se va termina,

focul se va stinge singur, își flutură barba jigărită și arară de țăp prin aerul înroșit.

Focul se stinse repede și o căldură plăcută se ivi din cenușa lui. Obosiți, oamenii se înapoiară la corturi, păreau niște mașinării cu arcurile neîntoarse, fusese desigur frumos, dar altfel și mult mai scurt decît se așteptau, călugărul este desigur de vină, putea să-l lase să ardă mai mult, toată noaptea, și ei ar fi privit și s-ar fi bucurat, căci ce bucurie mai mare poate fi decît să privești o cîmpie arzînd, așa cum a și ars. Se culcară nemulțumiți și a doua zi cîțiva veniră la Tobit, îi spuseră că vor să plece, nu mai au nici un chef să muncească pentru el, dealtfel munca este oricum inutilă, știu asta cu toții. Tobit opri lucrul și-i adună și pe ceilalți, în afară de țigani, care își vedeau liniștiți de cărămizile lor, nu dădură nici o atenție adunării. Îi strînse pe toți grămadă și albanezii se așezară în spatele lui, semn că ei își văd mai departe de treabă, la fel se așeză și Baico Avan și Stan cel Gros. Heiler rămase undeva într-o parte, părea că nu-l interesează ce se întîmplă, se așeză totuși pe un butuc și privi:

Tobit vorbi puțin și atunci cînd termină ei știau deja că pot să plece, că nimic nu-i mai reține pe moșia aceea a unui boier nebun și chior, baron și colonel totodată, se întoarseră cu spatele și tăcuți porniră spre corturi, își vor strînge catrafusele și vor pleca. Cei care încă nu erau prea siguri ce să facă fură convinși repede că nu e de stat, în curînd moartea va poposi pe aceste pămînturi, cîțiva mai deștepți și mai fricoși au simțit-o dîndu-le tîrcoale prin preajmă. Nu, în nici un caz nu e de rămas, își vor lua banii și vor pleca.

Banii!? Tobit îl privi pe cel din fața lui cu atîta stăruință încît acela întoarse capul vrînd să afle dacă nu cumva în spatele lui e ceva demn de interesul acelei priviri. Nu le plătește nimic, să se ducă să spună și celorlalți, i-a plătit o dată și prea de ajuns.

— De ce să nu ne plătească? întrebară câțiva mai căpoși când aflară.

— D-aia! spuse Boza, nu considera că merită să-și bată gura cu ei, catadicsi totuși să spună într-o doară că nerespectarea contractului pe care l-au făcut cu Tobit atrage după sine...

— Atrage pe dracu, mă Boza! spuseră ei, nu-l mai ascultară.

Albanezii se desfășurară deja într-un șir larg înconjurînd tabăra și privind visători la ce se întîmpla, pregătirile de plecare.

— Să fi avut măcar un cuțit! se gîndiră, o spuseră tare.

Călugărul își desfăcu bocceaua, scoase un cuțitoi și-l aruncă în fața lor ca pe un obiect nefolositor unei plecări.

— Care ai vrut cuțit, mă?

Nu se aplecă nimeni după el, Boza îl culese de pe jos într-o vreme și și-l vîrî la brîu și rînji. Își puse apoi legătura în spate și cu pași mari se depărtă de corturi. Unul cîte unul, în silă, ceilalți, toți, îl urmară.

Tobit îi privi cum, în frunte cu călugărul răpciugos, foștii lui angajați se depărtează în tăcerea acelei amiezi răcoroase și senine.

Luna octombrie se scursese aproape, dar toamna părea nesfîrșită și înduplecată la ceea ce mai avea Tobit de făcut.

— Și acum ce urmează, domnule colonel? întrebă Stan cel Gros nedumerindu-l pe Tobit, brusc își aduse aminte că el colonelul-baron Tobit, ha, ha, ha, chirurgul Heiler care este numai căpitan i se alătură, căpitan-baron de fapt, numai Stan cel Gros este morar iar ȝiganul Baico Avan nu este nimic.

Veni Nicola, care îl anunță pe Tobit că ăia au luat-o spre mînăstire, probabil vor să înnopteze în preajma ei și că n-ar fi de mirare ca la noapte să încerce să-i atace.

— Adu-ți oamenii, Nicola, spuse Tobit, desfaceți corturile și încărcați totul în căruțe. Ne mutăm peste râu.

— Apa aia nu înseamnă nimic dacă vor să ne atace! spuse Heiler, pornise deja către cortul lui, grăbit să-și pună la adăpost avutul.

— Vom vedea! spuse Tobit.

În câteva ceasuri, se înserase, terminaseră de strîns, așteptau ordinul lui Tobit pentru a porni. Tobit stătea însă de vorbă cu bulibașa în fața unui foc de coceni, îi explicase despre ce se întîmplase și că se așteaptă să fie atacați în noaptea aia, să aibă grijă de șatră, el nu îi poate ajuta cu nimic.

— Nu-ți face nici o grijă, boierule, sîntem învățați cu din astea, mai mult așa o ducem de la o vreme.

— Albanezii vor fi prin preajmă, spuse Tobit, dar ăia sînt mulți și nemulțumiți, și cîtiva nu sînt chiar proști de tot, mai ales un călugăr.

— Cel care a pus focul, îl știu, spuse țiganul, scuipe înspre foc.

Cerul se înroșise și soarele ca o roată de căruță se ascunsese după mînăstirea Alba pe jumătate. Tobit îl simți încălzindu-i spinarea. Se opriră în fața apei, căutau vadul.

— Este undeva mai la stînga! spuse Tobit, trase de hățuri și așteptă.

O căruță condusă de un albanez intrase deja în apă, se aplecă ușor.

— Nu e bine, fiule, auzi Tobit vocea tatălui său, întoarse capul și îl văzu zîmbindu-i, o să te împotmolești, vadul e stricat de mult, auzi vocea apropiindu-se de el, se întoarse și spuse:

— Vino și ia-mă de aici! și, pășind agale, tatăl lui intră în apă și întinzînd brațele, copilul se strecură la pieptul lui, se înălță în aer.

Soarele se făcuse uriaș, îl văzu de după umărul bărbatului care îl purta, se împotmolise între zidurile crenelate ale mînăstirii.

— Ne-am împotmolit! auzi Tobit vocea lui Stan cel Gros, văzu căruțele înșirate în urma căruței care se scufundase pînă la osii în mîl.

Se chinuiră o vreme pînă reușiră să scoată căruța, trebuiră întâi s-o descarce de lucrurile din ea și atunci cînd aproape terminaseră, din pădure se ivi un țăran bărbos care îi privi batjocoritor o clipă, apoi intră în apă și puse umărul alături de ceilalți, luară căruța aproape pe sus și o duseră pe celălalt mal. Bărbatul care îi ajutase dădu să plece, dar Tobit îl opri, întinse mîna și apucîndu-l de umăr îl întoarse cu fața spre el. Erau toți uzi pînă la brîu, stăteau rezemați de o latură a căruței și priveau, Heiler, Stan cel Gros și Baico Avan, albanezii călări erau încă pe celălalt mal, nu păreau să se sinchisească prea tare de străin. Nicola trecu apa, se opri în dreptul lui Tobit și întrebă:

— E ceva, boierule?

— Nu e nimic, Nicola, spuse Tobit, vedeți că vadul e în dreptul trunchiului ăluia putrezit, duceți căruțele acolo.

Nicola se mișcă agale, ajunse la oamenii lui și le ordonă să mîne căruțele spre vad, nu-i mai dădură nici o atenție lui Tobit.

— Cine ești? întrebă Tobit, își luă mîna de pe umărul aceluia.

— De pe aici! spuse omul, privi cu poftă la Heiler, care scosese o sticlă și o clătina în lumina puțină a zilei.

— Cîți? întrebă Tobit, înțelesese despre ce e vorba, erau cei despre care îi spusese Stan cel Gros.

— Mulți, răspunse omul, tot satul [13](#)!

Tobit întinse mîna, apucă sticla chirurgului și i-o întinse:

— Na, bea!

Omul luă sticla și fără să facă nazuri trase cîteva înghițituri.

— Mulțumesc, boierule! spuse și înapoie sticla.

— Sînteți de pe moșia asta? întrebă Tobit.

— De pe asta, de-ai mînăstirii, că boierul e mort, a luat mînăstirea pămîntul, așa că sîntem ai ei.

Heiler își luă sticla înapoi, bău și i-o întinse lui Stan cel Gros. Albanezii începuseră să treacă apa, a doua căruță poposise cu bine pe malul celălalt.

— Voi i-ați gonit pe bulgari?

— Noi, recunosc omul. Erau străini de aicea și aveau și o miliție care ne dădea tîrcoale, sînt și pruncii cu noi. Ne-am fi întors, da' mînăstirea și-a închis porțile, așteaptă vremuri mai bune, așteptăm și noi. Acum ai venit tu, ai și calabalc cu tine, dacă stai, stai, dacă pleci o veni altul cu hîrtii la fel ca și tine și cu arnăuți la fel ca ai tăi, da' dacă-i număr, și nu știu să număr, dacă mă uit la ei, văd că sînt puțini. Dacă mă lași să plec, plec, dacă nu, o să fie unu mai puțin în pădure, da' tot destui.

Tobit rînji la el și-i puse mîna în beregată, strînse o vreme, așa într-o doară.

— Lasă-mă pe mine, boierule! se oferi țiganul care se și apropiase, omorîtul îi făcea poate plăcere.

— Nu-l omor, spuse Tobit, privi ochii holbați ai țaranului, văzu în ei o frică dulce care îi făcea silă, îi dădu drumul.

Căruțele erau acum toate peste apă, Nicola își orînduise oamenii într-un fel ciudat, părea că pîndește ceva.

— Ce e, Nicola? întrebă Tobit.

Omul din fața lui căzuse în genunchi și își vărsa bojocii tușind.

— Nimic încă, răspunse Nicola, se apropie de ei.

Se întunecase, soarele nu se mai vedea de după mînăstire, dar din el ieșea încă o lumină blîndă care se apleca asupra zidurilor, poleindu-le.

— A venit noaptea! spuse Nicola, îl privi pe cel căzut în genunchi, se aplecă și-l ajută să se

ridice. Ai tăi sînt aici, ne cercetează, strigă-le să iasă cîte unul sau să plece! spuse.

— Eu sînt stăpînul vostru! spuse Tobit într-o vreme, i se auzi vocea.

Moșia Alba se cuprinsese în întuneric și frigul poposi odată cu negura, îi zgribuli sub hainele lor ude, alungîndu-le somnul. Mergeau prin pădure conduși de țărani, se mișcau anevoie, drumul era desfundat și mai tot timpul se opreau și puneau umărul pentru a urni căruțele, într-o vreme ieșiră de pe moșia Alba, pădurea nu era toată a lui Tobit. Îi spuse asta țăranului de lîngă el.

— E numai boieroaica, spuse țăranul, boierul e la administrație, la Craiova, n-au vreme de noi.

Convoiul se opri iar, Tobit întrebă dacă mai au mult de mers, erau numai el și cei trei, Heiler, Baico Avan și Stan cel Gros, albanezii rămăseseră pe malul rîului împreună cu vreo zece țărani înarmați.

— Nu mai e mult, auzi Tobit, dar trebuie să dăm semn că sîntem noi.

— Jipei, e timpul! spuse unul lîngă urechea lui Tobit.

Cineva cu un felinar, Jipei poate, se desprinsese de căruțe, înainta o vreme făcînd semne cu el și așteptînd semnalele de răspuns care nu întîrziară să vină.

— Ne-am întors, auzi Tobit vocea celui cu felinarul, da' nu sîntem singuri. E și boierul cel nou cu noi.

Satul era o adunătură de bordeie numai cu acoperișul deasupra pămîntului, strîns într-un luminiș pe care îl măriseră cu toporul. Se simțea miros de vite și cîțiva cîini îi întîmpinară lătrînd a recunoaștere, unul mai curajos veni și îl mirosi pe Tobit care îl alungă cu piciorul. Fură conduși într-un bordei în fața unui țăran bătrîn cu o privire ageră și cu o barbă mare, pe care și-o flutură anume, vrînd să-l impresioneze pe Tobit. Era un fel de pîrcălab ales după strămutarea satului, care

Îl enervă pe Tobit dîndu-și importanță cu barba lui și vorbind aiurea, binecuvîntîndu-i ca un popă adevărat¹⁴. Își potrive barba în poală și se așeză pe o laviță, vorbește despre austrieci, de ce și cum, Tobit se freacă cu pumnul la ochi ascultîndu-l, moșul părea că nu-și va termina vorbăria niciodată. Îl ascultară o vreme și atunci cînd pe figura lui Tobit se citi hotărîrea să-l strîngă de gît, Heiler îl opri spunîndu-i în nemțește:

— Nu-l omorî, că nu mai ieșim de aici!

Țiganul Baico Avan tresări, părea că verbul a omorî avea înțeles pentru el în orice limbă ar fi fost rostit, îi jucară ochii în cap, spuse:

— O fac eu, boierule! dar Tobit îl potoli cu un gest, se așeză lîngă moș.

— Vezi că e surd! spuse Heiler adulmecînd aerul. Au și cazan! spuse, apoi se auzi în urechea bătrînului, urletul lui Tobit, care zgudui bordeiul și trezi satul de tot.

Muierile ieșiră din așternuturi vrînd să afle ce e, a venit boierul cel nou, aflară ele, fiul ăluia de muri, Dumnezeu să-i primească păcatele, da' ăsta, fii-su, e chior și are un bețiv cu el, un neamț ca un mort și un țigan care te ucide cu privirea și albanezii, da' albanezii nu sînt cu el acum, bine că nu sînt.

Bătrînul nebun și vorbăreț îi dădu în cele din urmă afară spunîndu-le un mergeți cu bine și împingîndu-i de la spate.

— Bine că am scăpat! răsuflă ușurat Stan cel Gros. Parcă era săracu taică-meu, numai că mai bătrîn, da' tot așa vorbea și ăla, pînă cînd într-o zi mi s-a făcut lehamite și de moară, și de tătîne.

— I-ai dat în cap! rînji Baico Avan.

— Uite, ăla chioru e boierul, matahala. Și slăbănogul e neamțul doftoroi. Plăvanul o fi vreun morar, așa se mișcă, vă spun, ca un morar.

Fură duși într-un bordei cu o rogojină pe jos și părăsiți acolo. Un țînc pierdut de mă-sa se tîrî de-a bușilea pînă la ei, căscă gura, o clipă, la Tobit,

apoi începu să-i lingă cizma fericit și, când nu făcea asta, să gîngurească anapoda, așa că dormiră cu pruncul printre ei. Țiganul se îngriji de copil ca o doică adevărată. Stan cel Gros se miră cu voce tare de atîta pricepere, dar Baico îi aruncă numai o privire posomorîță, nu-i răspunse. Dormiră greu și se treziră dimineața devreme, pe întuneric. Tobit îl scutură pe Heiler.

— Nu dorm, spuse acesta, dar am dormit!

Ieșiră lăsîndu-i pe ceilalți doi adormiți sau prefăcîndu-se că dorm, lui Tobit nu-i pășă. Întunericul îi întîmpină rece și umed, urinară pe acoperișul de paie al bordeiului, apoi Heiler căută căruța în care avea rezerva de băutură și se întoarse cu o sticlă. I-o întinse lui Tobit să-și clătească gura, el bău. Stăteau în întuneric și nu știau ce să facă. Satul se trezise deja, simțeau mișcare, se auzeau vitele, un cal fornăi în apropiere. Tobit tresări, auzise un tropot depărtat și mărunț, îl întrebă pe chirurg ce-o fi zgomotul care se auzea, albanezii ar fi venit altfel, mai furiș, iar cei care plecaseră de pe moșia lui nu aveau cai, întinse mîna în întuneric și îl atinse pe chirurg care se încordase tot, asculta, zgomotul se stinse brusc în momentul ăla.

— S-au oprit acum! spuse Heiler. Scoală-i repede pe ăia doi, eu mă duc la căruța cu arme, îi tremura glasul, nu mai așteptă răspunsul lui Tobit, o porni spre căruță.

Pășind calm, Tobit se strecură în bordei și îl scutură pe Stan cel Gros:

— Nu dorm, spuse acesta șoptit, am auzit!

Țiganul se mișca agil prin întuneric, Tobit nu înțelegea ce face, îl grăbi, dar țiganul îi puse o mîna catifelată pe gură, spuse lîngă urechea lui Tobit:

— Trezești copilul, boierule. Sînt gata!

— Stane, spuse Tobit, scoală satul, dar fără zgomot, să se adune toți în spatele căruțelor, cu ce arme au.

— Am înțeles! spuse Stan cel Gros, dispăru.

Însoțit de țigan, Tobit se duse orbecăind spre căruța cu arme, nu se mai auzea nimic, nici ăia care veneau, dar nici țărani, nimic, de parcă ar fi murit cu toții. Dădură peste Heiler care desfăcea un lădoi, țiganul se repezi să-l ajute, era singurul care părea că vede pe întuneric, se mișca așa. Se înarmară cum putură în repezeala aia și tremurând de nervi. Veni Stan cel Gros care le spuse că tot satul e treaz, iscoadele lor au aflat de mult vestea și sînt pregătiți, îi așteaptă. Au să trimită copiii și bătrînii aici, pe noi ne roagă să nu ne amestecăm decît dacă va fi nevoie. ăia care vin nu sînt mulți, vreo douăzeci, par că vin de la conacul lui Staico Bengescu, boierul pe pămîntul căruia sîntem acum. În timp ce vorbea Stan cel Gros, chirurgul încărcase cîteva pistoale pe care le avea mai la îndemînă, îi dădu două lui Tobit.

— Sînt aproape, spuse deodată țiganul, își încordă spinarea și gîtul, nu mai avem vreme! mai apucă să spună și auziră chiuituri și zbierete, pocni o sîneață undeva într-o parte și la lumina ei Tobit văzu satul, apoi îl văzu pe țigan care își legase copilul în spate, îl purta ca pe o cocoașă adevărată. Lumina se stinse și se auzi bubuitura și răcnetul celui lovit, totul la o depărtare mare de ei, i se păru lui Stan cel Gros. Însoțiți de o babă, cîteva copii se strecurară în spatele căruțelor.

— Unde sînt ceilalți? întrebă Tobit, apucă să întrebe și din întuneric, dar mai întunecată, crescuseră către el o matahală, un cal și un om, ridică brațul și opintindu-se, sulița din mîna lui porni într-acolo, dispăru toată, vibrînd în întuneric. Auzi urletul și știu că a nimerit, țiganul îi întinsese calm altă suliță, spuse:

— Mă duc să omor și eu unul! dispăru.

Lupta se purtă pe întuneric, doar din cînd în cînd, la lumina vreunei împușcături, Tobit sau Heiler, ceilalți doi, țiganul și Stan cel Gros, dispăruseră de o latură și de alta a căruței, pîndind,

putură vedea cîte ceva, o furcă înfigîndu-se în burta unui cal, și se termină repede, ultima dată trăsese chirurgul și după asta se lăsă liniștea de dinainte, cîteva clipe, apoi o făclie răsări într-o parte și de după ea altele, Tobit îl văzu pe chirurg, știu că e el, ducîndu-și calm sticla la gură și încremenind așa.

Toată ziua o petrecură îngrijindu-i pe cei răniți, Heiler le cosea rănilile și turna spirt pe ele, apoi pune gura la sticlă și turna și în el. Muriseră șase țărani, dintre care două muieri, iar dintre atacatori, trei, cel pe care îl omorîse Tobit avea sulița înfîptă jumătate în el, și doi rămăseseră răniți, țiganul îi înjunghie la porunca lui Tobit.

— Sînt de-ai lui Staico, aflase Tobit, vor oameni la muncă.

Tobit nu spuse nimic, îl ajuta pe chirurg și din cînd în cînd îl privea pe țigan care nu se mai lepădase de prunc, îi vîra degetul în gură și pruncul îl sugea fericit.

— Caut-o pe mă-sa și dă-l înapoi! spuse Tobit.

— Da de unde mă-sa? se înfurie țiganul. O fi aia de colo care stă crăcită și cu țîțele de-i atîrnă și din ele picurînd lapte pe pămînt. Aia o fi! spuse și îi arătă lui Tobit pe una din țărăncile moarte, despicate pe jumătate, de sub gît pînă dincolo de țîțe.

După atac lui Tobit nu-i fu greu să-i convingă pe țărani să se întoarcă în vechiul sat, mai ales că le promise ajutor în refacerea caselor, tot ce trebuie pentru asta și, ca să fie mai convingător, spuse la sfîrșit ceva, e drept destul de confuz, despre eliberarea lor. Ei însă declarară cu toții, că sînt țărani liberi¹⁵, care or fi fost altfel, ai lui Anghel Păpădie și ai lui Bolea, își luaseră cîmpii sau muriseră, cine mai știe de ei. Au și hîrtii pentru a dovedi asta, că sînt liberi, dacă boierul dorește, ei le caută, le scot de acolo de unde le-au pus și i le arată, numai să dorească. Tobit le spuse că și el are

hîrtii, că la Craiova a făcut și asta, a scos hîrtii de la autorități și că autoritățile, stăpînirea care va să zică, sînt de partea lui, îi are înscrise pe toți ăia care au fost ai lui taică-său, să nu-și mai bată capul cu asta. Dar că nu e vorba acum de hîrtii, pentru el hîrțiile n-au valoare. Și, ca să le arate că e stăpînul lor și al acelor acte, le aduse în fața lor, ei le pipăiră și le recunoscără ca atare după iscăliturile înflorate și după peceteile roșii, da, așa e, sînt acte, recunoscără ei. Îl împinseră în față pe unul de-al lor care știa să citească nu cine știe ce, doar atît cît să înțeleagă că pe hîrțiile alea sînt înșirate nume, Anghel Păpădie și alții. N-a fost nevoie de mai mult, ei înțeleseseră că, dacă Tobit le arată acele hîrtii, nu le arată degeaba, matahala asta de boier nu pare un om care să-și piardă vremea să arate niște hîrtii și pe ele să nu scrie ce vrea el să scrie, care și cum, ce familii sînt proprietatea lui, chiar și ăia morți sînt trecuți acolo, nu mai vorbim de cei vii.

dar că ei sînt oameni liberi, au și ei hîrtii de-astea chiar mai vechi, dar nu din cauza asta mai bune, la fel de bune fiindcă au pe ele semnături și pecetei roșii. Și pe ele scrie cum și ce, de ce sînt ei liberi, de cînd și care, dacă nu toți, cînd le-or căuta o să se vadă care. Sînt liberi cu toate că nu ai ce face cu libertatea în vremea de azi, ce poți să faci cu ea?, altădată da, ar fi fost fericiți să se poată duce de colo-colo dacă nu le-ar fi convenit ceva, vreo purtare a boierului sau vreun beteșug, mai știu ei ce, orice, sau numai să le vină cheful să plece, cheful, atît, dar acum, chiar dacă le-ar fi venit un astfel de chef, că sînt liberi, el, Tobit, și-a arătat hîrțiile nu pentru că ar ține neapărat la ele, la hîrtii, uite!, ca să dovedească asta le rupe, le face bucățele și le aruncă în vînt. Le-a arătat actele astea pentru ca să nu creadă ei că e vreun prost care ia de bun tot ce i se spune, nu ia, dar nici nu ține neapărat să fie stăpînul lor, a unor nume înșirate cu pana și cu cerneală. Ei, dacă vor să se

întoarce, să se întoarce. Are nevoie de ei, dar și ei au nevoie de el, se vor înțelege pînă a urmă:

se întorc, numai că nu se întorc acum în pragul iernii, se vor întoarce la primăvară. Aici unde sînt, sînt bine așezați ca să treacă peste iarna ce va să vie. Și iarna nici nu e nevoie de ei de-adevăratelea, doar ca să fie liniștit și să-i știe așezați pe moșie. În primăvară, cînd nu numai el, dar și cîmpul, pămîntul ăla va avea nevoie de ei, atunci se vor întoarce.

și că dacă vor veni ăia din nou, cei de azi-noapte sau alții, e de ajuns că s-a aflat că sînt aici, în pădurea asta¹⁶ numai că pe Staico Bengescu o să-l potolească el.

Vine iarna, și, dacă e așa, nu se îndoiesc de asta, după ce-o da zăpada nu-i mai atacă nimeni pînă în primăvară, asta ar fi a treia iarnă pe care o petrec în pădure, știu cum și ce.

Un țăran aduse o căldare cu rachiu de drojdie, fiecare își luă cît dori, Tobit și cu țăganul Baico Avan nu vrură, Heiler da, și Stan cel Gros, da, și pe urmă nici n-ar avea timp să-și mute satul și să-l facă pe ăla nou, ar da iarna peste ei înainte să termine. Dar că el, Tobit unde va sta?

va pleca poate la Craiova sau la Rîmnic, acolo poți să stai oricît, darămite o iarnă și nici aia toată?

nu va pleca! Vrea să rămînă pe pămîntul lui, își va construi casa i-a pus deja temeliile, dacă nu-i plecau oamenii pe care îi avea cu învoială, nu peste mult timp, într-o lună să spunem, casa ar fi fost gata, ar fi adus mobilă și alimente de la Craiova.

asa că are nevoie de ei, singur, dar nu singur, cu oamenii pe care îi are nu răzbate, vrea să se învoiască cu ei. Cîți și pentru ce plată, începînd chiar din momentul acesta, se învoiesc să-i fie de ajutor?

că lor nu le trebuie nimic. Adică le-ar trebui niște grîu pentru ei și niște porumb pentru animale, vreo sută-două de banițe.

— Cîte căruțe însemna asta? vru să știe Tobit și cînd află spuse da.

dar că se vor duce ei să le cumpere și să le care, le dă bani și un însoțitor pentru asta, pe Stan cel Gros, să zicem.

— Da! spuse Stan cel Gros.

el e morar, și hîrtii cum că ei sînt oamenii moșiei Alba, nu vor avea neazuri cu autoritățile, dacă astea, autoritățile, vor avea timp de ei.

că el, Stan cel Gros, știe un negustor, se duc unde trebuie, nu vor pierde vremea bătînd orașul acela, Craiova să spunem.

iar ei îl vor ajuta să-și construiască o casă, conacul de odinioară așa cum îl știu ăia de sînt mai bătrîni, casa tatălui său, da' că ei spun conac numai fiindcă așa știu ei că se numește casa unui boier, ăla de-l țin minte nu era un conac nicidecum, ar trebui să-i spună altfel, cum?

Căzură la înțelegere și la urmă Tobit bău și el din rachiul oferit de țărani, un fel de poșircă.

— Apă chioară! îi spuse peste umăr lui Heiler în nemțește, de abia se abținu să nu scuipe ce avea în gură, lichidul dulceag și apos.

— Da, spuse Heiler, da' mult, o căldare și precis că ăsta nu e tot!

Baico Avan se băgă între ei, îl rugă pe Tobit să vorbească și de copil, el nu-l mai dă înapoi, să vedem cine l-o cere.

da, mai este și asta, ce se întîmplă cu copilul pe care Baico Avan îl ține acum la pieptul lui, al cui e? și dacă e al cuiva, de ce acela sau aceea, mai ales aceea, maică-sa, nu-l cere înapoi?

— Pune-l jos și lasă-l acolo, spuse Tobit, nu vreau să-mi mai bat capul și cu asta.

Baico spuse însă, repetă, că el nu-l dă înapoi, are o mulțime de bani, oricîți ca să cumpere un copil prăpădit de care a prins drag. Tobit întinse, mîna, smulse copilul din brațele țiganului și cu cîteva mișcări îl desfăcu de cîrpele cu care era învelit, le lăsă să-i cadă la picioare și cu palma lui

uriașă îi cuprinse poponeața, îl cercetă și fiindcă avea puță, din puța acelui băiat țîșni spre obrazul lui un lichid fierbinte și puțin.

— Îl luăm cu noi! hotărî el și-l înapoie țiganului.

Baico Avan plăti doi galbeni satului pentru copil, cumpără și o capră pe care o legă de o căruță, apoi își puse copilul în spinare și începu să aștepte. Tobit nu părea însă hotărît să plece, aștepta și el parcă ceva, îi cerceta pe țăranii care urmau să-l însoțească, dar cu gîndul în altă parte, așa i se păru chirurgului, celor care aveau chef să se uite la el.

— O să mergem, n-avea nici o grijă! spuse într-o vreme, se adresă chirurgului care nu spusese nimic.

Țiganul spuse:

— Nicola și-o fi luat tălpășița și noi îl așteptăm ca proștii!

— Nu și-a luat-o, îi răspunse Stan cel Gros, trebăluia ceva la o căruță sau se prefăcea numai, acum întorsese capul către țigan: Dacă te aude Nicola cum vorbești de el, îți rupe gîtul.

— Poate vrei să spui că o să mi-l rupi și tu într-o zi! spuse Baico amenințător, pe țeasta rasă îi apăruseră brusc broboane de sudoare ca niște mici pete grase, copilul îl prinse cu mîinile de urechi și începu să tragă de ele. Baico Avan rîse, apucă mîinile copilului între ale lui și își eliberă urechile.

Se făcuse spre prînz cînd plecară, cerul era iar înnorat și jos.

— Ninge curînd! spuse un țăran și aburi groși îi ieșiră din gură, ca un fuior.

Cîinii îi petrecură lătrînd pe lîngă picioarele cailor, cîțiva țărani își făcură cruce văzîndu-i că pleacă.

— Parcă ar avea pe necuratul în el! spuse unul, se gîndiră privindu-l cum se duce călare, între chirurg și Nicola.

Nicola venise puțin înaintea plecării, spuse tot ce făcuse, îi urmărise pe ăia care plecau, că au încercat să intre în mînăstire odată cu noaptea, dar că n-au reușit, călugării erau pesemne mai șireți decît niște oarecare și cum, apoi, avîndu-l pe Boza în frunte, cotrobăiseră ținutul, s-au întors și în vechea tabără, dar negăsind nimic o luaseră peste apa Topiliței, trecuseră pe pămînturi străine moșiei, nu i-a mai urmărit.

— Staico o să-i întîmpine cum se cuvine! spusese Tobit, îi povesti lui Nicola tot ce se întîmplase în sat și hotărî la sfîrșit să le facă o vizită Bengeștilor cît de curînd, cum o isprăvi cu casa. Pînă atunci să fie cu ochii în patru, Staico Bengescu e în stare să-i calce în vreo noapte.

— Măcar s-o facă! spusese Nicola și își rînji de sub mustață colții gălbui. În timp ce vorbeau, Baico Avan se apropiase de ei, ascultase tăcut.

— Ce e cu copilul ăsta? întrebă Nicola.

— Nu e nimic, e un copil numai! răspunse țiganul, apoi începu să vorbească repede pe țigănește, Nicola îi răspunse ceva, țiganul continuă o vreme și la urmă Nicola îl pupă pe țigan.

— Ce e? întrebă Tobit într-o doară, îi știa bine pe amîndoi, nu ținea să afle ceva în plus.

— Mi-a spus de copil, că ce și cum, spuse Nicola.

— Minți! spuse brusc Tobit și le întoarse spatele, semn că, mințit fiind, adevărul nu-l interesa deloc și nici altceva, voia numai să fie bine servit pentru banii lui și atît. Se opri însă din mers apucă o lance de la unul din albanezi.

— Vreau să-ți arăt ceva, Nicola! spuse, se răsuci pe jumătate și azvîrli lancea care zbură la o palmă deasupra capului lui Nicola, se înfipse pe jumătate în tulpina unui salcîm bătrîn din spatele albanezului.

Nicola întoarse capul și privi lancea o vreme.

— Știam că ești un bun luptător, Tobit, spuse, altfel nu veneam cu tine. Bani au mulți pe lumea

asta. Tăcu o vreme, spuse: Avan mi-a spus că într-o bună zi îl vei omorî și că, dacă va fi așa, să am eu grijă de copilul ăsta pe care tocmai l-a cumpărat.

Baico Avan zîmbi în silă, se duse la căruța unde legase capra, o dezlegă și o mulse îndelung și nepriceput în zbieretele copilului și în tăcerea care se lăsase.

— Plecăm! ordonă Tobit. Mîine veniți cu căruțele, eu am să pregătesc hîrtille și banii, spuse către cei care rămîneau.

Veni apoi pîrcălabul satului și îi binecuvîntă, dădu să facă asta, dar Tobit îl îmbrînci din drumul lui, pornise deja. Bătrînul se sculă, îl privi cum se depărtează, apoi făcu o cruce mare în aerul din urma lor.¹⁷

Baico Avan își hrăni copilul, apucă frînghia cu care legase capra de coarne și ținînd-o în urma lui porni și el. Copilul îi adormi curînd în spate și își lăsase capul pe umărul lui, nu se grăbi ca să nu-l trezească, așa că îi ajunse pe ceilalți tocmai în dreptul apei, făceau popas ca să mănînce. Se așeză lîngă Stan cel Gros și își desfăcu copilul din spate, îl așeză binișor lîngă foc, apoi își scoase strachina din traistă, se uită mirat la ea, o puse la loc și-și scoase brînză și pîinea pe care le căpătase din sat, începu să mănînce.

— Da' de unde știi că o să te omoare? întrebă Stan cel Gros într-o vreme.

Țiganul înghiți ce avea în gură, se uită o vreme la Stan cel Gros așa cum te uiți la un prost, se sculă și se duse la Tobit, se opri în fața lui.

— Ce e, Avane? întrebă Tobit, terminase și el de mîncat.

— Păi, ar fi mai bine, spuse, mă gîndeam, să întindem corturile aici, între pădure și apă!

Și că dacă da, el are nevoie de un cort în care să stea cu copilul. Heiler, care era alături de Tobit,

dădu să bea, dar se răzgîndi și îi întinse plosca lui Avan. Acesta o luă, bău de două ori cu poftă.

— Mulțumesc! spuse, înapoie plosca.

— Nu-ți dau cort, că atunci ar trebui să le dau și celorlalți, dar poți să-ți faci o colibă.

— E bine și așa! spuse țiganul, se depărtă.

Tobit se întoarse către chirurg, luă plosca acestuia și bău.

— Ai și tu o ploscă! spuse, și: Ce ai cu el?

— A ghicit că o să-l omor într-o zi! spuse Tobit, zîmbi.

— Omoară-l acum, spuse Heiler, își luă plosca înapoi, o clătină și bău și el. Începea să se întunece, focul le lumina și le încălzea fețele și mâinile.

— Întindem corturile aici, Avan are dreptate, spuse Tobit, îi chemă pe Nicola și pe Stan cel Gros și le ordonă aceasta, și să se grăbească să nu-i prindă noaptea de tot, au de întins și corturile pentru țăranii care îi însoțesc. Avan să-și întindă un cort singur și să doarmă în el cu copilul noaptea asta.

— Am înțeles! spuse Nicola, se îndreptă agale spre oamenii lui, le spuse ce au de făcut.

— O să dorm cu țiganul, spuse Heiler, se sculă, mă duc să-l ajut să-și întindă cortul dacă nu ai nimic împotrivă, nu așteptă răspunsul, se depărtă.

Tobit îl văzu pe chirurg cum se scoală în timp ce spunea că o să doarmă cu Avan, dar nu spuse nimic, îl lăsă să plece. Heiler se opri însă după cîțiva pași, bău din plosca pe care o ținea în mînă, se clătină și plosca îi scăpă din gură, lichidul curgea acum pe fața lui și de pe față pe gît și pe haine, încremeni așa, părea că îi face plăcere alcoolul care îi inundase privirea, căscă ochii cît putu, pînă nu mai văzu nimic, din bezna aia care îl cuprinsese spuse:

— O să ne omori pe toți într-o zi!

— De ce crezi asta? întrebă Tobit calm, stătea cu spatele la chirurg și privea focul, dincolo de foc era întuneric și frig, se făcuse întuneric și frig, îl învăluiau. Heiler nu-i răspunse, aruncă plosca undeva în întuneric și în frig, se trânti pe jos și închise ochii ca un om mort.

Veni Nicola și îl anunță pe Tobit că totul e pregătit, cortul lui îl așteaptă.

— Mulțumesc, Nicola! spuse Tobit. Ai grijă de Heiler să doarmă în cort, e pe undeva pe aici, spuse și arată cu mîna în spatele lui. Și vezi să n-avem vreo surpriză.

— Am pus deja străjile, patrulează pe la marginile moșiei, nu vine nimeni fără să-l simțim.

— E cineva și la mînăstire?

— Voi fi eu! spuse Nicola, făcu un pas înapoi și Tobit nu-l mai văzu.

A doua zi dimineață, devreme, Heiler veni în cortul lui Tobit, îl întrebă de la intrare dacă doarme și Tobit îi răspunse că nu doarme.

— Aseară am vorbit prostii, nu trebuie să-ți bați capul cu ele! spuse Heiler, trase un scaun și se așeză.

— Nici nu-mi bat! spuse Tobit. Poți să faci ce ai chef.

— Nu fac ce vreau! spuse Heiler.

Tobit se răsuci sub așternuturile umede, patul de campanie scîrțîi sub el, spuse.

Iarna veni repede, mai repede decît o așteptau ei, într-o dimineață tot cîmpul era alb și viscolul nu se oprise încă, îi găsi cu casa ridicată numai pe jumătate. Tobit privi schelăria albită și dădu a lehamite din mînă, se întoarse și intră în cort. Îi spuse chirurgului că ninge și că, dacă are chef, poate da o raită pe afară să privească zăpada și viscolul, el le-a privit și-i ajunge. Heiler se sculă și ieși ascultător, privi mînăstirea, dar mînăstirea nu se vedea, totul era alb și involburat, intră în cort și

se chinui o vreme să prindă pînza care ținea loc de ușă.

— Ar trebui să ne întoarcem la Craiova! spuse.

— Rămînem aici! spuse Tobit, își trase mantaua pe el și ieși.

Porni cu viforul în spate spre apa Topiliței, care nu înghețase încă, o trecu fără să-i pese că se udă și se opri în fața bordeiului pe care și-l construisese Baico Avan și unde stătea numai cu copilul. Intră în bordei, îl învăluiră aerul cald și fumul și întunericul, se așeză pe o laviță grosolană din scînduri umede.

— Am venit! spuse el către Baico.

— Văd! spuse Baico, se ocupa de focul din mijlocul bordeiului, reuși într-o vreme să-l aprindă pe spuza veche. Copilul dormea într-o copaie pe care o cioplise țiganul.

— Ți-am trimis de mîncare și te-am lăsat în pace!

— Ce vrei? întrebă Baico, se ridică în picioare și destupă gaura din acoperiș care ținea loc de coș.

— Trebuie să plecăm, nu putem construi casa iarna!

— Plecați, spuse Baico, eu rămîn aici pînă la primăvară, pe urmă voi vă întoarceți și o să mă găsiți tot aici.

— Numai că eu nu vreau să plec! spuse Tobit. Și ca să nu plec am nevoie de tine. Ocupăm casa lui Staico Bengescu și stăm acolo iarna asta. Oricum voiam să mă duc pe la el. Dar nu vreau să mă duc înainte să știu sigur ce e acolo, așa că o să te duci tu întîi și te întorci să-mi spui.

— Și copilul? întrebă țiganul, arată spre copilul din copaie.

— O să-ți spun și cu copilul, spuse Tobit. Cel mai bine ar fi să-l iei cu tine. Le spui o poveste, care vrei tu, și stai o zi, două pe lîngă casă. Cu

copilul or să te creadă mai repede. Peste trei zile te aștept aici.

— Bine! spuse Baico. Numai că peste trei zile o să fie vreme frumoasă, poți să lucrezi iar la casă.

— O să vedem atunci! spuse Tobit și se sculă. Înainte să iasă întrebă într-o doară: Unde-i capra? dar nu mai auzi răspunsul țiganului, vîntul îi vuia deja în urechi, zăpada i se lipi de față, rece, se topi pe pielea lui fierbinte șiroind.

Cele aproape trei zile pînă la întoarcerea lui Baico Avan, Tobit zăcu în pat, se prefăcu bolnav și Heiler, care se mutase din nou cu el, nu-l contrazise, îi unse pieptul cu niște alifii rău mirositoare, se ocupa de mîncare și tăcea. Tobit tăcu și el, stătea cu ochiul închis și părea că nu-l mai interesează nimic. Țiganul se întoarse însă mai repede, nu avea copilul cu el, semn că trecuse și pe la bordei înainte să vină la Tobit.

— E numai boieroaica și cu slugile! spuse. Era înghețat și dîrdîia. Chirurgul îi dădu să mănînce și să bea. E și pază, da' proastă! spuse după ce înghiți prima îmbucătură.

Tobit azvîrli pătura de pe el și dădu să se scoale.

— Stai acolo, spuse Heiler, că acum e noapte!

— Și ce dacă e noapte! spuse Tobit. Trebuie să fim pregătiți, mîine pornim în vizită.

Baico Avan bău, apoi spuse:

— Mîine dimineață se va opri ninsoarea!

— Dacă se oprește, spuse Tobit, rămînem aici!

Ninsoarea se opri la ora patru dimineața, luna noiembrie, anul 1718, într-o joi. Heiler citea picotind la lumina unei feștile, iar Tobit, întors cu spatele, dormea sau se prefăcea că doarme.

— S-a oprit, spuse chirurgul într-o vreme, închise cărțulia și o așeză pe masă.

— Bine că s-a oprit! spuse Tobit, dar tot cu spatele. Vreau să beau ceva!

Chirurgul îi oferi cana lui plină sfert și Tobit se așază în fund și sorbi cu plăcere. Îl întrebă pe Heiler ce citește și acesta îi spuse că îl citește pe Campanella. Tobit surîse spre pînza cortului care se muia, semn că se oprise și vîntul.

— Pe vremuri, într-o zi, spuse el, eram bolnav și Rafail, ți-am povestit despre el, îmi puneă prișnițe și se văicărea. Avea aripile ca niște zmeie mari, se tot lovea cu ele de lucruri, scormonea cu unghia în zid și scotea var și mi-l dădea să-l beau amestecat cu apă, spunea că o să-mi facă bine, speram amîndoi asta, pînă cînd, într-o zi s-a luminat la față și a spus că să ling eu peretele, iar el să-mi citească. Așa am făcut și el mi-a citit cartea asta pînă cînd m-am făcut bine.

Heiler se sculă, apucă cu mîna ca o gheară cartea și i-o întinse:

— Poftim, dacă vrei ți-o pot da s-o citești!

Tobit luă cartea și cu o sforțare o rupse în două și o lăsă să cadă la poalele patului.

— Cartea asta îmi face rău, spuse ca o scuză, dar chirurgul nu mai era în cort, afară se auzeau deja oamenii care se apucaseră de lucru. Fără să-i pese, Tobit se întoarse într-o rînă și adormi de-adevăratelea.

Construcția casei continuă pînă la 1 decembrie 1718 într-un ritm susținut, oamenii se ambiționaseră, păreau hotărîți ori să termine casa, ori să moară în timp ce o construiesc, dar Tobit nu se mai interesă de ea. Zăcea în cort, citea din cartea ruptă în două căutînd să potrivească jumătățile, iar cînd nu citea se uita pur și simplu în gol sau dormea. Heiler și cu Stan cel Gros erau cei care, hotărîți să termine odată, munceau pe rupte. Pînă și albanezii, care renunțaseră la paza moșiei, aruncau numai din cînd în cînd cîte o privire spre hotare, munceau cot la cot cu țărani, glumeau cu ei în puțina românească pe care o știau, pîrînd convinși că terminarea casei înseamnă mai mult

decît paza inutilă a pămînturilor pustii. Aşa că la 1 decembrie casa era gata. Heiler făcu în noaptea de 1 spre 2 foc în sobele de teracotă abia terminate şi oamenii se vîrîră fericiţi între ziduri şi-şi continuară munca pe dinăuntru. Nu erau prea fericiţi sau prea mîndri de realizarea lor fiindcă ieşise o casă urîtă, prost încheiată, umedă şi scîrţîind ca o şandrama în bătaia vîntului, dar cum, oricum, era o casă în care te puteai adăposti şi mai ales puteai face focul, o oarecare mulţumire se strecurase în sufletul lor. Heiler le dădu drumul ţăranilor, îi răsplăti din punga lui peste învoiala pe care o făcuseră cu Tobit, apoi fiecare din cei care rămăseseră, cei trei şi albanezii conduşi de Nicola, îşi aleseră cîte o cameră (albanezii stătură totuşi toţi la un loc) şi-şi aduseră lucrurile din corturi şi din căruţe acolo. Era cald şi umed şi mirosea a var proaspăt spoit, se aranjară cum putură mai bine, păreau că au uitat de Tobit. În prima seară după această aşezare sumară, Heiler le făcu cînte cu băutură din rezerva pe care o cărase cu el, butoaie şi sticle aranjate în mare ordine şi sub cheie în cămăruţa lui. În timp ce beau, Stan cel Gros propuse să-l cheme şi pe Tobit.

— Nu se poate fără el! spuse către Heiler, dar acesta dădu din mîină şi după ce bău, spuse:

— Las' că vine el într-o zi, cînd o avea chef, nu te îngriji tu! Mai bine l-am aduce pe ȋigan să ne pregătească mîncarea.

Căzură de acord că Baico Avan ar fi foarte nimerit printre ei, mai ales că se dovedise un bun bucătar, hotărîră să meargă Stan cel Gros a doua zi dimineata să-l convingă să vină, dar Stan cel Gros refuză pe motiv că nu prea se înţelege cu Avan, e lucru ştiut ăsta.

— Bine, o să mă duc eu! spuse Heiler, numai să nu se pornească viscolul.

Începînd de a doua zi, Nicola îşi luă iar în serios sarcina cu paza moşiei cu toate că nu prea avea ce să păzească, dar nu-l interesă asta, oricum,

era plătit pentru pază, scoase caii care nu muriseră încă din grajdurile noi-nouțe și porni să bată iar câmpul acoperit de o zăpadă subțire și înghețată.

Stan cel Gros nu-l ascultă însă pe chirurg și chiar în seara aia, când terminaseră de băut și de vorbit și toți se culcaseră, se duse la Tobit pe care îl găsi răsfoind cartea ruptă în două la lumina unui opaiț.

— Ce e? întrebă Tobit fără să-i dea însă prea mare atenție sau prefăcându-se că nu-i dă.

— E gata casa, domnule colonel, spuse Stan cel Gros, noi deja ne-am mutat, arde și focul.

— Bine că e gata! spuse Tobit. Mai ai ceva să-mi spui?

— Păi numai asta! Că e gata! Și că să veniți în ea, n-are rost să mai stați în cort dacă tot e gata.

— Stau unde-mi place! spuse Tobit.

Apoi spuse aceleași cuvinte ca și chirurgul, că o să vină când o avea chef, nu trebuie să-l învețe nimeni ce să facă, dar că oricum îi mulțumește că s-a obosit să vină pînă la el să-i spună ce și cum, dat fiind că este totuși casa lui în care a băgat o mulțime de bani, dacă ar fi venit pentru orice altceva nu l-ar fi primit și că poate să plece. Stan cel Gros plecă și nedumerit îi povesti a doua zi chirurgului despre convorbirea avută, dar acesta îi spuse din nou să nu se bage într-o treabă care nu-l privește și pe care nu o înțelege și că în general a făcut o tîmpenie cu tot ce a făcut, scuzabilă desigur prin bunele intenții care l-au animat. Și că, dacă se plictisește, să se apuce mai bine să gătească sau măcar să-și orînduiască lucrurile care stau claie peste grămadă și le încurcă locul.

— Da' țiganul? întrebă Stan cel Gros.

— Baico Avan nu vrea să vină, a spus că stă bine acolo unde stă și cît mai departe, nu atît de noi, cît de colonel, stăpînul lui.

Stan cel Gros nu răspunse nimic, dar nici nu se apucă să facă ceva, se întinse și el în pat și se uită în tavan tot restul zilei. Spre seară se sculă

totuși și se duse la Heiler care bea și citea plictisit o carte.

— Nu știu să fac decît pîine, spuse el, dar Heiler se prefăcu că nu-l aude sau nu-l auzi pur și simplu. Vreau să spun, zbieră el atunci, că știu să fac pîine!

Heiler își ridică privirea din carte și spuse:

— Dacă știi s-o faci, fă-o și nu mă mai pisa cu asta!

Așa că, în admirația albanezilor care nu erau de pază, treziți de urlatul lui, se apucă și făcu o pîine cît roata carului, albă și pufoasă, din care ieșeau aburi fierbinți mirosind a dospeală și a coptură și nu trecu mult pînă cînd, în aceeași noapte dar spre dimineață mîncară pîine caldă și băură din vinul acrișor pe care îl aveau albanezii în burdufurile lor. Heiler ciuguli și el cîteva firimituri, dar mai mult bău din sticla lui pe care o purta la subțioară. Se simțeau bine, un albanez mai puse cîteva butuci pe foc. Aerul era încins și umed, tencuiala începuse să se crape în fisuri lungi și fine ca o pînză de păianjen, iar din cînd în cînd, din tavan le cădea la picioare și în cap cîte o bucată mai mare din aceeași tencuială care se spărgea într-un moloz nisipos. Casa se clătina și scîrțîia din toate încheieturile, dar era cald și bine, erau amețiți și aveau burțile umflate cu pîine proaspătă. Ar fi putut sta așa oricît, toată viața, și poate că și credeau asta, că vor sta atît, că li se va da voie să-și continue molcomeala și plăcuta așteptare și că, odată pentru totdeauna, cartea își va curma desfășurarea. Casa continua să se clatine și să înainteze prin beznă, le purta trupurile fericite prin lumea acelei nopți. Un albanez visă ceva și începu să dea ordine pe limba lui.

— Ce spune, domn' chirurg? se interesă Stan cel Gros și Heiler ridică ochii din cartea pe care moțăia plăcut, spuse:

— Habar n-am! și-și reluu lectura și de cîte ori întorcea vreo pagină ducea sticla la gură și

sorbea din ea, așa că citi atent și repede sau mai încet după cum gîtlejul îi era mai uscat sau mai umed.

Curînd după asta se întoarse și Nicola și-și trimise oamenii odihniți să-i schimbe pe cei care patrulaseră pînă atunci. Mîncă pîine și bău vin, înfulecă lacom înecîndu-se și bucurîndu-se, îi plăcea pîinea și îi plăcea și vinul din care bea cu înghițituri mici și repezi, tîrziu își dădu seama că are burta umflată și că-i e somn. Își așteptă totuși oamenii rupți de oboseală și înghețați.

Ei veniră tropăind veseli, deranjîndu-l pe chirurg din somnolența și cititul lui și se repeziră la foc, își trosneau oasele și își frecau carnea înghețată, se dezbrăcară și cînd arătară ca niște adevărați bărbați într-o cazarmă, numai în izmene și cu picioarele goale lipăind pe dușumeaua rece, se repeziră la mîncare. Mîncară și băură și îl lăudară pe Stan cel Gros și pe Dumnezeu și pe Nicola, șeful lor, apoi se întinseră pe păturile care le țineau loc de paturi, își traseră boarfele sub cap drept perini, se scobiră între degetele picioarelor, apoi în nas și, cu o așchie ruptă din dușumea, în dinți și cînd terminară toate astea deschiseră gurile în care se zăreau, orînduite frumos, măselele albe și mari și începură să sforăie și să viseze femei și lupte și onoruri și bani galbeni lucind și năruindu-se sub propria lor greutate. Stan cel Gros rupse o bucată de coajă din pîine și fără să se gîndească la nimic începu s-o molfăie și să caște ochii în gol, apoi, după o vreme, se apropie de chirurg, vru parcă să-l întrebe ceva, dar nu o făcu, continuă să tacă și să privească.

Zilele se scurseră așa, în apatie și molcomeală. Vremea se făcuse iar frumoasă, senină și rece, zăpada căzută prinsese o crustă tare și caii mergeau greu pe ea, renunțaseră să mai iasă călare. Albanezii plecau acum pe jos, doi sau trei, patrulau deloc convinși că e nevoie de asta, dar, foarte conștiincioși, continuau să păzească moșia.

Stan cel Gros, după ce vreme de cîteva zile, ajutat de chirurg făcuse planurile morii pe care spera s-o construiască în primăvară, abandonase aceste gînduri și îi ceruse plictisit lui Nicola să-l trimită și pe el în patrulare și Nicola nu se opuse. Merse cu albanezii într-o dimineață, dar se întoarse înghețat și obosit și îi declară lui Nicola că o asemenea treabă nu e de el și că renunță. Începu să iasă însă Heiler, nu departe, e drept, și nici mult, se ducea pînă la Baico Avan trecînd apa care înghețase acum, intra în bordei și stătea acolo un ceas sau două, apoi se întorcea. Din cînd în cînd îi ducea de mîncare și cîte o sticlă cu băutură. Părea că nu se plictisește și, cînd nu mergea în vizită la Baico, citea și bea. Nu dormea, adică nu-l văzuse nimeni dormind de-adevăratelea, dar din cînd în cînd picotea cu cartea în mînă și cu sticla lîngă el. Nu se opuse și-l ajută pe Stan cel Gros să construiască o moară de mînă cu curea ¹⁸, făcu el însuși planurile și cînd o terminară era o mașinărie greoaie, dar care funcționa. Stan cel Gros părea încîntat de ea, dar chirurgul, după ce o privi parcă în treacăt și puțin somnolent, în seara cînd fu gata, nu se mai interesă de ea. Albanezii fură puși să învîrtească la manivelă ori de cîte ori reușea să-i convingă viitorul morar și, cu toate că aveau o rezervă de făină îndestulătoare, Stan cel Gros măcina de zor. Toată camera era acum albă și molozul și noroiul de pe dușumele se amestecaseră cu făina, curînd se făcu sub picioarele lor o clisă neagră care li se lipea de tălpi, așa că acum se mișcau ca niște oameni foarte somnoroși ori foarte leneși, cum ai fi vrut s-o iei dacă nu știai adevărul. Hotărîră să se mute în altă cameră, dar nu trecu mult timp și, din cauza nebuniei cu măcinatul, clisa se întinse ca o pecingine și în camera nouă. Albanezii vorbiră pe limba lor mai multe seri, Heiler părea absent la cele ce se întîmplau, rămăsese în vechea cameră și cu toate că se mișca greu ori de cîte ori pleca la țigan sau se întorcea, nu-și bătu capul cu asta și,

după ce vorbiră, îi cerură în secret lui Heiler o sticlă cu băutură, ei continuau să bea din vinul lor apos și acrișor pe care îl cumpărau de la țăranii din pădure și așezară sticla în așa fel ca într-o dimineată, după ce-și deschise ochii lipiți de scursorile nopții, Stan cel Gros să dea cu privirea de ea. Se frecă la ochi necrezînd în primul moment că e plină, dar după ce întinse mîna și o apucă se convinse imediat că e o sticlă plină și bine înfundată. O puse la loc, se sculă grăbit și după ce se spălă fără nici un chef și numai pe ochi, se apucă de măcinat de unul singur, albanezii care nu erau în patrulă dormeau. Măcina și din cînd în cînd se uita la sticlă. Într-o vreme apăru și chirurgul cu sticla lui într-o mîna și cu cartea în cealaltă. Se învîrți de cîteva ori de parcă ar fi avut greutatea la picioare, părea nehotărît ce să facă, să plece la Baico Avan sau să se așeze pe un scaun și să citească și să bea. Stan cel Gros deschise gura și-l întrebă pe chirurg dacă sticla plină de era acum la picioarele lui îi aparține. Heiler privi sticla și destul de hotărît spuse că nu e a lui, sticla lui o ține în mîna și i-o arată întrebîndu-l dacă pofteste din ea. Stan cel Gros învîrți de cîteva ori la moară uitînd să toarne și grîu în pîlnie și pietrele scoaseră un sunet altfel decît pînă atunci.

— Dacă nu e a dumitale, spuse Stan cel Gros, a albanezilor sigur nu e, că ei nu au sticle, atunci e a mea.

Se ridică, înhăță sticla, o lovi de podul palmei de cîteva ori pînă îi sări dopul și o duse fericit la gură.

— Da' de ce crezi că în ea o fi ceva de băut? întrebă chirurgul și întrebarea îl opri pe Stan cel Gros cu sticla în aer și nedumerit.

— O fi, n-o fi, spuse Stan cel Gros, da' poate că e!

O feștilă pe care uitaseră s-o stingă odată cu venirea dimineții sfîrși scurt, semn că ajunsese la apa de pe fundul opaițului. Chirurgul stătea în

scaun și îl privea pe Stan cel Gros. Acesta se uita buimac la sticlă, nu-i venea să creadă că în ea ar putea fi și altceva decât rachiu din cel care bea chirurgul, iar sticla prea semăna cu cea pe care o ținea Heiler în mână. Mută sticla în mîna stîngă și cu dreapta își făcu o cruce mare. Apucă sticla cu dreapta și închizînd ochii bău temător, apoi fața i se destinse și gîl-gîl, sticla se goli de-o palmă.

— E! spuse el privindu-l triumfător pe chirurg, dar acesta nu mai era atent, citea și bea.

Stan cel Gros se așeză și el pe o laviță în dreptul cuptorului de pîine în care nimeni nu făcuse focul, dar care mai era călduț de peste noapte și, privindu-i melancolic pe albanezii care dormeau despuiați, bău sticla cît putu de repede, să nu vină vreunul și să-l întrebe de unde o are și aflînd că o are de nicăieri să-i spună că nu e sticla lui și să i-o ceară înapoi chiar și așa băută puțin. O goli aproape pe nerăsuflate și cînd o termină se uită cruciș la albanezi, privirea i se împăienjeni și se prăbuși cît era de lung în clisa de pe dușumea, se lipi tot de ea și fericit. Un albanez ridicase deja capul în timp ce se prăbușea, pînă căzu de tot ridicară capul și ceilalți. Miloși, se chinuiră multă vreme să-l dezlipească pe Stan cel Gros de pe dușumea și-l puseră pe laviță, apoi desfăcură moara în bucăți și făcură focul cu ea, pietrele le cărară afară și le aruncară în zăpadă. Cînd terminară răsufliînd ușurați și rîzînd se apucară și făcură curățenie, rîniră toată ziua la clisă și fiindcă îl tot deranjau pe chirurg, acesta se sculă și spunînd „mai bine plec!“, plecă în vizită la țigan.

Stan cel Gros se trezi abia spre seară. În casă era o căldură plăcută și umedă și cu foșnete prelungi zugrăveala continua să cadă, se desprindea în șuvițe mici care pluteau prin aer pentru ca apoi să se sfărîme pe dușumele. Albanezii dormeau cu gurile larg deschise și sforăind. Stan cel Gros dădu roată cu privirea căutîndu-și moara lui dragă și nevăzînd-o, văzînd

numai scîndurile podelei proaspăt spălate, umede încă, mustind prin crăpături, urletul lui cutremură pereții, se urcă pe laviță, se făcu un ghemotoc mare și începu să plîngă. Chirurgul veni să vadă despre ce este vorba și văzîndu-l pe Stan cel Gros că plînge, se duse lîngă el, îi puse mîna pe spinarea palpitîndă și spuse:

— Dă-o dracului de moară, Stane! Ajunsesem ca niște porci din cauza ei, și nici nu avem nevoie de făină.

Stan cel Gros se întoarse, îl privi pe chirurg și spuse:

— Nu aveam nevoie, da' era moara mea, îi belesc pe ăștia; și se uită la albanezii care dormeau crăciți și flocoși. Da' mai întîi pe tine! sări din pat ca un turbat și-l apucă de mijloc pe chirurg ca și pe un nimeni îl săltă deasupra capului.

Atunci intră Tobit:

— Ce dracu faceți în casa mea?! spuse și Stan cel Gros îl lăasă ușurel pe chirurg înapoi pe pămînt.

Chirurgul bău din sticla lui, își puse cartea la subțioară și spuse:

— Facem pe dracu!

Tobit era rebegit rău, barba îi crescuse de o palmă și putea tot de te trăsnea, hainele începuseră să-i putrezească, lepădă totul de pe el la repezeală și comandă putina cu apă caldă și repede.

— N-avem puțină! spuse uluit Stan cel Gros, nu-i mai păsa de moară, îl privea pe Tobit, pieptul lui uriaș și păros, acoperit tot cu cicatrice mărunte și mari, coborî cu privirea încet și uluit, nu mai văzuse niciodată așa ceva. Albanezii se treziseră și unul fugi afară, înțelesese ce vrea Tobit în pielea goală și aduse putina lor murdară toată de o mîzgă alunecoasă și gălbuie. Cîțiva păduchi se înșiruiră ca niște soldați pe șoldurile lui Tobit, Heiler se apropie, prinse unul și și-l duse în dreptul nasului ca să-l privească mai bine:

— Ai făcut păduchi! spuse el și strivi insecta între unghii.

— Oi fi făcut! spuse Tobit și se așeză încet și gol pe lavița pe care pînă atunci stătuse Stan cel Gros.

Albanezii puseseră deja o căldare de aramă pe cuptor și acum cărau zăpada în ea, așteptînd să se topească apoi aduceau din nou, era un du-te-vino tăcut, numai Stan cel Gros continua încă să privească pierdut înspre Tobit, care acum se despăduchea liniștit, se uită la Stan cel Gros în treacăt, îl întrebă ce dorește. Nu dorește nimic răspunse Stan cel Gros, vru să spună despre moară, deschise gura dar se opri la timp, Tobit nu mai era atent la el, se despăduchea și-și încălzea carnea, din el ieșeau mirosuri acre și gălbui, începu să transpire, sudoarea se strînse în mici pîrîiașe care șiroiră spre dușumea. Curînd apa din cazan începu să bolborosească plăcut, albanezii o vărsară în puțină și o încropiră cu zăpadă. Tobit se vîrî în putina în care, ca niște insule, pluteau bucăți mari de gheață, apa îl fripse plăcut pe pulpe. Albanezii umplură din nou cazanul și unul dintre ei îl frecă îndelung pe Tobit cu o bucată de pătură, apoi îl clătiră. Cînd terminară Tobit ieși șiroind și roșu din puțină, se înfășură în cearceaful pe care i-l pregătiseră și se duse lipăind la chirurg cerîndu-i ceva de băut. Heiler îi aduse o sticlă proaspătă, dar desfăcută, iar Stan cel Gros îi întinse tăcut o bucată de pîine mucezită, de cînd cu moara nu mai cocea pîine. Tobit luă pîinea și băutura și se așeză pe marginea patului. Își văzu unghiile mari și negre, își eliberă mîinile și cu un cuțit oferit de un albanez se apucă să și le reteze.

Veni Nicola, care trimise schimbul de noapte, ieșea un aer rece din el, plăcut obrazilor lor înfierbîntați și, după ce-și termină treaba, se apropie de Tobit:

— Ne omoară patrularea asta, curînd n-o să mai fim buni de nimic.

Tobit nu-i răspunse, continuă să-și vadă de unghii, acum de cele de la picioare, se opri însă o

clipă și trase o dușcă, îi întinse sticla și lui Nicola, acesta nu-l refuză. Când termină cu unghiile Tobit înfulecă la repezeală pâinea, mai bău câteva înghițituri rotindu-și privirea prin odaia supraîncălzită. Din toți patru, din el, din Heiler, din Stan cel Gros și din Nicola, ieșea o transpirație fină, se înălța spre tavan de unde picura pe dușumele. Casa se zgâlțâia toată din încheieturi, părea că în curînd hardughia se va prăbuși peste ei, dar ceilalți se învățaseră cu asta, n-o mai luau în seamă. Nicola se așezase lângă Tobit, Stan cel Gros pe un scaun cioplit grosolan și care se va prăbuși într-o zi sub unul dintre ei, iar chirurgul se plimba cu cartea la subțioară și bea din cînd în cînd, îi oferi și lui Stan cel Gros ca să-i treacă marmureala.

— Ce-ați făcut cu țigani? întrebă Tobit, bău și el.

— N-au vrut să mai rămînă, spuse chirurgul, i-am plătit eu pentru ceea ce făcuseră, cărămizile și țiglele de pe casă, și au plecat.

— Mai e ceva de mîncare? întrebă Tobit. Ceva proaspăt vreau să spun, că de carne sărată și de pesmeți m-am săturat.

— Pîine veche! răspunse Stan cel Gros, se sculă și scotoci prin bulendrele albanezilor, găsi o bucată de pîine și i-o dădu lui Tobit. Un șoricel scoase capul din ea, din pîine, și cercetă lumea. Tobit calculă bine mișcarea și cu o mișcare dibace îl apucă de cap și-l strivi sub călcîi.

Veniră albanezii, tropăiră sub privirea lui Tobit fără să-i dea vreo atenție, singurul lor șef era Nicola, aduseră a garniță din cămară și o așezară în mijlocul odăii. Se dezbrăcară și pe urmă scoaseră din garniță carne și untură, mîncară îndelung carnea aceea rîncedă cu pesmeți, băură vin apoi se culcară. Tobit se sculă și împiedicîndu-se în cearceaf se duse la garniță, vîrî mîna în ea și scoase o bucată de carne plină de untură, mușcă din ea, se întoarse mestecînd și-și îndesă în gură o

bucată de pâine, mestecă iar și înghiți. Aruncă restul de carne și pâinea pe jos, se șterse pe mâini de cearceaf și se întinse pe laviță cu fața în sus.

— Nicola, comandă el, în noaptea asta nu mai faceți de pază! Adună-ți oamenii și lasă-i să doarmă. Mîine dimineată pornim peste ăia de la Topilița.

— Am înțeles! spuse Nicola, plecă el însuși să-și adune oamenii.

Stan cel Gros se sculă și se apucă să prepare pâine, făcu aluatul și-l puse la dospit lângă cuptor. Heiler bău, apoi întrebă:

— Ce ai de gînd să faci acolo?

— Nimic! spuse Tobit, privea tavanul din care ca o ninsoare fină curgea spoiala.

— Și dacă s-a întors Staico?

— N-are decît să se fi întors! spuse Tobit. O să fie un Staico mai puțin pe lumea asta. Oricum, nu mai putem sta aici. Ce-ai vrea să fac?

— Mai bine mergem la mînăstire! se amestecă Stan cel Gros. Am descoperit eu un loc pe unde putem intra neștiuți de nimeni și numai să intrăm, o să mîncăm de post și o să bem vinul călugărilor, ei or să fie fericiți dacă o să facem numai asta, da' putem face orice, știu și eu...

Stan cel Gros se poticni din vorbire, Tobit se uita din cearceaf urît la el, cu un ochi sinistru din care se scurgea o privire veninoasă, verde și galbenă, privirea îl pătrunse în măruntaie, se încolăci printre organele lui proaste, toate care erau acolo. Stan cel Gros se albi la față și casa se clătină parcă altfel decît pînă atunci, se prăbuși pe podele ca un mort. Heiler se așeză pe scaun în locul lui Stan cel Gros și se uită la Tobit, ochii lui apoși și albaștri se făcură ca o dungă subțire și rece, vorbi:

— Nu asta ai în cap, de fapt. Cît crezi că ai să poți să-l mai păcălești pe Haan?

— Oricît! spuse Tobit. Sînt un om liber dintr-o carte.

— N-ai fost niciodată așa, spuse simplu Heiler.

— Poate că n-am fost, spuse Tobit.

— Iar cartea este scrisă deja, spuse Heiler. Și ea este undeva în cer alături de toate lucrurile care au fost și vor fi pe lumea asta.

— Am luat banii, spuse Tobit.

— Sîntem mînuîți de alții, spuse Heiler. Haan...

— Ce vrei să fac? îl întrerupse Tobit, ochiul lui se închise.

— Știm ceea ce se va întîmpla, spuse chirurgul, mai sînt unii care știu, dar aceia sînt dușmanii noștri, austriecii.

— Mergem la Staico Bengescu, se încăpățîna Tobit, ne vom simți bine acolo și nu ne vom mai gîndi la ce va fi.

— Bine, acceptă chirurgul, mai ales că Staico nu e acolo. E numai Anița Bengescu, care te așteaptă, și servitorii bătrîni, și paza moșiei, dar paza e proastă și puțină.

— De unde știi toate astea? întrebă Tobit, dar Heiler nu-i răspunse, nu-i va răspunde niciodată.

Tobit luă sticla, bău, o puse pe dușumele și-și închise ochiul, privirea neagră ca o șuviță de păcură se stinse. Se întoarseră albanezii, mîncară și se culcară fără să întrebe nimic, nici nu se uitară la Tobit, care dormea sau se prefăcea că doarme, lor nu le păsa de asta. Heiler, ajutat de Nicola, îl cără pe Stan cel Gros într-un colț al camerei și-l lăsară să doarmă acolo, apoi se duse și el la culcare. Nicola stinse lumînările, rămase aprins numai un opaiț așezat pe dușumea și care dădea o lumină slabă, îmbietoare la somn.

Noaptea se scurse liniștită, cînd veni dimineța se sculară și se pregătiră anevoie de plecare. Tobit se îmbrăcase în haine curate și îl pusese pe Stan cel Gros să-i pregătească de mîncare și acum acesta se chinuia să ațîțe focul în

cuptor. Heiler nu apăruse încă, Tobit se duse peste el, îl găsi însă îmbrăcat, pregătindu-și armele.

— În curînd plecăm! spuse Tobit, se așează și-l cercetă pe chirurg.

Heiler se uită pe țeava unui pistol, apoi bău din sticla pe care o avea la îndemînă. Era frig, pe Tobit îl apucă un dîrdîit mărunț.

— Poftim, bea! spuse chirurgul și-i întinse sticla, dar Tobit refuză cu o mișcare a capului, se sculă și ieși.

Dincolo era cald și mirosea a pîine coaptă de curînd. Albanezii erau și ei gata, așteptau pîinea și ordinele lui Tobit.

— Mîncăm aici! hotărî Tobit și se așează la masă.

Stan cel Gros scoase pîinea aburindă și o puse în fața lui Tobit, care salivă, apoi îi pofti pe toți la masă. Albanezii refuzară să mănînce înaintea luptei, iar Stan cel Gros spuse că nici el nu mănîncă, luptă mai bine cu burta goală.

— Cheamă-l pe chirurg! porunci Tobit și Stan cel Gros se supuse.

Heiler veni, se așează la masă în partea opusă lui Tobit și-și puse sticla în față. Refuză și el să mănînce.

Tobit mîncă singur, se îndopă îndelung sub ochii lor indiferenți și cînd termină le porunci să împartă pîinea între ei, el nu mai avea nevoie. Stan cel Gros împărți pîinea rupînd-o în bucăți mari și frigîndu-și mîinile cu miezul ei alb. Ieșiră și frigul îi învălui. Un albanez îi aduse calul lui Tobit, care încălecă și dădu semnalul de pornire. I se alăturară Heiler, Stan cel Gros și Nicola. Albanezii, cîți or fi fost, se așezară doi cîte doi în urma lor. Cerul era jos, de culoarea aramei coclite.

— Mergem întîi pe la țigan! hotărî Tobit și, alunecînd încet prin aerul înghețat ca printr-un culoar nevăzut, se îndreptară spre rîu.

Capitolul patru

Tobit în cort

Tobit se sforță și mîinile lui uriașe se înfipseră adînc în carnea albă a cărții lui Campanella și o rupseră în două sub privirea indiferentă a chirurgului, stăpînul cărții. Rămase o clipă cu cele două jumătăți ale cărții în mînă, apoi puse resturile pe pămîntul înghețat al cortului și închise ochii: (chirurgul ieși fără să întrebe ceva sau fără să pară mirat de furia neputincioasă a lui Tobit, părea că știe, din altă parte decît din întîmplările la care asistase pînă atunci, tot ce se va întîmpla și că ruptul cărții nu e decît una din întîmplările ce aveau să urmeze, multe întîmplări care îi vor conduce spre moartea din toamna anului viitor. Va fi cald și muște mari și grase vor bîzîi neliniștite în jurul trupului lui Tobit cel mort, spălat și îmbrăcat cum se cuvine și cărat la groapă și plîns de către Anița Bengescu. Asta știe chirurgul sau își închipuie că știe, ceea ce este totuna pentru lumea pe care ne străduim s-o creăm, pentru această carte.)

Mocirloasă și limpede, lumea unui tată uriaș, și bărbos, și crud, bunul lui tată, începu să se desfășoare. Poți crede multă vreme că toate lucrurile care sînt, sînt întîi în ochiul tău de copil și apoi ieșind de acolo, din ochiul tău, lucrurile se așază peste tot și le vezi și poți să le pipăi și să te joci cu ele. Scoțînd limba Tobit încercă să lingă imaginea calului din fața lui, dar nu reuși să lingă decît aerul, acest fel de lins nu-i făcea nici o plăcere, se hotărî și, profitînd de neatenția celor din jur și murind de frică și de poftă, închise gura

și porni bălăbănindu-se spre căruță și spre cal. Ajunse în dreptul unui picior înfipt parcă în pământ, se întinse pe burtă, și fericit, începu să lingă copita calului.

— Tobit, lasă calul ăla în pace! auzi ca prin vis vocea tatălui său, dar se prefăcu că nu aude nimic și-și văzu mai departe de treabă pînă se plictisi și se hotărî să se ducă spre una din roțile căruței, porni dar nu ajunse niciodată la ea, două mîini mari îl cărau deja prin aer, îl așezară pe pământ la picioarele tatălui lui, îmbrățișă un picior și începu nepăsător să lingă mîna acelui tată.

Tobit hotărî brusc să stea o vreme în cort și să nu mai facă nimic. De undeva, din întuneric, bunul lui tată apărea mereu și el se țira spre el și-i lingea fericit mîna aspră și mare și mirosind veșted ca seul de la o lumînare arzînd. Închise ochii și văzu un pom și de pom, legat cu o sfoară, un copil dormind pe spate, cu cîteva muște bîzîindu-i deasupra capului. O șuviță de salivă limpede i se scurgea pe la colțurile gurii. După aproape o oră, atunci cînd umbra copacului se retrăsese pînă în dreptul picioarelor lui, veni un cîine vagabond, lipăi apa dintr-o strachină pusă lîngă copil și cînd termină mai linse de cîteva ori, într-o doară, fundul vasului și se întinse jumătate în soare, jumătate în umbră. Acum soarele încălzește picioarele și burta copilului, este aproape amiaza unei zile oarecare de vară, visînd și închipuindu-și toate astea, Tobit începu să-și amintească și să-și închipuie restul:

Era o casă mare, și numai prin asta se deosebea de casele țărănești de oriunde, fiindcă atunci cînd tatăl lui și-a construit casa, la aproape un an după ce cumpărase petecul de pământ numit pompos moșia Alba, nu avea încă simțămintele unui proprietar; ceea ce posedase el pînă atunci nu era nicidecum vreun bun lumesc din acelea despre care, știind că sînt ale tale, ai și hîrtii puse bine undeva, pe care scrie că sînt ale tale și te poți uita la ele ori de cîte ori ai chef sau vreun străin are

chef sau vreo autoritate. Nu avea de fapt nimic, era un Tobit pur și simplu, nedeosebindu-se în vreun fel de alții, nenumărați, bunii lui frați muritori și săraci. Și asta pînă într-o zi, imediat după nașterea lui Tobit, cînd s-a trezit că are atîția bani cît să-și cumpere un petec de pămînt pe care să-l numească moșia Alba, să-și tocmească un argat bleg și chior și să-și construiască o casă timp de un an. A venit la mînăstirea Alba, s-a dus la stareț și, după ce s-a închinat și i-a sărutat mîna acelui stareț, a scos pungile cu bani, cîte o fi avut, și a zis că vrea pămînt de banii pe care îi are, nu mulți desigur. Starețul Misail sau cel care o fi fost stareț atunci și-a potrivit mai bine șezutul în scaunul cu spătar de lemn pe care stătea, și Tobit a putut vedea că pata mai deschisă la culoare de pe spătar era acum deasupra capului starețului, semn că cei dinaintea lui, ceilalți stareți, fuseseră mai înalți și-și sprijiniseră mai des capul ascultînd cine știe ce vizitator, dar mai ales cine știe ce cerere, care de care mai ciudată. Pata era ca o aureolă deasupra capului starețului Misail, așa o vedea Tobit de dincolo de pungile cu bani, patru, pe care le așezase pe masă. Pe masă mai era un sfeșnic de bronz cu trei brațe, iar lumînările din el erau neîncepute încă, se înălțau semețe în aerul călduț și veșted al încăperii. Mirosea a mîncare de post, varză fiartă, și a tămîie, grețos.

— Am afară, spuse Tobit într-o vreme, o căruță și în ea este un copil de trei luni, un băiat.

Că băiatul, copilul acela, este al lui?

— E al meu, spuse Tobit, mamă-sa a murit la naștere sau a murit după naștere
el nu știe prea bine. Și că, după ce hotărăsc cu pămîntul, vrea să-l roage pe stareț să-i boteze copilul și să-i dea adăpost pentru cîteva zile. E o rugăminte, dar, dacă se înțeleg cu pămîntul, să nu-și facă griji starețul, el mai are după ce plătește pămîntul destui bani ca să plătească și găzduitul și să facă și o donație mînăstirii, drept mulțumire

pentru cele întâmplate. Starețul Misail, sau care o fi fost, își plecă privirile spre pungile cu bani și se gândi că dacă în ele, dar nu poate fi altfel, prea par grele și doldora, sînt ducați, atunci Tobit cel din fața lui e destul de bogat ca să-și cumpere pămînt de oriunde, nu numai de la mînăstirea Alba. Își desprinsе ochii de la pungi, spuse:

— Mînăstirea nu are pămînt de vînzare!

— Are! spuse Tobit sigur pe el.

Scoase o hartă a regiunii, o desfășură pe masă și așeză săculeții cu bani pe colțurile ei ca să nu se adune la loc.

— Am plătit cincisprezece taleri pe hartă și încă cinci ca să mă învețe cineva la ce folosește și cum, dar mai ales cum. Mînăstirea este asta! și puse degetul pe mînăstire.

Starețul privi și el și trebui să recunoască în sinea lui că, fără doar și poate, aia e mînăstirea Alba, dar nu spuse nimic și, atunci cînd spuse, îl întrebă ce meserie are și Tobit spuse că a fost soldat, acum nu mai e, vrea să cumpere pămînt și să se așeze pe el împreună cu copilul, alte dorințe nu are.

— Iar în jurul mînăstirii, spuse Tobit, întinse un deget gălbejit, este pămîntul. Scoase de undeva un compas de lemn nou-nouț, îi propti cuiul pe desenul mînăstirii, se sculase în picioare și mormăia ceva, crăcănă compasul.

— Pesemne că ai fost ofițer, spuse starețul Misail, de știi să te folosești de toate astea.

Nu, nu a fost ofițer, a fost soldat pur și simplu, dar atunci cînd a avut bani a cumpărat harta Olteniei, mai văzuse, e drept, așa ceva la ofițerii care îi conduceau în bătălii.

— Care bătălii? întrebă starețul.

— Oricare! spuse Tobit,

și că, după ce a cumpărat-o, a făcut-o sul, a pus-o în tocul ei și s-a dus la unul care tocmai cu asta se ocupa, cu învățatul ălor care aveau hărți, dar nu știau să le folosească, un geograf care va să zică, i-

a dat cinci taleri și ăla l-a învățat, nu se poate plînge că a fost înșelat sau că tot ce a învățat nu-i este de folos, îi este. Desenă un cerc, apoi culcă compasul pe masă și se așeză.

— Asta e! spuse.

Starețul era tot în picioare și cercetă o vreme cercul care cuprinsese în pîntecul lui pămînturile mînăstirii. După ce se așeză și el, întrebă:

— Bun, și ce-i cu asta?

că adică nu a dovedit nimic cu harta și cu compasul și cu cercul pe care l-a desenat. Nu a dovedit, spuse Tobit, fiindcă încă nu a terminat, cînd o să termine, o să dovedească. Se sculă, scoase amnarul și, după ce se chinui o vreme aprinse cele trei lumînări din sfeșnic.

Doi dintre sacii cu bani își prelungiră umbra pe hartă pînă în dreptul orașului Craiova, ba chiar unul dintre ei undeva mai departe. Starețul privi lumînările, apoi îi spuse că îl ascultă și că după ce îl ascultă, indiferent ce-o spune și în ce fel, cît de bine sau de rău, nu-i vinde pămîntul. Îl lasă să doarmă în mînăstire o noapte, noaptea ce va să vină, apoi

— Apoi ce? întrebă Tobit, se sculă și adună cei patru săculeți spre mijlocul hărții și aceasta se strînse sul din ambele părți, cu un fișîit brusc.

Bine, o să plece, dar asta înseamnă că a cheltuit de pomană cei cinci taleri cu învățătura și cincisprezece pe hartă. Compasul l-a primit cadou. Nu sînt mulți bani, dar totuși. Are unde să doarmă, a cerut găzduire numai pentru cazul cînd ar fi cumpărat pămîntul. Poate să doarmă chiar și în căruță dacă vrea, nu vrea însă. Harta și compasul le lasă acolo, nu-i mai sînt de trebuință. Și lasă și săculeții, nici ei nu-i mai sînt de trebuință. Surîse vag înspre stareț, să nu se mire, nu va găsi nimic demn de luat în seamă în ei. De aia îi lasă. A spus că a fost soldat, n-a mințit, de unde ar avea bani, și încă atîția? Tot ce a avut a cheltuit pentru hartă și învățătura cu ea. De fapt, harta a trebuit s-o

comande la un neamț de la București, care neamț a spus însă că nu are așa ceva, o hartă a Olteniei, că nu s-a făcut încă. Dar că poate lua o hartă, oricare, și numai să-i spună el cam ce ar vrea să adauge pe ea și el, neamțul adică, adăugă și atunci o să pară o hartă a Olteniei, n-o să-și dea nimeni seama de înșelătorie. Așa a făcut și neamțul s-a ținut de promisiune, i-a păcălit pe toți cei cărora le-a arătat-o, chiar și pe ăla, pe geograful care l-a învățat să se folosească de ea. Și că o să-și facă fiul inginer, a cunoscut unul în Moreea când a umblat pe acolo, și fii-su o să știe ce e aia o hartă adevărată și ce nu, n-o să poată să-l păcălească nimeni, oricât de priceput o fi acel nimeni la păcălit. Ieși brusc și, rămas singur, starețul dădu a lehamite din mână în urma lui, apoi apucă unul din săculeți și-l cântări gânditor în mână. Nu, privirea nu-l înșelase, înăuntru părea să fie aur. Desfăcu săculețul la gură și din el revărsă, ca o apă aurie și brusc înghețată, lucind stins în lumina lumînărilor proaspete, o grămadă oarecare de aur.

Adevărul este că nu știm cum a ajuns Tobit, tatăl lui Tobit, eroul acestei cărți, stăpînul unei bucăți de pămînt pe care a numit-o moșia Alba și pe care și-a construit o casă. Pămîntul era, înainte să fie al lui Tobit, al mînăstirii. Adică era un petec de pămînt cam de mărimea unei unghii pe o hartă a Olteniei și, dacă desenai un cerc avînd drept centru mînăstirea, pămînturile, cîte or fi fost, se cuprindeau toate în cerc, numai o bucățică ieșea din el și această bucățică cerea Tobit s-o cumpere, s-a dumirit starețul după ce a cercetat pe îndelete harta și gîndindu-se că într-adevăr o limbă de pămînt ieșea oarecum din hotarele desenate de cerc și că probabil asta o fi vrut să spună acela, cumpărătorul, că o mînăstire este perfectă nu numai prin ceea ce face, dar și prin ceea ce posedă, pămînturile și satele și viile și eleșteiele și pădurile și finețurile și restul. Dacă Dumnezeu este perfect, așa știm, atunci Tobit, cel care avea atîția bani cît

că cumpere atîta pămînt, a hotărît că și mînăstirea lui Dumnezeu se cuvine să fie perfectă, a crăcănat compasul și a tras un cerc pe hartă cu el și după ce a făcut asta orice nătărău poate acum vedea că unul din satele mînăstirii și o fișie de pămînt nu mai încap în cerc. Starețul Misail sau cum l-o fi chemat atunci pe acela care era stăpînul mînăstirii, a numărat banii și a văzut că sînt exact atîția bani cît să înlocuiască pămîntul și satul care îi erau în plus mînăstirii. A adunat banii la un loc încercînd să afle cît de mare e grămada de aur și cît acoperă din harta aceea falsă a Olteniei, acoperea destul de mult, cam o palmă din pînza hărții, și dacă am ști la ce scară o fi fost harta am putea calcula raportul dintre suprafața pe care o ocupa aurul și suprafața pămîntului, viitoarea moșie Alba, cum avea s-o numească Tobit. Pe urmă a pus banii înapoi în cei patru săculeți și săculeții i-a pus bine într-o firidă unde erau și alții, mulți, și a acoperit gaura cu icoana sfîntului Spiridon și sfîntul acesta și-a desfăcut larg picioarele și sub picioarele lui au încăput tocmai bine sacii cu aur și argint. S-a așezat în scaun și l-a chemat la el pe fratele portar.

— Adineauri a plecat din mînăstire un bărbat așa și pe dincolo, a mai spus sau a mai făcut ceva înainte să plece?

Fratele portar spuse că nu, că și-a luat capra pe care o tîrguise de la mînăstire, a tras-o de frînghia pe care i-o legase de coarne și că, atunci cînd capra a binevoit să pornească, a pornit și el, dar înaintea caprei, mînînd-o în felul ăsta, nu putem ști dacă nu cumva capra îl mîna pe el, nu părea însă așa. În fața porții s-a oprit, s-a scotocit în pungă și după scotocit a pus un ort în cutia pentru vizitatorii mai darnici și a tras iar de frînghia aia. Capra tocmai păștea un smoc de iarbă care creștea printre pietrele pavajului, mîine o să se îngrijească să nu mai fie smocul ăla acolo, nu e vina lui dacă iarba crește unde o lasă Dumnezeu. Și că n-ar fi mai cuminte s-o lase acolo? S-o

smulgă! Să se îngrijească de asta și să facă o rugăciune apoi, de trei ori.

— Da' n-a zis nimic? întrebă iar.

— N-a zis și a zis!

Nu adică în felul în care zici de obicei, cu vorbe și cu pauze între vorbe și așa și pe dincolo, și-a ridicat numai ochii către cerul înnorat și vinețiu și roșu din cauza asfințitului și apoi a tras iar de capră. S-o fi gândit poate dacă o să plouă sau nu și, dacă da, când. S-a închinat apoi și a pășit afară din mînăstire și iar a spus, dar de data asta de-adevăratelea – Sărut mîna, părinte! –, și pe urmă nu s-a mai văzut, dar o vreme l-a auzit cum troncăne pe lîngă căruța cu care venise, lega pesemne capra de căruță. Asta ar fi tot!

— Bine! spuse starețul Misail și: Să nu uiți de iarbă și de rugăciune.

A doua zi dimineăta, bătea un vînt călduț alungînd norii și răvășindu-ți gîndurile bune despre lume pe care le-ai fi avut, starețul Misail își cercetă pe îndelete boii și carul. Boii erau grași și părul le lucea ca de o transpirație fină. Carul era nou-nouț, tocmai îl cumpăraseră de o zi-două. Asta era a doua pasiune lumească a starețului – pe prima am numit-o deja, strînsul banilor –, să se plimbe cu carul pe pămînturile mînăstirii și boii care trăgeau la car să fie albi. Boii erau albi și carul era nou-nouț, simți cum îl furnică bucuria acestor împliniri ce tocmai se nimeriseră să fie în dimineăta aceea de aprilie, anul 1680, puțin înainte de asediul Vienei. Înjugă boii la car și, luînd aminte o clipă la zgomotele din jur, ele îl liniștiră, porni spre cîmpuri hurducăit de car și somnolînd. Fratele portar, care tocmai ațipise, auzi ca prin vis zgomotele bine știute și, cu ochii pe jumătate închiși, deschise larg porțile mînăstirii și așteptă. Carul se ivi după oarecare vreme și, înainte să iasă, boii se pișară îndelung pe pietre. De sub picioarele lor se revărsă lichidul fierbinte și spumos, se prelinse pe sub tălpile goale ale fratelui portar

gîdilîndu-l plăcut. Cu lumina căzîndu-i pe piept, starețul Misail mînă boii spre bucata de pămînt care ieșea din cercul închipuit de noi, se căzni să nu adoarmă și să-i mîne într-acolo.

Tobit văzu carul și în car îl văzu pe stareț, știu că de atunci încolo poate spune despre pămîntul pe care se așezase că e al lui, și nu numai atît, că bucata de pămînt precum și satul se vor numi moșia Alba și că el împreună cu fiul lui vor

Boii se opriă în dreptul lui și al caprei pe care tocmai o mulgea și aburul dimineții aceleia, pîclă și fum, se amestecă cu răsuflarea lor aburoasă și calmă. Copilul, Tobit adică, dormea încă în căruță înfășurat în cîrpe și visînd la laptele de capră și la mîna aspră și galbenă a tatălui și a mamei lui, ăștia doi fiind mereu unul și pretutindeni.

— Să vii să-ți botez copilul! spuse starețul privind pe alături de Tobit, cercetînd locul, atît cît se putea vedea, pe care acesta îl alesese ca de atunci încolo să fie moșia lui. O să-i zic Ioan!

Și că, dacă vrea, să facă o danie mînăstirii, cît o să fie ea, dania adică. Tobit tatăl dădu drumul țîței unsuroase a caprei pe care tocmai o mulgea și se ridică în fața starețului.

Cam asta ar fi și, chiar dacă faptele nu sînt adevărate, nu are nici o importanță. Starețul Misail a existat și Tobit l-a văzut de nenumărate ori preumblîndu-se peste coclaurile moșiei Alba, nepăsător și dormitînd în carul lui nou-nouț, dimineța foarte devreme sau pe înserat, cum se nimerise în ziua aia să aibă chef sau timp. Și există și moșia, și există și o casă care nu se deosebește decît prin mărime de o casă țărănească, de una din satul Alba pe care îl stăpînea tatăl lui.

A cumpărat pămîntul, nu știm cum, poate așa cum ne-am închipuit, și-a construit o casă pe pămîntul ăla și s-a așezat în ea împreună cu fiul lui botezat Ioan. În mod firesc ar fi trebuit să se însoare sau să-și găsească o țiiitoare, nu a făcut nici

una din astea două, și-a luat însă un servitor chior și cam bleg, pe care îl chema Alexandru, și i-a spus să aibă grijă de copil. Servitorul s-a uitat la copilul care dormea într-o copaie și a zis că bine, o să aibă grijă. Apoi a zis din nou bine când Tobit i-a spus ce simbrie o să primească pentru treaba asta și a mai zis că dacă n-ar fi mai bine să tocmească totuși o femeie pentru îngrijit. Și atunci Tobit i-a spus că nu suportă femeile prea aproape de el și că probabil e prost dacă îi spune așa ceva tocmai după ce a aflat ce are de făcut și ce simbrie o să primească pentru asta.

Numai că Alexandru s-a dovedit mult mai prost decât și-ar fi putut închipui cineva acceptând slujba și crezând că o să se descurce cu ea. În definitiv, și-a spus el, un copil e un copil, nu-ți trebuie cine știe ce minte ca să te ocupi de el, și cum el tocmai cu mintea nu stătea tocmai grozav, a spus bine și s-a uitat din nou la copil și s-o fi gândit că, orice s-ar spune, simbria e mare, iar copilul e mic. După o vreme însă, atunci când te uitai la ei, la copil, la stăpîn și la servitor, n-ai fi putut spune prea repede cine e servitorul și cine stăpînul. Tobit, nu după mult timp de la angajare, atunci când a văzut ce face ăla cu copilul și cum, a spus că nu-i mai dă nici o simbrie și asta pentru motivul că și-a angajat un om să-i crească băiatul, nu să i-l omoare. Alexandru, după ce a ascultat aceste cuvinte, a spus iar că bine, adică să nu-i mai dea dacă nu dorește asta și că el stă și pe degeaba, fiindcă, pur și simplu, a prins drag de acest copil, îi place cum se uită mirat în jur și cum dă din mâini pe parcă ar vrea să alunge niște muște. Acum însă nu mai sînt muște, au crăpat de mult și alea care n-au crăpat s-au ascuns prin cotloane și așteaptă ceva, el nu știe ce.

— Așteaptă pe dracu, a spus Tobit atunci, asta așteaptă!

și că să stea dacă vrea neapărat să stea, cameră are și de mîncare găsește prin casă atunci când o avea

trebuință de așa ceva. Simbrie însă nu-i mai dă și nici nu mai lasă copilul pe mîna lui, oricît de drag i-o fi sau i-o fi copilului de el. Vrea să-și vadă copilul întreg și pe picioarele lui. Copilul mergea deja și acum tocmai se hotărîse, scosese limba pentru asta, să lingă mîna tatălui lui, Tobit s-a uitat la el și copilul i-a zîmbit și și-a scos iar limba și a pornit fericit spre mîna aceea aspră și galbenă și mirosind altfel decît celelalte lucruri vii și mișcătoare pe care le știa deja Tobit-fiul în toamna aceea tîrzie, începutul iernii.

Și printre acele lucruri mișcătoare și vii erau căruța și calul, dar mai ales copita acelui cal, simțea și acum, în cort, gustul plăcut și aspru al copitei. Se răsuci în așternuturile murdare și reci, dîrdîind puțin ca să se încălzească. Se opri din dîrdîit după o vreme și se hotărî să meargă în grajdul pe care ăia îl construiseră deja. Dădu paturile la o parte și de sub ele îl izbi mirosul lînced al propriului său trup. Cartea, cele două jumătăți ale cărții lui Campanella, căzu la picioarele lui. Își trase cizmele și, văzînd cartea, ridică jumătatea de sus, citi:

„Un predicator expune în Marele Consiliu motivele pentru care trebuie dus războiul și justetea expediției care trebuie întreprinsă; la Consiliu iau parte toți aceia care au împlinit 20 de ani, aici hotărîndu-se măsurile necesare.“

Se gîndește că nu va fi nici un fel de Consiliu, nicidecum un Mare Consiliu, va fi război și justetea acestui război va fi îndoielnică fiindcă îndoielnici sînt și el și cei care l-au împins la război. Aruncă jumătatea cărții, așteaptă și poate că își închipuie casa aceleia, a Aniței Bengescu și dragostea care îl va cuprinde pentru această femeie. Ce va fi apoi știe. Se ridică în picioare, atinse cu creștetul capului pînza înghețată a cortului:

— Îmi trebuie o cămașă de-a ta, spuse și își privi tatăl bărbos și somnoros și din barbă și din

somnolență veghind apatic în fața focului și în jilțul lui.

— Poți să iei una! îi răspunse tatăl lui, nu-l întrebă ce face cu ea.

Alese fericit o cămașă mai zdrențuită și o ascunse într-un cotlon, nu avea decît să aștepte să vină dimineața și, odată cu dimineața, să facă din cămașă un steag. A doua zi dimineața, avea bățul pentru steag pregătit, a atîrnat pînza pe el și a udat-o. A ieșit afară cu steagul și l-a desfășurat pe pămînt. Era întuneric și frig, încă nu se auzea nici un zgomot în afară de bocănitul pe care îl făcea el însuși pe pămîntul înghețat. Steagul se vedea ca o pată albă în întunericul din jur, dîrdîia strîngînd din pumni și aștepta. Într-o vreme a venit tatăl lui și l-a întrebat ce face, dar n-a mai așteptat răspunsul, a privit steagul ud care îngheța în întunericul acelei dimineți devreme, și înțelegînd ce face l-a mîngîiat cu mîna lui mare și galbenă, apoi a intrat în casă. După o vreme, dîrdîitul i se oprise și își simțea fața și mîinile arzîndu-i dureros și plăcut, a ridicat steagul și l-a privit. Pînza lui înghețată stătea acum dreaptă și mîndră și ondulată în aerul nemișcat și cenușiu. A proptit steagul cum s-a priceput mai bine ca să pară că el a crescut din pămînt și dîndu-se cu un pas înapoi l-a privit iar. Emoția și fericirea i s-au oprit în gît, în locul în care se oprește emoția și fericirea privind un steag desfășurat prin aer ca o pasăre încremenită pentru totdeauna în zbor. Întrebîndu-se cum mor păsările, a intrat în casă să-i spună tatălui lui toate astea.

Desfăcu pînza înghețată care ținea loc de ușă cortului și de dincolo de ea, lumea se revărsă peste el alandala și nu în ordinea bănuită. Crezuse că este noapte, dar o lumină lăptoasă i se prelinse pe piept, păși prin lumina aceea de început sau de sfîrșit de zi, se mișcă anevoie și nesigur. Zăpada se învolbură în jurul lui ca o pînză uriașă și albă, sfișie pînza ninsorii și făcu primul pas, apoi pe al doilea și cînd ajunse în fața grajdului se opri. O

transpirație murdară i se scurgea de pe față, intră. Mirosul grajdului îl liniști oarecum, privi caii, apoi se privi pe el, încercă să facă asta și când crezu că a reușit se lăsă în genunchi ca pentru o rugăciune și apucă piciorul unui cal. Se aplecă și mai mult și începu neliniștit să lingă copita aceea.

Servitorul chior, Alexandru, tocmit și plătit pentru aceasta, pentru îngrijirea unui copil de un an, nu numai că nu s-a priceput să o facă, dar a făcut-o atît de prost și în atît de scurt timp, încît Tobit, stăpînul acelui copil și al acelui servitor, după o săptămînă sau două de îngrijit, după ce s-a uitat la servitor și pe urmă la amîndoi, adică și la acela care trebuia îngrijit, a deschis gura și a spus:

— Lasă-l dracului de copil și de îngrijit!

și că nu-i mai dă nici o simbrie de atunci încolo și că poate să-și ia catrafusele ce le-o avea, cu toate că nu a văzut așa ceva prin preajma lui, în fine să-și ia tot ce crede de cuviință că este al lui și să plece acolo de unde a venit sau unde o avea chef. S-a apropiat apoi de copil și apăsîndu-i fălcile cu mîna lui mare, copilul a deschis gura și atunci Tobit i-a vîrît un deget în gură și după ce a cotrobăit o vreme, a tras cu degetul afară, din gura acelui copil, un nasture cenușiu de cositor. Și-a șters degetul de bale pe cracul pantalonului și a întrebat:

— Cîți a mîncat din ăștia?

— Oricîți! a răspuns Alexandru, servitorul chior.

Copilul a făcut cîțiva pași nesiguri și, înhățînd nasturele de pe dușumea, l-a înghițit repede.

— Vezi, a spus atunci Alexandru, înțelept și prost, el a vrut!

Tobit își privi copilul, apoi îl privi pe servitor și, neștiind ce să facă mai întîi, să-i dea un picior undeva servitorului sau să rîdă, nu a făcut nici una din astea două. S-a sculat însă și și-a adus fostul lui veston de soldat și calm, a numărat nasturii

lipsă, cu toate că putea foarte bine să nu-i numere, fiindcă erau lipsă toți și orice soldat știe câți nasturi are la veston și câți nu. Nu mai avea nasturi, avea în schimb un copil și despre copilul ăla putea spune, dar mai ales despre burta lui mică și umflată, că e un adevărat tezaur de nasturi de cositor. Și că are un servitor pe care nu îl mai are. Servitorul a spus însă că el nu pleacă, întâi și întâi că nu are unde să se ducă și nici motiv, și apoi că stă și fără simbrie, doar pe mîncare, iar în cele din urmă a spus că băiatul a prins drag de el, ba chiar spune poate că e și invers și, ca să dovedească aceasta, l-a strigat pe Tobit, iar Tobit, privind fericit spre acel servitor și salivînd, a ridicat un picior în aer și, tropăind și scoțînd a-uri guturale, a pornit către acela.

Tobit-tatăl a închis ochii și a așteptat o vreme, apoi a spus:

— Oprește-te, Tobit!

și Tobit, fiul lui, s-a oprit și a întors capul spre vocea aceluia tată și a privit nerăbdător.

Se întoarse în cort, în întunecimea acelei pînze înghețate și amintindu-i de un steag desfășurat și încremenit în aer, se întinse pe patul de campanie și de acolo întrebă:

— Ce vrei?

Heiler deschise gura în întuneric și spuse că nu vrea nimic, i-a adus de băut, așa ceva i-o fi de trebuință dacă e hotărît să rămînă acolo. Tobit întinse mîna în fața lui și cînd atinse sticla o înhăță și bău o vreme din ea, în tăcere, numai din cînd în cînd se auzea gîlgîitul alcoolului. Simți o moleșeală nesfîrșită cuprinzîndu-l.

— Plec! spuse Heiler, cînd vrei să vii, vino și gata! mai spuse și ieși, în locul petei de întuneric care fusese Heiler întunericul dimprejur se adună la un loc, ca o poartă care se închide în urma cuiva de care nu-ți pasă dacă iese sau intră.

Se făcuse din ce în ce mai frig și bău iar, încercînd să-și alunge mohoreala care îl cuprinsese. Își privi tatăl și vru să-i destrame imaginea cu mîna și crezînd iar că toate lucrurile sînt întîi și întîi în ochiul și în privirea din el, e de ajuns să-ți dorești asta și lucrurile se așază cumînți în fața ta și poți să le privești și să vorbești cu ele, și poți să le atingi și să le pipăi, dar nu tu, despre care știi că zaci într-un cort înghețat și bei și aștepți, poți să faci asta, nu știi cine. Tobit tatăl îi zîmbi din întuneric, spuse:

— Știu despre tine că ești fiul meu și ești mort, iar ceea ce văd, îmi închipui; și că, dacă aș vrea să te ating, dacă întind mîna, nu pot ajunge la tine, dar asta nu înseamnă că tu nu exiști și că spui:

Tobit spuse:

— Știu despre tine că ești tatăl meu și ești mort, iar ceea ce văd, îmi închipui și că, dacă aș vrea să te ating, dacă întind mîna, nu pot ajunge la tine.

O lumină difuză, ca răsfirată printr-un voal sidefiu, se făcu peste ei.

Tobit se așază pe pămînturile lui, moșia Alba, și întîi și întîi s-a dus cu căruța și cu calul și cu copilul pe malul unui pîrîu numit Topilița și care trecea peste pămîntul lui și și-a întins cortul acolo. Pe urmă a privit apa, să vadă cîta e, era apă destulă și primăvară. L-a pus pe Tobit într-un coș și l-a cărat binișor cu coșul și, neștiind dacă să-l pună în cort sau la soare, pînă la urmă s-a hotărît pentru soare. L-a așezat într-o pată de lumină tremurîndă, după cum adia vîntul în frunzișul de deasupra și apoi și-a suflecat mînele, a luat toporul din căruță și a început să taie copacul sub care pusese coșul. După o vreme, după ce așchiile au încetat să zboare în jurul lui, s-au auzit niște pîrîituri înlăuntrul aceluia copac și atunci a luat coșul și l-a tras într-o parte și copacul s-a prăvălit în locul coșului. Dacă priveai în sus, acum puteai vedea

cerul. A privit o vreme și a privit și fiul lui și încercînd să lingă lumina albastră și pală care se scurgea din cer. Tobit a luat din nou toporul și a început să taie o cracă mai groasă. Lovea și apoi asculta cum vibra totul în jurul lui ca și cum lumea ar fi fost o strună la un instrument nevăzut și toporul vreun arcuș ticălos. Într-un tîrziu, tot lovind așa, s-a făcut seară și Tobit a deschis gura și a început să urle de foame și de mirare că urlă. Tobit tatăl s-a oprit, a căutat din priviri capra și, cînd a zărit-o s-a dus la ea, a apucat-o de un picior din spate, l-a ridicat și a privit sub el. Capra avea țîțele pline, așa că a dat drumul piciorului care zvîcnea nervos și s-a dus să caute blidul în care o mulgea.

A doua zi a mai tăiat doi pomi și i-a curățat de crengi. O săptămînă nu a făcut decît asta, a tăiat pomi de pe moșia lui și i-a curățat de crengi și pe urmă de coajă și la sfîrșitul săptămînii avea atîția pomi tăiați, atîtea trunchiuri drepte și albe, răsfirate peste tot, încît să poată spune gata și să se oprească din tăiat. S-a așezat pe unul din trunchiuri, s-a scărpinat în cap și privind trunchiurile tăiate și căruța și cortul și capra și coșul în care era Tobit fiul lui, s-o fi gîndit că a făcut treabă bună de cînd e stăpînul acelei moșii, moșia Alba. Era o amiază caldută și nesfîrșită, nu puteai crede altceva, tocmai așa cum e o amiază de pe moșia ta și tu stai pe un trunchi de copac și nădușeala se zvîntă leneșă de pe tine și privești fericit în jur și în jur sînt: trunchiuri și o capră și o căruță și un coș, iar în coș e un copil, copilul tău. Și dincolo de coș e o apă clipocind leneșă spre amurg și spre o altă zi, aceeași. O acvilă se roti pe deasupra lui, îi dădu tîrcoale cercetîndu-l și cercetînd împrejurimile, moșia aceea. Se sculă hotărît și, despiedicînd calul, îl înhămă la un trunchi și-l trase pînă la malul apei, anevoie și cu opinteli. O albină îl cercetă pe Tobit în coșul lui și acesta începu să urle ca din gură de șarpe. L-o fi

înțepat pesemne albina, se gândi tatăl lui în timp ce privea spre coș, apoi mîna calul mai departe și, privind drept în fața lui, înaintă așa. Ierburile culcate de trunchi, plevușca aceea buruienoasă, se săltară semețe spre cer. Cu un efort fericit, toată lumea se adună la un loc sub privirea ageră a acvilei care cerceta iar locul. Tobit tatăl își dori atunci o sîneață și o acvilă împăiată.

Rotindu-și privirea prin cameră, Tobit zări acvila pe care o omorîse tatăl său în primele zile de după așezarea pe moșie și care îi dăduse tîrcoale și-l cercetase. Era o acvilă pricăjită și nu înțelegea de ce-i căutase rîcă tocmai singurului om din regiunea aceea care avea o sîneață la îndemîină și pofta de a fi stăpînul unei acvile împăiate. Se întoarse spre tatăl lui și-l întrebă aceasta, că de ce a omorît pasărea și ce a fost mai departe:

Acvila îl cerceta pe Tobit cel care tăiase copacii și pe urmă îi aliniase pe malul apei. De sus, trunchiurile alea păreau stîlpii unui gard dărîmat sau neridicat încă, nu știm, și pe unul din stîlpi se odihnește Tobit, soarele i s-a așezat enorm pe spate, ca o povară plăcută. Se răsuțește și privește pasărea care plana prin apropiere, se hotărăște s-o ucidă și cu pofta asta în gînd se duce la căruță, unde are o sîneață cu cremene. Pasărea cercetă arma, îi plăcea luciul ei încremenit de oțel, privi gaura neagră prin care se scurgeau către ea, poficioase, alicele. Bucăți ca niște așchii dintr-un lemn i se înfipseră în pîntec, simți că din ea se scurge ceva ca atunci cînd lovești cu ciocul într-un viezure sau într-un șobolan, își înțepeni aripile și plană o vreme moartă și făcînd cercuri din ce în ce mai mici, ateriză la picioarele lui Tobit care o apucă de o aripă și, ținînd-o, uriașă și moartă de-adevăratelea acum, se opri lîngă foc.

Trezit de bubuitura armei, Tobit-fiul privi speriat în jur, deschise gura să urle, să-și anunțe tatăl și mama că s-a trezit și că-i e frică. O vulpe se strecurase lîngă coșul lui și, mirosind spurcat,

amușină de cîteva ori ființa din coș și care stătea cu gura deschisă, apoi îl zări pe cel la care venise cu adevărat, pe Tobit tatăl, care privea în cer. Tobit lăsa pasărea lângă foc și se duse la coș, își mîngîie fiul pe frunte, liniștindu-l, apoi cără coșul în apropierea focului. Cu coada între picioare, ca un cîine, vulpea se strecură lângă Tobit și, făcîndu-se că nu-l bagă în seamă pe acesta, mirosi iar coșul. E o vulpe de pe moșia mea, știu Tobit tatăl, a aflat că moșia are un stăpîn nou și a venit să mă vadă. Scoase cuțitul și se aplecă spre vultur, cu mîna liberă îl apucă de o aripă și răsucindu-l, îl răsuci cu burta în sus și aproape din aceeași mișcare înfipse cuțitul în pasăre și din ea se revărsară mațele și pipotele pe care le-o fi avut, aburind grețos, îngrețoșîndu-te. Apucînd de frînghiile acelor mațe, Tobit le trase afară din pasăre și le așeză morman în fața vulpii care aștepta neînduplecată. Vulpea gustă delicat din ele, căutîndu-le gustul, apoi se înfruptă lacomă, lui Tobit nu-i mai păsă de ea cînd plecă. Razele soarelui apunînd făceau ca un tunel prin întunericul din jur și, pășind prin tunelul acela, vulpea păru că se înalță, roșcovană și poleită, în cer. Tobit își hrănea acum fiul cu lapte de capră în care muiase pîine și privea soarele ca o vulpe. Cînd Tobit-fiul nu mai vru să mănînce, duse coșul în cort și, învelindu-și fiul cu un pled soios, ieși. Ațîță focul cu cîteva crăci uscate și mîncă și el, ascultînd clipocitul apei pe care nu o vedea. Din întuneric, zgomotele acelea i se scurgeau în urechi, îl adormeau. Se zgribuli și, trăgîndu-și o pătură pe umeri, mai stătu un timp fără să facă nimic, privind numai focul ce se scurgea lent și lăsînd somnul să-l cuprindă. Într-o vreme se sculă și pășind, intră în cort, nu se mai văzu.

Pînă la urmă, de unul singur, Tobit-tatăl, cu toate că în afară de faptul că era stăpînul unei moșii, era și stăpînul unui sat de la care ar fi putut cere ajutor, construi pe malul apei un joagăr sau ceva care să semene cît de cît cu un joagăr și să

funcționeze la fel. A transpirat, s-a chinuit, s-a scărpinat de nenumărate ori în cap încercînd să-și amintească cum arată un joagăr și, cînd nu-și amintea, să-și închipuie, a mormăit și a blestemat cînd un trunchi i-a strivit încet, dar sigur laba piciorului și pînă la urmă l-a construit. În tot timpul ăsta nici măcar nu a fost singur, cîțiva țărani bărboși și bătrîni, după ce li se refuzase ajutorul pe care și-l oferiseră, îl priveau toată ziua cu bărbile sprijinite în cîte o bîță, placizi și avînd răbdare să se întîmple și ceva demn de povestit, cum și-a făcut boierul un joagăr de unul singur, dar așteptînd mai ales ca Tobit, noul lor stăpîn, să se întoarcă spre ei și, învins, să le ceară ajutorul. Pînă la urmă însă joagărul sau ce-o fi fost ăla a pornit uruind și cutremurîndu-se și scîrțîind alandala, o înjghebătură demnă de tot rîsul, dar funcționînd, adică făcînd ceea ce trebuie să facă un joagăr de adevăratelea atunci cînd bagi un lemn în el și împingi lemnul în dinții lacomi și noi ai fierăstrăului. Așa că Tobit, atunci cînd a văzut că tot ce gîndise el există, și nu numai că există, dar poate fi și folosit la tăiatul unor butuci, s-a întors spre țărani care priveau, și-a șters sudoarea de pe față în timp ce spunea:

— Voi ăia, ia veniți încoace!

S-a așezat pe un rest de butuc ca un scaun și uitîndu-se la ei

— Bănuiesc că știți cine sînt și ce vreau!

a spus cuvintele de mai sus și ei au spus că da, știu cine e el, noul stăpîn, și că acum e primăvară, dar că la iarnă, cînd nu va mai fi, va avea nevoie de o casă în care să-și pună copilul, că asta vrea, să-și facă o casă pe pămîntul lui, are un joagăr, ei îl vor ajuta să aibă și restul.

— E prost spus ajuta! spuse Tobit și din clipa aceea ei știură că au un nou stăpîn și Tobit a știut că e stăpînul unui petic de pămînt și al unui sat prăpădit.

— Cîți sînteți? a întrebat.

Douăsprezece familii, au spus ei, nu sînt prea mulți, dar îndeajuns de mulți pentru ca, în curînd, cu ajutorul lor, să fie stăpînul unei case în care să-și pună copilul.

— Eu, va să zică, am mîine-poimîine optzeci de ani! a spus unul dintre privitori, Gheorghe Butură, a tăcut.

Și că nu toți sînt așa, adică așa de bătrîni, o să-l slujească și o să-și facă o casă, precum și cele de trebuință în casa aia, toate acele lucruri de care te împiedici zilnic și îți sînt de folos și nu, dar mai mult nu.

Casa a fost gata înspre toamna acelui an și în ea s-au așezat cei doi Tobit, Tobit-tatăl, precum și fiul lui, Ioan, eroul nostru, așezat în același coș în care stătuse și pînă atunci și privise și gîngurise încercînd să destrame tăcerea din care venise și spre care se îndrepta agale.

Numai că efortul de a convinge niște țărani proști că au un nou stăpîn a fost mult mai mare decît și-ar fi închipuit el sau chiar ei. Mai ales că stăpîn era deja, actele pe care le dobîndise de la mînăstire făceau această dovadă, voia însă ceva mai mult decît puteau arăta hîrțile alea și lipsa lui de trecut. Știa sau credea că știe asta, că posesiunea este primul pas spre o adevărată stăpînire și el era hotărît să facă toți acei pași, mărunți sau mai mari, înceți sau repezi, avea să afle asta cu timpul, spre acea vreme cînd nu hîrțile îi vor dovedi starea, ci pur și simplu existența lui, indiferent cum o fi ea.

Tobit, fiul acelui Tobit, se răsuci sub așternuturile murdare și reci, bău iar din alcoolul ca un venin limpede arzîndu-i mațele, amestecîndu-se cu veninul din el. O lumină sticloasă îl învălui și în lumina aia nemișcată începu iar să se gîndească:

Și-a construit casa, dar înainte de asta și-a construit un joagăr și cîțiva țărani bătrîni, care nu aveau ce face altceva mai bun în primăvara aia

decît să privească și să aștepte și seara să povestească în sat, dacă or fi avut cui sau cine să-l asculte, ce s-a mai întîmplat, acei cîțiva țărani bătrîni au așteptat să termine și de-abia apoi să se hotărască dacă sînt de partea lui Tobit sau împotriva lui. Așa că au așteptat pur și simplu, proptiți în bîte și pîrînd gînditori. Așteptau însă să se termine primăvara, anotimpul ăla bezmetic care le răscolea prin trupuri, indecent și fericit, și la căldura verii să le fie iar cald și indiferent de ce se întîmplă pe lumea asta, războaiele sau molima sau foametea sau oricum, boierul cel nou.

Casa și-a făcut-o ajutat de ei, de țăranii din satul lui, care înțeleseseră că un om care e în stare să-și construiască singur un joagăr e în stare să-și facă și o casă, n-au mai așteptat să le-o arate și pe asta. Era o casă oarecare și numai fiindcă era o casă mai mare decît alte case pe care le văzuseră ei la vreun moșnean mai înstărit sau la vreun morar puteau spune că e o casă boierească, dar știau că nu e. Era o casă pur și simplu și fiindcă era casa boierului lor, cînd vorbeau despre ea, îi spuneau conac și spuneau: „Ai văzut ce a făcut boierul la conac?“ lucraseră și ei la casa aia, le plăcea să-i spună așa și într-un fel să se mîndrească cu ea.

Tobit însă și-a privit casa și, fiindcă era tocmai ce-și dorise el, nu s-a mai gîndit că e așa și pe dincolo, prea obișnuită și prea urîtă pentru un boier, stăpîn peste o oarecare moșie, moșia Alba, și peste un sat cu douăsprezece familii. Și-a cărat boarfele înăuntru, a adus și copilul și toată iarna care a urmat nu i-a mai păsat de nimic. A dormit cît a avut chef și cînd nu dormea se juca cu copilul și cînd nu se juca, cioplea un leagăn. Din cînd în cînd venea cîte un țăran, același de fiecare dată, și-i aducea de-ale gurii și de băut, cu toate că el nu ceruse nimic. Și după aia țăranul povestea în sat ce mai face boierul, că se joacă adică cu copilul și cînd nu se joacă cioplește ceva, el crede că un leagăn pentru același copil. Și cum nu a făcut decît

asta aproape toată iarna, pînă la urmă au început să creadă că nu va mai face și altceva: că în orice caz nu va face și ceva care să-i privească și pe ei. Așa că și-au petrecut începutul iernii în liniștea pe care ți-o dă gîndul că nimic nou nu se va întîmpla multă vreme, nu legat de stăpînul lor, boierul. Fiindcă boierul părea mulțumit că are o casă și că în casă este un copil cu care poate să se joace cînd nu doarme vreunul dintre ei. Și că tot în casa aia mai este și o uniformă zdrențuită și murdară la care poți să te uiți cum stă atîrnată pe unul din pereți și cum colcăie moliile pe ea.

Douăsprezece familii însemnau oameni mulți pe vremea aceea, în jur de cincizeci, poate, dacă timpul era de pace mai îndelungată, o sută și asta dacă erau și puioși, dar atunci cînd s-a așezat Tobit pe moșie nu erau decît patruzeci de oameni și fiind atît de puțini se putea întîmpla ca toți să fie proști sau destul de proști ca să creadă că un bărbat care are o uniformă pusă într-un cui, o are pusă în cui și gata, se uită din cînd în cînd la ea înainte de culcare sau dimineața, peste zi fiind ocupat cu copilul și cu leagănul pe care îl cioplea.

Numai că, într-o zi, puțin înaintea Crăciunului, ăla care îi aducea de mîncare lui Tobit și de băut, nu mai deștept decît cei care îl așteptau în bordeiele lor din sat, a văzut că leagănul ăla pe care îl cioplea Tobit pentru copil, nu e un leagăn, cu toate că arăta a așa ceva în lipsa lui de închipuire. Nu era un leagăn, dar nici nu știa ce e și atunci cei din sat s-au gîndit că ar fi mai bine să se ducă altcineva la Tobit, unul mai deștept, și l-au ales pe cel mai deștept dintr-o mînă de proști. Gagea a fost de acord în sinea lui că e tocmai bun pentru lucrul hotărît, și-a umplut desaga cu merinde, a cerut un cal împrumut de la un vecin, gîndindu-se că pe cal o să fie sau măcar o să pară și mai deștept decît e și s-a dus la conac. A ajuns spre amiază, tocmai cînd copilul dormea și Tobit se apucase iar de cioplit la drăcia aia. A pus

merindele în mijlocul odăii, pe dușumea, fiindcă Tobit nu avea sau nu voia să aibă încă o masă și fără să-i pese de nimic, de boier sau de copil, a început să cerceteze lucrul din lemn pe care îl făcea stăpînul lui și care semăna cu un leagăn.

— O fi pesemne un leagăn! a spus într-o vreme, începuse să se încălzească și sub picioarele lui se făcuse o băltoacă din zăpada topită de pe opinci, dar vedea limpede că nu e un leagăn.

Tobit nu i-a răspuns, dar nici nu a spus nu nerăspunzîndu-i, așa că Stan Gagea a mai stat o vreme de pomană și, cînd a crezut că nu mai are ce face acolo, a dat să plece.

— Stai! i-a spus atunci Tobit și l-a întrebat ce vrea de fapt, de ce l-au trimis.

— M-au trimis să iscodesc! a răspuns Stan Gagea sincer, nici nu se gîndi că ar putea minți inventînd ceva care să-l aducă mai aproape de adevăr, de ceea ce îi ceruseră și își propusese să facă.

— Să iscodești ce?

— Că ce faci aici, ce cioplești adicătelea!

Tobit nu i-a răspuns lui Stan Gagea ce cioplește și, văzînd că e prost, l-a dat pe ușă afară, dar nu înainte să se gîndească la cît or fi de proști aceia de l-au trimis, dacă ăsta, trimisul, e atît de prost. Așa că Stan Gagea s-a întors cu coada între picioare și le-a zis că nu e un leagăn, dar că nu știe ce e și că boierul l-a dat afară. Însă că nu i-a spus să nu mai vină pe acolo, nu le rămîne decît să se ducă de atîtea ori pînă vor pricepe despre ce e vorba și pricepînd, să știe dacă ce-i așteaptă din partea stăpînului lor e de bine sau de rău, asta voiau de fapt să afle. Și, cum se apropia Crăciunul, au hotărît să se ducă zilnic la conac cu mîncare, așa că în vremea aia Tobit a dus-o cel mai bine din viața lui, nu mai avea loc în casă unde să pună merindele și băutura și ei încă tot ar fi venit și s-ar fi uitat și ar fi depus la picioarele lui desăgile doldora, erau proști dar nu nesimțiți, n-ar fi venit

în nici un caz cu mîna goală și nici nu le trecea prin cap să inventeze altceva, și-au mutat pur și simplu timp de o lună – sfîrșitul lui decembrie și începutul lunii ianuarie – toate proviziile din cămările lor în cămările conacului. Așa că perioada Crăciunului și imediat după a fost pentru ei cea mai săracă vreme pe care au apucat-o vreodată.

N-au reușit să afle ce face Tobit cu lemnul și cu cioplitul ăla decît atunci cînd ceea ce făcea era gata și, gata! atunci au știut și au răsuflet ușurați, ruina lor luase sfîrșit, se întrevedeau zile mai bune de după sania pe care Tobit și-o cioplise în luna decembrie și luna ianuarie și cu care avea de gînd să călătorească în luna februarie. Așa au crezut ei, nimeni nu-și face o sanie la care să se uite numai și de data asta au nimerit-o, Tobit avea de gînd să călătorească și a și făcut-o. Și-a îmbrăcat uniforma veche, a luat actul prin care se dovedea că e stăpînul unei moșii și a unui sat de pe moșia aia și l-a pus într-un buzunar, a făcut o cruce mare deasupra copilului și copilul a rîs dezvelindu-și cei cîțiva dinți proaspăt ieșiți, apoi l-a pus într-un țarc pe care îl făcuse special pentru asta și a ieșit. Sania era în fața casei și aștepta zveltă prima călătorie prin iarnă și cea mai scurtă.

— Nu a lipsit decît cîteva ore, spuse Alexandru spre Tobit și Tobit, copil fiind, așezat pe malul apei numită Topilița, lovi cu o nua în apă și apa se desfăcu în două, îi plăcu aceasta. Și cînd s-a întors, continuă Alexandru, nu mai era singur sau nu mai era singur de tot, spunem noi, fiindcă odată cu el, la întoarcere, mă adusese și pe mine drept servitor chior și îngrijitorul tău, dar mai ales pentru tine mă adusese. El nu avea nevoie de nimic. Tăcu și privi și el apa cu ochiul cel bun și îi plăcu și lui cum se despică apa lovită de o nua și cum lumina poleiește totul în jur. Trebuie să mergem, spuse într-o vreme, ne așteaptă tatăl tău.

— Cînd ai să-mi mai povestești? întrebă Tobit, se ridică supus.

— Deseară, spuse Alexandru, luă copilul de mână și o porniră cu spatele la apă, înainte să adormi!, apa rămăsese foșnitoare în urma lor și înghițind lumina și unduindu-se verde și galbenă și rece.

Și-a lăsat copilul într-un țarc pe care îl construise anume pentru această călătorie scurtă și, cu îndoiala în suflet, a plecat după un servitor, fără să știe unde poate găsi așa ceva și dacă îl poate găsi. Ar fi putut să-și ia orice om din sat drept servitor, dar nu a făcut asta. S-a suit în sanie, a plescăit din buze și calul s-a încordat o clipă și, după ce tălpile saniei s-au desprins, totul s-a desfășurat într-o mișcare continuă și lină, dacă te uitați la ei puteai vedea aburii care ies din cal și, ca două fuioare subțiri, aburii care ies din nările lui Tobit. A mers la întâmplare sau celor care îl priveau părăindu-li-se așa și chiar dacă nu știa prea bine unde merge, știa precis ce vrea: un servitor pentru a nu mai fi obligat să se ocupe în permanență de copil. Știa că pentru asta nu trebuie să meargă la mânăstire, așa că a luat-o invers, a avut tot timpul mânăstirea în spate și un om și o sanie și un cal care au o mânăstire în spate sînt oarecum împinși pe drumul cel bun, e ca și cum din mânăstirea aia, în orice parte ai porni și depărtîndu-te de ea, mîna lui Dumnezeu nu se depărtează de tine, fiindcă El, ca și mîna Lui, este peste tot, nu poți scăpa de asta. Nu a trebuit să meargă prea mult ca să ajungă la hotarul moșiei lui și dincolo de acest hotar era altă moșie, a pornit peste pămînturile ei și mergînd alandala pînă la urmă a ajuns la conacul acelei moșii și l-au întîmpinat cîinii și o voce potolindu-i. A spus cine este, vecinul care va să zică, un alt boier ca și boierul acesta care e stăpîn aci. A fost poftit în casă, poftit să se ospăteze pe îndelete, dar el a transformat totul într-o repezeală, n-a vrut să se așeze și boierul Bengescu a dat a lehamite din mână și neavînd încotro l-a întrebat ce poștește.

Tobit a spus ce vrea, că vrea un om care să-i fie servitor, un om liber în orice caz, pentru vreun rob se ducea în altă parte. Și atunci boierul Bengescu s-a gândit o vreme în barba lui de țap și a zis că i-l dă pe Alexandru, adică pe singurul om de care nu are nevoie atunci, numai că Alexandru poate că n-o să vrea să meargă. L-a chemat atunci pe Alexandru și acesta a ascultat ce se dorește de la el și cine și s-a uitat la cinele acela, și-a întors ochiul bun spre Tobit și l-a privit o clipă și pe urmă a zis da, n-a mai întrebat de simbrie sau de altele.

— Pleci repede, Alexandre, a oftat Bengescu, fie, du-te, dacă nu-ți place poți să vii înapoi.

Alexandru a zis atunci că – sărut mîna, boierule! – și a ieșit.

— Cum era îmbrăcat tata? întreabă Tobit aproape adormit.

— Avea, spuse Alexandru, o uniformă albastră și pe ea luceau stins o mulțime de bumbi plăcuți la vedere și nu numai plăcuți, am putea spune noi, dar atît de plăcuți încît peste trei zile Tobit i-a mîncat unul cîte unul și... Îl înveli pe copilul care adormise și, suflînd în lumînare, Alexandru ieși.

Peste trei zile de la această întîmplare, aducerea unui servitor chior în casă pentru a îngriji de copil, servitorul a tăiat bumbii de cositor de la uniforma stăpînului lui și i-a dat copilului să-i mănînce și copilul i-a mîncat fericit și neștiutor și la întrebarea lui Tobit-tatăl cîți nasturi a mîncat fiul lui Alexandru a spus oricîți, și pe urmă a spus privind spre copil și spre burta umflată a acestuia:

— Dar în afară de ăștia, de bumbi, a mîncat și altele, alte obiecte adică, numai că mai mari.

— Adică, a întrebat Tobit-tatăl atunci, aș putea crede că orice obiect lipsește de prin casă, nu lipsește, e tot în casă, numai că în burta fiului meu?

— Da, a spus atunci Alexandru și a privit cu mîndrie la copil și pe urmă a privit cu mîndrie la

tatăl copilului și la stăpînul lui, dar privind spre acesta din urmă a înțeles că ceva nu e în regulă, nu știa ce, orice, nu bumbii și nici celelalte obiecte dispărute din casă și atunci a spus repede: Nu plec și nu plec fiindcă... și a înșirat o mulțime de motive, dar și că a prins drag de copil și copilul de el.

Și ca să dovedească asta l-a chemat pe Tobit la el și Tobit a privit către servitorul acela drag, Alexandru cel chior, și a pornit către el, a ridicat un picior în aer și a scos un strigăt gutural și fericit, a tropăit mărunț ca un căluț, așa cum știa că fac căluții prea bine.

Închizînd ochii, Tobit-tatăl a spus atunci:

— Oprește-te, Tobit!

și ca o dovadă că totuși el este acel tată și acel stăpîn, fiul lui s-a oprit. Alexandru tocmai spălase pe jos și dușumelele erau albe acum și răcoroase, din ele ieșea un miros plăcut, de lemn veșted, și în dreptul vetrei dușumelele erau deja uscate și mai albe și călduțe.

S-a oprit, și, întorcîndu-se către tatăl lui, a întrebat:

— Ce vrei?

Tobit cel Bătrîn și cel mort nu răspunse, zîmbi numai vag din negura ce îl înconjura și gura lui știrbă și căscată acoperi totul. Aplecat într-o rîină, Tobit își cercetă tatăl, îl întrebă:

— Ce vrei?

și, neprimind vreun răspuns, se aplecă și cercetă o pată umedă care rămăsese în urma spălatului, o pipăi, apoi se întinse pe burtă și scoțîndu-și limba începu să lingă dușumeaua în neștire, crezu că va face asta toată viața.

Cei doi bărbați priviră copilul care lîngea dușumeaua.

— Nu s-ar putea spune că moare după tine! spuse Tobit către servitorul lui. N-ai decît să pleci!

— Nu plec! spuse Alexandru,

și mai spuse că, oricît de mult ar iubi copilul dușumeaua aia pe care o linge acum, dacă pleacă dușumeaua n-o să-l înlocuiască în nici un fel și că dușumeaua e dușumea, iar un servitor, oricît de nepriceput ar fi el, e un servitor și că n-are decît, dacă-și închipuie că o dușumea proaspăt spălată îi va putea ține locul, el va pleca.

— Poți să rămîi, a spus atunci Tobit, însă nu-ți mai dau nimic drept plată, vei sta cît vei pofti, dar numai așa și mereu,

nu e atît de nebun să plătească un om care i-a hrănit copilul cu ce l-a hrănit și care valorează exact cît niște scînduri, fie ele și spălate ori nu. S-a aplecat apoi și și-a ridicat copilul și i-a șters sîngele de pe buze cu mîna lui mare și și-a șters mîna de veston.

— Vreau să spun, spuse Alexandru bodogănind prin camera lui și vorbind singur, că a lins dușumelele alea atît de mult sau că totul a durat atît de mult, încît la sfîrșit, din limba lui zdrelită a început să curgă sînge, a fost nevoie... Tăcu și se întinse pe pat hotărît să tacă tot atîta vreme cît poate sta mut un om care are ceva de spus, va povesti mîine, se hotărî fericit și își închise ochiul cel teafăr, întunericul îl învălui.

Tobit a lipsit de acasă cîteva ore, exact timpul de care avea nevoie pentru ca să-și angajeze un servitor, așa că începînd de atunci era stăpînul unui copil și al unui servitor, precum și stăpînul unei sănii și al unui cal. Peste patru zile de la prima plecare și-a pregătit din nou calul, l-a înhămat la sanie și, după ce s-a convins că totul e în ordine, atît cît putea să fie ordine într-o casă unde nu era nici o femeie, l-a dat la o parte pe Alexandru din drumul lui.

— Pleci? a întrebat acesta, cu toate că vedea clar că Tobit tocmai asta se pregătea să facă.

— După cum vezi! a spus Tobit.

Și i-a spus că va lipsi multă vreme, o zi sau două, poate chiar o săptămînă, să aibă grijă de

copil și de casă, a ieșit.

De data asta Tobit a lipsit exact unsprezece zile, Alexandru începuse să se îngrijoreze după a cincea sau a șasea zi de absență, nu mai reușea să adoarmă nopțile decît cu greu și-și închipuia tot felul de bazonii, lupi sau tîlhari. Nu au fost nici lupi și nici alte animale cît de cît sălbatice și care să-ți poată face vreun rău cînd pleci de acasă iarna și singur, și nici tîlhari. Vremea era senină și geroasă, zăpada scîrțîia sub pașii tăi, dacă ai fi avut chef să mergi pe ea, Alexandru nu avea nici un chef. Privea apatic pe fereastră așteptînd să vadă un cal și o sanie și a douăsprezecea zi de așteptare a văzut toate astea și a răsuflat ușurat. L-a ridicat pe Tobit la fereastră, să vadă și el și împreună au văzut cum se apropie sania de casă și cum în ea stă stăpînul lor. Numai că nu stătea numai el, mai stăteau și alții, trei la număr și jalnici la vedere. Au poposit în fața casei, au tropăit pe zăpadă spulberînd-o, și Alexandru și Tobit i-au putut cerceta în voie, nu s-au bucurat de ce au văzut, Alexandru mai ales. Și nici nu aveau de ce să se bucure fiindcă ăia cu care venise Tobit și de ce? arătau ca niște sperietori peste care a poposit iarna și sub anotimp colcăiau păduchii.

— Ce sînt ăia păduchi? întrebă Tobit, se scărpină și știu ce sînt, întrebă privind la ochiul închis mereu al lui Alexandru și: De ce tu ai numai un ochi și alții au mai mulți ochi? Simțea că este ceva nu tocmai cum trebuie, dar nu știa dacă ăia cu ochi mai mulți se abat de la regula pe care o stabilise Alexandru sau

— Sînt chior! spuse Alexandru.

sau, dar iată, Alexandru părea că este acela care se abate, dar nu, mai întîi va trebui să întrebe:

— Chior înseamnă că e așa cum ești tu, dar ăilalți cum sînt?

și Alexandru nu a știut să răspundă cum sînt ceilalți, cei care au toți ochii pe care i-a dat

Dumnezeu, doi, dar cine stă să răspundă unui copil care întreabă? vorbi iar despre păduchi:

Aveau păduchi, de asta putea fi sigur oricine se uita la ei mai mult de o clipă, Alexandru s-a uitat toată vremea cît au coborît din sanie și au bătătorit zăpada de sub tălpile lor și Tobit s-a uitat și el, dar era prea mic pentru a înțelege ceva, peste cîțiva ani îi va povesti Alexandru:

— Tatăl dumitale, spuse Alexandru și privi spre copil, voia să spună cum a venit Tobit într-o zi geroasă, a oprit sania în fața casei și din sanie au coborît ăia precum și zdrențele de pe ei și păduchii, cîți or fi fost, de sub zdrențe, toate astea, așa că spuse: Tatăl dumitale, și privi spre copil și copilul privi spre ochiul închis al lui Alexandru. Se făcuse o amiază fierbinte peste ei, să mergem, spuse Alexandru, tatăl tău ne așteaptă.

Porniră. Tobit înainte și Alexandru în urma lui. După cîțiva pași prin praf, Tobit se opri, se întoarse spre ochiul lui Alexandru, spuse:

— Vreau și eu un păduche, așa cum aveau ăia!

Parcă nepăsător în fața celor trei care încercau să se încălzească dîrdîind mărunț în jurul lui, Tobit deshăma calul, îi aruncă o pătură pe spate și îl duse la grajd. Cînd se întoarse, ăia așteptau la fel de înfrigurați și de morocănoși, le făcu semn să intre în casă, ei îl urmară supuși. În timp ce intrau în casă, Alexandru se îndepărtă cu copilul de la fereastră și se îndepărtă în așa fel încît să fie foarte departe de ușa pe care aceia vor intra, au intrat. Tobit le făcu loc și ei se strecurară pe lîngă el, poposiră în mijlocul odăii și al căldurii din odaie, se opriră acolo privind apatici și fără să le pese de tot ce se întîmplase, indiferenți la căldură sau la binele unei case, casa.

— Ia copilul de aici! îi porunci Tobit lui Alexandru, închise ușa și se rezemă cu spatele de

ea. Așa! spuse, zîmbi către cei trei, undeva în direcția lor.

Alexandru nu se clinti și Tobit se strecurase de după piciorul lui și privea cu ochii larg căscați, nu înțelegea mare lucru, privea numai și imaginile i se înfîgeau în ochi. Se prinse bine de piciorul lui Alexandru și deschise gura să zîmbească.

— Dezbrăcați-vă! le porunci Tobit cel din ușă, celor trei și ei începură să se dezbrace cu mișcări încete, cînd rămaseră goi și jechoși, unul dintre ei spuse:

— N-ar trebui să faci asta, Tobit. Te porți prea urît cu noi. Hainele erau adunate acum grămadă la picioarele lor și din ele ieșea un miros putred și acru de broască. Alexandru nu mai așteptă să-i comande ceva stăpînul lui, își învinse scîrba și desfăcînd mîinile copilului de pe piciorul lui se apropie de haine, se opri în dreptul lor și le cercetă o vreme.

— Ce te uiți? întrebă unul dintre cei trei, avea un ochi galben ca de pisică, celălalt îi licărea albastru și rece.

— Mă uit! spuse Alexandru privindu-l acum pe cel care vorbise.

Cîțiva păduchi se înșiraseră pe șoldul gol al aceluia, porniseră înspre pieptul acoperit de păr blonziu și subțire.

Copilul se tîrîse în urma lui în patru labe, Alexandru îl simți cum îl apucă de cracul nădragilor încercînd să se ridice. Se întoarse spre el și îi porunci să plece de acolo, ascultător Tobit se întoarse și o luă pieziș către peretele din fața lui. Alexandru se aplecă, apucă hainele, la început cu grijă, apoi, nemaipăsîndu-i de nimeni, de păduchi și de duhoarea lor, merse tacticos cu hainele în brațe și se opri sub nasul lui Tobit. Acesta îi deschise supus ușa și Alexandru porni iar, părea că toată viața numai asta făcuse, cărase haine împuțite și putrede și păduchioase. Nu se opri decît afară și cu un gest scurt aruncă hainele în dreptul saniei, se

întoarse repede, alungat de frig și de lumina cristalizată a zăpezii. Cei trei erau iar în mijlocul camerei, goi și vlăjgani, așteptau.

A doua zi, peste câțiva ani de la această întâmplare, Tobit, copil fiind și curios, vru să știe ce se întâmplase mai departe, cine erau aceia cu păduchi de-i adusese tatăl lui în casă și-i pusese să se dezbrace și le aruncase hainele, îl întrebă toate astea pe Alexandru. Alexandru îi spusese și acum Tobit putea să se gândească la ceea ce se întâmplase, zăcea ca un mort în cortul lui și în frig și în bezna acelei ierni a anului 1718 și se gâdea:

Tatăl meu a făcut diverse călătorii mai lungi sau mai scurte și în urma unei asemenea călătorii i-a adus în casa lui pe cei trei și nu numai că i-a adus:

Alexandru, servitorul chior și ușor timp al acelei copilării se chinui restul zilei cu încălzitul apei, a cărat toată vremea apă caldă și apă rece și ăia s-au îmbăiat îndelung, s-au frecat cu cenușă și și-au uns rănilor cu gaz, s-au oblojit în fel și chip sub privirea binevoitoare a lui Tobit așezat într-un jilt și ținându-și fiul pe genunchi și așteptând să se termine odată cu îmbăiatul, despăducherea și oblojitul. Numai că toate astea au durat mai mult decât și-ar fi putut închipui orișicine, mai ales Alexandru, care căra apă și le-o turna în hîrdaie și cînd credea că gata, totul s-a terminat, zoaia scursă de pe aceia îi arăta clar că nu, o lua de la capăt înțelegînd într-o vreme că mizeria strînsă pe ei nu are un sfîrșit, nu unul pe care să-l apuce și el. Clipea arar din ochiul cel bun și își vedea de treabă.

Și cu toate astea, spre seară, spălați și ferchezuiți, primeniți cu haine curate de la Tobit, cei trei oftară din nădușeala somnolentă care îi cuprinsese și lipăind prin băltoacele din cameră se așezară pe o laviță. Unul dintre ei spuse:

— Nu ne-am văzut de mult, Tobit.

Și Tobit se sculă din jilt, îi privi în treacăt ca pe niște foști tovarăși de care îți aduci vag aminte și se duse să-și culce copilul. Alexandru ștergea podelele de lături, simțea cum păduchii colcăie pe sub hainele lui, amețiți și fericiți și pofticioși și leneși. Dar nu pe atît de leneși pe cît s-au dovedit cei trei, Lemuel, Seol și Țoar, să le spunem așa.

Un servitor chior și prost, poate cu mult mai prost decît oamenii din sat, nu înseamnă nimic, Tobit ar fi putut să-și aducă oricîți servitori dintr-aceștia și pe urmă să se spele pe cap cu ei și, în loc să se lase servit, să fie el servitorul lor cel adevărat. Și aproape nimic înseamnă și o sanie și o călătorie oarecare, dacă la sfîrșitul ei nu s-a întîmplat nimic deosebit sau mai mult decît se întîmplase după prima călătorie, cea scurtă. Însă trei dihăanii călătorind prin iarnă și poposind tocmai pe moșia Alba parcă definitiv, într-atît păreau de înfiți acolo de după lăiat și dormind și mîncînd proviziile casei cu o repeziciune uluitoare, aceste trei dihăanii, Lemuel, Seol și Țoar, însemnau ceva. Fiindcă aceștia, chiar dacă nu aveau și ce trebuie pentru asta, uneltele morții, nu puteau fi decît niște ucigași, foști războinici, dacă fost, acest cuvînt, se poate alătura cuvîntului războinic din acea vreme, precum și celor trei. Așadar, nu erau niște foști, erau pur și simplu niște războinici aduși de Tobit cu o sanie și poposiți în casa lui. Cei din sat, din toată tîmpenia lor, delăsarea aceea care cuprinde un sat în plină iarnă, de după aburii de țuică, damful unui anotimp nesfîrșit și leneș, au înțeles că ceva nu e tocmai cum trebuie și că ei sînt destul de proști ca să nu înțeleagă ce. Și, în spaima care îi cuprinsese, au făcut singurul lucru pe care îl mai aveau într-adevăr de făcut, l-au poftit într-o zi pe Alexandru la ei și au început să-l tragă de limbă. Numai că înainte de asta au fost destul de pricepuți și de vicleni să-l îmbete și să-l umfle cu mîncărurile acelei vremi, cele de azi. Și nu numai atît, să-i dea și importanța cuvenită unei slugi care

trăiește în apropierea stăpînului, să-l lingusească chiar cu aceasta. Așa că țuica, mîncarea și lingușitul trebuiau, toate trei, să desfacă limba servitorului chior și, din frica în care se scaldau, și din nerăbdare, viclenia lor sigură trebuia să triumfe.

— Ai băut, spuse Tobit cel Mic, și ai mîncat și le-ai ascultat vorbele și l-ai trădat, așa au crezut ei, pe tatăl meu.

— Dar nu acesta este adevărul, se gîndi Tobit cel Adevărat, eroul acestei cărți.

Alexandru a băut și a mîncat și le-a ascultat vorbele și din spatele acestora a spus:

— Cei trei de au poposit pe moșia stăpînului nostru – Lemuel, Seol și Țoar – le spune așa fiindcă nici nu știe măcar cum îi cheamă, sînt niște diavoli, dar nu orișice fel de diavoli. Înainte să fie diavoli, ei au fost niște îngerși și pe urmă din starea de îngerși au căzut, s-au prăbușit din dreapta Lui în această lume și au cu ei săbii și sulii și arcanș și vin de la Viena.

Așa că n-au aflat mare lucru îndopîndu-l și îmbătîndu-l și linguşindu-l pe Alexandru. Adică n-au aflat ceea ce vroiau ei să știe și apoi să-și petreacă iarna în netrebnicia acelei ierni, în călduța și înfrigurata ei stăpînire.

— Și ce fel de arme mai aveau? întrebă Tobit, se uită la Alexandru, în ochiul lui cel bun, aşteptînd.

— Aveau toate armele care sînt pe lume, știai că le au dacă te uitai la ei cît de cît.

Alexandru însă, după invitația în sat, și-a văzut mai departe de treaba lui, de ștersul podelelor și mai tîrziu de despăduchiere, a omorît între unghii toți păduchii aceia și, fără să clipească sau fără să întrebe ceva, a doua zi l-a despăducheat și pe Tobit-copilul și, pe el, pe copil, păduchii colcăiau mai mulți decît te-ai fi putut aştepta la trupul lui mic. Cei trei dormeau încă, Tobit,

stăpînul lor, nu. Privea la ce face Alexandru, s-a scărpinat pe spinare și a spus:

— Nu moare nimeni din asta! din păduchi adică.

N-a murit nimeni, singurii care mureau într-adevăr erau, în acele zile, păduchii, uciși de unghiile harnice ale lui Alexandru. Și cînd a terminat cu păduchii, cei trei dormeau în continuare și aproape uitase de ei, că există undeva într-o odaie, sforăind pe podele, atunci cînd ultima insectă a pocnit împrăștiindu-și sîngele peste lume, seara, tîrziu, în aceeași zi, Tobit din jilțul lui a spus împăciuator:

— Nu trebuie să-ți pese de cei trei, de Lemuel, de Seol și de Țoar, fiindcă nu vor sta mult aici, nu atît de mult cît cred ei sau tu sau aceia din sat care mă spionează.

— Eu nu cred nimic, a spus nemulțumit Alexandru. Și dacă aș crede, fiindcă văd că ții la asta, atunci cred că ăștia trei vor sta atît cît vor avea ei chef, iar nu tu.

— Tocmai asta ți-am spus, a spus blînd și fără vreo patimă, Tobit.

— Și? întrebă Tobit cel Mic peste cîtiva ani, vara. Stăteau la umbra unui pom adevărat și sporovăiau, dar mai mult vorbea Alexandru, Tobit întreba numai din cînd în cînd cîte ceva, atunci cînd voia să știe mai precis vreun amănunt al poveștii. Cîteva muște mari bîzîiau plăcut prin aerul călduț și veșted al după-amiezii.

— Mi-e sete, spuse Tobit și Alexandru îi dădu plosca pe care o căra după el și din care apa izvora nesfîrșită, așa i se păru lui Tobit, bău. Apoi întrebă: Și? și iar tăcerea zumzăitoare a zilei se așternu peste ei:

Adevărul e că au plecat cînd au vrut ei. Mai bine spus nu au plecat atunci cînd, dîndu-le drept plată ceea ce se înțeleseseră, Tobit le-a spus să plece. Dar pînă atunci au făcut exact ceea ce le spunea Tobit să facă, nu au ieșit din cuvîntul lui, e

drept însă că Tobit se amestecase destul de rar în viața lor, i-a lăsat să facă tot ce aveau ei chef să facă, n-a zis nici da, nici nu, la ceea ce făceau. Cei din sat însă, chiar dacă de la venirea celor trei, aducerea lor, nu se întâmplase nimic, nu au stat cu mâinile în sân. După ce au încercat fără prea mare folos să-l facă să vorbească pe Alexandru, s-au gândit o zi și o noapte și pe urmă încă o noapte, s-au strâns iar într-un bordei mai încăpător, au alungat muierile și copiii care or fi fost pe acolo, au scos țuica, Stan sau Gheorghe sau Ion a scos-o, au băut toți și țuica le-a deschis gurile, întâi ca să o bea, pe urmă ca să vorbească. Mare lucru însă nu aveau de vorbit. Adică mai nimic. Au rămas cu gurile deschise în aer și privind timp. Nu au stat însă prea multă vreme așa, au băut din nou și apoi unul dintre ei o fi zis:

— Ăla (adică Alexandru) a zis că cei trei sînt niște diavoli, or fi fiind chiar așa, ar fi bine, a continuat, să meargă la mînăstire și să-l denunțe pe Tobit cum că niște diavoli adevărați au poposit în casa lui și el, în loc să-i alunge, în orice caz să facă ceva pentru asta, pentru alungare, vreo cruce sau vreo moliftă, nu numai că nu face, dar se și bucură că ei sînt acolo, și nu poate să nu se bucure, fiindcă el i-a adus, i-a cărat pînă în casa lui, și acum le dă de mîncare și de băut, îi îngrașă pe acei diavoli, pe Lemuel, pe Seol și pe Țoar.

Au venit să spună tocmai asta starețului și starețul îi ascultă și cască, îi trosnesc fălcile de căscat și de plictiseală, nici nu vrea să audă de diavoli, de acei necurați poposiți în casa lui Tobit. Cei trei care i-au povestit toate astea își fac cruce și așteaptă hotărîrea starețului.

— N-or fi chiar niște diavoli! spune starețul într-o vreme.

Ba nu, ba nu, sînt chiar așa și poate și mai mult decît așa și nu oriunde, ci chiar în preajma mînăstirii, lăcașul Domnului. Ei sînt oameni simpli și cu frică de Dumnezeu și cu frică de slujitorii lui

Dumnezeu, călugării. Să nu fie lăsați de izbeliște tocmai acum, după ce ani de zile au fost ai mînăstirii și au slujit-o cu credință. Nu vor mare lucru, să fie izgoniți aceia fiindcă de frica lor nu mai pot dormi noaptea și trebuie să se îmbete ca să doarmă, nimănui nu-i place asta, nu i-o fi plăcînd nici lui Dumnezeu, nici celor care îl slujesc, călugării.

— Să nu mai beți, le porunci starețul într-o doară, lui îi plăcea să bea, și să faceți rugăciuni și închinăciuni și ofrande.

El va cerceta, va trimite un călugăr în casa lui Tobit care va cerceta ce și cum, dacă aceia sînt chiar niște diavoli și dacă sînt așa îi vor alunga, călugării se pricep la asta, apoi ceru să vadă daniile. Cei trei își depuseră daniile pe masă, își goliră desăgile care va să zică și dădură să plece.

— Dar banii unde sînt? întrebă starețul.

— Sînt aici, spuse unul dintre ei, Gheorghe, firfirici și mahmudele, desfăcu o pungă și din ea curseră ca niște solzi firfircile fără nici o valoare și o mahmudea.

Starețul înhăță mahmudeaua, o cercetă o clipă să vadă dacă nu e ciobită, era, dar nu prea mult și le făcu semn că pot să plece. Ei plecară nefiind prea siguri că tot ce le promisese starețul se va împlini, dar, oricum, nu aveau de ales, tot ceea ce puteau face, atît cît le îngăduia mintea și înțelegerea cu mintea pe care o aveau, făcuseră.

Călugărul veni pe moșia lui Tobit și în casa lui, într-o joi dimineața și plecă sîmbătă. Fu de fapt alungat. Alexandru se uită la Tobit, fiul lui Tobit și tăcu. Îi va povesti și restul, cum venise călugărul într-o joi dimineața senină și geroasă:

— Fiindcă ăia, atunci cînd s-au trezit și după ce s-au trezit de-a binelea, spuse Alexandru și îl completăm noi, stătea culcat pe spate în iarbă și privea cerul cu singurul lui ochi bun, Tobit se juca ceva mai încolo, nu prea îl asculta, Alexandru vorbi însă în continuare: au adunat toată băutura

din casă și au băut-o la repezeală, nu le-a ajuns nici pe o măsea.

Fiindcă în casa lui Tobit era exact atîta băătură cîtă, după ce o bei, să-ți trezească într-adevăr pofta de băut, asta s-ar fi întîmplat cu oricine, darămite cu bețivii care erau cei trei, Lemuel, Seol și Țoar, mercenarii.

Era un butoi cu vin început, apos și acrișor, vin primit în dar de la țărani și un butoiăș cu țuică, nici aia, țuica, cine știe ce. Au băut totul la repezeală, sub privirile parcă absente ale lui Tobit și sub privirea și mai absentă a lui Alexandru, cu toate că el era singurul băutor din casă. Și după ce au terminat de băut și mai ales după ce s-au convins că nu mai e nimic care să arate cît de cît a băătură, după cotrobăiala asta, care va să zică, mohorîți și veseli, au scos capacul de la butoi și au cărat în el, în butoi, toate alimentele demne de acest nume și care, fermentînd, s-ar fi putut transforma după o oarecare vreme, în alcool. Au tras butoiul la căldură mai lîngă sobă și s-au așezat turcește în jurul lui și avînd răbdare și dormind și așa așteptînd ca din bolboroseala înceată a borhotului, într-o zi, bolboroseala să înceteze și ei să se apuce de distilat.

S-au apucat de distilat, dar mai întîi au construit o mașinărie cu țeavă și apă de răcire și foc, necesară acestei operații, într-o joi dimineața din luna februarie, sub privirile absente ale lui Tobit și Alexandru. Tobit cel Mic se juca printre picioarele lor, ale celor trei, gîngurea și încerca să le lingă mîinile nepăsătoare la lins.

— Atunci, spuse Alexandru, a venit călugărul acela, într-o joi, și nu a venit oricum, spunem noi, a venit într-o joi dis-de-dimineată, era încă întuneric și senin și ger. A spus: Domnul fie cu voi! dar înainte să termine să apuce de spus asta, a văzut mașinăria și focul care lîngea cazanul și a simțit mirosul dulceag al primei picături care se scurgea pe țeava de aramă și mirosind a pîine

proaspătă. A salivat, așa că din gîngăveala lui poficioasă nu s-a înțeles decît cuvîntul – Domnul – restul și l-au închipuit cei de față, eu, Alexandru, Tobit, tatăl tău, și cei trei, distilatorii, tu dormeai încă. Nu i-a dat nimeni nici o atenție:

Tobit pentru că pur și simplu dormita în scaunul lui, plictisit și știind tot ce avea să urmeze, Alexandru fiindcă era curios, voia să vadă prelingerea și picurul alcoolului, iar cei trei, cei trei nu ar fi dat în nici un caz atenție unui călugăr de prin preajma lor și care spune *Domnul fie cu voi!* sau orice altceva. Și totuși Tobit a deschis ochii, nu mult, atît cît să-l zărească pe călugăr și o vreme a stat cu ei așa, voind parcă să și înțeleagă ce vede, nu numai să vadă, cînd a înțeles, s-a sculat leneș din scaun, a spus:

— Sărut mîna, părinte!

dar deja acela era de-al casei, nu mai trebuia întrebat și ce caută acolo, dacă are vreo trebuință oarecare sau că ce vrea. Își suflecaser mînele și își prinsese anteriorul de brîu, căra lemne și nădușea lîngă foc umflîndu-și obrajii scofilciți și suflînd în el.

— Prima picătură însă, spuse Alexandru, s-a prelins din țeava aia odată cu venirea luminii din cer și nu s-a oprit din curs decît sîmbătă.

Tobit goli de tot sticla și o așeză atent lîngă el. Venise dimineța și, odată cu ea, frigul și lumina cenușie a acelei dimineți. Se răsuci și apucă jumătățile cărții de lîngă el, le privi îndelung și parcă cu scîrbă. Se mișcă sub cîrpele soioase și înghețate cu care era învelit și păduchii se mișcară odată cu el, nu părăsiră locurile cele bune pe care le aflaseră. Ar fi trebuit, știa asta, să aibă curaj să se gîndească mai departe:

— Tobit, tatăl tău, spuse Alexandru, nu a băut cu ei. Am băut însă eu și a băut mai mult decît toți călugărul răpciugos, venit de la mînăstire.

Mergeau, Alexandru îl ținea pe Tobit de mînă și din cînd în cînd, atunci cînd copilul rămînea în

urmă, îl smucea, se îndreptau spre mînăstire. Cîțiva nori negri acoperiseră cerul, lumina se cernea prin ei mohorîță. Copilul se opri, își desfăcu picioarele și se propti în ele.

— Ce e? întrebă Alexandru, dădu drumul mîinii copilului, se opri și el.

— Nu vreau să mai merg, spuse copilul, se uită la Alexandru.

— În curînd o să înceapă ploaia, spuse Alexandru, privi cerul.

— Am fost atît de nebuni, spuse Alexandru, stăteau sub un pom și priveau ploaia, așteptau să treacă și pe urmă unul dintre ei să ia vreo hotărîre, Tobit să meargă mai departe sau Alexandru să renunțe să mai meargă, se gîndeau la asta întrebîndu-se ce vor face, dacă mînăstirea în apropierea căreia erau, îi vedeau zidurile, am fost atît de nebuni să credem, că picurul acela leneș și beția nu se vor termina niciodată. Și nu numai eu, eu eram cel mai nevrednic dintre ei, dar au crezut-o și ceilalți. Pînă și tatăl tău, plictisit, a crezut că va fi așa și că aveam dreptate, se opri: ea, mînăstirea, le va înghiți, netrebnică, trupurile.

— Tata, spuse Tobit, am văzut, ți-a dat la plecare un ban de aur, îl întrerupse pe Alexandru și-i opri șirul gîndurilor.

— Mi-a dat, spuse Alexandru, se scotoci în pungă și scoase un ban nou de aur care luci între degetele lui, numai că banul ăsta nu este al meu și nici al tău.

— Știu, spuse Tobit, dar am putea să-l furăm, tu ai putea să-l furi. Alexandru zîmbi stingherit, acest gînd încolțise și în mintea lui.

— Dar, spuse Alexandru, căută să amîne momentul începînd din care banul va fi într-adevăr al lui, furat, e drept, dar al lui, putînd să facă orice cu el, să-l pună înapoi în pungă și să-l păstreze acolo, continuă: nu putea fi așa. Întîi s-a terminat borhotul, apoi s-a terminat picurul. Beția noastră s-

a terminat ultima. Își luă inima în dinți, privi din nou banul și spuse (era vorba despre ceea ce am numi astăzi, școlarizarea lui Tobit, tatăl lui plătea la mînăstire pentru ca Tobit să învețe să scrie și să citească, Alexandru trebuie să se hotărască, va continua Tobit cu învățătura sau nu): Vom merge la mînăstire, spuse Alexandru, și vom, eu voi spune că tatăl tău e mulțumit de tot ce ai învățat pînă acum, că trimite plata, dar că din păcate nu mai are destui bani, nici un ban, pentru a plăti în continuare. Ori se hotărâsc să te învețe pe de gratis, dar precis că ăia n-au s-o facă, ori

Tobit se ridică din țărîină, spuse:

— Au s-o facă. Și, mai tîrziu: Cam cîți bani crezi că ai putea strînge așa?

Fiindcă starețul, după cele spuse de Alexandru, acceptase ca Tobit să continue să învețe pe gratis. Se întorceau acum, era pe înserate și se opriseră să mănînce din traistă, peisajul era pustiu.

— Oricîți, spuse Alexandru, adică tot atîția bani cît timp ai tu chef să înveți, ceasloavele alea sînt groase, nu le poți termina niciodată de învățat, chiar dacă te-ai sili la nesfîrșit.

— Mă voi sili, spuse Tobit, își umplu iar gura cu pîine și cu brînză, cînd vor fi destui adică atunci cînd Alexandru va crede că vor fi destui bani, tot atunci el va înceta să mai învețe, să-i spună asta cînd va crede de cuviință.

Terminară de mîncat, se sculară și Tobit întinse mîna, mîna lui mică fu cuprinsă de mîna mare, laba, lui Alexandru, porniră spre casă. Alexandru vorbi:

— Așa că, băutura, picurul țevii, nu făcu decît să amîne o vreme ceea ce țărani din sat și chiar și eu credeam că o să se întîmple imediat.

Mergeau spre casă și știau că mersul ăsta se va întîmpla ani de zile de atunci încolo și că, cu fiecare an de mers, Tobit va mai învăța ceva, întîi și întîi de la călugări, buchisitul pe cărți și mai

mult poate decît buchisitul, și apoi de la Alexandru, servitorul chior.

— A fost o greșeală, spuse Alexandru, erau acum în fața casei, și nu numai că a fost o greșeală.

Nu numai că a fost o greșeală atunci cînd au crezut că un călugăr și o pîră pot schimba ceva din mersul întîmplărilor, nu s-au gîndit nici o clipă ei, țăranii, că un butoi cu borhot și o țeavă picurînd alene vor face dintr-un călugăr, un călugăr bețiv, asta e puțin spus. Fiindcă sîmbătă, adică a treia zi de la începutul picurului, toți cinci, cei trei, servitorul casei și călugărul, dormeau în jurul alambicului beți morți. Tobit s-a sculat din jilțul lui, l-a apucat pe călugăr și săltîndu-l pe umăr, l-a cărat afară și l-a aruncat în zăpadă. Era lumină și frig. L-ar fi putut lăsa acolo, fiindcă un bețiv e un bețiv, poate sta și în zăpadă, numai că nu a făcut asta. S-a dus înapoi în casă, și-a pus pe el șuba, a ieșit și a înhămat calul la sanie și, cu călugărul în sanie, a pornit spre mînăstire. Călugărul horcăia alene crezîndu-se purtat spre cer, nu-i păsa de nimic. Ajuns la mînăstire, Tobit îl căută pe stareț și acesta i se arătă binevoitor, ascultă toată tărășenia fără să spună nimic și, cînd Tobit termină de povestit, deschise gura și porunci ca bețivul să fie azvîrlit în beci. Cam asta e tot ce au reușit să facă țăranii pîrîndu-l pe Tobit și acum nu le rămînea decît să aștepte să se întîmple și alte lucruri decît nimic.

Tobit zîmbi în întuneric, spuse către tatăl său:

— Ai făcut ce ai vrut cu toată lumea, numai cu mine n-ai putut să faci...

— Bine, spuse din întuneric gura tatălui său, nu are rost să ne certăm. Eu sînt mort, iar tu mai ai puțin pînă să mori. Și acum zaci în cortul ăsta și ți-e frică de tot ce are să se întîmple, fiindcă știi, așa cum am știut și eu, tot ce va fi în continuare.

— N-ai știut, spuse Tobit, că împreună cu Alexandru ți-am furat banii pe care îi plăteai la mînăstire, pe care credeai că îi plătești, a fost

primul lucru pe care nu l-ai știut, și pe urmă, faptele s-au înșirat ca niște mărgelile înaintea ta, fără să le mai cunoști, și apoi în spatele tău.

Dar nu este adevărat. Plouase, și ei, Alexandru și Tobit, se întorceau de la mînăstire, se opriseră în fața casei și Alexandru spusese:

— A fost o greșeală, și nu numai o greșeală, asta e puțin spus, nu aveau de unde să știe, ei, țărani, că va fi o țeavă și un butoi cu borhot și focul pe care l-au hrănit timp de trei zile. Călugărul însă a știut, și după ce spusese cuvintele astea, ploaia începu din nou, țîrîită, semn că va ține mult, toată seara și toată noaptea și toată dimineața, ce vor urma.

Au intrat în casă amîndoi, fiul și servitorul, și-au privit stăpînul în ochi, ei, care aveau de ascuns un ban și nu numai atît, o hotărîre împotriva aceluia. Tobit-tatăl nu a spus nimic, a mormăit ceva, părea să nu-i pese de cîntea din ochii lor și din mișcările lor ordonate și firești, spălatul și mîncatul și pregătirea pentru culcare. Precum și culcatul. Numai că înainte să sufle în opaițul lui, Alexandru a rămas o clipă cu obrazii umflați în aer și, în loc să sufle, s-a sculat din pat, arăta ca o stafie în cămeșoaia lui albă și groasă și aspră în care dormea, a căutat banul în pungă, l-a apucat cu două degete de marginea zimțuită și l-a ridicat în dreptul ochilor pîrînd că vrea să-l vadă mai bine sau poate să-l adulmece.

— Știu ce vrei să spui, spuse Tobit spre întuneric, vîntul filfii într-un perete al cortului, îi duse cuvintele, fil, fil, înapoi, le risipi în beznă. Este o minciună.

N-a stat multă vreme așa, cu banul sub nas și privind strîmb la el, a lipăit pe podele.

Tobit bătrînul, din ziua în care se mutase în casă, din seara acelei zile și pînă în seara zilei cînd a murit, după ce toți ai casei adormeau, încet și parcă absent la ce face, se dezbrăca și se spăla pe tot corpul, îndelung, apoi se ungea cu o grăsime pe

care o ținea într-un borcan de porțelan, și pe care, atunci când se termina, și-o prepara singur. După ce termina cu unsul se îmbrăca cu uniforma lui veche și zdrențuită și fără nasturi și se așeza în jilt și privea în gol vreme de un ceas. Lipăind, Alexandru l-a găsit la sfârșitul, aproape de sfârșitul, acelui ceas.

— Ce vrei? a întrebat Tobit fără să se uite la el.

Alexandru a pus banul pe masă și, fără să spună nimic, s-a întors în odaia lui, a suflat în opaiț și poate că a adormit.

— Minți, spuse încet Tobit, închise ochiul, dar din întunericul trupului lui răsări, aidoma, chipul celui care îi fusese tată, vorbi:

Alexandru, atunci când s-a trezit, a doua zi dimineața, întâi a știut că plouă și că din cauza asta nu vor merge la mînăstire, copilul era încă prea mic și drumul prea lung, și apoi a știut că pe masa lui e un ban de aur. L-a cercetat și chiar dacă n-o fi fost ăla pe care îl furase și-l înapoiase, era ăla.

— Nu vreau să știu adevărul, spuse Tobit, adormi.

Așa că banii au ajuns în cele din urmă tot în punga hoțului și asta numai datorită faptului că hoțul s-a dovedit cinstit și toată vremea, tot timpul cît Tobit a învățat la călugări, s-a întîmplat așa.

— Cei trei, spuse Alexandru, atunci când s-au trezit, au luat-o de la capăt fără să observe lipsa călugărului sau vreo altă lipsă. Și tatăl tău i-a privit ca și cum atunci ar fi văzut pentru prima oară butoiul și borhotul din el, nu le-a spus nimic.

I-a lăsat care va să zică să-și facă mendrele ca și cum pentru poftele lor i-ar fi cărat pe pămînturile și în casa lui, ca să-și facă în voie aceste pofti. Și atunci când alcoolul a fost iar gata, a refuzat scurt paharul cu lichidul limpede și călduț pe care i l-au oferit aceia și asta nu fiindcă nu ar fi avut chef să bea, nu e om pe lumea asta care, dacă a băut odată, să nu aibă chef să o facă mereu, nu

din cauza lipsei de chef a lăsat paharul neatins pe masă și cu urme de degete slinoase pe el.

— N-a băut, spuse Alexandru, fiindcă după prima înghițitură din acel pahar prea plin ar fi fost una cu aceia, cu cei trei, pofta de a ucide ar fi lucit și în ochii lui, sticlirea veselă și nepăsătoare a beției.

Sticlirea veselă și nepăsătoare a beției i-a cuprins repede. Se sfârșise deja luna februarie, primăvara n-o simțai încă, dar trupul tău știa, toate trupurile, că e pe undeva și ne dă târcoale, indiferent în ce an se întâmplă să se sfârșească această lună.

Tobit n-a băut și nu l-a mai lăsat nici pe Alexandru să bea, cele ce și le pusese în gând urmau în curînd să se înfăptuiască. Numai că primăvara nu a venit atît de repede pe cît trebuia să vină o primăvară pe care o aștepți, ciclul cu borhotul, fermentatul și distilatul, apoi beția s-a mai înfăptuit o dată. Așa că martie a trecut la fel, Tobit începuse să se plictisească.

— Nu vrei să bei cu noi, Tobit, spuse Lemuel în timpul celui de-al doilea sau poate al treilea fermentat, și nu vrei s-o faci fiindcă ți-e frică, ești și tu un rob la fel ca și aceia, țărani puturoși de pe moșia ta.

— O moșie împruțită, la fel ca și tine! a completat Seol, vocea a ieșit din trupul lui chircit, s-a amestecat cu aburul borhotului care bolborosea.

Țoar a tăcut însă, și-a întors fața nespălată și plină de buboaie către Tobit și a rînjit, i s-au văzut dinții albi și negri.

Tobit nu le-a răspuns, ședea în jilțul lui, i-a cercetat numai o vreme pe cei trei cu o privire indiferentă și bătrînicioasă, i-a lăsat să vorbească de parcă el ar fi fost în altă parte, privirea lui, chiar așa cum o fi fost el, era acolo. Își ridică fiul și-l așează pe un genunchi și Tobit se rezemă de pieptul lui, stătură așa. Numai că nu puteau sta așa la

nesfârșit. Adică nu atât de mult timp încât să crezi că nimic altceva nu se mai poate întâmpla:

Țăranii însă, după ce au aflat că tot ceea ce făcuseră, făcuseră de pomană, au încremenit de spaimă, nu le-a mai păsat de nimic, în orice caz de nimic din ceea ce se petrecea în casa lui Tobit și putea avea vreo legătură cu ei. Au devenit indiferenți și poate că tocmai asta aștepta și Tobit. Aștepta însă și primăvara. Primăvara a venit brusc.

— Era, spuse Alexandru, îl căra în spate pe Tobit și tocmai încerca să treacă apa Topiliței. Își suflecuse nădragii și pășea nesigur, cu degetele de la picioare rășchirate și căutînd să nu alunece pe pietre, tăcu tot timpul cît trecură apa, îl puse ușurel pe Tobit pe mal, spuse: era o primăvară întocmai ca asta, ceva mai tîrziu poate, nu îmi aduc bine aminte, cînd tatăl tău s-a sculat din jilț, a pășit printre trupurile dormind bețive.

Era o lumină albă și rece care năvălea prin ferestre, arginta cu luciul ei nefiresc lucrurile, nu puteai decît să te bucuri de lumină și să tremuri mărunt sub haine și să aștepți să se facă și cald sub lumina aia. Cei trei dormeau încă, ghemuiți unul în altul și bănuind că o să-i trezească cineva, și nu numai să-i trezească, să le spună după trezire și ce au de făcut și ei să facă.

— Nu poți crede niciodată că tot ceea ce are să se întîmple n-o să se întîmple, spuse Alexandru în timp ce se încălța.

Pășiră pe pămîntul jilav și mustind sub tălpile lor, înaintau alene, un copil și un servitor, se depărtară de rîu. Alexandru spuse:

— Așa că a luat o căldare cu apă și a aruncat-o în capul acelor și pe trupurile lor, dar asta nu s-a dovedit îndeajuns pentru a-i trezi, nici nu s-au clintit măcar, atât de adormiți și de beți erau.

Tobit își vîrî mîna în mîna uriașă a servitorului, pășea mărunt și asculta sau își închipuia că ascultă, nu știm.

— Ȃia nu s-au trezit decît atunci cînd au vrut ei, spuse Alexandru, p şeau prin sm rcuri şi prin lumina metalică a acelei primăveri, dispărură curînd pentru privirea cuiva care ar fi fost de partea cealaltă a r ului.

Aduc ndu-i pe cei trei la moşie, Tobit ştia că ar fi fost, desigur, mult mai bine să lase lucrurile în mersul lor firesc de până la venirea lui. Dar nu trebuie să uităm că el fusese războinic şi că toată l ncezeala care  i cuprinsese viața de după construirea casei şi de după mutarea în ea, această l ncezeal  îl plictisea. P n  atunci îşi folosisese numai bra ele, dar asta nu înseamnă că era prost. Aşa că, st nd şi lenevind, amort indu-şi fundul pe scaunul cu spătar înalt în care lenevea şi mo  ia şi din care îşi privea copilul şi servitorul şi poate bucur ndu-se că are un copil şi un servitor şi pe aceştia doi într-o casă a lui, chiar dacă ar fi putut sta a a tot restul vieţii şi nef c nd dec t asta, până la urmă, chiar din plictisul aceluia stat, i s-a ivit g ndul cu cei trei, nu aceştia anume, oricare trei din nenumăraţii pe care  i cunoscuse.  i alesese pe aceştia fiindcă aceştia se nimeriseră sub ochii lui, nu erau nici mai buni, nici mai răi dec t oricare alţii. Tobit era un om simplu şi nu fusese învăţat să-şi folosească g ndirea altfel dec t ca să nu păţească ceva bunul lui trup trimis în fa a unor arme duşmane, dar nu era nici at t de prost  nc t să nu-şi dea seama că tot ceea ce fusese viața lui până atunci, tot aia, în alte chipuri poate, dar tot aia, avea să fie viața lui şi după cumpărarea petecului de p m nt numit moşia Alba. Fiindcă între o izb nd  oarecare pe c mpul de luptă şi cumpărarea p m ntului şi construirea casei nu făcea nici o deosebire în orice caz nu deosebirea pe care ar fi făcut-o altul, venit din alte  nt mpl ri şi din alte închi-puri.

Adevărul e că Tobit nu a lenevit cu adevărat decât atunci c nd, după ce i-a adus pe cei trei în

casă, a așteptat să vină primăvara și să poată face tot ce își pusese în cap. Era un gând destul de ciudat, ceva ce privea pe cuceritor și pe cucerit, iar el se considera în orice caz cuceritor, nu-i rămânea decât să-i numească pe cuceriți și aceștia nu puteau fi decât țăranii de pe moșia lui. Și cum se poartă cel care intră într-o cetate învinsă și despre care crede că va fi învinsă pentru totdeauna? Se poartă, credem noi, precum și toți istoricii care s-au ocupat de asemenea întâmplări, după chipul și asemănarea sa. Singurul lucru pe care știa să-l facă foarte bine și pe care îl făcuse pînă atunci și nici măcar în silă, era mînuirea armelor, a înțeles imediat că el singur nu poate mînuî atîtea arme cît să-i silească pe bieții lui învinși să se schimbe într-atît încît să nu se mai poată recunoaște nici ei, nici cei care îi cunoscuseră ceva mai înainte. I-a angajat atunci pe aceia despre care știa sigur că, dacă primesc bani, fac exact ceea ce dorești tu și nu-și pun întrebări înainte, în timpul sau după aia: mercenarii. Împreună cu ei, după ce s-au trezit din beție, a doua zi după asta, era senin și un vînt călduț îți răsfirea părul și barba, dis-de-dimineată, dar nu cu noaptea în cap, în vremea cînd e plăcut să faci ceva ce ți-ai propus de mult timp și ai avut și răbdare să aștepti acel timp, înarmați ușor –, dar cine știe ce înseamnă ușor cînd e vorba de arme și de niște profesioniști? – au pornit spre sat.

— Țăranii, spuse Alexandru, ar fi trebuit să fie atunci pe cîmp, era o vreme cînd n-ai fi găsit acasă decât babele și ȋncii.

— Aia sînt în sat și ne așteaptă, spuse Tobit, dar nimeni nu dădu atenție spuselor lui, își văzură mai departe de drum prin clisă și prin soare, prin lumina pe care o dădea soarele la ora nouă dimineată, într-o dimineată din luna aprilie.

— Erau înarmați ușor, i-am văzut cînd au plecat, și înainte, cînd i-a cercetat tatăl tău și a spus „bine“ după ce i-a cercetat, „e tocmai bine pentru ce vreau eu să fac cu țăranii și cu satul lor

împuțit“, nu mai păreau deloc acei bețivi leneși și jengoși pe care îi știam, sub povara ușoară a armelor și în lumină.

Știau că îi vor găsi pe toți acei țărani în sat fiindcă Tobit le trimisese vorbă, cu o zi înainte, prin Alexandru, să nu plece nimeni din sat deoarece va veni boierul, are treabă cu ei, ar fi mai bine să fie și ei de față atunci când se va întâmpla ce se va întâmpla. „Ce vrea?“ întrebă o femeie borțoasă și nu tocmai tânără care ascultase ce spusese Alexandru, continuă: „O fi fiind și el beat ca și acei diavoli pe care i-a oploșit în casa lui.“

Alexandru zîmbi stingherit, răspunse: „Nu știu ce vrea. Mi-a spus să vă spui asta și eu așa fac, da' că ce vrea nu știu deloc.“

— Aceia însă nu mai erau beți, spuse Alexandru, își pregăteau armele, luciul lor te orbea prin toată casa, unul dintre ei, Lemuel poate, a spus: „Puteai să faci și singur treaba asta, Tobit“ și astea erau singurele cuvinte pe care le-am auzit, dar mai văzusem și armele și pregătirea lor, puteam înțelege câte ceva, nu adevărul, adică tocmai ce era în mintea tatălui tău, ceva însă da: că nu e bine pentru niște țărani când stăpînul lor aduce soldați năimiți peste ei, chiar dacă tot ceea ce va face va fi spre binele lor, nu poți crede asta.

Tobit zîmbi, știa că taică-său adusesese acei soldați, foștii lui tovarăși și că, după ce-i suportase o vreme, le înghițise putoarea de care era sătul, îi trezise din beția lor nesfîrșită și-i pusese la treabă. Se dusesse cu ei în sat și în mijlocul aceluia sat, dacă adunătura aceea de bordeie putea fi numită așa, îi adunase pe toți, cîți or fi fost, pe țărani aceia și, cînd au fost toți, sau a crezut că sînt toți, ceruse să fie adus și ultimul țînc, s-a uitat la ei și, fără să spună nimic, soarele începea să-i încălzească spatele și nu numai atît, era o lumină puternică și călduță, se simțea bine și ușor nepăsător, a făcut un semn și Lemuel a dispărut o vreme, apoi s-a întors cu o masă grosolană pe care o căra în spate. A

așezat masa în fața lui Tobit și picioarele ei s-au înfîpt în noroi. Apoi a adus o bancă de lemn de stejar, grea și înnegrită de vreme și Tobit s-a așezat pe ea și Seol lîngă el, stînga lui Tobit a rămas neocupată. Ceilalți doi, Lemuel și Țoar, s-au mișcat puțin pînă au ajuns de-o latură și de alta a mesei, față în față.

— Întîi oamenii! a spus Tobit, și Seol a scos toate de trebuință pentru scris și o vreme și le-a aranjat tacticos în fața lui pe masă, apoi și-a ascuțit pana.

— Ar fi fost mai bine dacă făceam un țarc, spuse după ce termină cu pana și privind drept în fața lui.

— Ce țarc? întrebă Tobit, apoi spuse: Înțeleg!

Se sculă, luă un vreasc de pe jos, se duse mai într-o parte și desenă în pămîntul moale un fel de cerc, se întoarse la locul lui.

— Ăsta va fi țarcul, spuse și: Putem începe! și după asta se lăsă un moment de tăcere și de așteptare.

Țăranii erau încă strînși grămadă și priveau înapoia lui Tobit, dincolo de masă și de uneltele de scris. Lemuel se mișcă agale, armele zdrăngăniră pe el, se apropie de țărani, îl înhață pe primul, așezat în față și îl tîrî după el. Cînd ajunse în dreptul mesei se opri și îl împinse pe țaran în față.

— Cum te cheamă? întrebă Tobit, dar țaranul nu înțelese, rămase încremenit și puțin îndoit de mijloc înspre masă.

Pe urmă, într-o vreme, spuse:

— Da' tu, boierule, știi cum mă cheamă!

Nu înțelegea de ce trebuie să spună unui om care îl cunoaște foarte bine, stăpînul lui, cum îl cheamă. Lemuel întinse mîna și îl pocni pe țaran după ceafă, îl atinse ușor și acesta se încovoie și mai tare.

— Zi-i, Marine, cum te cheamă, strigă cineva din ceata țăranilor buluciți, că altfel nu mai scăpăm toată ziua.

Nu strigase un bărbat, așa cum ai fi putut crede după vocea groasă, dintre țărani ieși o femeie pitică și mustăcioasă, se apropie de masă:

— Mă cheamă Marinica, spuse, dar mi se zice Țîța, că am numai una, își desfăcu cămașa și le arătă singura Țîța pe care o avea. Țîța se bălăbăni în aer, apoi fu vîrîță la loc. Pe el îl cheamă Marin.

— Scrie! spuse Tobit către Seol, acesta scrise. Tobit îl privi cum scrie și, cînd termină, spuse: Treceți în cercul ăla de l-am făcut pe pămînt! și femeia își apucă bărbatul de nădragi și-l tîrî după ea în cerc.

Acum pricepuseră ce vrea boierul de la ei și răsuflară ușurați, se buluceau la înscris și apoi se duceau fericiți spre cercul din noroi, intrau în el, unii mai îndrăzneți chiar comentau, le spuneau celorlalți să se grăbească, n-o să-și piardă vremea zilei cu asta, îi fluierau pe ăia mai înceți sau îi îndemnau cu strigăte guturale, în curînd nu se mai auziră decît vocile celor care trecuseră deja pe la masă și acum erau în cercul încă încăpător. Seol se opri din scris, privi spre aceia care se bucurau ca niște proști și sub privirea lui tăcură o clipă, se făcu tăcere.

— Cum îl cheamă pe copil? o întrebă Tobit pe o femeie cu un țînc în brațe.

Femeia se fîstîci, nu răspunse nimic.

— Cum îl cheamă? zbieră Tobit, ea se hotărî să răspundă:

— Nu-l cheamă nicicum, boierule.

— Care-i bărbată-tu? întrebă Tobit, o privi.

— N-are! țipă unul deja ajuns în cerc, rîseră toți.

— Bine, se hotărî Tobit, pe prunc o să-l cheme Ioan, ca pe fii-meu.

Femeia se mișcă agale prin lumină, șoldurile ei lătărețe și tinere le întunecă buna vedere numărătorilor și număraților.

Dar nu într-atît încît să nu continue.

Spre prînz toți acei oameni, șaptezeci și doi la număr, cincizeci și una de femei dintre care opt borțoase, restul bărbați, erau strînși în cercul desenat de Tobit în noroi și așteptau muți și privind, încercînd să privească spre Tobit și spre cei trei războinici despre care știau că sînt bețivi, dar iată, acum nu erau deloc așa, părea că niciodată băutura nu le-a atins cerul gurii și nu le-a fript mațele. Nu știau ce să creadă, că de ce adică boierul, stăpînul lor, i-a adunat în cercul acela, îi ține acolo ca pe niște vite, în soare și umbră.

— O să-i pună pe ăștia, pe diavoli, să ne omoare pe toți, asta o să facă nebunul, o să vedeți, dar înainte să vedeți...

Cel care spusese aceste cuvinte își făcu cruce și se așeză pe vine, apoi ceilalți se așezară și ei pe vine, cîțiva prunci începură să zbiere de foame, treziți de mișcarea spre pămînt a mamelor și taților. Femeile cu prunci în brațe își scoaseră ca la comandă țîțele la iveală și pe cît de slăbănoage erau ele, pe atît de harnice și de pline erau țîțele și de albe. Nu se auzea decît vîntul șuierînd subțire și călduț și clefăitul acelor prunci.

Tobit a dat foc satului Alba abia a doua zi de la începutul număratului, seara, fiindcă toată această vreme care rămăsese de la numărat pînă la foc, nu a făcut decît să golească cocioabele acelea de boarfe și să numere animalele. Proptit cu coatele pe pervazul ferestrei, Alexandru a putut vedea pălălaia care cuprinsese satul și înroșea zarea, terminase de săpat. A privit o vreme și apoi s-a dus la copil, l-a cercetat aplecînd lumînarea, l-a învelit și a spus o rugăciune. A ieșit, închizînd ușor ușa în urma lui și s-a dus din nou la fereastră și a privit.

— Focul, spuse, era mai mare decît ți-ai fi putut închipui că ar putea să iasă aprinzînd bordeiele alea, le știam doar. Am luat din nou lumînarea și de la flacăra ei am aprins o lumînare nouă și am așezat-o la o fereastră din spatele casei,

care dădea spre mînăstire. Era semnalul convenit cu starețul, el privea din clopotniță, nu el desigur, era prea bătrîn ca să se urce pînă acolo.

— Știu clopotnița, spuse Tobit. Cînd vreau mă duc acolo și pot să privesc pînă departe, acasă și chiar și mai departe, dincolo de casă, peste Topilița, aici.

Se încurcaseră în lăstărișul de la începutul pădurii, mai mult vorbeau decît mergeau. O umezeală fină era în aer, ridicată din transpirația plantelor, insectele zburau jos și leneș, părea că în curînd o să plouă. Se opriră și Alexandru îi arătă lui Tobit o movilă de pămînt în care era înfîptă o cruce ștearsă de vreme, căzută ușor într-o rînă.

— Uite, aici e! spuse Alexandru, se opri.

Că adică acolo erau îngropați cei trei, Lemuel, Seol și Țoar, sub crucea aceea. Tobit privi movila de pămînt, apoi privi crucea. Iarba năpădisese mormîntul, dacă n-ar fi fost o cruce, n-ai fi știut ce e acolo și că sub pămînt zac cei trei. Tobit n-ar fi știut. Se întoarse cu spatele la cruce și începu să plîngă.

— Nu ai de ce să plîngi, spuse Alexandru, au murit fără să-și dea seama ce se întîmplă cu ei, îl apucă pe copil de mînă și porniră înapoi, Tobit plîngea în continuare.

— Trebuiau să moară, spuse Alexandru, fiindcă atunci cînd au venit în casa tatălui tău, ba chiar și mai devreme de asta, atunci cînd s-au tocmnit cu Tobit pentru treaba pe care aveau s-o facă, incendierea unui sat, chiar de atunci, spunem, în ochii lor a sticlit pofta nu numai de a pune focul, ci și pofta de a ucide.

Iar cel ucis urma să fie Tobit, la el s-au gîndit cînd le-a venit pofta asta și nu atît la el, cît la casa și la pămîntul lui. Tobit le-a văzut sclipirea din ochi, dar nu a spus nimic, ce poți spune cînd vezi așa ceva în ochii cuiva cu care tocmai ai aranjat o afacere? S-a prefăcut indiferent și nebănuitor, asta așteptau și cei trei.

Tobit a incendiat satul Alba sub privirile îngrozite ale țăranilor, care și-ar fi putut închipui orice, se așteptau să fie chiar omorâți, dar să li se dea foc caselor, asta nu. Nu, fiindcă nu înțelegeau motivul și nu l-au înțeles niciodată, dar lui Tobit i-a părut prea puțin cât de mult sau cât de puțin pricep aceia.

— Sînteți mai mulți și mai bogați decît aș fi crezut, le-a spus Tobit, oricum mai mulți decît mi-ați spus mie atunci cînd v-am întrebat.

Lumina focului părea că-i linge obrazul, se încolăcea în barba lui, i se prelingea pe piept. Cei trei stăteau indiferenți mai într-o parte, așteptînd ca Tobit să termine și să poată începe ei. Să înceapă adică să-l omoare și pe urmă să doarmă în casa lui, să se lăfăiască o vreme în ea.

— Mi-ați văzut casa, spuse Tobit, aveți voie să luați lemne cîte vreți din pădure, vă faceți case, nu vreau să mai văd vreun bordei pe moșia mea.

Și nu numai să se lăfăiască, își și închipuiau deja toate plăcerile pe care ți le poate oferi o casă.

— Anul ăsta semănăm mai puțin, vă las să vă faceți casele, spunea Tobit.

Nu numai dormitul și băutul în neștire, dar și mîncatul, jumulitul gîștelor pe care le fugăriseră prin sat la porunca lui Tobit, înjunghierea porcilor și a vițelilor, visau la mațele lor precum și la ale animalelor omorîte, șiruri nesfîrșite de cîrnați li se perindară prin fața ochilor și pînă la toate astea nu mai era decît un singur pas, sfîrșitul discursului către țăranii și întoarcerea acasă, pe drum îl vor omorî, dar nu, mai întîi vor aștepta să le dea banii despre care Tobit le spusese că i-a îngropat undeva la loc sigur, n-are rost să caute ca niște proști banii ăia. Trebuie să aibă însă răbdare pentru ca Tobit să termine cu țăranii, să le spună tot ce are de spus, nu prea mult, desigur, nesfîrșit de mult dacă socotim după pofa lor uriașă. Se gîndiră apoi, pentru ca să-și mai petreacă timpul de pînă la sfîrșitul discursului, la femeile pe care și le vor

băga în așternuturi, puseseră deja ochii pe ele încă din timpul numărării, aveau limpede în minte formele și plăcerile pe care le puteau oferi aceste forme, restul nu-i prea interesa decât în măsura în care, fără un rest, ceea ce îi interesa într-adevăr pe ei nu se prea găsea. Tropăiră nerăbdători în clipa când Tobit terminase, se întorsese cu spatele la țărani și la foc și făcea primul pas spre întuneric și spre moarte. Văzuse lumina pe care Alexandru o așezase în fereastră, semnul pentru călugări, precum și pentru el, terminase ce avea de făcut, săpatul gropii în care aveau să moară cei trei.

Cei trei, Lemuel, Seol și Țoar, în ordinea asta, muriră la o jumătate de oră după terminarea discursului lui Tobit către țărani și prin care îi anunța că nu mai vrea să-i vadă stînd în bordeie, și ei neînțelegînd și nevroind să stea în altceva decât în bordeie:

— Așa am apucat de cînd sîntem, boierule, și nu numai de cînd erau ei, așa stătuseră și părinții lor și în spatele părinților un șir lung de strămoși, prea lung pentru ca acum, venind un oarecare, să încerce să schimbe ceva.

— Primul bordei pe care îl văd va arde la fel de repede ca și astea de acum! spusese Tobit, se întoarse într-o parte căutînd în întuneric semnalul lui Alexandru și, ca un semn bun, o luminiță pîlpîi atunci în întuneric, groapa în care vor muri cei trei era gata și-i aștepta într-un loc în care ei știau sigur că nu e nici o groapă.

— Asta e, spuse, puteți fi siguri că voi face mereu așa, spuse, se întoarse și făcu primul pas spre întuneric, cei trei tropăiră și porniră în urma lui.

— O vreme, spuse Alexandru, m-am gîndit că e păcat să omori trei oameni, oricît de bețivi sau de războinici or fi ei, nu-i puteam suferi pe aceia, dar nu într-atît încît să le doresc moartea. Se gîndi o clipă și spuse: Doream numai să-i văd odată plecați și plecînd să pot face curat în casă în urma

lor, dar mai ales să aerisesc, fiindcă mirosul borhotului se strecurase peste tot. Încercasem odată să deschid ferestrele, eram mahmur și singurul lucru pe care mi-l doream era o gură de aer curat și rece, dar Lamuel, să spunem, acesta, s-a întors spre mine și văzînd ce fac, n-a mai așteptat să termin, a spus:

— Nouă nu ne place aerul curat, spuse Lemuel parcă într-o doară, stropșind cuvintele, părea că bolborosește ceva de unul singur, așa că Alexandru, cu toate că înțelesese foarte bine ce spusese acela, putu să se prefacă mahmur cum era, că nu a înțeles și să-și vadă liniștit de deschisul ferestrei.

Și numai după ce termină de deschis și după ce își umplu plămîinii cu aer, simțind cum i se pune o gheară în gîtlej din cauza aceluia aer prea rece și prea curat, cînd gheara slăbi puțin, auzi iar:

— Închide fereastra! spuse Tobit care era martor la scenă.

Alexandru se întoarse și trupul lui se desenă aidoma unui trup mort în albul și albastrul de dincolo de fereastră, zăpada și cerul. Lemuel era în picioare și se îndrepta spre fereastră, ceva alb sticli în ochii lui ușor gălbui.

Cei doi Tobit, tatăl și fiul, se culcaseră, Alexandru făcea ordine prin casă, așeza lucrurile la locul lor obișnuit și pe care copilul le împrăștiase peste tot și vorbea:

— A spus să închid fereastra și pe urmă a spus și Tobit asta, aveam în gîtlej ca o gheară, întîi și întîi din cauza aerului rece, apoi de frică. Dar frica n-a avut timp să pună stăpînire pe tot trupul meu, a rămas cocoțată în gîtlejul și creierul meu. Scutură vestonul uniformei lui Tobit, găurit tot de molii, se așeză pe un scaun și, mijindu-și ochii, începu să caute viermii acelor molii, găsi unul grăsuliu și forfotind prin perii stofei într-un loc unde aceștia nu erau prea tociți, îl strivi. Lemuel, spuse după ce strivi viermele, avea în mînă un

jungher care te putea băga în sperieți, dar mai ales în sperieți te băga privirea lui leneșă. La o încheietură găsi alt vierme, îl omorî și pe acesta.

Alexandru zări jungherul în mîna lui Lemuel, o clipă în ochiul lui bun luci frica, dar numai atîta timp, timpul necesar să clipească o dată și clipind, de după întunericul pleoapei să înțeleagă ce vrea ăla cu cuțitoiul.

— Mi-era frică, ăsta e adevărul, spuse, mototoli haina în poale și privi în gol.

— Mi-era frică, ăsta e adevărul, spuse, și ochii copilului care asculta se îngălbeniră și ei de frică, văzuse deja cuțitul acela răscolind prin mațele bunului Alexandru.

Alexandru ședea pe marginea patului lui Tobit, vorbea și îl privea pe copil cum mănîncă.

— Trebuia să-l omori altă dată, înainte să deschizi fereastra, spuse Tobit, înghiți ce avea în gură. Stătu o clipă pe gînduri, privi ce mai avea în farfurie, mîncarea era aproape neîncepută, nu mai avea însă chef să mănînce, împinse farfuria din fața lui cu amîndouă mîinile: Nu mai mănînc! spuse.

— Au murit, spuse Alexandru, și nu numai că au murit, au murit ca niște lupi.

Tobit nu văzuse niciodată un lup, dar știa ce sînt aceia, se bucură.

— Într-o zi, spuse, cînd am să văd un lup, n-o să-mi fie frică deloc.

— Lupilor o să le fie frică de mine, de pofta mea de a ucide! se gîndi, spuse Tobit privind în întunericul din cort, completîndu-și vorbele de atunci.

Alexandru se sculă și vestonul îi căzu la picioare, mototolit. Vorbi iar și, cum nimeni nu-l asculta, vorbi în golul căscat în fața lui și din care acel nimeni se prefira molcom, moartea celor trei fu povestită pe îndelete:

— Închide fereastra, porunci Tobit din scaunul lui.

Alexandru însă nu se supuse, clipise deja și acum frica îi părăsise gîtlejul, căpătase un înțeles clar în mintea lui și înaintea înțelesului aceluia animalic și de după el, un cuvînt se făcu în mintea lui ca un tunet, îi acoperi buna înțelegere a lucrurilor și a gîndurilor firești, îl transformă într-un animal încolțit în lumina albăstruie reflectată de fereastră.

— Fiindcă moartea te poate face așa, spuse, se arată de acord cu noi.

Se lăsă ușor pe vine și mîna lui bîjbîi, apucă un lemn noduros pe care de obicei îl pune pe foc și înainte ca Lemuel să mai facă un pas, era din nou în picioare și cu lemnul în mînă, îl înfrunta pe acela.

— Spune-i dobitocului ăluia să lase lemnul și să închidă fereastra, spuse Lemuel, se opri din mișcare.

— Adevărul e că am fost un dobitoc, spuse Alexandru, se aplecă, luă vestonul de la picioarele lui și îl scutură cît putu, un nor de praf și de molii zăpăcite umplu camera. Țăla m-ar fi omorît ca pe o găină și ar fi făcut asta chiar dacă ar fi fost zece ca mine și cu zece lemne în mîini.

Capitolul cinci

Călărind între chirurg și Nicola, ușor zgribulit și fără nici un chef, Tobit spuse:

Nu are importanță ce a spus, apoi au continuat să meargă încet, atenți, ca și cum ar fi așteptat să se întâmple ceva, ce? vom inventa imediat. Ajunseră la apa înghețată a Topiliței și Tobit îl întreabă pe Nicola dacă pot trece așa cum erau, călări, fără să se rupă gheața sub ei și Nicola spuse da, puteau trece. Pe malul celălalt țiganul îi aștepta răbdător, nu se sinchisi să-i salute sau să dea vreun alt semn că s-ar bucura văzându-i.

— Ți-am adus calul! spuse Tobit când ajunse în dreptul lui, îl depăși. Țiganul încălecă supus calul pe care un albanez îl ținuse pînă atunci de dîrlogi. Se mișcau iar încet pe lîngă liziera pădurii, evitau să intre în pădure. Cîțiva țărani bărboși, paza din partea aceea a hotarului, se iviră în dreptul lui Tobit, făcură cîteva plecăciuni cu căciulile într-o mîină și cu cîte o sulită grosolană în cealaltă, îl întrebă pe Tobit dacă nu are cumva nevoie de ei. Tobit opri calul, își apucă plosca și bău din ea apă sau alcool, nu știa cu ce i-o umpluse chirurgul.

— Nu am nevoie de voi, spuse.

Se opriră toți acum, așteptau. Baico Avan se apropie de Nicola și-i spuse cîteva cuvinte în șoaptă. Un turban mare, negru, îi înfășura capul și sub turban ai fi putut presupune, dacă ai fi avut chef, că se află o țeastă și că din țeasta aia izvorîseră cuvintele spuse lui Nicola, niscaiva gînduri.

— Baico îmi spune, i se adresă Nicola lui Tobit, că în bordeiul lui doarme un om, un fel de curier pesemne.

— Aha! spuse Tobit, nu se uită la țigan, care se retrăsese, se îndrepta agale spre bordeiul lui.

— Ce facem? întrebă chirurgul și el fără nici un chef pentru călătoria pe care o pusese Tobit la cale.

— Atunci noi ne ducem, boierule, spuse unul dintre țărani, ai fi putut crede că batjocoritor, dar Tobit nu-i dădu nici o atenție.

— Te gîndești poate la muierea aia, Anița, și la casa ei? se interesă chirurgul, apoi își întoarse și el calul, porni pe urmele țiganului.

Țăranii dispăruseră în pădure¹⁹, Tobit stătea încă neclintit, aștepta.

— Ăștia au înnebunit, domnule colonel, spuse Stan cel Gros privind la chirurgul și țiganul care se depărtau.

— Or fi! spuse Tobit și rînji spre Stan cel Gros, îl nedumeri și mai tare.

În cele din urmă porniră iar, de data asta de-a-ndoaselea decît pînă atunci. Nicola nu spusese toată vremea nimic, îl urmărea supus pe Tobit și-i aștepta ordinele.

— Întoarceți-vă și așteptați-mă acasă, spuse Tobit cînd ajunse în dreptul bordeiului, înainte să intre în el. Tu rămîi! îi spuse lui Heiler.

Ceilalți plecară. Tobit intră în bordei urmat de Heiler, Baico rămase să-i aștepte afară, privea țintă fără nici un chef spre mînăstire, spre zidurile ei. Cei doi nu întîrziară mult, ieșiră înălțîndu-și parcă din zăpadă trupurile soioase și mișcătoare.

— Îngroapă-l undeva, spuse Tobit în timp ce încăleca, nu prea adînc că ne grăbim, la noapte intrăm în mînăstire.

— Și copilul? întrebă Baico indiferent parcă, părea că știe că Tobit nu-l va ierta pentru tot ce făcuse.

Tobit îl privi ca pe un om mort deja:

— Ia-ți și copilul, dacă ai așa mult chef de el, te așteptăm acasă și vezi, nu întîrzia, am nevoie, înainte să crăpi...

Țiganul nu mai auzi ultimele cuvinte, Tobit era deja departe, vorbele se răsfirară în aer. Chirurgical se chinui, părea beat, să încalece, țiganul îl ajută și când acesta ajunsese în șa îi mulțumi ceremonios celui care îl ajutase, îl înspăimîntă și mai tare pe țigan.

— Ești un călău, spuse la sfîrșit Heiler, nu uita asta! porni bătălbănindu-se și încercînd să meargă după urmele pe care le lăsaseră la venire.

Heiler nu l-a mai putut ajunge pe Tobit, nici nu știm dacă a vrut asta, putem crede însă că a vrut-o, dar Tobit, fără să se uite în urmă, grăbea spre casă. Undeva în spatele lui se tîra anevoie Heiler, înainta spre sfîrșitul acestei cărți și, și mai departe, în spate, erau Baico Avan și trupul curierului mort pe care îl tîra prin zăpadă. Îmbrăcată ca un bărbat, Anița Bengescu, cu calul ținut strîns de zăbală, privea în zare, vedea siluetele celor doi bărbați călare, depărtîndu-se. Rîse arătîndu-și dinții ușor gălbui-mat și puternici, ca dinții unei lupoaice, lovi cu piciorul în stîrvul curierului. Baico Avan nu-i dădu nici o atenție, îl lăsă pe acela mort în mijlocul zăpezii strălucitoare, se întoarse apoi spre Anița, o privi într-o doară, o dădu la o parte din drumul lui împingînd-o ușor cu mîna, se depărtă cîțiva pași de ea, se opri:

— Ce vrei? întrebă.

— Ți-am adus banii, spuse ea, așeză pe zăpadă o pungă de catifea verde, plăcută vederii. Punga începu să se afunde sub propria-i greutate.

— Nu ți-am cerut bani! spuse Baico.

Anița Bengescu rîse iar, recunoscuse că, într-adevăr, Baico nu-i ceruse bani, dar că ea se gîndise că a făcut-o pentru bani, își va lua punga înapoi, Baico Avan să spună ce vrea în schimbul trădării lui. Cuvîntul trădare îl făcu pe țigan să devină o clipă atent, dar numai atît, o clipă, și nici măcar nu putem ști dacă ăsta este adevărul, dacă din tot ce-i spusese Anița Bengescu auzise ceva. O lăsă pe femeie singură și se depărtă. Anița culese punga

din zăpadă, încălecă și-l ajunse repede pe țigan, îi ură noroc, apoi își înfipse roțițele pintenilor în burta umflată a calului și, cu o opintire animalul se desfășură în aerul înghețat, păru că rămîne veșnic așa și înaintînd totodată. Baico intră în bordei, își strînse lucrurile într-o grămăjoară și cînd termină dădu foc bordeiului. Îl privi nepăsător cum arde, apoi, cînd din bordei nu mai rămăsese nimic, ingenunche, scoase jungherul și-și tăie limba cu o mișcare dibace, o aruncă alături și, cu sîngele gîlgîindu-i în gură, porni spre casa lui Tobit.

Tobit își găsi casa vreaște, așa cum o părăsise de fapt, porunci să se facă focul, iar el se așeză la masă și-l așteptă pe chirurg, părea că se gîndește la ce va urma. Chirurgul sosi însă mai tîrziu decît ai fi putut crede că i-ar fi trebuit pentru drumul ce-l avea de făcut. Era plin de sînge, dar calm. Nu spuse nimic, se spală într-o căldare așa cum putu, apoi își aduse o sticlă din camera lui pe care o încuiase cu un lacăt mare, era singurul de fapt care se îngrijise de așa ceva, de încuiat, cînd plecaseră. Albanezii se întinseseră pe jos și dormeau, păreau în orice caz adormiți. Trei dintre ei împreună cu Nicola plecaseră în patrulare. Stan ce Gros se așezase lîngă cuptor, moțăia și la venirea chirurgului își ridică privirea, îl cercetă nedumerit, părea că nu pricepe de unde se murdărise acesta de sînge. O vreme încercă să afle asta, dar, nereușind, privirea i se aburi la loc, nu se mai învioră decît la vederea sticlei pline pe care Heiler o pusese pe masă.

— Ce e cu Baico? întrebă Tobit după ce Heiler se așezase în fața lui și se pregătea să bea.

— E în grajd, spuse chirurgul, bău. Văzînd privirea din nou trează a lui Stan cel Gros, îl îmbie și pe acesta la băut.

Stan cel Gros se urni greoi, apucă sticla și trase cîteva înghițituri lacome, o așeză apoi binișor între cei doi, la o distanță egală de ei.

— Oare ce-o fi făcînd acolo? întrebă, în timp ce, nehotărît, apucă iar sticla. Poate că doarme, sau nu, poate că mulge iar capra aia pe care și-a luat-o de nevastă. Bău cu înghițituri mici de astă dată, încercînd parcă să afle gustul băuturii ce i se strecura între cerul gurii și limbă.

— Ajunge! spuse brusc Tobit și, speriat, Stan cel Gros îi puse sticla în față și se întoarse la locul lui.

Tobit se uită la sticlă, o împinse încet către chirurg pînă cînd acesta s-o poată iar apuca dacă ar fi avut chef, părea că nu are. Stătură așa, nemișcați, din cînd în cînd se auzeau sforăiturile vreunuia dintre cei care dormeau, stricînd liniștea. Tobit nu catadicsi să spună ceva sau să spună ce aveau de făcut. Aveau, desigur, să între în mînăstire și dacă cei dinăuntru se vor opune îi vor omori.

— Stau și mă gîndesc, spuse Stan cel Gros într-o vreme, cum o fi să omori un călugăr, dar nu-i răspunse nimeni așa că putu să continue să-și dea cu părerea de unul singur și cu voce tare, se îmbătase desigur.

Veni Nicola, se uită la cei din încăpere, Stan cel Gros mai vorbea încă, dar cînd înțelese că e beat nu-i mai dădu nici o atenție. Văzu sticla și fără să întrebe ceva bău cîteva înghițituri sub privirea lacomă a lui Stan cel Gros.

— Baico e în grajd, spuse Tobit cînd sticla fu iar pe masă și din nou în dreptul lui.

— Știu, spuse Nicola, l-am văzut.

— Trimite pe cineva să-ți adune oamenii, pe seară vom intra în mînăstire.

— Sînt aici, spuse Nicola, au grijă de Baico.

— O fi pățit ceva, spuse Stan cel Gros, Nicola îi surîse subțire și parcă într-o doară.

Chirurgul deschise gura și spuse:

— Sîngerarea o să se oprească curînd.

Tobit împinse sticla din fața lui, dar prea departe încă de chirurg.

— Eu sînt comandantul vostru! spuse.

— Nu are nimeni nici o îndoială, spuse Heiler.

Stan cel Gros se ridică:

— Mă duc să văd ce-o fi cu Baico, spuse și cu un picior în aer și cu celălalt pe pămînt își pierdu echilibrul și se prăbuși. Se tîrî pînă la Tobit și apucîndu-i mîna începu să i-o pupe și să spună că el, Tobit, este comandantul și stăpînul lor.

Nicola surîse iar și, apropiindu-se de oamenii lui, se întinse alături de ei și închise ochii. Tobit spuse:

— Nu vă mai bateți joc! și vocea lui albă, indiferența acelei voci îl făcu pe chirurg să se ridice clătîndu-se și să se apropie de sticlă. Stan cel Gros adormise la picioarele lui Tobit, cu capul rezemat de ele, Tobit se scutură de adormit și tigva morarului pocni cu zgomot dușumelele, îl trezi.

— Ce e? întrebă Stan cel Gros și crezînd că e noapte, iar el în pat, oftă, se răsuci de cîteva ori părăind că-și caută un loc mai bun și negăsindu-l se trezi de-a binelea. Probabil că oi fi dormit, spuse și se scărpină în cap, descoperindu-și cucuiul. Mi-a venit amețeala și am căzut, spuse el, se duse și se întinse binișor pe laviță. Bietu' taică-meu tot dintr-un cucui ca ăsta a murit.

Îl rugă pe chirurg să-i cerceteze cucuiul, să vadă cum și ce, dacă nu i se va trage moartea din el, și Heiler îi pipăi binevoitor cucuiul, îl asigură că nu e nici o primejdie, va muri din cu totul alte motive și altă dată.

— Cum mi-o fi soarta, spuse Stan cel Gros și suspină. Se mai foi o vreme, apoi întrebă: Cînd mergem la călugări?

Nu-i răspunse nimeni, albanezii și Nicola dormeau, iar Tobit și Heiler priveau în gol. Stan cel Gros se hotărî să doarmă și el. Își aduse însă aminte că Heiler îi promisese odată să-l învețe să dueleze, se ridică, scoase două săbii ciobite de după cuptor și le așeză pe masă în fața chirurgului.

— De unde ai astea? întrebă Heiler binevoitor, uitase de promisiune.

— Le-am cumpărat de la țăranii din pădure.

— Ia-le de aici, spuse Tobit, că avem treabă și Stan cel Gros se hotărî în fine să se culce.

Cei doi, chirurgul Heiler, căpitan și baron, și Tobit, colonel și baron, stăteau din nou față în față, se priviră.

— Asta e! spuse Tobit, se referea probabil la ceva neștiut de noi, dar chirurgul păru că înțelege despre ce e vorba, poate despre ocuparea mînăstirii, așa credem cel puțin. Vor să ocupe mînăstirea.

— Nu e mare lucru să ocupi o mînăstire, spuse Heiler. Austriecii par să fi crezut că petrecerea pe care ai dat-o te-a pierdut în ochii partidei românești și acum te împing spre răscoală.

— Asta și vreau, spuse Tobit. Nu îmi închipui că au crezut, spuse în continuare, dar Haan nu are altă soluție. Mi-a dat moșia înapoi, m-a făcut baron și colonel, acum mi-a ordonat să ocup mînăstirea, aș fi ocupat-o și fără ordinul lui sau al românilor.

— Poate că nu, spuse Heiler, îi întinse sticla și Tobit de astă dată bău, surîse:

— Poate că nu!

În noaptea aceleiași zile, Tobit, conducînd o mînă de oameni, ocupă mînăstirea Alba. Era dorința lui, cu toate că era și dorința altora, a austriecilor și a românilor, precum și a altui personaj, omul cu banii, cămătarul Năbal. Acesta din urmă părea să fi înțeles jocul lui Tobit și, cine știe de ce, îl susținea în singurul fel posibil pentru el: dîndu-i bani.

Porniră puțin după ce clopotele mînăstirii bătură de vecernie, erau atenți la semnul acesta și, după ce clopotele bătură, Tobit îl sculă pe Nicola.

— Pornim curînd, pregătește-ți oamenii.

Începu foiala de dinaintea unei plecări, zdrăngăniră iar armele, Stan cel Gros se trezi și înțelese repede despre ce e vorba, se încinse cu

amîndouă săbiile, fericit și mîndru că are parte de un asemenea noroc, nu ocupi în fiecare seară o mînăstire.

— Nu te mai bucura, spuse Tobit, n-o să omori pe nimeni.

— Nu se știe niciodată, spuse brusc înțelept Stan cel Gros, călugării au pază și arme, cînd vom sparge poarta.

— Ai spus, spuse Heiler, că știi un loc pe unde putem intra fără zgomot.

— Așa-i, spuse Stan cel Gros, dar cine ocupă o mînăstire nu se furișează.

Porniră curînd, noaptea îi învălui și îi pierdu pentru cineva care ar fi vrut să-i privească, se auzeau caii fornăind, scîrțîitul zăpezii geruite, zgomotele astea, cîte o vorbă scurtă a vreunui albanez, mai mult însă era liniște, liniștea și gerul îi înghiți ca o burtă uriașă și preaîncăpătoare, burta unui anotimp. Din urmă, apropiindu-se repede, trei călăreți cu făclii îi ajunseră. Era Nicola cu doi albanezi.

— E bine, spuse Nicola oprindu-se lîngă Tobit. I-am spus că venim mîine să-l luăm.

Porniră iar și lumina torțelor îi înconjura protectoare. Ajunseră repede, moșia era mică, iar mînăstirea mare. O vreme meraseră pe lîngă zidurile primei întărituri, de pe creneluri nici un ochi nu părea să-i fi văzut,

— Mergem prea aproape de zid, spuse Nicola,

și, văzîndu-i și înțelegînd ce fac, dar mai ales ce vor, să acționeze în vreun fel, să le dea cu ceva în cap, cu pietroaie sau cu smoală sau cu apă clocotită, cu orice i se dă în cap unui agresor. Nu se întîmplă nimic din toate astea.

— Da, spuse Tobit, fu de acord cu Nicola.

Se depărtară de zid, cu toate că, știa, nici manevra asta nu era bună (spuse chirurgul), erau acum în bătaia săgeților și a plumbilor eventualei

străji, cel mai bine ar fi fost să meargă lipiți de zid și în nici un caz călare.

— Așa e bine! hotărî Tobit, care părea iar fără prea mult chef.

În fața porților mînăstirii, de fapt erau porțile primei întărituri și a zidurilor construite mult mai tîrziu decît mînăstirea, în vederea unei mai bune apărări, se opriră.

— V-am spus eu, spuse Stan cel Gros, o să spargem porțile și o să năvălim peste ei.

Și dacă, dintr-o bătaie într-o poartă groasă de stejar întărită cu drugi de fier poți spera că pînă la urmă, tot bătînd, poarta o să se spargă, atunci, spuse Heiler, Stan cel Gros are dreptate în speranța lui.

Tobit ridică pumnul și bătu de cîteva ori în lemnul porții care sună ca o toacă, părea un zgomot familiar mînăstirii și nu părea sortit să înspăimînte pe cineva. Încrezător în forțele lui, Stan cel Gros descălecă și se opinti cu umărul în poartă, picioarele i se afundară în zăpadă, din cauza asta crezu că poarta se deschide. Răsuflă adînc, spuse:

— Se urnește!

Tobit bătu iar cu pumnul înmănușat, așteptă. Nici unul dintre ei nu-i dădea atenție lui Stan cel Gros, opintirilor lui. Într-o vreme, scîrțîind și amintindu-le de frigul nopții geroase care-i năpădisese, o ferestruică se deschise parcă într-o doară și cineva de dincolo de ea, dar prin ea, întrebă:

— Cine e?

— Colonelul-baron Tobit! spuse Tobit, pîrînd convins că urmarea acestor cuvinte va fi chiar deschiderea încăpătoarelor hambare ale Domnului.

Ferestruica se închise la loc și întunericul și frigul și liniștea îi cuprinse din nou și mai deplin de astă dată. Dar, cu toate astea, nu după mult timp, scîrțîind, ușa cea mare se deschise larg și o voce, alta decît cea care întrebasese „cine e?“, spuse:

— Bine ați venit, vă așteptam!

Astfel încrederea dovedită de Tobit nu fu de prisos, se adăugă în mod firesc celor ce se întîmplaseră pînă atunci, precum și celor ce aveau să urmeze. Fură conduși fără nici un fel de ezitare sau vorbă în locul în care, înțeleseseră asta, aveau să-și petreacă noaptea, un grajd încăpător al primei întărituri. Grajdul era curat, vag se mai puteau simți plutind prin aer mirosurile foștilor locuitori, sudoare de cal, miros de urină, dar și mirosul paielor proaspete care fuseseră îngrămădite din belșug într-un colț. Cel care îi conducea, un călugăr tinerel, făcu pe prostul la oarecarea lor mirare, dar, cum tinerețea nu e o dovadă de prostie, nu știură dacă se preface sau pur și simplu e prost. O candelă sărăcăcioasă lumina într-o parte grajdul. În mijloc era o masă, iar în jurul ei bănci de brad care mai purtau încă urmele noii întocmiri. Masa era așternută cu ceva alb, un cearșaf poate, și pe ea erau de-ale gurii, tot ce se mănîncă într-o mînaștere în timpul iernii, dar nu neapărat în vreme de post. Albanezii, care păreau mai indiferenți ca oricînd, cercetară într-o doară bucatele, văzură ce și cum, cam ce-i așteaptă dacă le-o fi foame. Unul dintre ei, din nebăgare de seamă poate, răsturnă lumînarea de seu care ardea într-o cană. Lumînarea pîrli cearceaful, apoi se stinse, nimeni nu se ostensi s-o ridice. Singura lumină rămăsese flacăra pîlpîitoare a candeliei. Mirosea a cîrpă arsă și, de dinainte, a grajd de curînd curățat.

— Bănuiesc că sîntem într-un grajd, spuse Heiler după ce cercetă încăperea, dar, cum nu formulase o întrebare, nu-i răspunse nimeni.

Erau într-un grajd și călugărul care-i condusesese plecase. Tobit stătea pe un scaun cu spătar, un fel de jilț așezat în capul mesei și pus acolo special pentru cel care, dintre ei, ar fi fost comandantul lor. Albanezii își făcuseră culcuș în paie și, fără să-și bată capul cu ce se întîmplase sau avea să se întîmple, se pregăteau să doarmă. În

picioare, la dreapta lui Tobit, stătea Heiler, îl privea pe Stan cel Gros care se pregătea să aprindă lumânarea, scoase amnarul, dar Tobit îl opri:

— Aprinde-o de la candelă!

și acum puteau privi flacăra lumînării și borcanele cu zacuscă și cu crap marinat orînduite pe masă, sticlele cu vin, pîinea, tot restul.

— Am putea crede că asta e, spuse într-o vreme Heiler.

Auzind cuvintele, Nicola se apropie de ei, se așează pe bancă și spuse:

— Cred că ar trebui să mîncăm.

— Dar și să bem, nu știu de ce, dar mă simt ca după o beție, spuse Stan cel Gros, se așează și el în partea opusă lui Nicola.

— Mîncăm! hotărî Tobit, părea destins și oarecum bine dispus.

Mîncară și, ca niciodată, mîncă și Heiler. Albanezii adormiseră, dormeau cu gurile căscate, sforăind ușor. Vinul îi înveseli nu prea tare,

— Nu trebuie să uităm că sîntem într-un grajd! ar fi putut spune oricare dintre ei, dar pe chirurg, care se strîmbă după ce bău prima înghițitură, vinul îl acri de tot.

— Sîntem într-un grajd, spuse el și, de undeva, într-o mîna îi apăru știuta sticlă. Le oferă din ea, dar ei refuzară zicînd că vinul e mult mai bun și că le pică mai bine după masă. Cum vreți, spuse și prima cantitate de alcool, gîl-gîl, îi alunecă pe gîtlej. Curînd își schimbă dispoziția și el.

— Am putea, spuse Stan cel Gros, care golea cană după cană, să năvălim peste ei și să-i facem prizonierii noștri, și cuvintele lui îi treziră la realitate.

— Cred că sîntem prizonierii acestei mînăstiri, spuse Heiler.

Părea simplu și de la sine înțeles că nimeriseră într-o capcană intrînd în mînăstire, cine dracu sau ce binevoitor de înger i-o fi adus acolo?

Cel mai calm dintre ei părea Tobit și poate la fel de calm, dar ușor cherchelit era Nicola.

— Nu cred, spuse acesta din urmă, că ne paște vreo primejdie.

— Poate că nu, spuse Heiler, fiindcă acum sîntem treji, dar cînd nu vom mai fi? Cînd somnul ne va cuprinde mădularele, primejdia nu ne va mai ocoli.

Băură iar și vorbiră încercînd să se desfete cu vinul și cu moartea care le dădea, ca un cîine primitor, tîrcoale. Tobit îi ascultă și la urmă de tot spuse că dacă e într-adevăr așa cum spun și poate că o și cred ei, că îi paște vreo primejdie, atunci el îi asigură că nici o primejdie, nimic din ceea ce înseamnă asta, dar mai ales moartea, nu a fost niciodată mai departe de grajdul în care au poposit. Sînt însă, le mai spuse, prizonieri într-un fel ai mînăstirii, sînt între zidurile ei, să nu uitate asta, și între niște ziduri, oricît ar fi ele de încăpătoare sau de primitoare cum te poți numi altfel decît prizonier? Heiler se arătă de acord cu el, dar, continuă el, nimeni n-a construit niciodată aceste ziduri fără să facă și o intrare, în cazul lor, o ieșire. Ieșirea asta este acum închisă și poate că va fi așa totdeauna.

— Am mai putea crede, spuse la sfîrșit Heiler, că de fapt sîntem închiși într-un grajd dintr-o mînăstire și atunci lucrurile stau altfel, că adică ar putea încerca să iasă din grajd, în cazul cînd el ar fi într-adevăr închis. Fu trimis Stan cel Gros să verifice dacă e așa și constatară nu fără o oarecare bucurie că e așa, erau închiși pur și simplu în grajdul în care erau găzduiți.

— Aștia și-au bătut joc de noi! spuse Heiler, bău și surîse.

— Nici măcar nu este vreo bătaie de joc, spuse Tobit. Ce-ați fi vrut să facă niște călugări care primesc noaptea o sumedenie de oameni înarmați ale căror gînduri nu le cunosc nicidecum?

— Eu aş fi pus otravă în mîncare, spuse Stan cel Gros.

— Bine măcar că n-am băut din vinul lor, spuse Heiler şi, ca să sublinieze cele spuse şi ca să-şi dea curaj, bău iar din sticla pe care n-o lăsa nici o clipă din mîină.

— Ne vom culca, spuse Tobit, iar mîine dimineată nu ne va mai păsa de toate astea.

Dormiră într-adevăr, mai puţin Heiler, care rămăsese să moţăie în scaunul cu spătar al lui Tobit. Nicola neîncrezător în chirurg, care îl asigurase că nu va dormi sau că nu va dormi adînc, totuna, sculase doi albanezi, le explicase despre ce e vorba şi-i pusese de strajă la uşa care îi separa de restul mînăstirii. Tobit, care nu se opusese la aceasta, dormea acum şi somnul lui, precum şi sforăitul acelui somn puteau fi luate drept un semn al siguranţei şi păcii în care poposiseră. Cînd toţi adormiseră deplin, enervat de sforăitul lui Tobit, Heiler se sculă clătinîndu-se şi se duse lîngă cel care, adormit fiind, nu-i ajungea că doarme, dar pe deasupra mai şi sforăia. Privi o vreme în semiîntuneric, apoi, hotărît, apucă cu două degete nasul lui Tobit şi-l strînse uşurel. Sforăitul încetă brusc şi Tobit spuse:

— Ia mîna de pe mine!

semn că nici măcar nu dormea prea adînc sau nu dormea deloc, se prefăcea numai.

Cei doi albanezi puşi de pază stăteau cu spatele rezemat de uşa închisă şi din cînd în cînd beau cu înghiţituri mici, dintr-o ulcea pe care şi-o treceau unul altuia, vin.

— Trebuie să avem răbdare, spuse Tobit, şi se ridică, se scutură de paie şi se îndreptă spre masă.

Chirurgul era din nou aşezat în scaunul cu spătar, privea drept în faţa lui şi tăcea. Tobit îşi turnă vin şi bău fără chef, vinul se duse glonţ în stomacul lui ca un adevărat mesager al lumii dinafară.

— Totul pare aranjat, spuse Heiler, și oricît de mult aş bea mă cuprinde amărăciunea la gîndul ăsta.

Spuse apoi ceva despre povestea bine ticluită în care poposiseră încă de la începutul cărții și din care, se gîndea tot mai des la asta, de ce n-ar mărturisi-o, nu își închipuie că vor ieși vreodată altfel decît se iese dintr-o poveste.

Poate că e așa, se arată de acord Tobit, dar împotrivirea nu are vreun rost fiindcă el știe, își închipuie de fapt, că și împotrivirea a fost presupusă, trebuie să se împace cu asta.

— N-ai să mă convingi, spuse atunci Heiler, că dacă e așa, mai are vreun rost să continuăm.

— Nu are, spuse Tobit, dar atîta timp cît nu are, mai spuse, tot e mai bine decît altfel.

Nu știm dacă e mai bine, în orice caz păreau destul de împăcați cu acest gînd și altul care ar fi putut să le vină în minte, chiar dacă le-o fi venit, nu l-au rostit cu glas tare. Tobit s-a dus în cele din urmă să se culce, iar Heiler a băut și a citit din veșnica lui cărțulie, nu știm care era această carte și de ce citea tot timpul din ea. Dar poate că în ea scrie și cuvintele: „Te laud, Tată, Doamne al cerului și al pămîntului, pentru că ai ascuns aceste lucruri de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor.“

În grajdul în care, desigur, era frig, dimineța veni friguroasă. Își făcură nevoile prin colțuri, stricînd aerul, nu avură apă să se spele și, fără vreun îndemn, se așezară la masa de unde chirurgul nu se clintise toată noaptea. Cei doi albanezi care îi păziseră se culcară. Erau acum toți înșiruiți pe bănci și ascultînd vîntul. Înțelept, pârînd așa, Heiler își închise cartea și îi privi. Atunci cînd nu mai așteptau nimic, imediat după ce mîncaseră tăcuți, ușa grajdului se deschise tăcută și călugărul care-i primise, același, dar cu o figură binevoitoare de astă dată, semn că primise instrucțiuni clare în acest sens, apăru în lumina

vînătă care năvălea de afară. Îi rugă să-l ierte pentru noaptea pe care o petrecuseră închiși, dar așa fuseseră ordinele, din partea lui puteau fi siguri, el e un călugăr pur și simplu, nu are nici un drept să ia hotărîri, alții, superiorii lui, hotărîseră așa, și prin gura lui ei își cer iertare și-i roagă să, nu are rost să mai repete, dar ca să termine totuși, din partea lui puteau fi siguri că n-ar fi închis ușile grajdului. A, dar, mai spuse, mai e și asta, faptul că au fost primiți într-un grajd, nu numai închiși în el. Ordinele grabnice pe care le primise mînăstirea, de la cine – nu e în măsură să spună, în orice caz ordinele astea i-au prins nepregătiți, să fie siguri că, în curînd, lucrurile se vor aranja în modul cel mai bun cu putință. Știe, i s-a spus, că nu sînt niște persoane de rînd și că au misiuni importante de îndeplinit în noua provincie a imperiului. Chiar în cursul dimineții, acum deci, cîtiva călugări au primit poruncă să se ocupe de cazarea lor. Un nou curier sosit peste noapte adusese vești suplimentare despre ei, neîncrederea primei clipe și a ordinelor oarecum neclare se spulberase în vînt. Vor mai trebui să aștepte însă și, pentru ca așteptarea să se curme mai repede, părintele stareț, superiorul lui deci, ținu să precizeze asta, îi invită pe cei care doresc, desigur, la slujba de dimineață. Va fi o slujbă făcută în special pentru ei, mînăstirea nu își deschide biserica decît arareori, își caută cuvintele pentru a continua, ar fi de dorit să ia parte la ea. Orice slujbă este întîi și întîi închinată Domnului, călugării se vor ruga însă și pentru ei în dimineața aceea și ar fi de dorit, fiindcă zvonuri false și alarmante fuseseră răspîndite în mînăstire odată cu venirea lor acolo, să fie văzuți de aceia care, nu mulți, se vor ruga pentru ei Domnului nostru și, văzîndu-i, să înțeleagă că niște oameni, chiar înarmați, care participă la o slujbă, nu pot fi animați de gânduri prea rele, nu pe atît de rele pe cît și le-au închipuit călugării speriați de războiul abia sfîrșit.

Nespălați, bărboși și indiferenți, albanezii lui Nicola porniră la îndemnul comandantului lor către biserică.

— Voi merge și eu, hotărî Stan cel Gros, încă uluit de vorbăria călugărului.

Împreună cu Nicola porni pe urmele albanezilor, în frunte cu călugărul tinerel, care le vorbise atît de frumos.

Din momentul acela totul decurse firesc, chiar dacă ei nu se așteptau la asta. Li se oferî o casă întreagă din incinta mînăstirii și fură lăsați să se aranjeze cum vor și după ce, curînd, călugării se lămuriră că nu-i paște nici o primejdie din partea noilor sosiți, nimeni sau aproape nimeni nu le mai dădu vreo atenție. Egumenul mînăstirii se scuza, prin călugărul care-i primise și se ocupa în continuare de ei, că nu poate să-i vadă fiind căzut la pat și, cu toate că scuza li se păru o minciună, nu se sinchisiră prea tare de ea. Ocupară casa, se așezară în camerele care le plăcură, Tobit, liniștit acum, sporovăia cu Heiler și cu Stan cel Gros. Nicola, care se plictisea, la fel ca și oamenii lui, învățați cu alte treburi decît cu statul de pomană, se sfătui cu Tobit, apoi cu Elisei (așa îl chema pe călugărul tînăr) și, curînd după asta, avînd acordul starețului, luă în primire paza mînăstirii, scutindu-i pe călugări de o treabă cu care nu erau învățați și care le făcea multe necazuri. Își mută oamenii într-unul din forturile exterioare și care, cu toate că nu era încălzit, nu-i nemulțumi prea mult pe albanezi. El continuă totuși să doarmă în casa ce i se oferise lui Tobit, fusese dorința acestuia din urmă, nu a lui Nicola pentru care ar fi fost mai simplu să doarmă alături de oamenii lui. Venea numai seara tîrziu, după ce verifica ultimele străji, așa că toată ziua cei trei, Tobit, chirurgul și Stan cel Gros, erau mai mult singuri. Tot atunci, în acea perioadă de calm, starețul își manifestă prin Elisei dorința ca, dacă nu are nimic împotrivă și el spera că nu are, Tobit să-i instruiască în meseria armelor pe acei călugări, nu

mulți, desigur, care se vor arăta doritori să o facă. Tobit răspunse *da* acestei propuneri curioase și, fără vreun entuziasm deosebit, într-una din zile își luă în serios sarcina și, sub privirile ironice ale chirurgului și sub cele uluite ale lui Stan cel Gros, începu instrucția cu cei unsprezece călugări, care, cu anteriele prinse în brâu, acceptaseră să fie instruiți și, suflând greu, din ziua aceea își vînturară bărbile prin aerul înghețat al iernii și în fiecare dimineață (fuseseră scutiți de alte obligații) așteptau aliniați frumos și înarmați pînă în dinți, dar încă neștiind ce să facă cu armele, apelul.

În afara timpului cînd era ocupat cu instrucția călugărilor, Tobit își petrecea vremea într-un scaun, stînd tăcut sau vorbind, după cum avea chef, și celor trei li se alăturase și Elisei, care pe deasupra mai făcea parte și din trupă. Heiler, nu și Tobit, bănuia că e însărcinat de stareț cu supravegherea lor, dar, cum era destul de prefăcut, așa susținea chirurgul, în prietenia și interesul pe care le arăta față de ei, nu-i incomoda prea tare. Nu deschidea gura decît atunci cînd era întrebat, de aici și bănuielile chirurgului, iar atunci cînd o făcea dovedea o înțelegere a lucrurilor mult superioară oamenilor obișnuiți și asta întărea și mai tare suspiciunile chirurgului. Dar cum, tot Heiler spusese asta, nu conveniseră în nici un fel cu cel care conducea mînăstirea atunci cînd intraseră în ea, o oarecare supraveghere părea firească și, cum supravegherea se făcea discret și printr-o persoană convenabilă, prezența aproape permanentă a lui Elisei nu-i deranja. Chirurgul, mai mult din obișnuință decît din rea-voință, îl îndemna pe Elisei din cînd în cînd să bea, dar acesta refuza politicos, fără să-și motiveze în vreun fel abținerea, dar această motivație, în cazul lui, care era călugăr totuși, nu și-ar fi avut rostul. Una peste alta, păreau mulțumiți de liniștea care îi cuprinsese. Aproape că uitaseră, și la asta contribuia și faptul că nu-i vedeau pe călugări

aproape deloc, că sînt într-o mînăstire și, cu toate că viața lor aducea în mare măsură cu viața dintr-o pușcărie, îi deosebea de asta confortul și lipsa unor gardieni vizibili, erau mulțumiți, ceea ce ar fi putut să pară în ochii unui neprevenit un impas, în ochii lor, ai lui Tobit și ai lui Heiler, era o victorie. Nu una deosebită, desigur, fiindcă o prevăzuseră, știuseră că într-o zi vor ajunge în mînăstire, indiferent cum, primiți de bunăvoie, așa cum se întîmplase, sau prin forță. Era mai bine așa, fiindcă timpul acesta pe care îl petreceau oarecum de pomană era un timp binevenit gîndurilor lor și planurilor pe care și le făcuseră. Înțeleseseră că un mecanism uriaș și greoi se urnise în sfîrșit, iar ei erau stăpîinii de drept ai acelui mecanism, o corabie rudimentară, dar mergătoare. Acum nu făceau decît să aștepte ca, din desfășurarea cărții, înceată desigur, să se întîmple tot restul. Și cum acest rest prevăzut nu avea deloc să fie calm, ceea ce li se întîmpla semăna foarte bine cu odihna de dinaintea unei lupte din care, știau, vor ieși învinși. Și nu numai atît, nu numai învinși, dar și morți. Asta are să se întîmple însă de-abia la sfîrșitul cărții, sfîrșit pe care nu-l va mai scrie nimeni, așa că răgazul acesta este, dar mai ales va fi, binemeritat. Toate astea se întîmplau, desigur, în capul lor și, poate, foarte puțin în capul călugărului Elisei, nu și în capul lui Stan cel Gros sau al lui Nicola sau al lui Baico Avan. Să nu uităm: Baico Avan era acum din nou cu ei, chiar din ziua mutării în casa din mînăstire. Nicola se dusese după el, iar acum, cînd toate lucrurile se aranjaseră cum se aranjaseră, în mare măsură vindecăt, locuia cu albanezii în fortul pe care-l ocupaseră. Îl vizita din cînd în cînd chirurgul și, mai puțin și fără nici un chef, atunci cînd se ducea să-și inspecteze oamenii, Tobit.

Dar cu toată această molcomeală în care poposiseră odată ajunși în mînăstire, molcomeală care se amesteca destul de bine cu anotimpul, iarna

anului 1719, zilele erau scurte și foarte luminoase, nu mai ninsese de mult și zăpada scîrțîia și trosnea în frigul care se lăsa din ce în ce mai dens, nu făceau decît să îndese sobele cu butuci și să aștepte ca florile de gheață ale ferestrelor, răsărite peste noapte, să se prelingă ca niște bobite mici de sudoare rece, tăceau și vorbeau, chirurgul bea și începuse să bea și Tobit, ai fi putut crede că nu le mai pasă de nimic imediat după ce, dimineața tîrziu, aeriseau încăperile și făceau focul și mîncau. Heiler pleca în vizită la albanezi, Stan cel Gros se culca, iar Tobit, fără chef, e drept, îmbrăca o uniformă austriacă fără însemnele gradului și ieșea pentru instrucție, dar cu toate astea, spunem, simțeau un freamăt surd și o oarecare neliniște, pînă și Stan cel Gros spusese într-o dimineață, înainte să ațipească iar pentru un ceas sau două:

— Parcă o să se întîmple ceva, da' nu știu ce, așa că, oricît de liniștiți or fi fost sau de mulțumiți, acel ceva despre care spusese Stan cel Gros era în ei și, desigur, le tulbura gîndurile dinaintea programului de dimineață.

— Te duci la Nicola? întrebă Tobit după ce înghiți ce avea în gură, privea indiferent mîncarea, nu și paharul aburit, îl duse la gură și sorbi.

— O să mă duc, spuse Heiler, i-am promis să facem o inspecție a zidului exterior și a celor patru forturi.

— După instrucție o să vin și eu, spuse Tobit, terminase de băut și o ușoară învălmășeală plăcută a gîndurilor din cauza alcoolului părea să fi pus stăpînire pe el.

— Eu mă culc, spuse Stan cel Gros, cu toate că nimeni nu s-ar fi așteptat să facă altceva.

Tobit îi surîse privindu-l cum se îndreaptă spre o saltea așternută de-a dreptul pe dușumele și spuse:

— Ar fi mai bine să vii la instrucție.

Heiler se scobea între dinți și asculta. Sticla era în fața lui și părea că așteaptă să termine cu

scobitul și să înceapă să se ocupe de ea.

— O să viu mâine, spuse Stan cel Gros, închise ochii.

— Lasă-l! spuse Heiler, se sculă și își luă sticla la subțioară.

— Te aștept la Nicola, atunci, spuse și ieși.

Privindu-l pe Stan cel Gros care dormea sforăind ușor, Tobit goli paharul, îl așează încet pe masă părînd preocupat de ceva, ieși și el. Afară îl aștepta Elisei, care îi spuse că în curînd în mînăstire vor sosi musafiri, ar fi mai bine ca aceștia, el nu știe cine sînt, dar bănuiește, persoane sus-puse desigur, să nu afle că în mînăstire călugării se ocupă, în loc să-și petreacă vremea cu Cel de Sus, cu armele. Nu e părerea lui, el nu face decît să i-o comunice și să-l roage să amîne instrucția pînă cînd cei ce n-au sosit încă vor fi plecați.

— Aha, spuse Tobit, privi zăpada bătătorită pe locul unde făcea instrucție cu călugării.

Aceștia, transformați brusc în niște pașnici slujitori ai Domnului, destupau copcile unui mic eleșteu care peste noapte prinsese o pojghiță de gheață.

— E mai bine așa, conchise Elisei, mutra lui ascuțită și barba rară, dar nu cuvintele lui, îl făcură atent pe Tobit. Avea ochii mici, bine ascunși de pleoape și o privire ironică pe care o simțeai tot timpul ațintită asupra ta, te puteai întreba de unde vine.

Tobit însă nu se întrebă aceasta, surîse numai:

— Spune-i superiorului tău că s-a gîndit bine, cei care vin nu trebuie să știe tot ce se întîmplă în mînăstire, sînt niște venetici ca și noi.

Elisei surîse și el la fel de vag, vrînd poate să-i arate lui Tobit că nu e cu nimic mai prejos și că poate, la o adică, să fie chiar deasupra lui.

— Indiferent ce credem noi, spuse, privi în sus spre Tobit care încă nu coborîse cele cîteva trepte de la intrarea în casă, cei așezați deasupra

noastră ne conduc, chiar dacă, din cînd în cînd, judecîndu-i ni se pare că greșesc.

Tobit coborî treptele, patru.

— Într-o zi, spuse, nimic din toate astea nu va mai avea vreo însemnătate, păși pe lîngă Elisei fără să se oprească și din mersul legănat și încet spuse cuvintele de mai sus.

Îl găsi pe chirurg stînd la masa grosolană pe care și-o cărase Nicola în fortul principal al zidului exterior și dîrdîind. Nicola era așezat în fața lui, încotoșmănat într-o blană de lup, cu căciula trasă tare pe ochi. Din gură le ieșeau aburi cînd vorbeau, acum însă tăceau. Era parcă mai frig ca afară și umezeala te pătrundea curînd, îți jilăvea hainele. Aburii răsuflării lor se lipiseră de pereți ca o coajă transparentă și vineție, groasă de două degete. Chirurgul bău repede și lacom din sticlă, dar după asta dîrdîitul nu-i trecu, spuse clănțănind:

— În curînd veți muri înghețați, și privind spre albanezii dormind nepăsători ca și cum frigul ar fi fost în altă parte și ei aici, visînd și horcăind.

— Ați putea veni înapoi, spuse Tobit simțind cum șuvoaie de aer rece îi năvălesc ca o apă pe nări, astupîndu-i plămîni.

Nicola aduse tăcut trei căni și împărți în ele băutura. Tobit bău și simți cum buzele i se lipesc de cană, bău totuși și la urmă, după ce înghiți tot, își smulse cana din dreptul gurii, sîngele îi îngheță imediat pe buze. Vorbi:

— Cei din mînăstire așteaptă o vizită, bănuiesc că pe noi ne caută cei ce vor veni.

— Sînt curios să știu cine o să vină mai întîi, spuse Heiler, bău și el, lăsîndu-și pielea însîngerată pe marginea cîinii.

— Am venit să cercetăm întăriturile, spuse Tobit, cu toate că pe așa o vreme nu ne rămîne decît să ne uităm la ele și să așteptăm să se încălzească puțin.

— Nu ne va ataca nimeni prea curînd, spuse Nicola.

Se sculară toți trei. Urcară scara interioară și aerul rece și uscat de afară li se lipi plăcut de obraji. Putură privi pînă departe, întîi și întîi cîmpia înghețată care lumina uniform lumea, apoi, mijindu-ți ochii, vedeai și restul:

O sanie, nemișcată parcă, înconjurată de o escortă puternică, pe care, dacă o priveai destul de multă vreme, pricepeai în cele din urmă că se îndreaptă spre ei.

— E Haan, spuse chirurgul, care, fără să vadă prea bine deschisese primul gura și rostise la întîmplare cuvintele, vedea o sanie nemișcată și în jurul ei călăreți la fel de nemișcați.

Cîteva ciori se rotiră aproape de ei, cercetîndu-i, se depărtară. O rafală de vînt le pătrunse pe sub haine, înfrigurîndu-i. Între două creneluri, sprijinindu-se cu mîinile înmănușate de ele, Tobit privea în zare, spuse:

— Coborîm, spuse Tobit, cei care vin vor fi aici curînd.

Un albanez îl întrebă pe Nicola ce trebuie să facă, Nicola se uită întrebător la Tobit și, cu toate că nu tradusese cuvintele, Tobit, pîrînd că înțelege, răspunse:

— Nimic! Mînăstirea e încă a călugărilor, ei vor hotărî asta.

Albanezul dădu din cap în semn că și el a înțeles și porni spre postul lui.

— Nu ne-ar fi greu, spuse Heiler, să-i luăm ostatici, dar Tobit nu-l mai asculta, pornise deja și, fără să pară că auzise cele spuse, spune:

— Ne întoarcem, o să cercetăm altă dată zidurile.

Ajunși jos, Nicola se duse să-l anunțe pe portar de cele văzute, iar Tobit, urmat de Heiler, se întoarse în casa oferită de mînăstire, unde îl găsiră pe Elisei, care îi aștepta, nu părea în nici un caz să-i pese în vreun fel că Stan cel Gros dormea în continuare, nu se trezi decît pentru o clipă pentru a cerceta lumea și băgînd de seamă că lumea e

aceeași, adormi la loc. Tobit îl scutură ușor cu piciorul pînă îl trezi, spuse:

— Scoală-te, avem musafiri.

Frecîndu-se la ochi, Stan cel Gros se sculă, îl privi, se frecă iar la ochi și spuse:

— Mîncăm acum sau după?

— Nu știi, răspunse Tobit, se așeză pe un scaun și privi în gol.

— Am putea crede, îi spunea Heiler lui Elisei, că e consilierul Haan și dacă e el, nu va sta mult, dar cu el va fi și Nàbal, tu nu știi cine este Nàbal și Nàbal va sta.

Se sculă și porni spre camera lui. Se întoarse cu o sticlă nouă pe care o așeză pe masă în dreptul celei goale și o privi. Tobit ceru să bea și chiar și Elisei, împotriva tuturor obiceiurilor lui, consimți să guste din băutură. Își muie buzele în cana plină pe care i-o oferi chirurgul, se strîmbă, dar făcîndu-și curaj, bău totuși din ea, nu mult, e drept, destul însă pentru un începător, spuse chirurgul. Crispați și revenindu-și încet din frigul care îi pătrunsese, tăcuți și poate de aceea un pic solemni, începură să aștepte.

Mînăstirea își primi oaspeții la fel de tăcută și de puțin îndatoritoare pe cît o făcuse și cu Tobit și cu însoțitorii lui. Portarul, un călugăr ursuz, după ce întrebă cine sînt cei care poposiseră în fața porții și aflînd cine, consilierul cameral Haan desigur, precum și cei care îl însoțeau, închise ferestruica prin care vorbise cu musafirii și-i lăsă să aștepte o vreme, dar nefăcînd nimic în timpul ăsta, Nicola era martor la cele ce se întîmplau, privea în gol și-și zornăia mănunchiul de chei pe care îl purta la brîu folosindu-l ca pe un șirag de mătânii la petrecerea timpului. Cam după un sfert de oră, părăind că s-a hotărît, deschise din nou micul oblon și spuse:

— Bine ați venit, sînteți așteptați! și urnindu-se greoi, caută cheia potrivită și desfăcu lacătul

mare ce zăvora porțile. Ridică apoi drugii și în sfârșit, poarta uriașă se deschise cu un scârțâit puțin îmbietor.

Sania, urmată de călăreți, pătrunse în mînăstire. Consilierul Haan coborî din sanie, își lepădă blana în care se înfolfise, dar sub ea mai era o blană, pe aceasta nu o lepădă. Nicola făcu un pas înainte, întîmpinîndu-l. Vorbind nemțește, Haan intră în chilia porții urmat de Năbal și de Nicolae de la Porta. Nicola intră și el, așteptă. Nicolae de la Porta se întoarse către portar:

— Vrem să-l vedem pe Tobit, dar acesta, portarul, își frecă mîinile, se așeză într-un colț fără să-i pese de ei, care erau în picioare, spuse:

— Cine este acest Tobit?

Nicolae de la Porta, calm însă, îi explică cum și ce și, cînd portarul păru că a înțeles, se duse la el, îl apucă de piept și săltîndu-l de pe scăunelul pe care stătea îl azvîrli afară.

— Dragul meu, spuse Haan în nemțește, călugării ăștia s-ar putea să nu priceapă comportarea ta.

De la Porta surîse și se uită la Nicola.

— Ar trebui să-ți chemi cîțiva oameni înainte de a încerca să faci ceva, spuse Nicola.

Secretarul administrației surîse iar, vorbind în nemțește:

— Nu pari călugăr, așa că probabil ești vreun om de-al lui Tobit.

Haan îl privi pe Nicola, care aștepta calm înfruntarea, și-o dorea.

— N-am venit aici, spuse Haan, să ne batem. Dealtfel, continuă el, vom sta atît de puțin, încît nu mai avem timp pentru asta. Vrem să vorbim cu Tobit, atît.

Vorbind nemțește cît să se facă înțeles, Nicola spuse că Tobit îi așteaptă, știe de venirea lor, așa cum, e drept, știu și călugării, dar ei nu par să aibă vreun interes în această venire.

— Urmați-mă, spuse la sfârșit Nicola și, pășind în urma lui, cei trei se lăsară conduși.

Nàbal, care pînă atunci nu scosese nici un cuvînt, se opri o clipă pentru a privi cum soldații austrieci din escortă îl băteau pe portar, întoarse privirea atunci cînd capul acestuia scoase un sunet de doagă izbită cu o piatră și, cînd o șuviță de sînge i se ivi la colțul gurii celui bătut, porni tropăind mărunț după ceilalți.

Întîlnirea avu loc în casa pe care mînăstirea o pusese la dispoziția lui Tobit și nu se prelungi prea mult cu toate că, înserîndu-se curînd, oaspeții au rămas să doarmă peste noapte acolo, în odăile pregătite la repezeală de Tobit, iar a doua zi, dimineața devreme, fără să-și mai ia rămas bun, Haan și Nicolae de la Porta, însoțiți de escortă, au plecat. Așa că am putea spune că vizita a durat aproximativ o zi, cu toate că, efectiv ea nu s-a prelungit mai mult de cîteva ceasuri în care Tobit, asistat de Heiler, a vorbit cu cei trei, dar mai ales cu consilierul cameral Haan și cu secretarul administrației, Nicolae de la Porta. Nàbal a preferat să asculte și numai din cînd în cînd să intervină, și nu în punctele esențiale ale celor vorbite. Dealtfel el și-a manifestat dorința de a mai rămîne o zi sau două în mînăstire, așa că, putem crede, și-a rezervat dreptul de a vorbi cu Tobit între patru ochi. După plecarea celor doi însă, Nàbal s-a mulțumit numai să privească atent în jurul lui și să aștepte, împreună cu Tobit și cu Heiler, cealaltă vizită, la fel de importantă sau și mai importantă decît prima. Și cum, această a doua vizită era dorită și așteptată și de mînăstire, pregătirile, care s-au făcut, slujbele precum și pescuitul în iazul mînăstirii l-au atras în egală măsură pe Nàbal și i-au scurtat într-un fel șederea, făcînd-o mai plăcută. Și cu toate că în acest timp starețul, motivînd în continuare că este bolnav, nu s-a arătat, Nàbal, cine știe cum, nu a spus asta niciodată, spre surprinderea tuturor, dar mai ales a

lui Elisei care l-a anunțat, a fost primit de acesta și a stat la el aproape o jumătate de oră, după care, întorcându-se printre ei (Tobit, chirurgul Heiler, Elisei și de astă dată și Nicola și Stan cel Gros), părea mai mult decât mulțumit de cele întâmplate, s-a așezat la masă, i-a privit și a spus:

— Lucrurile încep să se aranjeze într-un fel anume, lăsînd să se înțeleagă că lui îi convine acest fel și că poate, de ce nu? este chiar felul lui de a gândi viitorul, iar nu felul lui Tobit sau Heiler și chiar al nostru.

Tobit a rînjit posomorît, dar vrînd să lase să se înțeleagă, Heiler a rînjit și el în semn că pricepe, că acest rînjit, dar mai ales această posomoreală sînt o prefăcătorie și că, în nici un caz, el nu este îngrijorat de mersul lucrurilor spre un țel, chiar dacă acest țel este, pentru fiecare dintre ei, altul. Și rînjind sub posomoreala lui a vrut, poate, încă o dată, să le aducă aminte că el este eroul acestei cărți și că nu trebuie scăpat din vedere acest lucru.

— De ce crezi tu, a spus atunci Nàbal Calné privindu-i rînjetul, că eu sau alții uităm asta?

Tobit și-a arătat atunci colții de cîine la maturitate, a zîmbit care va să zică spre Nàbal, dar nu numai spre acesta, spre toți aceia care, considerîndu-i-se superiori sau numai ceva mai norocoși, cred că pot conduce, trîncănind, lumea.

Adunîndu-și oamenii, Tobit le explică destul de acru cam ce se dorea de la el, nu le spuse însă ce crede el, dar mai ales cum va acționa mai departe, singurul lucru care ar fi putut să-i intereseze în vreun fel pe acei care, Nicola, Stan cel Gros și Elisei, nu știau sau, și mai simplu, nu-i interesa cele spuse. Stan cel Gros dealtfel nici nu pricepu mare lucru, bănuind însă că e vorba de ceva important, căscă cît putu ochii și, așa holbat, spunea din cînd în cînd „da“, că adică pricepe și e de acord, enervîndu-l pe Tobit. Elisei însă asculta calm, înțelesese că mai ales pentru el se vorbește și

nu atît pentru el, cît pentru superiorii lui, cei din mînăstire și cei din afara ei.

— Ești sigur, însă, întrebă el, că decretul s-a semnat?

Tobit îl asigură că este semnat încă din 22 februarie, să nu aibă nici o îndoială asupra acestei informații. Haan a fost foarte categoric cînd i-a spus-o.

Se înserase și cineva aprinse lumînările, așeză sfeșnicul pe masă. Elisei se retrase primul, apoi Nicola, la fel de tăcut cum fusese și pînă atunci, părea că nu-l interesează altceva decît treaba pentru care fusese angajat de către Tobit. A doua zi, nu se știa însă ora, aveau să sosească de la Craiova ceilalți musafiri și el era însărcinat să-i întîmpine și să-i conducă. Tobit îi spuse să plece devreme, fiindcă ar fi de dorit să-i întîlnească pe aceia cît mai departe de mînăstire. Supus, fără să întrebe ceva, de ce ar fi mai bine să-i întîlnească în felul acesta, înclină din cap în semn că a înțeles și ieși.

— Crezi că, spuse Heiler, că Haan a lăsat trupe în regiune?

Vorbise nemțește și continuă să vorbească așa sub privirile adormite ale lui Stan cel Gros.

— L-am anunțat în timp ce-l conduceam, spuse Tobit, că mînăstirea așteaptă oaspeți și că e foarte probabil ca ei să se adune într-un fel de consiliu pentru a hotărî ce e de făcut mai departe, dar Haan nu a părut prea tulburat de veste.

— Poate că știa, spuse Heiler.

— Mai ales dacă știa trebuia să-i spun, continuă Tobit, m-am gîndit și eu la asta, dar n-am avut de ales.

— Știa! spuse Nàbal, ai făcut bine că i-ai spus.

Mai vorbiră o vreme, apoi Nàbal spuse că ar vrea să se culce. Tobit îl trezi pe Stan cel Gros care moțăia cu capul căzut pe piept.

— Ce e? întrebă speriat acesta.

— Ne culcăm de-adevăratelea acum, îl anunță Tobit, nu-ți rămîne decît s-o faci și tu, dacă ai chef.

Supus, Stan cel Gros se întinse așa cum era îmbrăcat pe salteaua lui, își trase pătura pînă sub bărbie și, în întunericul care se lăsase peste ei, de acolo și din somnul care îl cuprindea, spuse:

— N-o să avem nici o moară anul ăsta, apoi suspină și adormi.

Peste noapte Tobit se trezi și îl văzu pe chirurg care stătea la masă și, la lumina unei feștile, citea.

— Nu dormi, spuse Tobit, se întoarse într-o rîină și privi în gol.

— Nu dorm, spuse chirurgul, sorbi din sticlă și figura lui galbenă ca un pergament se îmbujoră o clipă, beau. Își cufundă iar ochii în carte, citi și în tăcerea care se lăsase, stătura așa o vreme, se auzea numai foșnetul șobolanilor și al cîtorva gîndaci în căutarea mîncării. Bău iar, întrebă: Ce facem cu călugării?

— Nu știu, spuse Tobit, adică nu știe încă, pricepu chirurgul. O vreme or să ne fie de folos, pe urmă am putea să-i omorîm.

— Am putea, spuse Heiler, citi iar.

— Sîntem puțini, spuse Tobit, iarna asta însă o să treacă așa. Nu se va ocupa nimeni de noi cît timp va fi frig.

— Nu putem fi siguri, spuse Heiler.

Tobit se sculă și se așeză lîngă chirurg. Lumînarea își împărți lumina în două pe fețele lor odihnite.

— Și Nàbal?

— O, el va scăpa, nu-ți face griji din pricina lui! spuse Tobit, luă sticla chirurgului și bău. Începînd din noaptea asta ne putem socoti în fața începutului.

— Crezi că-i va omorî? întrebă Heiler.

— Așa e hotărît, spuse Tobit. Mîine dimineață Nicola le va găsi trupurile aruncate pe marginea drumului și le va aduce aici.

Un gândac cățarat pe masă își mișcă antenele neliniștit în direcția lui Tobit și acesta îl privi o clipă, apoi îl azvîrli jos.

— O să se cațere iar, spuse Heiler, asta vor toți, se cațără mereu, am renunțat să le mai fac ceva.

În cameră era frig, și și mai frig din cauza întunericului și a luminii firave a lumînării. Tobit se înapoie în așternuturi, tălpile lui goale lipăiră pe dușumele, călcă pe una din băierile izmenelor și o rupse, se întinse cît era de lung în pat, spuse:

— N-o să știm însă niciodată cine nu e trădător în toată povestea asta.

Chirurgul nu-i răspunse, se cufundă în cartea lui și, bînd și citind, așteptă pînă adormi Tobit, crezu asta, stinse lumînarea, mai trase o dușcă pe întuneric și, încercînd să nu facă zgomot, ieși. Noaptea îi îmbrăcă trupul, se așeză pe umerii lui ca o mantie uriașă și fluturînd.

Dimineața tîrziu o lumină vînată coborî din cer. În fața casei lui Tobit, călugării transformați în soldați își așteptau dîrdîind comandantul. Cei care urmau să vină, așa se hotărîse și Elisei îi transmisese asta lui Tobit, aveau să admire desăvîrșirea călugărilor în treburile atît de străine lor, mînuirea armelor. Împiedicîndu-se în sutane, doi călugări bătrîni mișcîndu-se lenevos și fără prea mare chef destupau copcile iazului, așteptau și priveau. De pe ziduri, cineva anunță mînăstirea că oaspeții așteptați s-au arătat în zare. Totul încremeni o clipă, înțepeni așa. Elisei ieși din rîndul prea proaspeților soldați și se duse să-l anunțe pe Tobit. Îl găsi, dormind, la fel ca și pe Stan cel Gros, Heiler citea.

— Au venit, spuse Elisei, îl privi pe chirurg.

Acesta își lăsă cartea înfoiată pe care o citea de atîta vreme și îl privi pe Elisei de parcă ar fi vrut să spună „ei și?“, nu spuse nimic. În cameră era un aer stătut și o lumină murdară și călduță le mîngîia nările. Auzind voci, Stan cel Gros se trezi

și fără să-i pese de cei treji deja, se duse într-un colț și urină. Băltoaca dintre picioarele lui se întinse pînă în mijlocul camerei, sub masă. Se duse apoi la chirurg, înhăță sticla acestuia și bău. Heiler îi surîse vag, ca o așteptare a unui surîs adevărat. Elisei stătea lipit de un zid privind și tăcînd, după ce făcu asta, spuse:

— Ar trebui să-l trezim pe Tobit.

— Sînt treaz, spuse Tobit, avea o voce care părea foarte trează în aerul ăla somnoros încă.

— Nu va trece mult, spuse Elisei, ochii lui mici de șobolan se rotiră mici în găoacele lor, și aceia care trebuie să vină vor veni.

Fără vreun chef deosebit, adică fără să facă dovada acestui chef, Tobit ieși din așternuturi, se așeză la masă. Heiler își luă cartea și începu din nou să citească. Necerînd nici el voie, Tobit bău din sticla chirurgului, o așeză la loc. Își clăti gura cu alcool, apoi scuipă totul pe jos. Dușumelele uscate și reci supseră repede alcoolul, așa cum făcuseră și cu urina lui Stan cel Gros.

Morfolind o coajă de pîine, Tobit se sculă și privi către Heiler:

— Mergem? întrebă Tobit, privi în gol.

— Putem merge, spuse chirurgul, se sculă și el.

Ieșiră și călugării înghețați luară poziția de drepti văzîndu-i. Nedîndu-le nici o atenție, Tobit trecu pe lîngă ei urmat de chirurg și de scîrțîitul zăpezii. Înaintară așa prin aerul cenușiu și albastru al acelei dimineți, trecură de primul zid, se opriră în fața celui de-al doilea. Fără nici un zgomot poarta mînăstirii se deschise și pe ea intrară, învăluiți de frig, Nicola și trei albanezi. În urma lor, trasă numai de un singur cal intră o sanie boierească și în sanie, sticlindu-și ochii, erau foștii ei stăpîni, boierii Cristea Fotache, Alexandru Bujoreanu și Barbu Cornia. Își țineau capetele în mîini și priveau cu nepăsare lumea. Nicola

descălecă, din gură îi ieșiră șuvoaie de aburi, vorbi:

— Asta e! spuse el, zăceau în zăpadă, slujitorii au fugit pesemne.

Tobit îi privi pe cei trei, apoi se duse la ei și, delicat, mișcându-și ager degetele, le coborî pleoapele peste privire, cei trei intrară în beznă de-adevăratelea acum.

— Am putea crede că asta e, spuse întorcându-se către chirurg, zîmbindu-i.

Fratele portar, altul decît cel bătut, privi sania care poposise între zidurile mînăstirii și pe cei trei purtîndu-și trupurile prin frig, se duse să se încălze.

— Închide porțile, îi ordonă Tobit lui Nicola, și lasă doi oameni aici, nimeni nu mai intră și nu mai iese fără să știu.

Fratele portar apăru încălțat și cu barba încîlcită de somn, își făcu o cruce, se gîndi parcă, apoi o făcu și pe a doua.

— A dat pieirea! spuse, căzu în genunchi și își cufundă fața în zăpadă, stătu așa.

Tobit îl urni într-o vreme îndemnîndu-l cu piciorul, îl hotărî să se scoale. Cei trei, morți deja și nepăsători, așteptau. Cu sticla într-o mînă și cu cartea la subțioară Heiler întrebă ce vor face mai departe, Tobit îl privi mirat ca și cum n-ar fi părut dispus să i se pună o asemenea întrebare.

Venind din frig și din lumina grăunțoasă a zilei, veni Nàbal. De sub șuba lui, după ce privi o vreme, spuse:

— Aștia par morți, noi părem vii. Pot crede că ne aflăm încă într-o carte bună,

Dar nu atît de bună, continuă Tobit, pe cît și-ar fi dorit-o ei, cald și lumină și foșnet.

Orînduind paza de după închiderea porții, Nicola se suise pe scara care ducea în foișor, de acolo întrebă:

— Ce facem cu portarul?

Tobit se uită la fratele portar, buimăceala lui părea că-l enervează, nu putu să se hotărască să

spună ceva, îl omorîm adică, tăcu. Așezați în fața porților, depărtați unul de altul, tăcînd sau vorbind, frigul acelei zile îi învălui curînd, le încetini gîndurile. Fratele portar se smulse din spaima care îl cuprinsese, se duse și parcă făcînd asta din totdeauna, începu să bată clopotul mic al porții într-un fel știut numai de el, vestind moartea și spaima care poposiseră peste ei de atunci.

Restul zilei se petrecu în dezordine și înfricoșare și, aproape fără să-și dea seama cum, dar dorindu-și asta, mînăstirea trecu sub controlul lui Tobit, călugării începeau să vadă în el, unii, pe singurul om care i-ar fi putut apăra cu oarecare succes în fața unui pericol ce nu puteau încă să-l numească. Erau însă și păreri opuse, nu puțini îl considerau pe Tobit, dar mai ales prezența lui în mînăstire, vinovat de tot ce se întîmplase și, închipuindu-și lucruri mult mai rele, decît cele ce aveau să se întîmple. Fără să țină seama de vreo părere, indiferent dacă îi era favorabilă sau nu, Tobit se comportă ca un adevărat soldat în fața primejdiei, mica trupă formată din călugări fu pusă definitiv sub comanda lui și mutată în foișorul în care locuiau albanezii, dar asta nu făcu decît să mărească încrederea celor care vedeau în Tobit un apărător. Elisei fu numit comandantul călugărilor-soldați și, părăind mulțumit de această numire, se duse să raporteze superiorului, starețul mînăstirii, cel care nu se arătase pînă atunci la față, tot ce se întîmplase și ce hotărîse Tobit să facă. Îl însoți chirurgul și, împreună, după ce vorbiră o oră cu starețul, se întoarseră la Tobit cu binecuvîntarea acestuia pentru tot ce avea să se întîmple. La slujba de seară, un călugăr gras și șiret vorbi în biserică liniștindu-i pe aceia care, în urma întîmplărilor petrecute, se înfricoșaseră prea tare. Totul, hotărî el, este vrerea Domnului nostru care ne veghează din cer, tot ceea ce vrea El, tot aia o să se întîmple, să ne închinăm Lui. Călugării se lăsară apoi în genunchi și, cu capetele plecate, se rugară vreme

îndelungată aceluia care îi privea și era milostiv cu ei. Așezat în amvon alături de călugărul care vorbise, Tobit cel Chior întruchipa puterea laică, cea care de o vreme poposise peste mînăstire.

La sfîrșit de tot luă cuvîntul Tobit, vorbi calm și arar, le spuse să fie liniștiți, tot ce se întîmplase, moartea celor trei boieri care zăceau acum în biserică, fusese desigur un accident, dar că lucruri superioare acestor morți fuseseră deja hotărîte de multă vreme, nu se vor abate de la ele. Care erau aceste lucruri sau cine le hotărîse, Tobit nu le spuse. Felul în care vorbi îi liniști într-o oarecare măsură pe călugări, păru așa. Dar, spre surprinderea tuturor, atunci cînd nimeni nu se mai aștepta la așa ceva, Tobit îi anunță sec și clar, schimbînd tonul, că începînd din seara aceea el este comandantul mînăstirii, al acestei îngrămădiri de ziduri înlăuntrul cărora sînt strînși laolaltă, și că el va fi singurul care va hotărî tot ceea ce se face în continuare. Termină la fel de brusc cum începuse cufundîndu-i în nedumerire, spaimă și așteptare. Coborî din amvon și ei se dădură la o parte din calea lui.

Nemaipierzîndu-și vremea cu somnul, Tobit își petrecu noaptea împreună cu Heiler și cu Nicola, asistați de Nàbal și de horcăitul lui Stan cel Gros. Hotărîră ce au de făcut mai departe, dar mai ales cum ar trebui apărută mînăstirea în cazul unui atac. Nu vorbiră însă despre atacatori, cine vor fi aceștia și cît de hotărîți să-i ocupe. Din cele spuse de Tobit reieși însă că, în cazul cînd vor rezista atacului, mînăstirea va fi asediată.

— Cît crezi că am putea rezista? îl întrebă el pe Nicola.

Nicola spuse că, din cîte înțelege el, nu poate fi vorba de un atac serios în timpul iernii, așa că vor putea rezista oricît. Vorbeau românește, dar, pârînd că înțelege despre ce este vorba, Nàbal scoase o hîrtie pe care o căpătase, spunea el, de la egumenul mînăstirii și în care erau arătate

proviziile mînăstirii în momentul acela. Tobit luă lista și după ce se uită o vreme pe ea, spuse că e puțin pentru ceea ce vor ei să facă.

Așa că, deși erau plini de importanța pe care începuseră să o capete în începutul acela de poveste, căzură de acord că nu pot face mare lucru și asta îi posomorî într-o oarecare măsură, continuau însă să se joace și să se prefacă unul față de altul că jocul acesta de-a răscoala le place.

— Cîți bani avem? întrebă Tobit în nemțește, de la intervenția lui Nàbal vorbeau nemțește și acesta, Nàbal, răspunse:

— Oricîți, spuse Nàbal și fu ultimul care vorbi în noaptea aceea și rămaseră tăcuți în urma acestor cuvinte și pîrînd că se gîndesc la cît de mulți or fi într-adevăr și că, dacă sînt, de ce sînt.

Dimineața veni tîrziu și, odată cu ea, căruțele cărînd proviziile promise de Nàbal. Intrară în prima curte a mînăstirii, traseră lîngă o bisericuță părăsită și rămaseră acolo. După ce proviziile fură descărcate și puse la loc sigur, Nicola, care se ocupase de asta, veni la Tobit, îl anunță că totul e gata și îi înmîină cheile de la pivnițe.

Heiler intră în cameră și frigul și lumina cenușie a după-amiezii intrară odată cu el.

— Ce e? întrebă după ce se așeză, dar mai ales după ce se descotorosi de sticlă și de carte.

Nicola se așeză și el și-i ceru voie chirurgului să bea din sticlă. Acesta îi dădu voie.

— Unde e Nàbal? întrebă Tobit, tăcu.

Îi răspunse chirurgul că probabil este la stareț, acolo l-a lăsat el. Vorbea cu starețul în latinește și cerceta cărțile mînăstirii, părea că se simte foarte bine.

Noaptea coborî toată deodată peste ei, stăteau acum în întuneric și frig, așteptau. Vocea lui Tobit se prelungi prin încăpere, ajunse la urechile lui Nicola:

— Aprinde lumînările! porunci Tobit și Nicola se supuse, scăpără de cîteva ori amnarul, în

scînteile lui se văzură livizi ca niște morți, aidoma lor și așteptînd să fie trecuți pe malul celălalt, cu apa clipocind la picioarele lor.

Și tot în aceeași scînteie se văzu Nàbal intrînd cu o carte în mînă și răsfirîndu-se prin odaie ca un adevărat arhanghel dar și, pasă-mi-te, ca un om oarecare.

Flacăra lumînării se lungi o clipă, apoi se așeză leneșă în găoacea ei, începu să pîlpîie arar, ca și cum ar fi fost un soare plăpînd. Nàbal se așeză, puse cartea pe masă și pofti la băutura chirurgului, pe care acesta i-o oferă nepăsător, spuse:

că, avînd învoirea starețului, comandase mînăstirii o cantitate oarecare de rachiu, tăcu, și atunci toți cei de față ar fi putut înțelege că singura lui treabă, toată, în legătură cu mînăstirea, dar mai ales cu starețul acelei mînăstiri, privea distilarea rachiului.

— Rachiul este și el important, spuse în continuare, știind ceea ce ne așteaptă.

— Ce? întrebă Tobit, dar tot privind în gol, pîrînd că nu le dă vreo atenție deosebită, nu alta decît aceea pe care o meritau, aceasta: ce îi poate aștepta pe ei, altceva decît ceea ce îl așteaptă pe orice om, dar mai repede și mai neprevăzut, moartea adică?

Heiler rîse, apucă sticla și bău din ea atît cît îi trebui pentru ca, plutind în derivă, mintea lui și înțelegerea acestei minți asupra celor ce se întîmplaseră să rămînă clară.

Tobit își întinse buzele de-a lungul dinților, se strădui să zîmbească, spuse în silă:

— Am putea crede, rînji Tobit de pe salteaua lui, că nu s-a întîmplat mare lucru, bem și așteptăm.

Tot ce ar fi putut să se întîmple, se întîmplă a doua zi dimineața, nu foarte devreme, dar nici atît de tîrziu încît să fie lumină deplină. La o lumînare, Heiler citea și bea, ceilalți dormeau încă. Veni Elisei, se așeză la masă, lumina galbenă a

lumînării se prelinse pe fața lui roșie din cauza frigului și pe barba rară și lălîie. Spuse:

— A pornit deja în mare taină, am venit să-ți spun.

— Nicola știe? întrebă Heiler, tăcu.

— Știe! A și trimis oameni pe urmele lui, curînd îl vor aduce înapoi.

— Ce e? întrebă Tobit, se sculă din așternuturi, se apropie de masă alene parcă. Avea o față odihnită părădind că se trezise cu mult înainte și că trăsăturile răvășite ale somnului se petrecuseră.

— Egumenul a părăsit nu demult mînăstirea pe o ieșire dosnică și acum se depărtează de ea, spuse Heiler.

— Și călugării? întrebă Tobit.

— Dorm, spuse Elisei, iar cei care nu dorm, rasoforii-soldați, cei unsprezece, sînt de pază pe ziduri.

— A făcut bine că a plecat, spuse Tobit, așa o să dau și eu ochii cu el, cu toate că nu-mi doresc asta și, știu, nici el nu și-o dorește.

O lumină ca o zoaie se strecură prin ferestre, se adună la picioarele lor. Dîrdîind, Stan cel Gros se sculă, se înfășură cît putu mai strîns în pătură și, cu picioarele goale călcînd lumina, li se alătură.

— Curînd va începe slujba, continuă Tobit, toți se uitară la el mirați și așteptînd cuvintele de după cuvintele astea, altele.

Slujba de dimineață începu curînd și, cu burțile ghiorăind și urduroși, călugării se adunară în biserica înghețată, își spuseră rugăciunea, nu îl văzură pe Tobit care îngenunchea în spatele lor și care spuse aceeași rugăciune către un Dumnezeu nevăzut, pierdut undeva într-o zare albăstruie și depărtată a minții lui obosite. Stătu împreună cu ei pînă spre prînz, spunînd aceeași rugăciune sau tăcînd cu capul plecat și așteptînd. Un clopot bătu undeva și vestind împlinirile ce aveau să urmeze:

Zăpada ca o sare albăstruie și nisipoasă se sfărîma sub pașii lui Tobit, care se opri. Făcu încă

un pas și, gîndindu-se parcă la ceva important, se depărtă. Se opri lîngă casa egumenului, împinse ușa încet cu piciorul, intră. Străbătu odăile și în ultima se opri, deschise obloanele și frigul năvăli peste el, luminos și cenușiu. Se așeză pe un scaun cu spătar înalt, privi o icoană, apoi masa lungă cu postav verde pe care, întins și firav, sta așezat starețul Rafail. Întinse mîna și atingîndu-i fața cu palma, închise ochii celui mort. Pleoapele lui Rafail se zbătură sub mîna lui, Rafail spuse:

— Te-am păcălit, spuse Rafail, se dădu jos de pe masă și, șchiopătînd, se îndreptă spre fereastră. Stătu cu spatele la Tobit, spuse: Știam că o să vii odată, te așteptam. Tobit păru că vrea să spună și el ceva, tăcu însă în continuare. Închise ochii și așteptă.

— Nu are rost să mai așteptăm, spuse Rafail, se întoarse cu fața spre Tobit, îl privi.

— Nu are rost, spuse Tobit, se sculă, se apropie de stareț, întinse mîinile și degetele lui puternice prinseră gîtul firav al lui Rafail și începură să se strîngă în jurul aceluia gît pînă cînd strînsoarea nu mai avu nici un rost, Rafail se prăbuși la picioarele lui, se mai zbătu de cîteva ori, apoi sufletul părăsi trupul mort acum, se învălui în frig și lumină.

Addenda*

1. Tobit primise acest ceas de la primarul oraşului Sibiu, un anume Weber, în anul 1704, pentru servicii deosebite aduse oraşului sau, poate, cu ocazia logodnei cu Sara Hübner. Pe ceas erau gravate cuvintele: „Orice despotism este nelegitim“, pe care le bănuim ale lui Aristotel, dar Tobit, nu ştim din ce motiv, ştersese ulterior inscripţia şi numai dacă priveai foarte atent, cu o lupă să zicem, o mai puteai zări.

2. Drumul Carolina a fost început înaintea păcii de la Passarowitz, în anul 1717, şi terminat în anul 1722. A costat 60 000 de florini şi la construirea lui s-a folosit şi mînă de lucru românească (Oltenia a dat 500 de lucrători, Sibiul 200 de lucrători, plătiţi cu doi groşi pe zi şi cu pîine). În anul 1722, cînd şoseaua era gata pînă la Rîmnic, s-a pus o inscripţie concepută de Samuel Köleseri, secretarul guvernatorului din Transilvania, şi ea începe cu cuvintele: „Opreşte-te călătorule! Unde natura îţi porunceşte să te opreşti, şi vitejia cetăţii eterne (Roma) s-a oprit.“ (v. Al. A. Vasilescu, *Oltenia sub austrieci*, 1716-1739, vol. I, 1927).

3. „Timp de un veac şi jumătate, de la «legarea» ţărănimii de către Mihai Viteazul, la «dezlegarea» ei de către Constantin Mavrocordat şi după aceea pînă în epoca regulamentară, ţărănimea s-a sustras prin fugă exploatării. Unui asemenea moment paroxistic au avut să-i facă faţă şi austriecii cînd au preluat în stăpînire Oltenia. [...] Necesitatea repopulării provinciei e leitmotivul tuturor instrucţiunilor adresate de

Viena autorităților locale și al rapoartelor adresate de acestea forurilor superioare“ (Șerban Papacostea, *Oltenia sub stăpânirea austriacă*, Editura Academiei, 1971, p. 36, 53).

4. „Desfășurarea operațiilor militare pe teritoriul Olteniei și mai ales robirea și deportarea sistematică a locuitorilor de către turci și tătari în retragere au creat un gol de populație ale cărui urmări s-au făcut simțite mulți ani după încheierea păcii. Începută odată cu primele operații militare pe teritoriul Țării Românești, la sfârșitul anului 1716 și la începutul lui 1717, pustiirea a luat proporții *catastrofale* (*subl. ns.*) la sfârșitul anului 1717, ca urmare a hotărîrii turcești de a *goli* (*subl. ns.*) de locuitori provincia pe care înaintarea austriecilor îi silea s-o evacueze. – Țara încă s-au robit și peste Olt și dincoace de Olt, însă mai mult 70, 80 de mii de suflete –, înregistra Radu Popescu, în cronica sa, masiva deportare de populație de către turci. Partea Olteniei în această hemoragie demografică se ridica la jumătate, după indicațiile furnizate austriecilor de deputații olteni. Trăgînd concluzia, la un an după încheierea păcii, un dregător cameral constată: «...Am cucerit desigur o întindere mare de pămînt, dar prea puțini locuitori». [...] Situația creată de războiul austro-turc din 1716-1718 a consolidat și amplificat una din trăsăturile caracteristice ale demografiei medievale a Țării Românești“ (*Ibidem*, p. 34, 35).

5. Johann Rudolf Glauber (1604-1668), chimist german, descoperitorul sulfatului de sodiu (Na_2SO_4), un purgativ.

6. v. Epicur – *Peri haireseon kai phygon* (Despre alegere și respingere) (Cineva, nu știm încă cine, ne-ar putea reproșa că din această carte nu se cunoaște decît titlul, dar acest reproș nu e decît un motiv în plus să ne închipuim că – de ce

nu? – cartea tratează și problema viermilor sălășluitoari.)

7. „Lui Nicolae de la Porta, împăratul Carol VI, în urma referatului Consiliului de război din 26 iulie 1717, îi acordase titlul de secretar și o leafă de 600 de fl. Dar boierii înaintează un memoriu în contra lui și generalul Steinvillle îl arestează în august 1717 în castelul Făgăraș, fiind acuzat că după întoarcerea de la Viena a stat în corespondență secretă cu Mavrocordat. La această dată boierii înaintează o descriere a lui Nicolae de la Porta, prezentându-l în culori foarte negre: neastîmpărat, vanitos, mîndru, arogant, trădător, fără religie, invidios și clevetitor. El a trădat pe toți stăpînii săi și în special el este cauza morții Domnilor Constantin Brîncoveanu și Ștefan Cantacuzino, dînd ultima lovitură lui Ștefan Cantacuzino, cu o scrisoare falsă, ca și cum ar fi fost scrisă de acest Domn. [...] Dar consiliul de război, care avea considerațiune pentru serviciile aduse de Nicolae de la Porta, ordonă în 25 septembrie 1717 generalului Steinvillle să cerceteze mai de aproape învinuirile ce i se aduceau. La începutul lui decembrie 1717, el este eliberat“ (Al. A. Vasilescu, *op. cit.*, p. 104).

8. Tinerii români nu pot fi decît feciorii, nepoții și ginerii boierilor rămași în țară după retragerea turcilor, cei care au complotat pentru răsturnarea lui Nicolae Mavrocordat și predarea țării în mâinile austrieșilor, în care vedeau singura scăpare posibilă de soarta cea rea în care îi pusese domnul fanariot („execuții și impuneri masive“). Iată o „foaie pentru pradă“ întocmită de Drăghici Bălăceanu și din care rezultă despuierea la care îi supunea domnul (după Al. A. Vasilescu, *Oltenia sub austriești*, cf. St. Greceanu, *Genealogiile documentate*, I, p. 181, 182):

„Foaie pentru pradă ce m-au prădat Neculae Vodă, fără nici o dreptate, precum arăt în jos, anume:

5000 taleri mi-au luat, cînd au tăiat pe frate-meu,

500 oi mi-au luat tot atunci,

30 de iepe au luat tot atunci,

30 de vaci au luat iar atunci

3000 de taleri mi-au luat al doilea rînd bani gata,

1200 oi mi-au luat al doilea rînd,

200 cai mi-au luat iar al doilea rînd,

139 de vaci mi-au luat iar al doilea rînd,

70 boi mi-au luat iar al doilea rînd

cin (total) talere 13550.“

Totodată spătarul Ramadan și postelnicul Ianache Stama îl pradă și ei la rîndul lor, primul de bunuri în valoarea de 585 de taleri, al doilea de 470 de taleri (bunuri și bani).

Partizani ai austrieilor, tinerii boieri nu puteau însă să nu se bucure văzînd că unul dintre ai lor, Tobit, le dă peste nas imperialilor și că trufia lor de învingători iese destul de mototolită din acest conflict de operetă: Matei Băleanu, fiul lui Grigore Băleanu, logofătul, într-un acces de entuziasm, se hotărăște să trimită a doua zi martori colonelului – conte von Federkissen provocîndu-l la duel, în aplauzele tinerilor beți și palizi după bal. Bîrcă Cojescu, care în timpul refugiului de la Sibiu fusese martor la un duel, primi să fie unul dintre martori, al doilea fu Radu Șarlău. Au destupat șampanie și au băut în zorii acelei zile ciudate, apoi Matei, pentru a face dovada calităților lui de spadasin cere o sabie și cu ea ciopîrțește cîteva mobile din casa lui taică-său. Radu Șarlău face sul un covor și în momîia astfel obținută își înfige și el, de cîteva ori, sabia. Toți se strîng în jurul lui și-l privesc cum fandează și împunge, apoi aplaudă. Zgomotele făcute cu sabia și urletele îl trezesc pe bătrînul logofăt, care, din

ușă, urlă la ei: „Ce dracu faceți aici, ați căpiat?“. E în cămeșoi și are barba zburlită de somn și ochii cârpiți, dar asta nu-l împiedică să fie fioros la vedere. Aflînd despre ce este vorba își rîde în barbă și, domol, ca un porcar care își alintă godacii, îi trimite la culcare.

— Dar noi avem treburi importante! protestează palid și gol pînă la brîu fii-su, Matei, încadrat de cei doi viitori martori, Radu Șarlău și Bîrcă Cojescu. Nu știm cum a reușit bătrînul să-i potolească, însă, în mod sigur, i-a potolit, fiindcă duelul n-a mai avut loc niciodată.

9. Cu această ocazie Tobit a primit și medalia comemorativă bătută în anul 1717, 23 martie, de către „senatul național din Transilvania“. „Medalia avea pe o parte un înger care punea pe capul împăratului Carol VI o coroană și înscripția: «Celui mai bun principe, restauratorul Daciei. 1717.» Pe cealaltă parte era o femeie cu balanța în mîină, șezînd pe șapte castele, și trei nobili, care țineau în mîină un cap de soare, cu inscripția: «Omagiu»“ (Al. A. Vasilescu, *op. cit.*, p. 74). Nu știm ce a făcut Tobit cu medalia.

10. „Scurt timp după aceasta, o a doua defecțiune boierească avea să aducă ansamblul Olteniei sub controlul imperialilor. Alți mari boieri olteni, serdarul Barbu Cornia Brăiloiu și Bengescu, îndrumează cătanele venite din Ardeal împreună cu care coboară prin pasul Vulcanului spre Tîrgu-Jiu...“ (Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 17).

11. Se opriră pe ultima treaptă, ceața acelei dimineți le învălui picioarele, boier Strîmbeanu își flutură barba, spuse:

— Se prefăce că nu ne-a văzut în viața lui sau că nu știe cine sîntem și de unde venim.

— În definitiv l-a omorît pe „inchizitor“ în locul nostru, ar trebui să-i mulțumim, spuse Vlasto

și-și apără burta cu ambele mâini.

— Să-i mulțumească dracu, ăsta ori e trădător, ori e nebun!

— Trădători sîntem noi! spuse Brăiloiu și-i privi pe ceilalți doi.

— De ce crezi asta? întrebă într-o doară Vlasto, nu-i răspunse nimeni.

O pală de vînt spulberă o clipă ceața și orașul pustiu, cufundat într-o lumină scămoasă și umedă. Porniră iar, îngrămădiți unul în altul, trăsura lui Brăiloiu, cu care veniseră, îi aștepta nerăbdătoare și încăpătoare, fundurile lor se așezară pe pernele moi, arcurile scîrțîiră.

— Mîină, Gheorghe! porunci Brăiloiu și barba i se răsfire solemnă pe pîntec, se înfoie ca un evantai.

— Am putea să ne revoltăm, spuse Strîmbeanu într-o vreme,

— Ca să ce? Dincolo sînt turcii și mai e și căpcăunu ăla de Mavrocordat, care de abia așteaptă să ne jupoaie de tot. Nu ți-a ajuns?

— Pîină una-alta, l-am belit noi, spuse și rînji Vlasto.

— Și acum ne belesc pe noi nemții!

— Ar trebui să facem ceva, spuse Brăiloiu.

— Uite ce-o să facem, spuse altul, poate Strîmbeanu și capetele lor se aplecară la unison, își ciocniră țestele cu un zgomot sec, apoi începură să sușotească.

[12.](#) „În noapte și ură“ este desigur o exagerare, afară burnița pur și simplu și era întuneric și, pentru ca peisajul să fie complet, ne putem închipui că sufla și un vînt rece, aruncîndu-ți stropi fini în obraz.

Popa Jupescu, care plecase primul, se opri lîngă roata uneia din trásurile care își așteptau stăpînii și, de nervi, vărsă pur și simplu, cu toate că nu mîncase și nu băuse nimic la Tobit, icni și vărsă tot ce mîncase la prînz și ceea ce nu se mistuise

încă, mare parte dintr-o pulpă de berbec. Apoi, ușurat într-un fel, îl podidi un plîns nervos cu sughițuri. Îmbrățișă roata, burta i se înfipse în butucul osiei și zgîlțîind trăsura din toate încheieturile, hohoti și se jelui. Așa îl găsiră următorii trei care plecară de la Tobit, îi vom numi imediat: Vlad Zătreanu, Radu Zătreanu și Barbu Șarlău – Matei Zătreanu nu voise să plece încă, așa că nu era cu ei. Fiind trăsura lor cea de roata căreia se aninase Popa Jupescu, nu le fu greu să dea peste el. Priviră o vreme, neînțelegînd ce se întîmplă, la huiduma întunecată și zbuciumată. Primul își reveni Barbu Șarlău și-l recunoscă pe Jupescu, așa că putu să-l întrebe că ce face acolo. Popa Jupescu își strivi încă o dată fața de una din obezile roții, apoi, brusc și cu voce calmă, spuse:

— Zbier și mă vaiet și mă zbucium de milă pentru țărișoara noastră! Iată pe mîinile cui încăpu: pe mîinile unui căpcăun!, asta vă zic, care ne va duce pe toți la butuc și de la butuc la cîini.

— Prea o iei și mata, bre, în serios, spuse Vlad Zătreanu. În definitiv, țărișoara asta, cum bine ziseși, sîntem noi și noi n-o să ne lăsăm cu una, cu două! O să-l lăsăm pe Tobit să-și facă mendrele o vreme și pe urmă știi foarte bine ce-o să se întîmple, am vorbit doar. Pînă una-alta, asta e însă – de ce n-am spune-o? – cartea lui.

— Ah, ah, ah! se văită iar Jupescu. Voi fi primul care îi va scoate și celălalt ochi.

— Înțeleg, bre, spuse Barbu Șarlău, și vîntul îi smulse cuvintele, le împrăstie în întuneric și burniță, că nu prea îți plăcu Platon.

[13.](#) „Apropierea primejdiei sau simplele zvonuri de primejdie împingeau mase largi de locuitori spre singura protecție efectivă pe care, în lipsa fortificațiilor, o aveau la îndemînă: pădurile și munții“ (Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 55).

„Țăranul se așează de preferință departe de drumuri, în apropierea munților și a pădurilor,

astfel încât să poată fi gata de fugă (*auf dem Sprung fertig*), de îndată ce zărește în depărtare pe cineva apropiindu-se. Alți țărani locuiau în condiții și mai precare, în pădurile întunecoase, greu accesibile, în gropi săpate în pământ (bordeie)...“ (*Ibidem*, p. 41.)

14. Ca un popă adevărat – În *Magazinul istoric*, nr. IV din 1912, Gh. Nedioglu publica sub titlul *Un caz de răspopire la sfârșitul secolului XVII* – cinci scrisori inedite ale patriarhului Dionisie Seroglanul. Scrisorile fuseseră descoperite la Arhivele Statului din Cotroceni și erau adresate, două dintre ele, episcopului Ilarion al Râmnicului, celelalte trei boierului Vergu, unul din oamenii de încredere ai domnului Constantin Brîncoveanu. Din ele reiese destul de limpede că, în anul 1690, biserica de pe moșia Cornetu arsese și că principalul bănuț era chiar popa, un anume Vasile Fotache. Patriarhul ordona încă o dată cercetarea cauzelor și în cazul în care ele dovedeau vinovăția numitului popă, destituirea lui. Nu știm ce răspunde Ilarion, dar din celelalte trei scrisori rezultă că noile cercetări cerute duseseră la răspopirea lui Vasile Fotache, el împreună cu o ceată de țărani dăduseră foc bisericii, apoi se retrăseseră în pădurea Țîntăreni. Dorobanții puși pe urmele lui nu reușiseră să-l prindă. Patriarhul îi recomanda lui Vergu, care era stăpînul moșiei Țîntăreni, ca, în caz că vinovatul este prins, să nu se facă nici un caz de asta și, fără nici o judecată, popa să fie omorît. Nu știm ce l-a dus pe popa Fotache la acest act disperat, dar din cele trei scrisori către Vergu se poate întrezări ceva: popa se amestecase într-un conflict dintre boierul Grădișteanu și câțiva țărani liberi, vecini cu moșia Cornetu, luîndu-le acestora din urmă apărarea. Într-o broșură publicată la Vălenii de Munte în anul 1918, N. Iorga, după ce cercetează și el scrisorile, lansează supoziția că episcopul Ilarion

nu fusese tocmai corect în ancheta pe care o întreprinsese, bazându-se pe faptul că după câțiva ani, acesta este „demis din scaun pentru felurite abateri” și că vinovat de foc fusese Grădișteanu (probabil oameni de-ai lui). Era vorba de o răzbunare (v. N. Iorga, *Contribuții istorice minore*, Vălenii de Munte, 1918).

Întîmplările ulterioare anului 1690 ne fac să ne închipuim că răspopitul Vasile Fotache a fost găzduit de către Tobit cel Bătrîn, care, profitînd de moartea unui țaran de pe moșia lui, l-a înzestrat pe Fotache cu o nouă identitate, transformîndu-l în rumînul... Un an mai tîrziu, în 1692, Tobit cel Bătrîn își eliberează țaranii dar fostul popă rămîne mai departe pe moșie, ducînd viața unui țaran obișnuit. Toate acestea ne fac să credem că bătrînul nebun și vorbăreț – care l-a întîmpinat pe Tobit în toamna anului 1718 – este unul și același cu popa Vasile Fotache. Nu este exclus ca și Tobit să fi știut acest lucru.

15. Tobit cel Bătrîn își eliberase țaranii în iarna anului 1692, imediat după vizita tipografului Martin Lazăr, toate actele sînt însă datate 1693, martie. Ioan Tobit știa acest lucru, poate de aceea nu pune prea mare preț pe hîrțiile pe care le are, cu toate că obiceiurile vremii spuneau că „cine au șezut într-un sat boieresc 12 ani să rămînă vecin” (v. Nicolae Costin, *Letopisețul Țării Moldovei*). Știau și țaranii asta, așa că ruperea actelor nu a fost un act total gratuit.

16. „Intensa concurență între stăpîinii de moșii pentru a-i atrage pe țarani, lupta surdă purtată de la moșie la moșie pentru captarea brațelor de muncă dezvăluie și ele una din realitățile de seamă ale societății românești medievale: permanentul deficit grav de brațe de muncă pentru agricultură, care a constituit una din trăsăturile dominante ale istoriei

noastre agrare în veacurile XVI-XVIII“ (Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 199).

17. Cerul era iar înnorat și jos. Așteptau poate să ningă și peste două săptămîni de la plecarea lui Tobit începu să ningă arar, peisajul se făcu parcă și mai cenușiu. Știau că s-a întîmplat ceva și că se va mai întîmpla, priviră cu dușmănie în jurul lor la bordeiele și la zăpada care se topea alene în ora aceea de amiază, cu un cer ca o placă de plumb, strivindu-i.

Popa Vasile săltă căldarea cu țuică și fundul ei se desprinse din glod cu un clefăit scîrbos, apucă o căniță de lut în cealaltă mînă și porni. Îi era frig sub zdrențele cu care se îmbrăcase, pielea lui cenușie și aspră se broboni ca pielea unei găini. Se clătină și din căldare se vărsă țuica, își opri clătinarea încetinindu-și mersul. Printre copaci se zărea, licărind, altarul spre care se îndrepta. Puse căldarea în dreptul altarului, cufundă cănița în ea și, privind drept în fața lui, bău. Țuica îi șiroi pe bărbie, i se prelinse pe sub zdrențe, o simți rece și fierbinte totodată pe pieptul lui scofîlcit și bătrîn, răsuflă adînc și privi icoanele. O lumînare groasă de seu, în jurul căreia se adunase zăpada, trona la poalele altarului, înfiptă în pămînt. Veni o vulpe și, ridicîndu-se în două labe, miroși țuica din căldare și, delicat, începu să lipăie, popa o mîngîie pe coama rărită și roșcovană, o simți cum freamătă sub mîngîierea lui ca o femeie, continuă să bea, apoi, sătulă poate, se ghemui la picioarele altarului. Veniră cîteva paseri negre și se așezară pe altar ca pe un gard, cercetară ce se întîmplă. Sub ele, popa își făcu cruce și sărută o icoană vopseaua ei rece și verde îl făcu să se simtă tînăr – și poate, desigur altădată, popa a fost tînăr, și hainele de pe el au fost noi, mai tîrziu a aflat că există o lume trufașă, dar că peste ea, peste trufia lumii, stă o minte trufașă și nestatornică, stăpîna roșcovană a lumii, vulpea. Își cufundă mîna în

căldare și, apucînd cănița, bău iar, mîneca anterului, udă și șiroind, începu să strălucească nefiresc, nu-i dădu nici o atenție. Puse cana pe pămînt, lîngă căldare, și privi o vreme cerul, din cer se scurgeau fulgi leneși și grași, se așezară pe obrajii lui fierbinți, șiroiră și înghețară la loc în țurțuri subțiri care i se amestecară cu firele bărbii, o întregiră.

De undeva, din cenușiul după-amiezii veniră mirii, Ioan Țaru ținînd-o de mînă pe Muta Maria. În fața lor, licărind, lumînarea de la poalele altarului le conduse pașii.

Ninsoarea se opri într-o vreme, dar o lumină cenușie, ca o lumină adevărată trecută printr-o pînză deasă și aspră, amestecată cu frigul și cu umezeala, cobora încă din cerul acelei zile. Dîrdîind mărunț sub hainele lui zdrențuite, popa își termină slujba, apoi luă cana și, umplînd-o, le dădu să bea, bău Ioan, apoi, delicat, dezvelindu-și dinții albi și ascuțiți, bău Maria. Popa umplu cana din nou și bău și el, băutura nu reuși să-l încălzească, o simți cum i se scurge prin mațe, rece și aducătoare de moarte, moartea poposi lîngă el, îi auzi clipocitul oaselor și, ca o lumină gălbuie, lumina acelor oase i se prelinse pe umeri, ca o gheară nesfîrșită care se înfipse între omoplații lui, își ridică privirea și, sforțîndu-se, se gîrbovi o clipă, spuse:

— Fiți binecuvîntați!

Începu iar să ningă, rar, mici vîrtejuri, ca un joc al spiridușilor pădurii îi delectară o vreme, întunericul începu să se amestece cu cenușiul acelei zile.

— În curînd, spuse popa, veți avea un prunc.

— Pruncul este în mine, spuse ea privi spre fuiorul zăpezii, își trecu palma fierbinte peste frunte și, ușoară și delicată, Muta Maria se lipi de bunul ei bărbat.

Imediat după nunta Mutei Maria cu Ioan Țaru, satul începu să priceapă că, de undeva, din

iarna care începuse, ceva nou și încă neștiut, o binecuvântare străină înțelepciunii și neîncrederii lor, a pogorît peste pădure, neîncrederea în vizita lui Tobit se transformă într-o molcomă așteptare. Rîcîind-o cu unghiile lor tocite și sîngerînde, de sub iarna pe care o vor petrece, în primăvară, ceva neștiut dar presimțit de atîta vreme li se va dezvălui: revolta.

18. Vezi Valter Butură, *Etnografia poporului român*, Editura Dacia, 1978, p. 335.

19. – Acela a început să se miște!

Cuvintele popii nu îi atinseră, priveau drept în fața lor, uzi și din hainele lor se ridicau aburi, o dimineată cu un soare ca un bănuț începu, cuvintele popii se revărsară peste ei, întreg satul se adunase în fața altarului de bejenie și fiecare avea în mînă o lumînare pîlpîind galbenă în lumina aceea ca o beteală care se scurgea nesfîrșită din cer. Maria își lipi fața de scoarța udă și plăcută, îmbrățișă trunchiul acela de mestecăn tînăr și adormit, de undeva din ea, ca un bocet prelung și preafericit, bolboroseala gîndului se transformă în urlet, unghiile ei se înfipseră în carnea tînără a copacului, fișii albe și cenușii se desprinseră de sub degetele ei zdrobite:

„Acela a început să se miște!“

Își apăsă pîntecul cu palmele, zvîcnind, pruncul din ea începu să se miște bezmetic, lumina se scurgea ca o beteală din cer, se revărsa peste crengile înnegrite ale copacilor, peste fețele lor. Ca o bolboroseală, gîndul care le dăduse pînă atunci tîrcoale, se transformă în cuvinte:

„O să fie război!“ gîndi Muta Maria.

* Nescriind un roman istoric, mare parte din materialul consultat, mai ales în vederea creării unei atmosfere, nu și-a găsit locul în economia cărții. Totodată dezvoltarea unor pasaje ar fi încărcat inutil structura epică și autorul a renunțat la ele. Prin această *addenda* o mică parte din faptele istorice cercetate, precum și

„scene“ nelegate direct de acțiunea cărții, vin să completeze sub formă de note o perioadă istorică mai puțin cunoscută: Oltenia sub austrieci.

Table of Contents

[Capitolul unu](#)

[Capitolul doi](#)

[Capitolul trei](#)

[Capitolul patru](#)

[Capitolul cinci](#)

[Addenda](#)

Table of Contents

Capitolul unu	5
Capitolul doi	59
Capitolul trei	112
Capitolul patru	165
Capitolul cinci	223
Addenda	260